

MS. Slavica fol. 27.

6737

1/2

Objasnienie mieszczliwych Skutkow z tyle zerwanego Sejmow wynikajacych sposoby niektore do przywrocenia pomyslności Obradom wzięte, z Przykładem przydatnym naszym, y Oczyszczeni wsparte Prawami	pag: 4.
Projekt in A ^o 1760 przed Sejmow na ubezpieczenie dojscia z publicznym pozyskiem przyszłego Sejmu, podany do wiadomości Kochajacych Obyczajną Sygnu od jednego z piecowych wiecej Ludzi.	pag: 13.
Manifest przez J.W. Rezydentow uczyniony względem sprawy Trybunatu Lubelskiego	pag: 17.
Memorial J.H. Mł. P. Metmana W. Kor. przeciwko J.W. Główni Mł. Pruskiemu in A ^o 1758	pag: 24.
J.K. Mł. P. N. Mł. podany	pag: 33.
Respons na tenie	pag: 37.
Uwagi o Monacie	pag: 41.
Manifest J.W. Kanclerza W. Kor. in Anno 1759 uczyniony przeciw J.W. Marszałkowi Ndw. Koronf.	pag: 44.
Manifest na tenie ut supra przez J.W. Marszałka	pag: 49.
Mowa J.W. Mł. P. Kanclerza w tej sprawie do Trybunatu Lubelskiego miana	pag: 69.
Mowa J.W. Marszałka tamże miana	pag: 73.
Mowa J.W. Głównego Głównika Koronf. tamże miana	pag: 81.
List J.O. X ^{ia} Mł. Pymasa do J.W. Kanclerza W. Korf.	pag: 93.
Respons na tenie od J.W. Kanclerza W. Koronf.	pag: 95.
List J.O. X ^{ia} Mł. Pymasa na Respons J.W. Kanclerza	pag: 97.
List J.O. X ^{ia} Pymasa do J.O. X ^{ia} Kanclerza W. X. Litewskiego	pag: 101.
Respons tegoż.	pag: 106.
Oswiadczenie publiczne Mł. Pana Mokromowskiego Starosty Ciechanowskiego	pag: 117.
Kopia Listu Mł. P. Młaskowskiego, Kasztellana Poznańskiego do Mł. Pana	pag: 117.
Grabia de Szwona Generata Ruskiego pisanego w Roku 1759	pag: 119.
Manifest Krola Mł. Ruskiego in Anno 1750 uczyniony	pag: 125.
Kopia Listu Krola Mł. P. N. Mł. do Książca Pymasa z Oby po Książce zegnem J. 21 Sept. 1756	pag: 127.
Kopia Drugiego Listu Krola Mł. do tegoż.	pag: 129.
Listow 4 Panow Polskich w roznych Materjach.	pag: 137.
Remonstracye J.W. Kanclerza W. Koronf. J.K. Mł. podane y z francuskiego na polski język przytłumaczone in A ^o 1759	pag: 138.
Respons na to.	pag: 144.
Racye y Przyczyny contra pretenzja Pluralitatem votorum w Sądach Asesorskich	pag: 150.
Przyczyny y Racye, je po wypadku Dekrecie w Trybunale Lubelskim z Mł. P. Kozłkiem Krowanego, Jedy Asesorskie ulattemus sine latrone prawa y Jurysdykcyi podzielić mogą	pag: 169.
List pownego Patata z Okazyi Obychci Duchownictwa in A ^o 1759 pisaną	pag: 173.
Respons J.O. X ^{ia} Mł. Pymasa na List Deliberatorium J.H. Mł. przedłożony A ^o 1760 pisaną	pag: 177.
Mowa Mł. X. Radnickiego przy ablegacyi do Majestatu miana y Respons A ^o 1760	pag: 189.
Explicacya pewnego Patrioty Powiatu Bractawskiego	pag: 193.
Wiersz subtit. Złota Rada Kołbuszowska, jasna Lwowska, jasniejsza Warszawska, Najjasniejsza Krolewska	pag: 195.
Notanda na utzymujacych iz w Sądach Asesorskich Jedy wnych J.K. Mł. Pluralitas Votorum idę powinna, y je ze Sąd. Delegowani per Rescriptum Senatorowie sądzić mogą	pag: 195.

- List Księcia Pruskiego do Brata pisany, na polski wiersz roku 1761 przetłumaczony. — pag. 201
- Mowa 10. X. 1761 JMci Gantorskiego Kancelarza W. X. Lit. przez którą odpowiada JMci PP. — pag. 202
- Postom do Księcia JMci od Trybunatu JM. W. X. Lit. delegowanym d. 19 Oct. 1760. — pag. 209
- Mowa JW. JMci Pana Szwedzkiego Wojewody Ławskiego na Audienyi u Księcia JMci — pag. 213
- miłana d. 31. Maju 1757. w Warszawie przy Złożeniu Województwa Ławskiego. — pag. 213
- Pro-Memoria od P. de Wopyskoro Pości Dworu Rosyjskiego JW. JMci Panu Kancelarzowi Wiel. — pag. 221
- Ksiemu Koronnemu podane w Warszawie. — pag. 221
- Respons na to. — pag. 221
- Copia Listu JW. JMci X. Biskupa Wileńskiego do JW. Kancelarza W. X. Lit. pisanego — pag. 221
- Summariusz całej Sprawy względem otwarcia Akademii Jemickiej we Lwowie na — pag. 221
- Syniki Przed Sejmowe Rzeszowskiego Województwa, do Akademii Krakowskiej roku 1760 — pag. 221
- dla Informacyi podany — pag. 221
- Zdanie JW. JMci X. Biskupa Kijowskiego na Konferencyi o Redukcyi — pag. 221
- Monet w roku 1761 dane. — pag. 221
- Imagines Procerum Poloniae, ex singulis Virtutem ex reliquis disce fortitudo. — pag. 221
- Actum Lublini in Iudiciis Ordinarius Tribunalis Regni circa agitationem lausae Ministr. — pag. 221
- rii Regni. Anno 1759. — pag. 221
- Kopia Responsu JW. JMci P. Matuszowskiego K. W. X. JW. JMci X. Wodzieńskiemu Pochan. — pag. 221
- leż. K. danego d. 14. Febr. 1761. — pag. 221
- Projekt na Sejm in Ordine Wprowadzenia dobrej Monety w roku 1761 podany — pag. 221
- Projekt na Sejm Extraordinaryny Dwuniedzielny w R. 1761 in Ordine dobrej wprowadzenia — pag. 221
- Monety. — pag. 221
- Copia Regulamentu w Prusiech przez Agencją Moskiewską uczynionego. A. 1761. — pag. 221
- Pamięć na Sejmiki Przed Sejmowe A. 1761. — pag. 221
- Instrukcja JW. JMci JMci Panom Postom Rzeszowskiego Województwa Łódzkiego dnia: — pag. 221
- na Sejm Extraordinaryny Dwuniedzielny w Warszawie d. 27. kwietnia 1761. — pag. 221
- Obserwacje na Redukcyę Monety — pag. 221
- Copia Listu Pryjacielskiego — pag. 221
- Kopia Listu pierwszego pisanego in Publicum w Warszawie na Pismo wydanego — pag. 221
- którego Series de Verbo ad Verbum est takowa: Respons na List pewny z Warszawy, pisany — pag. 221
- w Materji Księstwa Kurlandzkiego y Dystryktu Wankansow Pruskich à recta et bene — pag. 221
- sentiente Ave Anno Dni. 1759. — pag. 221
- Respons na List Responsowy, tu w Warszawie pisany w Materji Księstwa Kurlandz. — pag. 221
- kiego y Dystryktu Wankansow Pruskich, gdzie oświadczył Autor tego Listu Prawa Indygenatu — pag. 221
- Pruskiego censurując, y in Publicum podaje, naprzód na Pismo in Publicum w Krotce, potem — pag. 221
- do Druku publicznego podany, w roku 1759. w Warszawie — pag. 221

1.

OBRAZ NIE NIE

Nieszczęśliwych Skutków z tyłu zerwanych Sejmów
wynikających, sposoby niektóre do przywrócenia Po-
myślności Obradom, wiążę z Przykładem Pradków Na-
stych, y Ocyzkami wparte Prawami.

Upadek Wiary przez Wzgardę najwyższych Rz. Ob-
wiązków w zagrzanych popoliach krzywoprzysięstw
Lichwack, Leciwnostwach, Prawem Boskim, Natury y Ocyz-
kłym Zakazanych, któreby z Prantu niewyruszyły kro-
stwa? Praw Tomania, Sprawiedliwości w Handel obro-
na, Najniegodziwsze Zabiegi, Przytkiem własnym uro-
tliwione, któremurby Narodowi stał długi przywilej.

Do to są, opłakane Okoliczności, które Podciwch Blakow
przeraziły Verca, a Kochane Ocyzką ostatnią groziły
ba, w popoliach wrystliwym to podpada pod Ocy, w które
gubności nie jednego przynika, a przeciw do Zabiegi tak
niebezpiecznemu Pstoleniu radnych niebierze przywilej, ty-
fko w Nieszczęśliwości naszej na Wzaleciu przedstawamy.

Wetmy każdy przed siebie prawdziwego Obywatela Obowią-
zek, a oddaliwszy obłudne skitorci własnej Władze, szu-
kamy w Wzręśliwieniu Pospolitym Wzręśliwienia
każdego w skregulności.

Przytorny szereg starania, abyśmy poznac mogli, co
uszwęśliwia wolne / jako nasz / Narody, a obawione
najprzekorniejszych Praw Skutki, wchm, Bieg swój
przywilej, y wrystliwym porządkiem w swoich roztanie,
klubach.

Wzany Autor doskonały w Objasnieniu rozmaitych
Praw, Trojaki kładzie kornice krapow: w Despoty-
nym z najmocniejszą ciwrdzi Sprzeczne Pojarn;
w Monarchycznym Honor; w wolnym z Narodzie
Cnotę. Wbierwzym w Obywatelach przez Pojarn
wkorzeniona Pstola, od wielkich jej karnyktow y
y Driet oddala, wstepym tylko utrzymuje Postul-
stwie, jednakże zawrze sktonnym czyni do potajemnej
Zdrady y skrytej przeciwko Panu y Radom nieawi-
ści; W drugim Honor y Chęć Nabycia Stawy, szeregul-
ną bęga do dostąpienia Godności, drugą uczucia

2. ponieważ Obywatelów Skłonności i Wypanialości
Serca, lecz i w tym Rządzie Podchlebstwo, Obrót i skry-
te Łabiegi częstokroć Łasugi uprzedzają, Prawa za Wola
Rządzący uchylone nie raz tłumią Sprawiedliwość, wstają
Porytek przewyższa Młot Ocyzyny, Celnieyszy tylko i
Przebiegleysy gorują, a Rzeczpospolite upadać musi. W Tre-
ciej Różnicy Rządu Najwspanialsza wydaje się Włamać,
kiedy Cnota Obywatelów władza Łdaniem, przeczornie stano-
wione Prawa w zgodnej Jednomysłności, nie skarżelny
Wykonaniu przez samychże Prawodawców swoich uer-
ciwie zachowane, naydoskonalej cały uszczęśliwiają
Narod, Celnieyszy nad Młodszych chyba przeczornieysza
dla Dobra Rzeczpospolitego przesadza się uśmiałą Ładą, Mo-
żnieyszy chętnie wszystkie Dostatki swoje na kochanej
Ocyzyny wykładają Potrzeby, Owszem uboższych i po-
trzebniejszych Spółbraci swoich wspierają, wspomagają
i ratują, Łka z Miłosci Ocyzyny równie i krzewi się
Miłosc między Obywatelami, Łka porządna wynika
w Obradach Skromności, Skromność nieprzelomane w Zgro-
madzonych Narodu Siłach, nieprzebrane w Podatko-
waniach Sposoby.

Niechże nam niebędzie w Podziwieniu, że nie tylko Pro-
kowie Nasi swobodnie prowadzili Casy, Doskonale u-
trzymywali Rządy, lecz jeszcze w nieporównanej Stawie
u Różnorodnych Syneli Narodów; A my teraz tak Wiel-
kich Ludzi Potomkowie, Imieniem tylko, nie Łacnością
Onych wskrzeszamy Pamięć.

Nie darmo w powszechnym Przysłowiu Starodawna
Polska Cnota, żeby teraz była w Rzekiwistoci,
przywrociby nieochylnie całemu Narodowi Uszczę-
śliwienie, ocuciwszy Onę w Sercach naszych, Łatwo
utłumiemy wstydlive, które teraz hanbią nas, Na-
miętności, lecz czasem długim pospolitą kępsucie być
może; Dla tego rozwagę trzeba, która naybliższa
do Łatunku Ocyzyny wynaleśi się może Droga.

Nikt tego przeczyć nie może, że teraz Polska zostaje w
tak nieszczęśliwym Półroczniu, że zdaje się, jakby już
Nadziei nie było do Powstania bez Wojska, bez Do-
chodów. I co strasniejsza i żałowniejsza: bez
Łady, a przecież w Naszej to jest Mocy, to wszyst-
ko

4
ko do porządanej przywrocie Sory, byleśmy szczerze 3.
ku temu Uśmiałania Nasze obrócili.

Seymu tylko Pamiętka w Czasie narnaczonym Łjardu
zostata, chciejmy rozstrząsnąć przez Środków Na-
szych przeczornie ustanowione Prawa, a niezawodnie
znaydziemy przyzwolite Sposoby porządnego i sku-
tecznego Seymowania, bylebyśmy przez płoche Łda-
nie, i chęć wstydlivą Nierządu, sami sobie nie tu-
drili Oczu.

Obranie Marszałka, jako jest pierwszym Somyślni-
ści Seymu Łrokiem, tak naypierwej objaśnić po-
treba, że Łzywanie na Marszałku, jest Abusus-
straszny Wolności, owszem Sposobem przebie-
głym poddania Nas pod Łarżmo wstydlive i
Łówności wybiegających własnych Spółbraci Na-
szych.

Obwarowato Prawo wolny Płoch Łlachica na Seymie
ku, Posta na Seymie, Pierwszy jest Seden z Obywa-
telów Wolnego Narodu, a przeto zupełną Moc swo-
bodnych Pław Dzwoleniem przy Łdaniu swoim ob-
stawac. Drugi jest tylko Spółbraci Wojewodzt-
wa swego Uśmiał, Łch Wola rządzić się powi-
nien, i co Mu w Instrukcyi podadzą na Seymie
popierac; Wiem, że Ło Bracia na to z posród sie-
bie obrali, i na Spólne Łgromadzenie Trzech Łta-
now wystali, aby i Ocyzynie radzić, i Łdania Wo-
jewodztwa swego do Skutku przyprowadzić uśmiał-
wat, a tego bez Obrania Marszałka wypetnie
nie może.

Ładnego Wojewodztwa nie jest Mysł, aby Łiot, a
nie Paweł był Marszałkiem, tylko żeby Prawa w
Łatosi zostawały, a Nowe Łu Łorytkowi, nie Łko-
dnie Dobra Rzeczpospolitego stanowione były, ile że Ła-
wo według Konstytucyi Annorum 1090. 1099. et
1436. i Łwas Świadcstwem Ławadzkiego in Historia
Ariana pag. 9. temi Słowami: Mareschalcus Expe-
ditis Ordinis magno vix tertio Idus Maji electus
est, acerrime dissentientibus inter Lithuanos et

4. Pluralitatem eligendi Directoris turbantibus ac remorantibus Elekcya Marszałka per Vota utatur, aby za Wieloscią Piosow w pierwszym Dniu Seymowania bez żadnych Przeszkod był obrany.

Moc Instrukcyą niepowstrzymana Piosła, Tyranem Go czyni Spółbraci swoich. Jestże to wolnego Piosu Wsparcie, lub Wolnością Zarządzającego się Narodu Własność? aby ślepoloz Wzręśliwienia Publicznego, wierzy kilku Osobom z każdego Województwa, kto rzy chystokroć Zdania swoje nie ku Dobru Ocyzyny kierują, ani Zdania sobie prolecone od Województwa popierają, lecz tych się tylko Nadzieją powodować dają, w których Łasky przez proste Obowiązek Prytu ku własnego, pokładają Nadzieję, y ztąd powstają nie burzliwe przy Obraniu Marszałka Łatargi, uparte w rozróżnionych Piosach Opozycye, berbożne Piosu wolnego Łazycie, któremu Prawo przeczornie stopnie do Domawiania się określiło. Vol. 2. fol. 166a. et 889, Ab. 1609. Tit. Deklaracya Artyskułu.

Wskazywając bowiem jest ostatnia Własność Piosu wolnego. Głowy w tym płochym Mniemaniu? że pod Maską tym tego nieoszacowanego ślepoty wolno każdemu w najgwałtowniejszej Potrzebie Obrady o koto Dobra Piospolitego zmieszać, zatamować, Ocyzyny w ostatnie wprowadzić Zamieszanie, y ogłosić, że z wszelkich Łatowania Sposobow, czy też w oszczędnym tego Piosu wolnego Łazycie szeregownie tylko na Oparciu się szkodliwym Łamachom, na Utrzymanie Catorni Prawa, na przeczorne Stanowienie nowych, których Ocyzyny Potrzeba lub jaka Okoliczność wyciąga.

Co jest za Korzyść dla Dobra Piospolitego, co za Wsparcie Swobod wolnego Narodu z Lepszycia w samych Początkach Seymu, w Niedopuszczeniu Obrania Marszałka, którego, jakom namierit, Elekcya w pierwszym Dniu Prawo mieć chce, nie tym koncem, lecz żeby per Turnum Wielosć Piosow, bez Zwłoki tak drogiego Piosu, Marszałka wyznaczyć. Kto tedy w Początkach Obrad Publicznych, do żadnych nieprzyjacielskich Materiy, owsem zaraz na Marszałku wazy się Seym zachwale zerwać, żadnego niemając po sobie Prawa, jest najszkodliwszym Ocyzyny Nieprzyjacielem, gwałtującym Prawo.

5
Prawo, targającym się szeregownie na Dobra Piospolite, Zdraycą Spółbraci swoich, sam siebie w Ohydę sidlający, a tak Anathema sit.

Irregularny Sposob w Naturze Arządu Naszego, do Namowy w najgwałtowniejszych Ocyzyny Potrzebach, do Poprawienia, aby z Obrębow swych wypadło, zgot do powszechnego Wzręśliwienia, jest Doyście Seymu.

Ślamy za Sprodkow Naszych Przykłady, jak często bywały, y gwałtownie zawrę dochodziły, dopiero Pierwszy Sierypski za Jana Karimierza wazył się Ocyzyny Łachwatoscia ten szkaradny Łaz, nieprzelechny za sobą ciągnący Nieszczęśliwosci, zadar Kochaney Ocyzynie Legnich pag: 177. in Comitijs 24. Januarius A. 1652. Nihil constitui poterat, quia rupta, et quidem quod maxime memorabile, primumque fuit exemplum, ab uno Nobilitatis Nuntio, quem Siciusciun vocant, et ex Upsitscensi Lithuania Tractu fuisse, Commentarij illorum temporum tradunt. W dalszym czasie nie Seden się znalazł berbożny Dobra Piospolitego Szczeniuk, odnawiający tak niegodziwy Przykład, który się na Łeskie w Łyczay obrócił, że za najzłotniejszą, że ci Łachwali y odrodzeni Sznowie na Łgubę następujący własney Ocyzyny, nie są tą Płochoscia lub opaczny w Zdaniu swoim Mniemaniem Omamienić Łudzie, lecz Piosstronnych Potencyj szeregownie Łabiegami utrudzeni, nie wdrygają się onych Ławisii ku nam wstydliwemi stać się Instrumentami, a najczystsiej własnych Spółobywatelow Naszych Skrytemi podnieceni Duchami, dają onym Sposobność w mgłnej Wodzie obfitego dla siebie szukae Potowu.

Niepojęta Nieczłotosc nad Upadkiem Dobra Piospolitego uspieni przewidywać niechcący, że ta Sposobnego Arządu Machina skotatana, y już ku ostatniej nachylna Ruinie, nieznajdując z nasza

O, traku, obalić się musi, ale zapewne najwyższej
sk. nappierwej Upadkiem swoim proroci karku,
Nie Jeden po niewierasie pora, że im się wyrey wy-
niost z nieszczęśliwego porzytkuż Ocyryny Nie-
rzadu, tym w cięższej Rozpacz y sromotnym Po-
ruceniu wraz z nią ginać nie uniknie.

Zostawili nam Przodkowie Nasi rozliczne Dowody Mi-
łości nieśkaritelnej ku Ocyrynie w Działach Wieko-
mney Pamięci godnych w nabytej Stawie, jęzwe
do tej w wielu Narodach stynacej, ale najwiz-
cej w tym szczyrym ku Dobru Popolitemu Przy-
wiązaniu, że Fortuna, Zdrowiem y Życiem przy
Cłosci Praw obstawali; Nie znali Inney dla sie-
bie Pomysłności, nad tę, którą w Przysłudze y
Utrzechliwieniu znajdowali Ocyryny, Najdot-
kliwsze Niechcei, jeżeli nie na zawrce, to na pas u-
marzali, a w niepodeyrzanej Jedności Łdania
swoje y spólne Prace taczpli, kiedy Potrzeba Pre-
cy Popolitej wyciągata. Czyniełi przezorną Ro-
znicę Wolności do Korwiorłoci swobodnego
Praw Łarywania, od Nieprostuszeństwa Prawu,
Tym Forem wchmy się do Łatunku Ocyryny, a
wszelkie bez Wątpienia przetornieły Pre-
ciwnosci.

Mamy dowodne Przykłady porządnego y Sku-
tecznego Seymowania, Tyłk Seymow świadczą,
dórttych o Łgodnym y bez żadney Przestkody O-
braaniu Marszałka, Tyłk Seymowych Receptow po-
dają Nam Sposob Ławieszenia trudnych Materij,
a z tymi tyłko, na które jest zupełna Łgoda, Łgore-
nia się z Senatem na Pół Dni przed Łakoncre-
niem Seymu, jako świadczą konstytucye Anno-
rum 1633. Vol. 3. fol. 186. Titt. Konkluzya Sey-
mowa. 1683. Vol. 5. fol. 547. Titt. o Seymach De-
klaracya. 1690. Vol. 5. fol. 762. Titt. Objasnienie
konstytucyi dawniejszey o Porządku Seymowania
1736. Vol. 6. fol. 404. Titt. Securitas Seymow Wal-
nych. Inne zaś Materye po Pratersku y Mitoria
Ocyryny utatwione bydały mogły, lub na które
Łgody

6
Łgody nie maż, odrzucone, nieuwodzą się tym pto. 7.
chym Pasow Naszych Łwyrazem, że kiedy na kto-
rą Materij nie maż Łgody, to godnemi Smiechu
Umowami Czas marnie przepędzamy, żeby się na
Rekreie Seym bez Skutku rozjechał, a cześć y konca
niedoczekawszy z potajemnych Przyryny zuchwały
Smiałowię wariemy się Obrady Publiczne prował.

Niebezpieczne takowego Nierządu Skutki, poznaty Łgro-
madzone Przyłtey Stany za Łanowania Michata
Łorybta, kiedy się na Seymie A. 1670. obowięza-
ły Przyryga, na żadney Materij przed Łłgorem
się z Senatem nie wywał Seymu, jak Świadczą Ła-
wadzki pag. 113. Nuntij quovis universi affur-
gentes nudis verticibus, exhibita Coelo reverentia,
tactis pectore nesciam constringi obligarunt fi-
dem non convellendorum Comitiarum, at si Pu-
blica ita necessitas fataq, ferrent, ut quis in
eum ausum discingeret conscientiam, non in
Conclavi Nuntiarum, sed in Senatu ea temerita-
te uteretur, dareturq, spatium Reipublice fa-
tali periculo obviari eundi. Precier y ta Przy-
ryga oludzona, kiedy po Łłgorem się Łaby Łoreł-
skie z Senatem Łabokrycki Łoset Wojewodstwa
Łraławskiego nakad usitował Powrotu do Łaby,
co sam Osobą swoją wykonał, y na Rekreie z Sey-
mu ujechał, jak tenże Ławadzki daley mowi pag.
138. Septimo Calend. Aprilis: Enormis et puden-
da discordia fatalem dixit Comitis periodum, nam
non comparente Łabokrycio, sed e vicino spe-
ctante Reipublice pericula pauci voces, idq, ad
irritationem magis animorum, quam ad mu-
tuam concordiam empebant.

De Nieszczęśliwe, lubo zdarzyły się za Przodkows Naszych
Przykłady, jednakie zawrce słusznie ohydrone, y po-
tomnym Wiekom, ten, który Ich pectrit, na Wrgardę
przez Hystorykow był podany; Teraz zaś nie tyłko
za Ładen sobie Wstyp tak niegodziwego nie porzytu-
ją Występkę, owszem sromotnie chlubie się nim
nie wdrygają.

Seymiki Relacyjne dawniej in usu, jak wiad-
 orz konstytucje Seymowe A. 1635. Vol. 3. fol. 877.
 Titt. o Relacyjnych Seymikach W.X.L. a porniej-
 sze konfederacje Annorum 1648. 1668. 1674.
 Jako też w konstytucjach 1661. Vol. 4. fol. 938.
 Titt. Seymiki Listwa Łatorskiego y Oświęcim-
 skiego. 1677. Vol. 5. fol. 468. Titt. Seymiki Wo-
 jewództwa Podolskiego y Sądzy. 1678. Vol. 5. fol. 644.
 Titt. Seymik Grodzinski, a mianowicie Deklaracje
 Województw y Ziemi. 1699. Vol. 6. fol. 72. Jako
 też 1717. Vol. 6. fol. 302. Titt. Seymiki Relacyj-
 ne, et. A. 1730. Vol. 6. fol. 685. Titt. Komisya
 do Ułożenia Sukcyi Woyska. Ze żeby były Wo-
 jewództwom przywrócone, nie tylko po dostym
 Seymie, lecz owszem po kardym kierowanym dla
 Doniesienia Województwom Przyczyn, Niepomysł-
 nosci Obrad Publicznych, wstrzymanoby mocno
 niegodziwą Śmiatość tych odrodzonych Synów,
 którzy się zuchwale wazą Ocykzny szarpac Wnę-
 trznosci.

Nie mniayby przyniosło Ustawienia do porządkowego
 y porządniejszego Seymowania, Żeby dawnym Wy-
 czałem Postowie do Krola, do Województw byli dowie-
 wybrani, zdolni do Objasnienia Uniwersatow, y Uta-
 twienia wreszcie na Seymiku Przedseymowym Mate-
 ryi, ktoreby Trudnosciami jakim podpadaly.

Sto bym Sapkit za Krew nayporzyteczniejszą, na Wy-
 korzenienie Nierządow po Województwach Obwaro-
 wania Statuta, Anni 1510. Vol. 1. fol. 306. Titt.
 Poena statuta contra non venientes ad Conven-
 tus, y według konstytucyi Anni 1565. Vol. 2.
 fol. 674. Titt. Seymiki Powiatowe, aby W.W.W.
 Senatorowie sami się znajdowali na Seymikach,
 którzy nie tylko by tawiey mogli Powaga swoją uta-
 godzić rozjątrzone Obywatelow Nienawisci, ale
 owszem rozjątrzone pojednaw Zdania, a osobliwie
 pilnie doyrzeć, aby Instrukcye przeczornie y przy-
 zwoicie

7
 zwoicie pisane były, pod scistym Janem S. P. Postow 9.
 Obowiazkiem Niewdawania się w żadne Inne Ma-
 terye, oprócz tych, ktore sobie mają Instrukcyę po-
 dane. A jeżeli by jakowe nieprzewidziane Zdania
 do niektórych Województw były do Postregnienia
 Seymu podane, a do Innych się sciągające, tedy aby
 Jan S. P. Postowie się discriminie Seymu do Donie-
 sienia Pracy one zawieźrali, a do dalszych Uta-
 wienia przyrzępowali Materyi.

Cit. W.W. Senatorowie obecni na Seymikach, za-
 biegaćby mogli y przestrzegać, aby w Instrukcyach
 nie było to fatalne dla Obrad Publicznych Dokładanie
 Cetera Activitati S. P. Postow, ktory czystokro-
 1. Wityd wymowie / obojętnym y ogólnym tym do-
 zwoleniem, zapomniawszy Intencyi Spottraci swo-
 ich, sromotnie wazą się w ostatnią Ocykzną
 pograżać Łgubę.

Tak gwałtowne y czynywiste Niebezpieczeństwo po-
 wianoby nam wtey mierze otworzyć Oczy. Wiem
 dobrze, że wielu Naycelniejszych Obywatelow prze-
 biegle Spottraci swoich rozwiśla, Płosu wolnego
 tudzą Wtadzą, Ale ktorz nieczuje, że ta Obluda
 szeregulnie Łamach czyni na wybranie się mowien-
 rych z Kownosci, na Przyczynienie co raz większego
 Nierządu, Na Przynnienie niepokamowanej Roz-
 wiortosci y Nieczci; aby tym sposobem pod Plaskay-
 kiem swobodnego Płosu, Obrady Publiczne tawiey
 ku swemu Porytkowi kierować mogli, aby w
 rozroznionych Zdanich rozprawywny Jednomy-
 słow tym lepiej w Łamieszkaniu wyniosłych swo-
 ich dopędrze Łamystow, a ztąd u wszystkich był
 w Powazeniu, Nieprzyjajnych sobie tym tawiey
 gnębic, z Kownym smieło się oprzeć, Jednych Pro-
 1. bę, Drugich Nadziej w Powolności ku swojej W-
 li utrzymywać, I to pospolicie kredytem Kowny.

Darmo nieraz użalamy się na Pana, ktorego Dobro-
 cia napętnione Serce kraje się od Żalu, na takie pa-
 trząc Przeciwności, jakor po tylekroć, jako baska-

10, wy Ociec chce, że oddacie, Witowanie swego
przykładał.

Darmo szukamy Źródła Niezręczliwości naszej
w mniemanej Prawo Obojętności, kiedy jesteśmy nie
władze Przyczyną, Sami Krewniakami Zguby naszej.

Najtrokliwsze Najcelniejszych Obywatelów Wzajemna
rad Dobra Spółnitégo Niebezpieczeństwem nad Upad-
kiem y Nadwzięciem Praw, poźno powszechnie
w Sercach się onych ocucają, gdyż w Otchłanach Rany
tych Samych Łańcuchów w najpiękniejszych Ocyżony
Potrzebach w najszkodliwszych Łańcuchach nieważ
Lorczyca nienasyconą własnego Prytku uhotowana
y podchlebna Nieczłowieczność zostawiała uspokojona.

Wielu sprawiedliwie utyskujących nad Uciemiżeniem
Kraju przez przechodzące y trwające w Koronie y w
W.X.Litt. Wojska Sądziemskie, Niektórzy się dają sty-
szyć z podeyrzanym Wierności ku Oyczyźnie Łdaniem,
że wterainiejszych Okolicznościach do Sejmowania
przystapie, nie jest rzecz przyzwolta, za porozoną mie-
niać Obradom Przeshodę Wojsk pomienionych Przy-
tomności w Kraju. Któr prawdziwie Kochający Oycy-
zność nie czuje Potrzeby tym pilniey o Gły Łatunka Radie,
im bliższe Niebezpieczeństwo nieochybną grozi Niestra-
śliwością, tylo nie nadgrodzonych Rzecz w W.X.Litt.
tylo zniszczonych Fortun Szlacheckich w Wielkiej
Polsce y Prusach, Są to opłakane Skutki sromotnych
Łabiegów tych, którzyby radzi widzieć Oycyznę bez ze-
wnętrznego Dochodów Korporządzenia, bez sprawiedli-
wości, bez Siły, bez Łady, a w tym Nierządzie korzystać,
y podeyrzanych według swojej Wyniosłości Chęci do-
prowadzić Łamysłow.

Łochy myśli o sposobach ratowania się przez Konfederacyę, muszą być wiernego trwory powinnym Obywatela, gdyż niechybnie to gwałtowne lekarstwo wyczerpałoby przyczyniło dla Obywatelnicy. Niezależności, owszem do ostatniego przypływu Upadku, wyczerpałoby wyrażone ko-
tho sposoby, roztrząsawszy, przyzwolone i bezpie-
czniejsze wynaleśby się mogły Srodkami, osobliwie
przykładem

Przykładem chwalebney Ochwały: lubo bez skutku: 11.
Sejmu Anno 1659. Vol. 4. fol. 605. Titl. de modo
concludendi Sejmum.

Lech jeżeli, wzgardziemy tymi Sposobami, którymi ta
Przodków Naszych w Łatości Prawa utrzymywane,
y Pomyślność Ojczyzny wsparta była, jeżeli w tamte-
go Szukanie Przytku nie oddaemy na Ofiarę Do-
bru Pospolitemu, jeżeli ptoche Niechczi Nasze nie-
mujemy dla Miłości Ojczyzny, jeżeli na Reszcie
nie bierzemy nie Względem na prywatne Niebezpie-
czeństwa ztąd dla Nas Samych wynikające, y dla
Potomków Naszych Stowa Chrystusa Pana Jer-
zolimskim Niewiaściom powiedziane, do nas
stosować się będą: Flete super Vos et super
Filios Vestros.

Projekt in a. 1760.

13

Na Ubezpieczenie Doycia z Publicznym Porzytkiem
przyszłego Sejmu podany do wiadomości Kochających
Ojczyznę Sympow od Jednego z Pierwszych wnięty Lubi.

Ostrajając ze wsiach Miar rozliczne Nieszczęśliwości
Państwa Rzeczypospolitej powinny by nas jednomyślną
stępną Chęcią do skutecznego Kochanej Ojczyzny Sa-
tunka; Rzecz się zdaje przytrafiła, lecz wcale nie jest
niepodobna, gdybyśmy wzięli, Boga Łaską powa-
żając, jeżeli nie całe zarzucili y wyniszczyli wewnątrz
nie wkorzenione Rozrozumienia y Nienawisć, przy-
najmniej zawiesili je, dając Państwu sposobniejszą drogę
do Ustalenia jej. Ab teraz Starożytną zgodności ku
Ojczyźnie Łaskiwością, zwiernym y powinnym do Pa-
ństwa tak Dobrego y Łaskawego Pana Przywiązaniem,
nie wstrzymując, ani przypominając takowych Materij,
któreby albo trudności do Utrzymania nieodbitą, albo
co narządzenia y dalszych Niekęci nieustraszoną mo-
gli roznice czy pomnożyć Przyczynę, dawamy sobie
wspólne Honoru y Sumienia Przyrzeczeniem skie-
dzone Stowu na następujących Punktach Sejmu Utrzy-
manie wspólnie przyrzekli, y do tego wszelkich Spo-
sobów, Starania y Wsiewłania przyłożyli, które Pon-
ta te się zdają być najgwałtowniejsze, y wteranniej-
szych Okolicznościach najpotrzebniejszy w ten sposób:

I. mo.

Wyprowadzenie Posta do Dworu Rosyjskiego z Lemon-
strawą Interesów Rzeczy, które w Expedycji te-
mury Postowi obszerney będą wypracowane.

Udo.

Monety y złoty y różnego gatunku w kraj Rzeczy wpro-
wadzonej z zacięnością Obywatelów Akwed, w Handlach
Ławodem, Towarów wszelkich Zdrożeniem; Sprawa
y przyzwolonej ceny Redukcja przez Otwarcie Mennicy,
z jak najgwałtowniejszym Ubezpieczeniem dla tych, którzy
podjął rzecz. Vide konstytucy 1504. fol. 985.

14to
 Narnaczenie Posta, czyli Plenipotencyaryuszow do
 Traktatow, jeżeli do nich Moi Boska nakloni serca
 wyjątkowych Monarchow, którzyby mogli dopilnować
 jst. reshow Królew. Wexym jak najusilniej trzeba sup-
 plikowac do J. Król. M. Pana Naszego Milt. aby So-
 waga swojz Panska mierzyl wyrobic u Najasnieyszych
 Stuantow swoich, żeby tenie Postet Kapłany był przyję-
 ty y przypuszczony.

4to
 Sprawie liwozi Swięta, Najgruntownieysza Pansku
 uszytych Twierdza, w wszelkich Prawach, Szwach
 Kapłany z nacnie Szewankujaca, ażeby według Opisu
 Praw y Ustaw Ocyzytych do swojej była przywieziona,
 na Dostkonatosci y przyzwoitego Zachowania, jak naj-
 gruntownieysze Obwarowanie.

5to
 Ekonómiki Dornowej jak naydoskonalsze Wtano-
 wienie

6to
 Porządek z Obwarowaniem Bezpieczestwa we-
 wnetrznego, aby był jako naydoskonalszy utorony.

7no
 Sprawy karaw wzięte być powianny do Wykonania
 niedostępnego tych Punktow, gdyż Prawo bez Wyko-
 nania, jest Ciasto bez Duszy.

Jeżeliby na te Punkta, które razney niepodpadają
 Szeregulności, powołane było J. Król. Rozwolenie, za
 Daniem sobie niezawodnego Przyrzeczenia, że J. Król.
 lub w Seces do przyszłego Sejmu poypa, lub szereg-
 szliwemu będą postawione Pasaui, zdatoby się naj-
 pierwey przez J. W. J. Król. Pana Marszałka Starcy
 zaski doniesć J. Król. M. o tej chwalebney Stanu dy-
 cerniego Rezolucyi, y Supplikowac o Ocywostwie
 cotak

wtak zbawionym dla Chwały Najasnieyszego J. Król.
 Pana y Dobra Ocyzyzny Przedziwizacji J. Król.
 g. stawienstwa y skutecznego Pomoc.

Manifest prync. J.W.V. Pierzatarow 23. 9. 17.
anno 1700, udyiony.

Augustus III. Di Gratia Rex Pol.

Significamus presentibus Literis, Nostri quorum
interest Universis et singulis, quod ad ista presen-
tia Metrices Regni Cancellarius Noster Minoris com-
parentes personaliter Magnifici Joannes Comes in-
Lonskie et Biataczow Matakowski Regni, et Micha-
el Dux in Kiewan et Lukow Starostyski Magni Du-
cutus Lithuanie Supradni Cancellarij, si idem Actis
Manifestationem infrascriptam Polonico Piomate
scriptam et Manibus suis proprio subscriptam
tenoris sequentis: Nixey na Podpisach wyrażeni-
tey byśmy kawne Nadzieji y Oczekawania, ze Sejm
naschożacy według Prawa, który Nam takawie
P. E. M. P. N. M. T. byt złożył, mielibyśmy
Nany Rulcey ułożył, Ale kiedy ten z Umarowie-
niem Najasny Pana jako Oczyszczony Oyca, z Umar-
wieniem Senatu y Ministeryj, z Umarwieniem Na-
cnoego uśilnym Staraniem o Doyscie Obrad Publicknych
pracujacego Stanu Rycerskiego, niesszereśliwie u-
padł y rozszedł się, y My Nasze stey Oholierzosci
składamy Łale, Poprawa albowiem Trybunatow na
Zniesienie trafiających się w nich chętych Abuse-
um et prejudiciorum, dawno od Panow Szpiltey
wymagiona, y na tym Sejmie Uniwersatam P. E. M. P.
N. M. T. N. M. T. zalecona, mogłaby z Przyzwolitą
Sprawiedliwoscią zniesi zag szalone wtych Trybun
Inkonweniencye (skolwiek przytym z kluby Praw
wypadało, y to, wszystko w swoje dawne wesztoby by-
to Granice, jako piękny daje Nam tego Przyklad kon-
stytucya 1673. sub Tit. Pacificationis interna
temi Stowy: Prawa zar wyszły ad Dignitatem
wselekich Urzędow Duchownych y Świeckich, Mar-
szalkowskich, Pieczętarskich, Podskarbiich, Władza
Stetmanow y Jurisdycya Janych Urzędow Woy-
skowych, tak w Koronie jako y w W. X. d. j. ereli-
by wnym przez ten Pas naruszone byty przywraca

my, y żeby według Praw dawnych zachowane
były mieć chcemy. Datoby było to Prawo Pochop
do postanowionego raz przez Stany Królestwa i o
mnibus Subsellis Prędkie powrócić się, zachow-
wałoby było Prerogativas każdemu Urzędowi Pa-
wem nadane, każdyby pilnował swego, co do tego Ur-
zędu należy Własności. Znalazłoby Stany Królestwa
Sposoby Kancelerzów, którym Custodiam Legum oddały,
od Dekretów wszelkich, y stosujących się do nich in
ordine wyniesionych Terminów y Manifestów, Ju-
rydykcyę Pięczętarszów ostatecznych mienią
uwolnić Protekcyę, jako tego Oczyszczyć się Dowodem
tak wielu Województw Instrukcyę Postom Nomine da-
ne; Kiedyż tak Nadzieja Dobra tego Pospolitego racen
z Sejmem pogrzebiona, przynajmniej Etykieta Pa-
rtego Dobrze Oczyszczyć potomnym Wiekom niech zo-
stanie Pamięć. Leby jednak Dekret Trybunatu Koron-
nego Lubelskiego. R. 1759, Dnia 6. Miesca Lipca,
Migdyż J.W. Jm. Janem Matachowskim Kanceler-
zem W. Koron a P. Kordeckim ferowany bez mocy,
Wzięto między tymi Dekretami Trybunatu mieć
chcemy, o których konstytucya 1667. opiewa, mo-
wiąc o Powadze Dekretów Trybunałskich: A wrzaje-
nie Trybunaty niepowinny się wdawać w sprawy
Fero, feriali et Postferiali zdawna należące, sub
Nullitate Decretorum. Y Druga konstytucya
1720. Roku, For samo mieć chcemy temi Słowami,
Nie mniemy w sprawy Juris Nostrae Regij Trybunaty
wdawać się, y onych rozstrząsać nie powinny, ale se
ad Forum competentis duxit maję sub Nullitate tych-
że Dekretów. Jeżeli tak Judicata Judiciorum parti-
cularium non subuunt cognitioni Trybunatorum sub
Nullitate Decretorum, for dopiero maję subesse spozna-
wie tychże Sędów et ex Officio w Trybunale odpowia-
dać. Lorywa tenże P. Kordecki J.W. Kancelerza W. Kor-
pro poenis ex occasione Decreti Postferialis, nie tyl-
ko nie zganiony temerarius ejus ausus, ale jeszcze
libertate donatus, jakoby zostawując wolne każdemu
Wrota porzywać Kancelerzów pro poenis do Trybunatu
ex Officio. Aże wreszcie Suprema Jurisdictiones,
jako

jako to Marszałkowskie, Pięczętarskie, Podskar-
bienie, Hetmanie, Egzaltis wyszyłkie Pod-
rogabid et Authoritatis, Jurisdictione każda
w swoim Praw Obzbie, nie podpadają cognitioni
ni Trybunatorum, bo inaczej była y tak mocnemi
Prawami opisane Jurisdictiones confunderentur, a
niemogłaby nigdzie ulla quorumvis Judiciorum
uari Securitatis, y owzem każdemu chęćemu uni-
knać lęzy przysaprony w Teny Jurisdictioni dla
Uwraunienia się od niej per maleuolam prosecutio-
nem, do drugiey otworzyłaby się Droga. Prosto
tak de Insubsistentia tego Dekretu de Actu su-
perius wyrażonego contra expressam Legem et
Naturam Sędów Trybunatu ferowanego, jako ten
wyszyłkim Manifestom y Terminom od kogo-
kolwiek eā ratione kasztym, ile żadnego prejudi-
cium Supremae Authoritati Sędom J. K. M. J. Ładwo-
nym, czynnie niemogącywn, ten do księgi Metryki
Koronney Łanosiemy Manifest. Datt w Warszawie
8. 9. 1760. Jan Matachowski Kancelerz W.
Kor. M. Michał die Pałkoryjski Kancelerz W. K. L. t.

Lepia Memoryatu Jasnemu Wielm. Jm. Pana
Hermana Wielkiego Korona do Króla Jm. Pana Rasy
go Milt. z Francuskiego Originatu na Polsku Języku
przetłumaczona

Jednym w sobie niebył pewny, że od Berztku Pau-
wania Waszey Królewskiej Jm. do Majestatu Jego sro-
rze bytem przywiązany y Jemu wierny, y że do tego
momentu dochowuje Waszey Król Jm. Mitosi y
Wierności nieposzlakowaną, toby mię śmiertelnie ra-
niły Jego Nowa Pańskie, y oswiadczoney Królewskiej
przed Senatorami y Ministrami ku mnie rescaty-
ment; Ale ja, który zdrowiem, Ardeon Łycia
y Strata Fortuny, Wycierpieniem Niewoli, dys-
gnowaniem nad Jm. w naytrudniejszej pracy ob-
jekt mojej y Usługi moje Waszey Królewskiej Jm.
który po Uspekopinie Dyktety przez te Dwadzieścia
y kilka Lat, aż do dzisiejsza, nikomu wcale w całej
Oczywiste niedatem się celować, y Ochotę do skar-
bienia sobie Łaski Pańskiej, z wszelkimi ro-
nemi y uczuwaniami sposobami, który przedwziętym
Sercem kochaniem zawrze, y Kochałem Pana mego
y Jego Najasniejszą Familię; W samym więc mo-
im czystym Sumnieniu kłopotem karząc Ulge
Łaski y Umartwienia mego, które z doniesionych
mi przez Jego Jm. Pana Hermana Polnego Stow
Waszey Królewskiej Mości uczutem y powinie-
nembył uczuć.

Jeszcze to jest Pania Mitosiowy Język y Skłp,
czującego się do mego z tego Stowiska, Jm. Jm.
wcale w sobie uspokojonego, y najmniey nie-
winnego; Ja z głębokim Waszey Królewskiej
Mości Majestatu Respektem przed nim y przed
Oczywistą, przed Europą y Światem, a nayppriod
przed Panem Bogiem, bezpiecznie y śmiało mo-
wić, że com powiedział y mówię, com czyta y
czynię, to z Obowiązku Senatora y wiesnego Ser-
ca ku Majestatowi y Oczywiste powinieniem mo-
wie y czynię, y daleko od Płtienia Prechów albo
Urozy Waszey Królewskiej Mości Pana mego
Mitosiowego, na tym naszey Powinności, Jm.

2^{go} y Wiary mojej cały zakładam Charakter
y Zasady.

Bo ja sm bardziej się starać całe życie moje
wierze stary Waszy Królewskiej Mości
y Pana sobie Łaszy y Ufnosci zjednać, tym
mi to naturalnie tkliwsza y okrutniejsza
wzecz jest, że Minister Saski szuka mnie
u Waszy Królewskiej Mości niegodziwie dys-
kredytować. Nieprawdaż, że więc zadziwio-
by najmniey Mitowskiy Panie, że y ja żadney
racji Poddajania onemu, ani Ochronienia
go nie mają. Jego wzajem jako Rytwicki
chytrego y najnieczystliwszego Ocyzanie
mojej, y wszystkich w niego Podciwym y Za-
cznym Ludziom, traktować muszę. Wzajem
zas najprzód wyperswadowany u siebie
sprawiedliwie y mocno jestem, to jest prin-
cypium, że żadney na świecie Osobie, tylko
Jednemu Królowi Subjekcy mieć niepowinie-
nem, y że Crimen Lese Majestatis przeciw
ko Jednemu partykularnemu, czy rownemu,
czy niższemu od nas Rytwickowi nie idzie,
Leć tylko nim grzeszy, gdy kto przeciwko O-
sobie Królewskiej lub Ocyzanie

Boleż więc na to z niezliczoną Liczbą Patrio-
tow moich, że Stuga Jeden, cokolwiek prze-
ciw sobie w wolnym Narodzie słyszy lub wi-
dzi, zaraz to pro Crimine Lese Majestatis
Waszy Królewskiej Mości smie udawać, y
Wiary znayduje.

Jy zas nie mamy, nie znamy, mieć y znać
niechcemy żadnego Pana, tylko Króla Jedne-
go y Rzeczpospolitą nad nami, y przeciw
tym czynić albo mówić, to jedno za Grzech
przeciw

przeciw Majestatowi sprawiedliwie pockytać.
my, słuchasz zas by najmnieyszy rzecz
Ministra obcego, choćby niewiedzieć jak mia-
nia Królewskiego żądywał, żadney nie mamy
Obliżacy, ani żadney od niego cnu nie
możemy Dependency.

Ze tedy Pan Graf Brühl, Minister Saski, ju-
styfikuje się tym, że nie czyni nic, tylko
co mu Wasza Królewska Mość rozkazuje
to go nie cale nieusprawiedliwia, bo komu
go należy słuchać w Interesach Saskich, ja-
ko pierwszego Ministra Saskiego, powinien
go słuchać; W Wolnym zas Narodzie Na-
szym Woli, Skinienia y Głosu Pana Naszego,
czyli z Głosu Wst Panskich, czyli przez Re-
czypospolitey Senatorow, Ministrów y U-
rzednikow, nie przez niego, jako cudzoziem-
skiego Ministra, oczekiwać należy.

Tac to jest Najasnieyszy Mitowskiy Panie Naj-
nieczystliwsza y najczystsza, którą jednako
Stuga znosiemy, krzywda, Chyba y Pon-
nienie Narodu Naszego, że Cudzoziemiec tak
przed uzurpowaniem Szlachectwa Naszego
Polskiego Prerogatywę, od tylu lat, jako
y po tej niegodziwej Uzurpacyi, przywłaszczał
sobie Powagę Rzeczy i Rozkazywania nam
Imieniem Waszy Królewskiej Mości, wszystkich
Polskich traktowania, Rozdzielowania y De-
cydowania, tak w Kraju, jako y u Postronnych
Dworow agitujących się Interesow wszystkich
Rekomendacy u Pana, wszystkich Wakansow,
Papierow, Honorow y Dobrodziejstwa Królew-

24. *skich Dystrybucy; Trzeba na to Pier-
pliwosci, jaka Nasza jest, żeby tak wie-
le na to narzekać, a tym czasem tożno-
sie do tego Bezprawie y Uszkodzenia Na-
sze.*

*Bo coż Nas Mitosciwy Panie do tego utrzy-
mywało, żeśmy wszystko bezprzykładnie
cierpieli, tylko Delikatności y Synowska
Bojaźń, Dania najmniejszej Cieria Ura-
zy Waszej Królewskiej Mości Panu Na-
szemu Mitosciwemu, Ale kiedy już nad
Zamiar Smiałosci ta Cudzoziemca jedne-
go, nie wiem goż fato na karku Narodu
Naszego wsadzono, wszystkie przecho-
dzi Granice, y Majestat, który szczerze
kochamy y adorujemy w Sercach Naszych
krzywdzi, y co raz się nieznosniejszą be-
hamulca staje.*

*Zawyż Ocyke Ocykny, y Nas wszyst-
kich Mitosciwy Panie Sprawiedliwemu
tandem darował Kalowi, że to Jarzmo
obcego Płowieka rzucić z siebie usiłu-
jemy, aby według Praw Naszych do Pa-
tryotów Szlachty, Senatorów, Ministrów,
Jeh się Zaskoczyły, Prerogatywy y funkcje
wrocily, która jedna obca do tego do siebie
przyściagnęta y urzypowata była; Nie
raz więc Mitosciwy Panie brać to za
Urazę swoją, że Wolny Narod Cudzoziem-
ca zniesc nie może, bo to czynimy, aby
Polać tym barokiem Pana kochali, y o Pa-
na swojego starali się Łaskę, kiedy tę karkę
Dobroci;*

*Dobroci Pana, y swoim Łasugom, nie obcego 25.
Płowieka Szafunkowi powinien będzie.*

*Niechże tedy Jego Pocedery justyfikowane
tym będą w Saxonii, że on nie nie czyni
tylko co mu Wasza Królewska Mość zle-
cać y kazać, y nie się nad Wolę Pańską
nie domysla; Niech tak czyni, ale nie w ob-
szere, gdyż nie jest ani Senatoren, ani Mi-
nistrem Naszym, jako nie Patryota Nasz
y Dyfident. Toż samo raz jest, y byłoby za-
wsze z krzywdą niewymowną Wolnego Pa-
rodu, żeby on miał być Organum Instru-
mentem y Stumacrem Woli Królowi Wa-
szej Królewskiej Mości Pana mego Mitosci-
wego, nie Senat, nie nasi Ministrowie,
nie Stan Szlachecki, nie Sejm; Nie cier-
piemy przez Prawa fundamentalne Krępy
pospolitej Postem na Sejm, Sejm w Try-
bunale, Senatoren w Senacie żadnego Nie
Patryota, Nie Szlachcica, in Religione Dyfi-
denta, Jakże można znosić takiego Juris-
dykcyę, jakas Mość y Powagę nad całym Na-
rodem sobie niegodziwie urzypowanego; Wiad-
mi przyzna, że nie tu wątpliwego, nie nie
sprawiedliwego nie przytaczam, a oraz że nie
miałe Sacrificium czynię, kiedy Prawdy? Kto-
rey do Tronów Przysięgę wzięcie ciętki jest,
jak wierny Waszej Królewskiej Mości Stuga,
jak wolny poprzyrzeczony Senator y Mini-
ster, Jako Szlachcic nieg z najniezrzym Ma-
jestatu Uszanowaniem, jako cały Nasz zel-
żony Dobremu y Sprawiedliwemu Panu
prerecty; Bezobym nie czynić, gdyby m*

26. o teype Dobroci y Sprawiedliwosci Waszey
Krolewskiej Mosci Pana Mego Mitosciwego
w sobie konwinowany nie byt, ze na osta-
tek skutecznie przelozyc waczysz nad Jedną
Ciebie Wzgłęd na Prawa, Swobody, y Sta-
wiz, y na Ukontentowanie całego tak sobie wier-
nego, umiżonego, y Domowi swemu iyeraliwe-
go Narodu, y Polskę wyciąg od Dependencji
obcego, y ile Łaski Łaskiej zażywającego
Ministra. At tym bardziej, ze ten Minister
Łaski głosi zawsze, iż wszystko z Woli y Roz-
kazu Waszey Krolewskiej Mosci czyni y dys-
ponuje, a takie rzeczy jawnie czyni, które ni-
gdy ani byt wiadome Waszey Krolewskiej
Mosci, ani z Krolewskiego Jęz sumnienia
Świątobliwosci y Sprawiedliwoscią zgo-
dzić się nie mogą.

Przeciw wyraźnym Prawom y Łakom bie-
rze z natury Lępiądzę, Summy y Nadgro-
dy, ze każde prawie, ile może od kogo wy-
ciągnąć Wakanse Honorow, Urzędow, Sta-
rostw, y za Dobroczynności Krolewskie, na-
wet od Łtacy Jemu y Kościelne już niewy-
biegać się zakrywają Beneficia. Przeciw
nawet wyświeższym Prawom oddaje Admini-
stracyę Dobr Waszey Krolewskiej Mosci
nie Wrodzonym Polakom y Szlachcie, ale za-
dnoziemcom y Dysydentom, a Gwałty Jch
etiam Łapania y Wzięcia Szlachty, y Ho-
krotne od nich wyrzucione Syriadom krzywdy
dysymuluje, ochrania y broni.

Zaboryst kraj Polski, jako go żadna do tąd ni-
gdy więcej niezaboryta Rewolucya y Woyna
Wprowadzeniem cale niegodziwey y najpod-
lejszey

16
lejszey Monety, która wyprowadzita nam
tęto y dobre Srebro tak dalece, ze dziś, kre-
go od Wiekow nie pomna, naywiększe na-
Dobra y Kontrakty Summy, z temi synfa-
mi y Szlagami ptacie musza, teta pra-
wie z Jntat nie znamy, To za zrobit
bez Konstytucji y Pozwolenia Seymu, bez
Rady nawet y Senatu, bez Ułtżenia tak
wielkiego Interesu Cykrywego, y bez Znie-
sienia się ze Skarbem Koronnym, nie w
Kraju dla błahych pretekstow bijze Monety,
ale Jz z Zagranicy wożoz, a takz Monety,
ktorey ani w Saxonii, ani nigdzie za Gra-
nicą brać nie chez. Ta kłyska od Graffa
Brückla na Stugi Wiek będzie pamiętna
temu Krolestwu.

Faworyzuje okrywiscie przeciw najjaśniejszemu
Prawom, Dysydent skim Interesom, kre-
go procz Syriżeknych Skutkow. Dowodami
są, w Toruniu, Jch wystawiony przeciw Pra-
wom Kościot panującej Religii, y już wsta-
rostwie Spiskim dwóch osadzonych od niego
Prędykantow Literalskich, ktorych Najamie-
sza Świąt y Świecey Łamici Krolowafly
Mosci od Dzierżeniu Łat przeciw Prawom
Spiskim niechciata dozwołić, rzekym mi
świezo pisał z Krakowa.

Wysyta Poselstwa Jmieniem Kreczy po-
politey bez Seymu do Dworow Porton-
nych, krezo y Senat nie może, lub w
tym Punkcie ani byt spytany.

Odebrat Ministrom Koronnym y Litewskim

28. Jak własne Funkcyje, kiedy wszystko przez
Jego Jednego idzie Ręce, a Ministerium tyf-
ko Jego Wola y Dyspozycya exekucowac przy-
chodzi, Wkazywaniem zaś wszystkich gene-
ralnie Wakansow, do których on Jedem poda-
je Sposoby, y swoje Kreatury per fas et ne-
fas utrzymuje; Gdy kogo by najzastępcę
minie, zastania się tym, że król Jęgo może
dysponowac inaczej; Wszystkie zaś Dobro-
dziejstwa Krolewskie jedynie swojej Rekom-
mendacyi y Protekcyi przypisując, sobie, nie
Panu, obligowanych czyni.

Cała Dyrekcya wszystkich Interesow na siebie
Jednego przejął przeciw najjaśniejszym y naj-
gruntowniejszym Rzecznym Rzecznym Prawom
osobliwie Seymu Pacificationis 1736, że do
Naszego Króla Sacy Ministrowie, jaki on
jest, mierza się w niczym nie powinni, jako
my do Ładnych Sackich nie mierzamy się dys-
pozycyi; Lniost więc Senat y Ministerij Po-
wage, gdy nie z Jego nie dzieje się Rada, y
całe najważniejszych tak w Domu jako y z
Poztronnemi w Interesach Polskich Konfe-
rencyi Senatorow przy Roku Łaskim, ja-
kiesmy kiedyś zapamiętali, nie znamy; Kęps-
zniony Senat y Ministeria Krolestwa.

Niesnaski y kłótnie między Familiami nie-
ci y utrzymuje, y że zгоды Seymu żadnego
do tej od Dwudziestu kilku Lat nie mieliśmy
to Jego Polityce y Dyskreccyi wszystkich Inte-
resow Polskich jedynie powinniśmy y przy-
pisujemy.

O Honor Sacy, byle zniey y wniey bogactwa,
cała nieba, Proba swięcia, przez Tygrysnym
nym, na Pósmiech prawie Turckiemu Po-
selstwu

29. selstwu, przez temi Dniami, wystawiona
Historya, że Etamaniem dawnych Kwy-
czajow, y Krzywdą Prerogatyw Hetman-
skich, lub ta rzecz inaczej, nie z Naszą, lecz
z Jego skonczyła się Ohydą.

Przeciw oczywistym Prawom, które inaczej
Wyprobowanie Kłackstwa opisują y naka-
zują, przez Trybunałskie Dekreta do Kłack-
czego w Polskę przypisał się Kłacko-
tu, y Torcem swoim Drogę wszystkim Pado-
kiem pokazał, jako bez Seymu y Re-
kypspolitey mają napotym Kłacku-
mi Polskimi zostawać.

Uczernia y ruinuje w Łasce Jego Krolewskiej
Mrosi Najpocciwszych y najwieńszych
Jego Poddanych y Stug, na co mi Jnoszych
dokumentow nie trzeba, tylko moja wła-
sna Osoba, kiedy smiał tę przed Waszą Krolew-
ską Mrosią Panem moim Mitosiewiczym na
maie wtoryć Potwarz, że ja Waszą Krolew-
ską Mrosi z Rzecznym Rzecznym Kłacku-
kzie, Fortuna moja za Łasce Waszej kro-
lewskiej Mrosi torze gotowem, y tą Jedną
rzecz wielkich Sentymentow moich ku Wa-
szej Krolewskiej Mrosi Protestacyą na wysy-
stkie Jego odpowiadam kalumnii.

Je tedy krechy, y setne tym podobne, oczywi-
sta jest, że nie są, y być nigdy nie mogą ani
z Wiadomości ani z Rozumu Waszej Krolew-
skiej Mrosi, bo nawet y doysc Elzafego Pan-
skich nie mogą, gdyż do tej Doli przyszedł wol-
ny Narod Polski, że żaden Polak ani Senator
ani Minister bez Wiedzy y Powolenia Mi-
nistra Sackiego, jak w Saxonii, do swego nie

30, ma Przyjęciu Pana; mnie zaś gdy Pan
 Bog, y osobliwsza Łaska Waszey Krolew-
 skiej Mości na tym potoczyła stopniu, że
 niekam o tego Protektora Łaskę, gdy m ty-
 le razy darmo po Przyjacielsku ostrzegał,
 by y Pana Interesów, y Nas y Siebie niegu-
 bił, y tę Ocyzykę, ktorey się Synem czyni,
 a on zamiast Wdzięczności tak mnie
 przed Waszą Krolewską Mością uwer-
 nie usiłował. On mię więc do tej przy-
 musit Justyfikacyi, którą chętnie u Bog
 Waszey Krolewskiej Mości składam, pro-
 sząc nayuniższej y naygorzej, abys Na-
 jasnieszy Mitosciwy Panie w Korywdy, nie
 wmoje, ale w publiczne wyzwał, a Narod
 sobie naywierniejszy, nayzyczliwszy, od
 obcego Płowieka uwolniwszy opresyji,
 nad nim według swojej własney nieznico-
 nej Dobroci, Mędrości y Sprawiedliwości
 panował. Senatu zaś, Ministerium y
 Szlachcica Stanu Prerogatywy z Sackie-
 go Ministra Urzędowcy oswobodzie sku-
 ternie wam, mnie nawzajem / który z
 Pierwszemi Przekypowolitey Ludźmi, y
 z wszytkimi Dobremi Płoty, sentymen-
 ta te y Prośby moje także / dobrośliwie
 y niekrawodnie wierzył, że jako byłem od
 Pokrątku Panowania Waszey Krolewskiej
 Mości, tak nigdy nieodmiennie, statecznie
 y wrzecznie do Zgonu Serdem z naywiększym
 Przywiązaniem, Mitoscią, Pówołnością
 na Rozkazy Pańskie, Gotliwścią o Honor
 Pański y Dobro Ocyzyki niewystępną
 z Dobrem.

z Dobrem Krolewskim, y z jako nay-
 głoźszym Respektem

Waszey Krolewskiej Mości
 Pana Mitosciwego

Wierna Rada

Naynierzszym Nayuniższym
 y nayobowiązkowym

Stugą

Jan Branicki Hetm. W.k.
 mppia

19

Lectia Responsu Krola Jmfi na Mc 33.
 noryat J. W. Jmfi Pana Hetmana Wielkie-
 go Koron i Francuskiego na Polski Ję-
 zyk przetłumaczona.

U mojej zastawalimny Persewarzyci se Het-
 man Wielki koronny nigdy się nie miał odda-
 li od kontymentow y Charakteru w którym ar-
 dotaj profitował w łasę Naszey y Poufatorsi; te-
 raz jednak odebraliśmy od niego i niematem Po-
 dziwieniem Memoryat, niewiedziawszy przedtem
 kontymentow onego przed Ojardem Jmfi, mienio-
 wanych Nam, a na początku mowi Jmfiem
 wszystkich Dobrych Patryotow y Pierwszych Obo-
 wrecy pospoliticy; ale ponieważ w nim niewy-
 crytalimny tylko Duch rozkazonego partyku-
 larny Smiatosci, którą w tym wszystkim pro-
 tektem Dobra publicznego pokrywa, y którego
 wszyscy Ministrowie y Senatorowie, którzy się
 tu znajdują, nie widzą, Mocnośmy się uwarili
 tym sposobem nieprzyjstojnym, że nam uikynit
 Reprezentacye bez żadnego Fundamentu, z któ-
 rych niemato tyż się Obozy Naszey królewskiej
 które, gdyby prawdziwe były, nayprzodby Jmfi
 samego winnym czynity, że Je Nam nie uikynit
 uikynit, a dopiero po Odmowieniu Mu Staro-
 stwa nowego, co jest pierwszą przyczyną nie-
 ukontentowania Jmfi, a nie gorliwoci co go
 psobudziła do tych fałszywych rad. Bije on
 na sposób Agitowania się Trybunatow, w czym
 samego obwiniano, że się w Nie nad to miejsca
 przeciwko wszystkim Ustawom Prawa. Twier-
 dzi: że żaden z Ministrow y Senatorow króle-
 stwa nie czyni Powinności swojej. Na to albo-
 wiem za Nieporządki, że się tyż Marszałkow
 Kanclerzow, Podskarbiu Stanu Duchownego

34. z Karbu Naszego, Mowizłoslwie y bez nay-
mniejszego Fundamentu Prawdy, że nikt dotąd
takiego y takiego mi nie może przy-
pu, kiedy Tron Nasz wszystkim jest otwarty
y gdy nigdy nikomu Audyencji nie odmawia-
my bez excepcyi; (nie wtożyc kryminat na
pierwszego Ministra Naszego, że się z tym
kawrze oświadcza, że co czyni, wszystko z
Rozkazu Naszego czyni, jako powinien
Jego po nim wyciąga, y że przez wszystkie
czas sędzi za Radę tych, którzy się Naywien-
niejszemu w Ustugach Naszych y Przytę-
pokarali; Niechże wiedzie o Trudach, które
na Nas bez Przerestanku bierzemy w Interesach
Nam samym wiadomych, y o Doświadczeniu
ktoregośmy przez Jasne Panowania Naszego
nabyli dla Dystyngwowania Osob; Dobrze
by było z tym uczynić, żeby było dla siebie same-
go zachować tę Radę, którą Nam daje, aby-
byśmy sami panowali, a nie wchodzie w Ro-
zdawanie Wakansow, których my jesteśmy
Arbitrem podług Woli Naszej y Upodobania
fundującego się na Prawach, a z tym
komiast Szacowania Ministra Naszego y Przy-
właszczania sobie niestusznych Kreacy. Lepiejby
uczynić, gdyby chciał uważać, że wiele jest Skarg
przeciwko Niemu y Postępkom Jego, które Go o-
stokroć do Przerestapienia Granic Powagi swojej
przewodzą cum prejudicio Nostro y Przytę. Za-
te ma Pierwszemu Ministrowi Naszemu kore-
spondencyę, którą trzyma z Rozkazem Naszym z
Ministrami, których z Expensą Naszą trzyma-
my, y których my subordynowani; Tudzież ze
wszystkimi Dwory, które mają Ministrów Nam
akkredytowanych

20
35.
akkredytowanych do niego się adresują. Wisk-
na na konie Janych bez Skarg, są dalekie od Mi-
nistra Naszego, y karywa Jmienia Jego na Atako-
wanie Nas y wielu Janych. Niechże tedy z nim
wchodzie w Wyliczania w Irregularności, ani mu
odpowiadać, ani mu też dać Przykryty do Ket-
pienia się z Milczenia Naszego. Jakobyśmy Po-
stępki Jego approbować mieli, y owzem edato
Nam się odesta Wam jako Kanclerzowi Koron
wiedząc o Gorliwości Waszej y Przenikaniu
rzeczy, obligując Was, abyście mu dali po-
zostawienie y niekontentowanie Nasze,
które mu pokazywać nie przestaniemy tak długo,
jak długo widzie będziemy uwrzającego się za nie-
ktoremi Duchami obojętnymi y bardzo wymija-
cemi Słowami Jego własnej, y jak długo da się sta-
dzie Kadami szkodliwymi Osob, które nam są do-
bre wiadome, y które przez swoje naturalne
nieprzerestają utrzymywać w Przytę Rozstrzy-
chnienia, gdyż my pragniemy y staramy się mieć
w Niej prawdziwą Jedność dla Dobra Królestwa
Naszego. Spodziewamy się, że Go zrehabilitu-
jecie, aby wszystko przez siebie czynić jako
Patriota tak dystyngwowanej Jedności; Na ko-
niec pragniemy razem z Wami y Jnemi pora-
żaćmi prawdziwy Interes Obywatelstwa, a
przed się wzięci Sprawy, aby ustalił Fakty, a
Pohoy był zachowany Publicznie. Pokładamy U-
fność w Ministerium Waszym, y tym, że, żebyście
się zgodzili z Jnemi Ministrami y Senatorami
o się Wam najlepszego zdawać będzie tyle, ile
można będzie. My zaś Boga prosimy &c
Augustus Rex.

Uwagi o Monecie

Zatęchł przyczyn pochodzą ustawiczne narze-
żania o Monety, o Tytły, o Szostaki; Bito w sa-
ronij pod Sztylem królewskim Roku 1756, lubo
by tego Tatwo doysci można, przecież kądemu
Walności Paprocina się zostawuje, czyli ten tak
wielki Łyżek ztemu humorowi niektórych, czyli
Łemoty y Niedowierzy, czyli też głosiwym Sąsiadom
jadowitemu Podziwieniu przypisać trzeba, Nam
tylko należy okrycie się z prawabnych wyprawdzie
też wcale niegruntownych Zarzutów, y tego do-
wiedzieć, że co wstysey najwięcej o tej Monecie ga-
dają, y tak ją nieumieślnie potępiają, nie są do-
bre twierdzenia, y nie znają wewnętrznego Ony Sta-
cunków.

Widomo jest całej Polsce, jak nie od dawnych
czasów Stara Moneta wcale wyginęła, y jak wielka
Trudność była w Emisyanie Włota tak dalece, że
najważniejszy peruwony Włoty, lubo Prawem Osma-
stu Włotych Polskich wyprawdzone, przecież Jawnie
zmienić nie można było jak najniżej za Tytły 13 $\frac{1}{2}$
często za Tytłów 12, 11. a czasem za Tytłów 10,
gdy komu pilno potrzeba było. Łotnierze nawet
bez Uziemienia Obywatela Miejsca, na którym
miał swoje Stanowisko, perwonego Włotego nie
mogł zmienić, z tego też wynikające ustawiczne
Łotnie, Skargi codienne, y same nawet Prawne
Procesy dostatecznym y niepodęprzatem Świadectwem.
Tę. Ubogich albowiem Ludzi Uciok, Star, tudzież
powszechna y Panów prawie wszystkich Potrzeba
pobudziła Litosc w Serce. Panstwie tak dalece, że
dla Udatwienia kupna y Przekazy Droczy do Podzien-
nego Życia potrzebnych, tudzież dla większego o kom-
municacji Utwierdzenia y Udatwienia, które dla Nie-
dostatków Monety między Mieszkańcami w kraju
Obywatelami już wcale upadło, karat niejako zbur-
be

bę Tyńców y Skostaków wybić, tudzież nieco y Skel-
gów Pospolitemu Ludowi w naszym Kraju za zwy-
czaj uogólnemu awy potrzebnych. Ta Moneta, że jest
nalerietygo Skacunku y Prawem niezabroniona, ka-
dy urna, gdy następujące przychyny bez Pafyżi zwara
y dobrze rozstrzegać raczy.

Wyrzyskie Prawa y Konstytucye o Miennicach, mia-
nowicie w Roku 1674. 1677. y 1736. obowiązują
Krolow Polskich, ażeby byli podobny Wagi y Skacun-
ku, jaki jest w Monecie Cesarzkiej y Pogranicznych
Polskich Monarchow, iusta Legem Imperij et nu-
merum Principum. Nkdy czerwisty Dowód że Mo-
neta Państw Krymskich, czyli Cesarzka ma swoy
Bieg w Polsce, jako Konstytucya Sad: 1504. 1509.
1605. y 1611. obliuguje Nadody, aby Bieg y Waga fu-
dokiemskiej Monety stanowili tak w Krolestwie
Polskim jako też w Wielkim Księstwie Litewskim.

Najmiejczy Krol y Pan Stoko y szersliwie nam Panu
jczy jako Elektor Saski, będy Abey Marszałkiem
Państw Krymskich jest przeto samo Jednym z Ray-
pierszych tego Państwa Księciem, Ażatym niego-
dzi mu się ubliżać tego Prawa, którego nie tyłko Ro-
wni Jemu, lew mniejsi od niego Księstwa rządywają
tym bardziej gdy Moneta Saska jest równa Wadze
y Skacunkowi Cesarzkiej, a lepsza daleko nad Pru-
ską. Ta Jedyna przychyna powinna by uspokoić nie-
stanie rozjątrzone Serca na Monety Saska. Prze-
cież aby kamiconych y nieukontentowanych obja-
nić Ory, dowiedzieć się dostatecznie co konatorcia
Saski Tyńców y Skostaków, które tak niemilo-
sernie z Polski wywołują, Nie masz Inszego lepszego
Sposobu do ustanowienia ceny Srebra, jako przez se-
re Ktota. Najdawniejsze Obrady y Prawa wywiodły
Proporcyę Srebra do Ktota tak, jak Jednego do Dwu-
sku. Na tym fundamencie w Roku 1409. takowe
staneto Ustalenie, że dwaście Grzywien rąppied-
niejszego Srebra nie więcej były szacowane jak
Jedna Grzywna Ktota. Grzywna zaś Kolondka Ktota,
która

która jest najwzyczey wyrachowana na pierwsze Kto-
te ma w Sobie Pierwonych Ktotyp 72. 6. rachując
Kandy Pierwony Ktoty po Talarow Miennickich 2 y 90
18. Wzję użyczy Talarow 198. albo Tyńców 990.
Rachując Talar Jeden po Tyńców 5. a tak 198. będy,
lub 990. Tyńców y w Tyńcach czyli w Skostakach po-
wiani w Sobie zawierają Srebra krywego Grzywien
12. Teraz naleriety dochodzą Jereli Tyńcy y Skostaki
w Saxonij bite tę Liczbę Grzywien Srebra w Sobie za-
mykają, co się każdemu do Proby podaje z Upew-
nieniem że 198. Talarow, albo 990. Tyńców jest na-
to nad 12. Grzywien Srebra krywego Ktota 12, to
jest Grzywna bez Ktota 4. Ażatym niech każdy
Tyńcy, Jereli ta Moneta zastawia Sobie za tę Kienawę.
Ze zaś po Kym Michale w Roku 1756, niektórzy Tyńcy
zaarendowali zabraną wraz w Saxonij Kienawę od
Krola Pruskiego, bili pod tymiż Latami y Skęplem,
który tam znaleźli, to jest pod Latami 1754. 1755.
1756. Tyńcy y Skostaki, karabiając na każdym Kto-
20, to jest, udając każdą Grzywne Srebra za Talarow
19. y grf. 16. Na to Krol odpowiedzieć nie może y nie
powinien, tym bardziej, że Grzywna Srebra w Tyń-
cach y Skostakach Saskich tyłko na Talarow 15.
y 12. Groszy wyrachowano, lew to należało do Jch
Mjś Pańow Podskarbkich Wielkich Obojga Narodow,
którym Prawo kleić Bieg y Waga fudokiemskiej
Monety, Kna zaś oczywiście, że Saska daleko lepsza,
ponieważ Jey większa Jęgi wykupiono.

Proponować się naleriety, że po tak rzetelnym Ustaleniu
każdy Prawdy y Sprawiedliwosci Kochający przyznać
musi, że te karzucione Karzuty nieustanie y niewin-
nie trapią y martwią tak dobrego y tak łaskawego
Pana, który najusilniejszego do tego przykłada sta-
ranie aby Pokoy, Szczęście, Błogoty y Obfitości we wy-
stym powierzczonemu sobie od Boga Krolestwie Pol-
skiemu y worystkim Obywatelom przysłać mógł
y wprowadzić.

MANIFEST

J. W. Jęgoński Sana Kancelerza W. koron

Assum. in Castro Opoczynensi
Feria Quinta post Festa Solen-
nia Sauri Paschatis proxima
anno Domini 1759.

Ad officium et steta pteucia capitanealia Opoczyn
personaliter veniens Illris officio fomes in konstie
et Biatacnow a Matachowice Matachowski Supra-
mus Regai cancellarius Ostrociensis, Grodocen capita-
neus eidem officio et steta pteucia manifestationem Soloni-
co diplomate scriptam, manuq. Guedem Illris officio fomes
cancellarij subscriptam porrexit tenoris sequentis:
Ja Jan Matachowski kancelarz W. koron Stangwory przed
Aktami Grodu Opoczynskiego w krywdzie bardziej Publicz-
nej nizeli swojej, to do Kieg Grodu tego ranosze Skarge: si be-
doge thoiety manifestem, a bardziej Wirya manifestu in
Feria Regia Varsawien Feria Sexta ante Dominicam septu-
agesima proxima Anno 1759, przez J. W. Jęgo-
ńskiego Marszałka Nadw koron dla publiczney Infor-
macyi podaje Objasnienie, a nayprwod nieprzyuczyny
sie do takiego stylu, ktorzyby bardziej Passya moze
Interesow potrzebę mogt wytłumaczyć, jakom sie werwy-
craib z wszelkim ise Uzasadowaniem Jodney Osoby J. W.
Jęgo- Marszałka Nadw koron wspod ze Mna Ministra
Statius, tak nieporozumow Stow z nikaj grubych,
ktorych u siebie nieznajduje. Lanieiona Appel-
lacya do Sądow Ladownych Jodney Jęgo- Marszałka
przez Jęgo- koscickiego Plenipotenta specyal-
nego Jęgo- Marszałka Nadworn koron w sprawie
miedzy Nim, a Jęgo- Panem Jozefem Karwiskiem
Regentem Kancellarij koron o Rokubnia Włosi
w Wojewodztwie Kijowskim lęzga, ale ta Appel-
lacya w Sądzie konnotacya godna nieprzyznana
poniewaz Supradna Judicia po całym świecie App-
pellationes non admittunt, co et in Imperio, y
w Francyi, y wszędzie sie praktykuje, aby Ukry-

42
wzrostu znaleźli tandem Satisfactionis modum
przez finalną dalszą ewolucję niecierpliwą. Przecież
Decyzję, potem znówu ad personalem Comparationem
nem w Grodzie Warszawskim, jako się wyprę na
mienilo, potwierdził Appellacyj Jan Mar-
tek Radw. korp. Zwycrayna to jest sędziowska
każdego Sądu, Nieukontentowanie mieć do te-
go, który nie daje Stronie tej Satisfakcyi, która
sobie życzy; A katym że kondycya każdego Sę-
dziego jest podległa zawsze takiemu Mięszce
siem, na swojej domowej Osobie. Każdy mający
z kim Sprawę, nie może być Sędzią Interesu
swojego, bo wrodzona każdego siebie Mitosa po-
każe w każdej Sprawie Defektu, w swojej zaś
własnej Sakryje. Zdawato się Janu Mar-
skatowski Radw. korp. że miał Sprawiedliwą Spra-
wę, Jan Sąd za Sprawiedliwą nie uznał. Trzeba by-
to, dogadując Sądny swojej, przyjąć Podchlebstwo
niektórych, zwykłą gminy wszystkich Ministrach
Asystencyj, że idzie Appellacya od Sądów Sa-
dowornych J. k. k. S. P. M. Mitt. aby uchi-
knąć Exekucyi tego Dekretu, który nie był do
Gustu. Ale czyli Appellacya od Sądów Sadowor-
nych J. k. k. S. P. M. Mitt. idzie do Sądów
Relacyjnych takie J. k. k. S. P. M. Mitt. a
parto. Albo albo nie? y od aliiwory prywatnych
Interesów na stronę rządu, czyli Publico con-
venit Appellacya od Sądów Sadowornych J. k. k. S. P. M. Mitt. do Relacyjnych, gdyby y Prawa nie
było: tu dopiero nad tym zastanawiam się: są
dy wszelkie królewskie ex origine sui były su-
prama Subsellia, bo J. k. k. nie było; Sprawy
ta się Sądów Subjekcyja królom, od alii kiem-
skich do Trybunałom korp., Komiszyom Sa-
domskim korbierskie, Marszałkom Securitatis
Sądy y Inne Sprawy w konstytucyi wyrażone,
y na te Sądy trzeba było konstytucyi, że są su-
prama Judicia, bo stawały porażnie crescente
Repubblica

24
Repubblica, Sądy zaś J. k. k. S. P. M. Mitt. ja-
ko były ab Origine Suprema udzieliwszy Spraw
Janym Sądom, nie mogły podpadać Interpreta-
cyi, że nie są Suprema Judicia, jakoby bo-
wiem Janym udzieliły moc, same były niemiao-
wcy, ale kiedy potem do Sądów Sadowornych
J. k. k. S. P. M. Mitt. próbowało zawęzić Appellacyę do
Sądów Relacyjnych, król J. k. k. S. P. M. Mitt. w
Dekrecie Relacyjnym uznał w Sprawie mię-
dzy Galewskim Warszawskim a Kłodziskim
Stonskim Starostami 1588. Roku, że Sąd
Sadoworny y Relacyjny są to Jedne Sądy, y
dalej porażnie Wieków tenie król w Spra-
wie Andrzeja Labokoryckiego Podwojewo-
go Łęczyckiego, a Mikołajem Labokoryckim Bra-
tem za Jedno Subsellium potwierdził y dekla-
rował, et super Appellantes karę naznaczył.
Tentatum potem było od Danstera nowo w Spra-
wie J. k. k. S. P. M. Mitt. Biskupem na owas kę-
jawskim kanonem Appellacyę na Sejmie Sejm-
we, a zaraz 1595. R. zabiegł temu Dekret
Sejmowy nie tylko karę super Appellantes,
ale dotarł his verbis, że Powaga Sądów Sa-
dowornych J. k. k. S. P. M. Mitt. równie nie
może in dubium vocari przez Appellacyę, jako
y Trybunałom, które o królom vim et autho-
ritatem sumpserunt, Tandem że niektórzy
Pieczętarze dopuszczili juxta aliqua projudi-
cata Appellacyi, zabiegł temu Jan III. król
Ordynacyą Sądów Sadowornych królewskich 1680.
a potem 1683. konstytucyą approbowaną
tą Ordynacyą Sądów Sadowornych J. k. k. S. P. M. Mitt. który te kładnie Stowa, że sądy
Sadoworne ex Origine sui są Suprema, y od-
niel w Stłbach radney od Pieczętarzom nie trza-
dzie Appellacyi, jako Testimonium Metrykan-
tow koronnych do Metryli korp. per Oblatam

podane świadcy, Dekreta tak w Sądach Appellacyjnych jako w Relacyjnych promulgowane, krol Jm. Jan III. w tej swojej Ordynacji Stanowi bycż Rem Judicatum, y przed tym krol Jm. Zygmunt III. w Dekrecie swoim Relacyjnym Anni 1591. Postępek Appellacyi à re judicata Sądow Appellacyjnych prosekrowany, kuszwałym bycż y karze podlegającym determinował. A wszakże według wszelkich w Europie Praw wszytchem Sędziom y Praktykom wiadomych Jnawcy nie może się nazwać takowy Dekret zaraz po swojej Publikacyi, tylko Res Judicata, gdy in judicio supramo promulgatur, albowiem w nijszych Sądach Dekreta nie przez Promulgacyę swoją nabywają vim Rei Judicatae, lecz dopiero w ten czas, kiedy w nich Strony karney nie zalogują do wyższego Sądu Appellacyi, Tak krol Kazimierz Wielki w Statucie swoim Anni 1308. kwalifikował Dekreta nijszych Sądow his in verbis: Nos itaqz hujusmodi Sententiam Judicij, quod non fuit aliqua Provocatione suspensa, declaramus transivisse in Rem Judicatum Herb. Cito Appell. Preto hoc motivo kwalifikowanych Sądow Ładownych, Relacyjnych y Appellacyjnych Najwyższemi Sądami y ich Dekretow skutkiem Rei Judicatae, Była na to orobliwsza Baerowa prosekrowney Ordynacyi, że w niej zostawiono Sądowi to Beneficium, że jeżeliby contra rem Judicatum Sądow Jm. krolski Appellacyjnych manifestum Documentum vel Notorietas nova, in judicio non allegata adit, Strony przymowie się mogą, y Pięć lat w takowym Przyroku ma Władzę Poprawienia Rem Judicatum, jeżeli Władza Poprawienia prosekrownego Dekretu żadnemu Jnawcy Sądowi nie jest, y nie mogła być pozwolona, bo ma nad sobą wypisy Sąd, który go poprawie powinien, y Strona też w nijszym Sądzie prosekrownym

graję

graję ma wolną Appellacyę do Najwyższego, a takowa Appellacya Stronom, gdy à re Judicata Supramo Judicij Regij w całej promienionej Ordynacyi nie jest pozwolona, i tej przyczyty wolne do Sądow Appellacyjnych pozwolone, Na ostatku y Pacta conventa między Stanami Królestwa a Najasniejszym nie wygaśtey Samogiej Augustem Wtórym Sądow Ładownych Majestatem Supramo Judicij prezentują. Ad extremum, gdyby Dekretow Sejmowych Relacyjnych y konstytucyj pro Dignitate Sądow Ładownych Jm. krolski P. M. Mitt. nie było, a prooty per Appellationes Sprawy od Sądow Ładownych krolski y litewski, et per consequens y Referendarowski Obogda Narodow do Relacyjnych, ponieważ et ratione Coëquationis Jurium, co się mówi o Koronie, to y W. X. Litmu stury, Krolowie raz y Monarchowie o Caposii Państwo sobie powierzonych myśleć, nie mogliby żadney użyć tym Sądow, w których lat kilka Mnóstwo Spraw nie rozstrzygnionych. Zatemowaloby Sprawiedliwosci Drogę, y tak kto utrzymuje Appellationem à Deo his Sądow Ładownych Jm. krolski P. M. Mitt. krolski, kiedy Exekucyi per viam Appellationis przeszkadza, y tam do tego Sądu zniemna, w którym nigdy się Sprawy nie dochodzi. Uskarża się Jm. krolski Marszałek Nadw. krolski, że contra legem et Justitiam ferowany Dekret, że contra legem, cowo się przyznać nie muszę w Aktoch Ex-pulsionis Adalitem unikając Rygoru Prawa 1691. y Jnawcy przy ubezpieczeniu Własności kaidego, ale quoad Justitiam in Jure petitorio Juris Drogę Sprawiedliwosci wcale nie przeszkadza. Otrzymat Jm. krolski Marszałek Nadw. krolski Przywilej na Rokitnie, jakoby po Urodzonym Towiech, który Przywilej Urodzonego Towieckiego sam przez się zniknął, kiedy we dwa miesiące po nim nastąpiła

46
Konstytucja 1590. Natura Jm Dobra Ziemińskich
daję, jakie tedy Dobra Ziemińskie mogą znówu za
za Przywilejem jak Dobra Krolawskie chodzie, kie-
dy Je Konstytucja za Ziemińskie przyznala, y Ja za to
exportowany Przywilej za nieważny wrzatem, tem
karat przyporocic Jm Panu Karwiciemu Regentowi
Kancellaryi koronnej Dobra, który Jm originalem
produxit, jako Strona pretendowata, uchy mię kon-
stytucja 1661. anni Wojewodztwom Bractawskie-
mu, kijawskiemu y Wołyńskiemu Stuzga, wedlug
ktorey dosyć pokarac antehostiam profusione
albo Jy y przez Swiadki dowiesc ex ratione hostili-
tatis subsecuta, y ta Konstytucja przy spalo-
nych obktach, jako jest Strozem wszystkich Sub-
stancyi Szlacheckich, tak oddaliwszy Jy, niewiem
kogobym zostawit in Possessione firma Dobra Szla-
checkich. Pretendowano tego, abym na Sejm odestat
tę Sprawę circa apprehensionem Dobra Rokitny
violentam Jm Pana Marszałka Nadw kory, ale mię
ta Konstytucja 1661. wyżej wspomniona do tego
odwioda. Niemam Ja tej Imaginacyi, aby Jm?
Marszałek Nadw kory był appetyczny podrey
Substancyi, y owzem nigdy tej Chciwości nie po-
karat, ale czyli to przez Ekonomia factum, czyli
jakim Jnym sposobem, jednakoż się przez stata
violento modo, Dyby tedy takowe Pradjudica-
tum mogtbym zrobic, Zapad bezprawny, bez
Dania Pozwów przyznac, a in Jure petitorio
odestat na Sejmowe Rady, ktore jak widzimy
przy Niedocyście Sejmów reasumowane byci
nie mogą, bytaby to ustana droga ad violentiam
apprehensiones tymi, ktorzy są chciwi Sub-
stancyi, y fatosc Fortun Szlacheckich bytaby
nadwystona takowym sposobem. Dotyczy y
to Jm P. Marszałek Nadw kory w Manifestacie swo-
im, ze usurpative et incompetentes, y gdzie by-
dą Przywileje do malam informationem exporto-
wane

26
47
wane kassowane, jeżeli nie w Sądach Kadowornych
kor. poniewaz Trybunatom non competit Cogni-
tio Privilegiorum, ktorz zna Sądzie jeżeli nie Pie-
rzetaw, kiedy okrom dawniejszych Praw sama Ordj-
narya Sądow Kadowornych konstytucja anni 1683, aj
probowana kładzie pro Proside Jednego z Pięćta-
rzow. A jakie tedy usurpative et incompetentes
Sądzie mogą. Mogtbym się uskarzyć przeciwko
Jm Panu Niemiernie Susceptantowi Grodu War-
szawskiego, ze przy ostrzych Terminach przyjął
Jm Pana Marszałka Widendę Manifestacyi, y
mogtbym w Trybunale użgere proenas w Prawie
1726. decretas, ale Substancya miarkujaz jego przy-
szczerupat, y ze nieprzyjmujaz takowej Manifesta-
cyi, obawiait się utraic Proventu Suscepty, kto-
ry podobno y z Arardem Niedzenia Wiary niechciał
by stracic, puszczam to mimo siebie, wyraz je-
dnak dla Jnych nie tak dyskretnych jak Ja Po-
prawy. Caley tedy tego Interesu publiczne uwy-
niwazy Objasnienie przy Oswiadczeniu nie usta-
jacy ku Majestatowi Jego Wierności wiekam się
do Krola y Pana mego, od ktorego jako wszystkie
Sądy moze y Powazę biorz, tak y Ja przy Namiesni-
ckey od Jego wlaney na maie Władzy Sądow Kadowo-
nych Przey odprawujaz, do Jego udaje się Protekcyi.
W Umartwienie zas moim, ktore z Obrazu Sądow
ponozę szukam konsolacyi w Taskawych Serach
Włof Panow y Braci kleynotem Szlacheckiego Sta-
nu kaszerowanych. Jeżeli zas Sprawiedliwosc Sta-
wiczey jeszcze potrzebuje względu dla Stabrych
w Interesach, ktorzy przedrey upasoc mogą przy-
szczeruporci Dochodow, nie zmniejszaz Ostroznoscia
pilnowaniem zaurze Konstytucyi anni 1661. Stuz-
gay Przeswietnym Wojewodztwom kijawskiemu Wo-
łyńskiemu y Bractawskiemu, ktore po spustosze-
niu całego kraju bez żadnych zostawszy Obywate-
lowie do Substancyi Dokumentow samy Pospoly

48. ubezpieczyła ante hostium do Włosci tamczaych
Kardemu Prawo, które uchyliwszy na Stronę rad-
ko kto do swojej trafiby Własności. Mam tedy
zupetną Wierę w efektach Wł. Paow. i raci,
że gdyby tego Potrzeba wyciągata w petnym do-
braci ku mnie Sercu Jch sukai być mogło ratun-
ku, y tym wszelkie u siebie, które zraydję za-
wrasu stodzę Gorkosci. Jan Matakowski
K. W. kory in parata copia porrexit.

27
49.
REMANIFEST

J. W. Jyolisi Pana Mniszcha Marszał-
ka Nadworn koron na Manifest J. W.
Jyolisi Pana Kancelera Wielkiego
Koronnego.

Ad Officium et Acta presentia sacrentia
Capituli Varsaviensis p[ro]p[ri]o veniens Ill[ust]ris Officiarius Georgi-
us Vandalinus de Magna Concursu Mniszch
Mareschalcus Curia Regni, Generalis Majoris Polo-
nia, Biatoferkieviensis et Capitanus, Eidem
Officio et Actis p[ro]p[ri]o Manifestationem ac Remanife-
stationem Polonico Idioma scriptam, manuq[ue]
Eidem Ill[ust]ris Officiarius Mniszch Mareschalcus Curia Re-
gni subscriptam porrexit tenoris sequentis: Ja
Jerzy Mniszch Marszałek Nadw. kor. nie tylko na fun-
damentie Wizeru Manifestu p[ro]p[ri]o Mnie FERIA 5ta post
Dominicam Septuagesimę p[ro]p[ri]o Aktami niniejszymi
zapisany, lecz jeszcze dowodziawny się o Manifestie
p[ro]p[ri]o J. W. Jyolisi Pana Jana na koniskich y Biatoferkie-
wie Matakowskiego Kancelera W. koron.
w Grodzie Opoczynskim FERIA 5ta post Festa Solennia
Sacri Paschalis proxima ucyzionym, ten dla Uca-
lenia Fortuny y Honoru mego publiczny kanonik Ma-
nifest. a ponieważ Dekret Japow Apseporških w Osm
Niedziel p[ro]ferowanie y Publikacyi swojej sposobem
nietey opisanym odnowiony, tudzież wspomniany
Opoczynski Manifest Apologia y Obrona Sprawy, W.
Jm[ost] - Zarwickiego Regenta Kancellaryi W. koron.
ze mna mianey w sobie zawiera, y takie Sprawy
J. W. Jm[ost] Pan Kanceler W. kor. publiczny jakowys za-
kładu Lerywde, Wizer na p[ro]p[ri]o dla Wyprawiedliwie-
nia mego krotko y prawdziwie ten wyktadam
Interess, protestuję się, J. W. c. t. y. t. y. Manifestie

moim nikogo w szeregach urazie nie szukam, chyba komu by Prawda y Istota Urazu się stała. Dobra Rokitna nazwane w Województwie kijowskim teraz w Roku 1540. z 10. Febr. na Przywilejem Rajsan Tygmuata z. dane są Prawem dożywotniom Piotrowi Łowieckiemu. Tęgor. Roku Konstytucya z 10. Aprilis ustanowiona, porwała krolowi dać na Driedziectwo wdestug Woli y Wania jego Manastera szerechajmerowski nad Nieprem Baryepoli y Siedliskiem Jwanłowskiem, Hrodyszkim Wolodareckim y Siedliskim Wzwołowie nad Krehu Rosis y Rokitnią nad taj Krehu, kiego. Na dwa pierwsze znajdując się mogą teje Konstytucyi na dane Przywileja na Rokitnią: opow. wspomnianego dożywotniego Przywileju: nie tylko się nie znajduje ani in Originali, ani in Oblata, ale y żadna wzmianka tego w żadnym Authentycznym Papierze, lubo w pięć lat po teje Konstytucyi Procesi o pomienione Dobra w Ziemiństwie y Grodzie kijowskim y w Trybunale koronnym zaczęły wiedziony być, że Janusz Ostrogski starosta na ten czas Białocerkiewski, a pierwszy Ordynacyi Ostrogskiej Fundator, otrzymał Dekret w Trybunale Lubelskim A. 1541. z Księgi Wsiwnowieckiej, który Dekret nakazuje Księgom Wsiwnowieckim, ażeby Dobra Rokitnią od Lmar tego przed dwiema laty Brata Jch kumione Księgi Ostrogskiemu rezygnowali: W Roku 1547. Suryna Podpodek kijowski porzyna tegoż Ksia Ostrogskiego o Expulzyc z teje Rokitni y innych Dobra, jako dawno swoich Driedziectw do Kapu Ziemińskiego kijowskiego, y tam Księgi Ostrogski w Siedym, po Dekrecie Lubelskim we dwie lecie, aże broni się w śpokie swiero nabytym Driedziectwem swoim, lecz tylko w Błesfuzie y przywilejowaną, jako Starosta Białocerkiewski, y na fundamenie Konstytucyi A. 1538. de Bonis nulliter receptis napisanej, prosi o Kamie na Sejm y onę otrzymuje. Przeciwno temu Dekretowi Surynowie otrzymali w Trybunale Kondegnatę na Księgi Ostrogski, który przecie przez Moc utrzymuje się w Błesfuzie Rokitni. Onę potem w Transakcyach nowych y innych Driedziectw, nieustannie nazywał,

y w Błesfuzie Sukcesorom podał, do Ordynacyi jednak, jako niepewnego Prawa Dobra, nie przytęczył. Succesu temporis Starostowie Białocerkiewscy mocą Przywilejow swoich utrzymywali Rokitnią, y Sukcesorow Surynow pozwali Jch o nią, y tak w Grodzie kijowskim R. 1626. Sprawa Jch z J. W. Jabdonowskim Wojewodą Kuskim Starostą Białocerkiewskim o tej Rokitnią zdołała odestana na Sejm y Opis tamie znajduje się. Sukcesorowie zaś Księgi Ostrogskich milowali. W Jm. Pan karwicki Regent kancelaryi koron pod Pas funkcyi swojej Deputackiej y Marszałkowskiej w Trybunale koron. otrzymał pod Jmieniem Krewnego swego Jm. Pana Dunina Porzezińskiego Donacyą teje Rokitni od J. W. Ksia Jm. Janusza Augustka Marszałka Nadw. d. y pod swoją Łaską kilka Kondegnat w Jmieniu tegoż Jm. Porzezińskiego otrzymał na S. P. J. W. Jm. Janusza Jabdonowskim Wd. Kuskim Starostą Białocerkiewskim, y za uczynioną expost z nimre kompanacyą, a potem za rezygnacyą od pomienionego Jm. Dunina Porzezińskiego na siebie zrobił, wszedł w Błesfuzie teje Rokitni po śmierci Jm. Pana Jabdonowskiego Wd. Kuskiego, mając sobie z Łaski Najasniejszego krola Jm. S. N. S. oddane Starostwo Białocerkiewskie stałe Administracyjne rozstrzygnięte y rozstrwane przez spsobystokoję one windykowatem; Z Jm. Panem zaś Regentem kancelaryi koron. Zgodę, lubo przez Osoby od niego samego podane traktowaney takoncy nie mogą, przyrzawowy się, że Rokitnia od Roku 1590. osobnym Piotrowi Łowieckiemu nadanym chowita Prawem, Na tej Rokitni osobny Przywilej z Łaski Najas. Pana otrzymał z wiadomości Prawa, że żaden Starosta ani Donataryusz Krolowski, sam tylko dożywotne mający Prawo, dla nikogo przez kompanacyą Awulzow czynić nie może, ani w czynionych dwierzy nad pozwoloną sobie fundować

nie powinien Bpescy, tudzież zapatruwszy się
 Ji Konstytucya 1590, probabiliter Exekucyi co do ko-
 kiny nie miała; z Surynami zaś nie aktualna o-
 nia na Sądach Seymowych z Starostami była litis-
 pendencya, moim Przywileju mojemu pośretem do
 Rokity, y onę bez Wioleńcy w swoje odebratem Dier-
 żenie; Główni Panu karwickiemu zaś Regentowi
 Kancelaryi koron, od którego do Hsęfiorzskich Sąd-
 ow porwany byłem, po tertowanych kilkokrotnie
 przez różne różne Osoby żyjących, y kawrę zerwanych
 Mandat na Sejm ad actualem Litis pendenciam tam-
 że z Surynami, jako nowemu, vigore Jurium ptenso-
 rum do Rokity Konkurentowi wydałem, w tej tedy
 Sprawie przypadłej w Hsęfiorzkiej kor. na pierwszym
 Terminie Sentencyą Dilacionis ad Munimenta; ja-
 ko do rąk Jch nie mając; / odebratem, Na ostatnym
 zaś Terminie, kiedy Jm Pan Regent z racyi żadney
 Expulsyi Reindukcyi tytku uosłowat; Takowa wie-
 siona Jm Pania Jego za niemającą miejsca Dekretem
 ośrożona; Wdalszey zaś Indukcie, kiedy obokante
 cognitione Constitutionis 1590, et ejus Executionis,
 Regem Hsęfiorzem, to jest: Serenissimum Sigismun-
 dum Augustum A. 1555. lati; tum Privilegiorum su-
 actualisq; Litis pendencia o to na Sejmie /i/ dokap tar-
 odestana była /i/ ac defectus Juris radicalis, którego
 ani Jurisdicator in primo sapibe Jm Pania Regenta, ni-
 goy niepokarat ani on pokarać nie mógł, Remissę
 na Sejm, jako ad Forum Competens Patronowie moi,
 e converso zaś Jm Pania Regenta ad invenendum
 Forum konkludowali: Negotium zaś z mojej Wro-
 ny y Stowem justifikowane nie było, y Przywilej mi
 Taskawie od Najasń krola Jm P. dany, y wspomniony
 nie był, ale pure in Accessorio Remissionis fausd
 Ustęp był nakazany. Po Dzierżaci dnieowej Sąd Deli-
 beracyi Dekret był publikowany Remissionis tej
 Sprawy do Trybunału koron Libelskiego z Przypat-
 kiem nie tylko przeciwny Sentencyi jessze nieobchley
 in accessorio

in Accessorio prosteras Expulsionis ferowaney, ale
 /i/ co y kontrowersyi Stron nie było /i/ ażeby Dobra Ro-
 kiny y Ostranicy /i/ która ostatnia ani w Konstytu-
 cyi 1590. ani w Dekret injunctis Resignationis 1595.
 nie wchodzi /i/ oddać w Bpescy Jm Panu Regentowi
 ad Decisionem fausd, una cum prosteras fakulo
 ab Actu mojej Bpescy nakazano. Od tej tedy prze-
 ciwny sobie w Jmym Dekrecie y ultra Illationes Par-
 tium publikowaney Sentencyi, kiedy Plenipotens mojej
 Jm P. korszcki Starosta Morozowski z Prawem y Wyka-
 niem Najasń krolow Naszych, y ustawicznymi Pra-
 ktykami /i/ jako się niżej wspomna /i/ pozwolona od
 Sądow Hsęfiorzskich do Relacyinych własnych J. K. M.
 katorz Appellacyi. Sąd Hsęfiorzski, czyli racyi, jako
 się z Opoczynskiego dożyty Manifestu, sam Jm.
 Jm Pan kanclerz W. korę tym Sprawiedliwym wko-
 wanie mojej urażony krokiem, nie tylko Appellacyi
 te pro inconnotabili deklarował, ale jessze na same
 tytko Publiczne Criminay kary wskazanym w sprawie
 sposobem Justytorowi korę, lub komu jemu o-
 bowage Sądow krolowskich czynić chcącemu przeciw
 ko Plenipotentowi mojemu, o Oświadczanie tej Appel-
 lacyi salwam Actionem zostawit, y potym Dekre-
 tu tego aperta Stuba krytanego, przez 10. Dni Deli-
 beracyi formowanego, przez 8m Niedziel wypaść na
 ustawiczne z Prawa zachodzące Rekwizycye moje za-
 karat tak, iem tedwie Essentialia tegoż Dekretu od
 Jm P. Siawra Dekretowego /i/ których jednak podpisać
 nie chciał /i/ wymógł, y dopiero 5ta Aprilis w 8m
 Niedziel po publikowanym typane Dekrecie bez Wzwa-
 nia przytomnych przed tym Sędziw Jm P. Hsęfiorow
 po intymowaney w Sądzie przez Plenipotenta y
 notariuszowey w Grodzie przez mnie Appellacyi,
 na Jm P. samego Jm P. Regenta Kancelaryi koron
 bez Przytomności y Ostrzeżenia drugiej Strony, która
 w 8m Niedziel po przeczytany y appellowanym De-
 krecie, żadney się podług Prawa Jm P. y nowej kory-
 udy spodziewać nie mogła. Jm. Jm Pan kanclerz
 W. koron tenże Dekret z gruntem odmienit, y wta racyi
 tytko Zdaćiem swoim, jakoby Jm P. za Ory ferowat,

54. Ote tedy z tej szetelney y prostej Interesuy Explikacyi wi-
doczne krzywdy moje zaniezione przez maie w tymże tu-
teym manifestu Wzrost, potwierdzajacy tey generalae
Termina y Wyraczenia Jcy, jako przyzwolite, y bez Interesuy
Uwazenia razymie explikujacy manifestujacy, ze ten Dekret
Asesorowski przeciwno Sprawiedliwosci, dwie przeciwnie
w sobie racione Reinductionis zawierajacy Sentencie,
bez kontrowersyi Stron in negotio principali z krzywdą
Prawa ferowany, ze przeciwno Prawu Jedynemu wady
Asesorowskie auctoryzujacemu Ordinationis, eorum
Judiciorum st. 1688. confect. konstytucyą Anni 1688.
approbat. tenie Dekret przez Osm Niedziel do Wyda-
nia zakazany, ze przeciwno tey Ordynacyi, tudzież
Paktem Konwentom Najas. niewygastley Pamizii stu-
gusta II. y terazniejszego: / Augusta III. tenie Dekret w Osm
Niedziel contra omnes Juris gradus sposobem wypry-
wyrazonym z Gruntu odmierionym, ze wnim przeciwno
Prawu unum idemq. Negotium ad duplex Forum desty-
nowano, to jest do Asesoroyi y Trybunatu, ze wnim
non inducto principali negotio in prejudicium Tertij
non Citati, neq. Comparsentis Wdaniem się w Decyzya
Transakcyi ziemskich y Innych przez trzy Stany
Asyntej postanowionych, tudzież per Regem t. d. d.
ferowanego Dekretu per latam Sententiam decisa
causa, niechay bez Interesu Ludzie szdzy, czy compe-
tenter et non aggravatorie, ze wnim względem
Appellacyi przywłaszczana Majestate Powaga,
z Unieniem, y owym Ignobieniem Przywilejow
wolnego Narodu y Porównaniem się z Władzą krole-
wi cum Irrogatione poens publicis super Appellantem
ze na ostatku w nim Stowa tak w Ordynacyi Anni
1683. jako et in Pakcie konventis niemiartelney Pan
Najas. Augusta II. de Suprema Auctoritate Judici-
orum Regiorum okrywiscie w Osobach krolewskich na-
pisane doslabie regulowane publicum pronuntiat,
jżeli non usurpatorie. Zebym jednak pod Oczu
wszystkich podał to, co na szp publiczny oddaje,
wspomniene Prawa cytuje, a nayprzod: Ordyna-
cyja

30
55. cya Szdow Asesorowskich te ma Stowa: Proinde
Nos, qui in hoc solo collocati Vicaria Dli po-
testate Judicia exercemus omnia in convenien-
tia quibus antea Judicia Regia perturbantur
longe amovere, Justitiam vero sacrosanc tam
quam accuratissime unicuique Administrari, re-
spectus quovis et defectus Personarum aboli-
ri, Auctoritatem Dignitatemq. Judiciorum No-
strorum Regalium, quod ex primeva sui Origi-
ne suprema sunt, conservare exornareq. vo-
lentes est. Punkt zas Saktorow Konwentow
w Manifestie Oproczynskim cytowany jest ten:
it poniewaz sub pretestu Honorum Meos Re-
gis roine Dobra ad Mensam Regiam nigdy
nie nalezye titulo Avulsionis do Szdow La-
dwornych powiazane bywaja, a te sub arbitraria
potestate Supremi Judicij zostaja est. ze w Ordyn-
acyi Suprema Judicia Regia ex Origine sua,
nie Kancelerskie Szdy nazwane, origo Ich pierw-
sza z Prawa wtey Ordynacyi bedzja jasnje dowodni.
Ze zas w Pakcie Konwentach Szdy Kadworne
sub arbitraria Supremi Judicij Majestate wta-
sne Krolewskie Relationum rozumie się maja,
w tymże Voluminis Legum Otwarciu wypry wi-
dzie jest Text taki: Wszedach Kadwornych we-
stug opisanych Praw Henrykowskich ex Sen-
tentia P. P. Senatorow y Urzednikow przy
Nas bedzacych postępowac, y te Deliberacye
trzema Dniami expedyowac bedziemy est.
Na Szd tedy y Samego JW. Jns. Pana Kancelera
W. koron byle w Manifestie swoim ostrzezo-
ny kazdemu w wlasney Sprawie kwyczaycy
Szdy uchylie racyt, adwołujacy się, jżeli tu o
Szdach Kancelerskich vrez, czyli też o krolew-
skich in Persona, a przeciż to sz niewru-
szone fundamenta, na ktorych JW. Jns. Pan
Kanceler Wielki koron w Manifestie swoim

56. *Suprematatem* Sądow swoich funduje. Ja zaś ni-
kiej Dowody *Appellabilitatis* onych przytoczę.
Teraz do Sprawy jeszcze przydam, żeby się miały
o korzyść moją skłonić mogły, y *Expulsa* grubo
by *intra Legem et Justitiam* nazwana była, gdy-
by po sobie Prawa nie miał, przeciwno które
mu w dekrecie postąpiło, a na przykład Ordy-
nacya 1683. tak mówi: *Alia vero Decreta,*
quæ ex controversiis Partium, ex cruda radice
Citationis proferuntur, vel quæ alia insignem
meliorationem, vel novum aliquod contige-
rit, Grævus Notarius, posteaquam requisi-
tas fuerit, concipiat, Conceptum maneat
dies tres in manuali non extraditum, intra
quos quidem dies licet utriusque Parti illud legere,
quodvis Procuratores ad Cancellariam Decre-
torum venire et legere intra hos tres dies
neglexerint aut noluerint, non obstante
negligentia aut absentia Procuratoris, et Par-
te altera instante extradatur similiter et
si vero causæ sint majoris importantiæ, ut
requiritur Puncta Decreti et latæ Sententiæ, uno
ictu comprehendendi vel declarari possint, talia
Decreta Grævus Notarius in suo hospitio con-
cipiat, interim Judicium deliberet, Concepta
autem Judicii et Affessoribus exponantur et
publicentur. Pacta nam Conventa S. M. Augu-
sti II. oporêt wyżej cytowanego Jch racione extra-
dendorum in triduo Decretorum Punctu, nizey
te Stowa mają: Na Sądach Seymowych Ładwor-
nych y Jannych, Sententiam Nostram ad pluri-
mitatem Votorum stosować będziemy, a tak-
owy Dekret karaz Łeński Sąd w Protokół, a in
Causis Fisci et Civilibus Karaz Dekretowy w
koronie, a w W. X. Litt. węg. Łwowsku k-
ry przy Sądach zasiadać będzie, jako precep-
ta

31
57. *ta, poprawować go niepowinien, ale etff. Pacta*
ter Conventa Terazniejszego Królestwie Nam Pa-
jęcego Najasń Króla Jmfi. tor Janno mówię, a
na przykład na Sądach Ładwornych Seymowych
y Jannych wszelkie Sprawy etff. y nie orynie
in præjudicium Justitiæ et injuriosum nie
będziemy, conformando Sententiam Nostram
ad pluralitatem Votorum, która karaz in
triduo sine depectatione vel immutatione
Stronom in debita forma wydana być powin-
na, Te to są, kdamy się, Prawa, które Najasney
si Królowie Nasi na siebie y Sąd y swoje przyję-
li, y które mi w Jmieniu Jch Sądacy radzić się
powinni, sin secus, kiedy orywiście przeciw-
ko nim wykreślę, gniewać by się niepowiniani,
Jereli kto, że contra Legem et Justitiam pro-
cesserunt, powie; Nie tak jeszcze wrepresentation
Wielu żyjemy, żeby się obawiać należało jakie-
go Publicznego Prawa, żeby się Prawdy mówić,
pisac y do Grodu przyjmować niegodziło. Pro-
stuję się, że w Opisanie Sprawy mojej, y w
niej Postępie mojego Prawdy nie nie użyję, a-
nim przydad. Ufam że Sąd każdy odpowie, że na
Moralną Naukę w Manifestie Oporzynskim o
wródzoney każdemu w Sprawie swojej własnej
Młotki wyrażoną nie zasturuję, Przez Wielu mo-
w Orzech Narodu mego na Publicznych Wstęgach
żyję, tor Publicum y samego JW. Jmfi. Pana Kanc-
lerza Świadkiem wzywam, że mna nigdy ani po-
ste takomstwo, ani Jnberes, ani Piędzy fortuny
Ap. pebył nie wdać, y wiem, że Piędzy ani
Groska, ani Piędzy Ziemi w swojej nie mam
Pięsypsi. Jestem wyperwadowany, że równa
Uroności wycięga Własności swojej bronie, ja-
ko y Piędzy niepragnę, y dla tego Prawem Na-
tury, Prawem Równości Słacheckiej, Prawem

na ostatek pisanym Narodu mego o Własności mo-
 jej czynię, y w tym wolnym Królestwie mając szan-
 sę być urodzonym, y w Urzędzie Ministerij ora-
 dionym do Przechowania Praw y Prerogatyw Sala-
 chekich Przysięgę będąc obowiązany, nie tylko z
 własnego ale y Publicznego Interesu mam sobie za
 powinność tę tylko Zwiierzchność y Władzę gwarantować
 którą dla mnie y dla wszystkich Praw ustanowił,
 Jednego Króla Panem moim cacie y szanować kto-
 rego y w Osobie Jego Dosłojenstwo y udrzelać vo-
 żnym Subrelliom y Jurisdycyom Władzę, jako
 Je Prawo wskazuje; Te zaś y Dosłojenstwo y Wła-
 dza, tak są tym własne, którym nadane, że Je
 bez pozwolenia Nadających nikomu udrzelić nie
 mogą. Wiem ja że Sądow Królewskich w Wro-
 dku y w Białymostku swoim naywyższa była Powaga,
 y tak w Ordynacyi Anni 1683. y w Reukie
 Factorum Conventorum Rajas Augusta 11. spra-
 wiedliwie tak nazwana, y owszem jako nigdy
 Księcia na Kanclerzów przeniesi nieporwałata
 tej Władzy, tak też i ona być nie mogła;
 Ale w Osobach Królów Naszych, jako w Wro-
 dku swoim zostaje się musiała, Bo ci, lubo Panami
 są, lecz nam bez Nas Stanowie Panów nie mogli,
 Kanipli więc przy Rajas Królowie Nasi, dla bez-
 pieczeństwa Fortun Salacheckich, y z własnej
 Władzy uchwalili, y tak Zygmunt 1. na Sejmie
 Koronacyi swojej w Krakowie 1507. Sta-
 tutem swym Suprema de Cap. Judicia Regia
 sua uenit appellabilia fol. 361. Titt. Qua-
 liber Liber ad tollendum, Et statuimus esse
 et quod licite, iuste, et legitime inscripta
 sunt, aut contra cognoscantur et decernen-
 tur per Nos et Consiliarios Nostros, quod si
 quis huiusmodi cognitione et Decreto grava-
 tam se senserit, liberum sit ei cognitionem
 gravaminis per appellationem deferre ad
 conventum Generalem. To tedy w sprawach
 odobrych

o Dobra Królewskie już za ten czas od Dekretów
 Królewskich szty Appellacye, teraz od Appellor-
 skich żadnym Prawem ani ad annum 1633.
 nie tylko nieprzestawionych, ale y nie wypro-
 nionych, że nie kaichodzi signatio Dekretów Re-
 gum Habsburgum, Konstytycyi Sejmowych et
 Litispendentia, na Sejmie Appellacya nie ma.
 Ja Prawo de Appellabilitate kładę, Ma-
 nifest zaś Opatrzynski Convenientiam w nich
 ultima Instancia alleguje, niechay w tymże
 Manifeste niewiem jakim Selem apostrofowana
 Nobilitas Sapri de Legalitate Allegatorum, nie spodzi-
 wam się, że J. H. Jan Kanclerz Manifest swój tak
 jak Dekreta Inappellabilem et ultima Instancia
 być rozumiał; To wiem, że Jednostka Kanclerska, ani
 z Prawa, ani z Urzędu swego Sądow Appellor-
 skich żadnych nie ma, y kto ze mną wiedzieć chce, nie-
 chay przeczyta w Statucie Przysięgi Kanclerskiej, oba-
 czy, że tam y Słowa o Sądach nie ma, tylko jak wy-
 czajnie w Senatorskich Przysięgach, In Judicij Sen-
 tentiam recte dicam; Marszałkowie zaś y Hermani
 którym Prawo do Urzędów Sądów dano, Inawny przysię-
 gają; Jest in extenso Ordynacya Sądow Sądowych
 rok. 1683. in Volumine, niechay każdy wnieydu-
 ka tej Prerogatywy ultima Instancia Jurisdycyi
 Appellorskiej, y niezaprzatają się Dyalektykę wymu-
 szonych Dystryktu y racji niechay osądzi jeżeli
 sprawiedliwie Manifest Opatrzynski zarzuca mi, że ja
 dogadzając Sądowi mojemu przyjątem Podchlebstwo nie
 którym zwykłym Ministrowi Apystacy, że od Sądow
 Appellorskich idzie Appellacya, y czyli tej Sądowej
 Kanclerzy niemożnaby sprawiedliwie retorguere na
 samego Autora, który de Inappellabilitate tychże
 Sądow sam tylko Władzę dochodzi. Ja moich Podchleb-
 ców wydam, a ci są Statut Zygmunta Pierwszego,
 dopiero cytowany, Drugi Kromerus, de Magistratibus
 et Republica Polonorum, przez Łaskowski-
 go fol. 508. de Cancellarijs et Vice Cancellarijs cyto-
 wany; Cancellarij proident cognitioni fassorum
 et Proocationum ab Urbanis et Oppidanis, Pro-

fectorumque, Iudicij ad Regium Tribunal devolu-
tarum, similiter Causarum Fisci et similium
quas cum Appelloribus definiunt salva Appella-
tione ad S. R. Mitem. Tercie Diploma Rajaraj Sa-
na III. jur. po. uchyńionej Ordynacji miastem Praskim
dane w Roku 1696, ktorym uchyńiscie Appellacya
do sądu Appellorskiego do Relationum propriarum
Iudicia jest obwarowana. Tuzież Jus Publicum Re-
gni Poloniae Leignich y potym Hartknoch Lib. 2. C. 8.
§. 35. Fol. 514. Otwarcie y uchyńiscie o Appellacyach
do sądow Appellorskich piszący; Na koniecu samego
JW. Juliana kanclerxa W. kość w situ sprawach u-
chyńione do sądow Relacyjnych J. K. M. i. z Uchyńianiem
Superioritatis Onychie Remisy, ktorych jako ^{przeciwnie} uchyńiscie
domemu spraw swoich nie cytuje. Owor to tym Pod-
chlebecom uwierytem, rozumiem że są przyzwolita
Ministerij Asystencya. W Dekrecie zaś przeci-
wno maie ferowanym przywiedzione, y w Manifestie
Opoczynskim cytowane Dekreta Annorum 1591,
et 1596, Pierwszemu między Labokrzyckim y ktodzia-
skim o Grunta w Mieście Łęczycy z Sprawiedliwą
karą za Appellacya ferowany, jako in fauta pure
Civilis et parvi momenti, od Sprawiedliwego Dekre-
tu per gravamen wytoczonej, przeciwnie bez uchy-
ńisciey kondyktu Suspicji, y podchlebiec dla kancler-
xa na on czas napisanej Artygii, poniewaz narza-
czona Appellacyaemu Wzięciu ob tenuitate fortu-
narum remittit, ale mimo to Affektacya y kondy-
ktu Suspicji nie jeszcze non evincit; Nayprzod
ob parvitate Interesu, w ktorym appellatum, a
potym, że tenie Dekret mowi: Appellationesque, quas
illi ad Nos admittere solent etq. hoc uchyńiscie tako-
we non permittentur, gdyby są Appellorski był
ultimus Instantia. Dekret zaś drugi między mia-
stem Pańskim y Biskupem na ow czas kujawskim
ferowany, Seymowy jest, nie Relacyjny, y Pański
nie za Appellacya do sądow Appellorskich do Relacyj-
nych, lecz od Relacyjnych na Seym acsi interposi-
tam skarany; Takascale non ad Casum jest cytowa-
ny sądzie powinieniem, najazt Przerowności, Otro-
żności y Doskonatości JW. J. K. M. i. Pana Kancler-
xa

xa W. kość, że te Dekreta ad Suggestionem zacytu-
jacych się w Asystencyi jego Podchlebecom, niedaw-
szy sobie tam czasu widzieć y przeoczyt, Jch cyto-
wał za Lawdy Inappellabilitatis, ktore revera
seden Contrarium, drugi nil probant, y Relacyjne
nie Appellorskie sądy uwierydza; Maie Powinności
y Sprawiedliwosci Mitoz y powozachne Fortuna be-
spiecznostwo, więcej Pilności radzito, y dla tego
nie daty, lecz in extenso Dowody moje Publico wy-
dać y podać offiaruję. Dla tego tu niezliczone
Inne opuszczają Prejudicata kilka, ile na Zmierz-
nie przeciwnych dosyć nadmienię: Nayprzod Anno
1597. Varsavijs Feria 5ta ante Festum Ascensio-
nis Christi Domini inter Justigaborem Regni et
Venerabilem Elisabetham et Catharinam Prawo-
rowskie ex Admissa Appellatione Dekret in Contu-
maciam Actoris w sądach Relacyjnych ferowany
sine poenis super Appellantem; Ta sprawa wbu-
żona przez Stę Sam W. J. K. M. i. Pana Trembinskiego
Podręka Lubelskiego, przeciwno Janu Janowickie-
mu przez samego JW. Juliana kanclerxa W. kość
ad Iudicia Relationum przed kilkaklat odestana; Du-
gi Dekret tychre sądow Relacyjnych z Appellacyi
do Appellorskich w Roku 1629. Dnia 13. Marcia mi-
ędzy Romanem Jelskim y Sukcesorami Samuela Ra-
domskiego ferowany, ktorym Dekretom Sentencya
Appellorska jest potwierdzona bez kary zawrze y na-
gany Appellacyego. Trzeci nawstach Dekret tychre
sądow Relacyjnych ex Appellatione za Władystawa
W. w Roku 1636. §. 20. Apryla ferowany między Mi-
kotajem Boratyńskim Podrękiem Orszanskim, a Jerem
Samuelem y Eliaszem Sasinowickim Lewosławski-
czanin etq. ktorym to Dekretom Dekret Appellorski
cale relewowany his formalibus: Aratym Dekret
Sądu Naszego Appellorskiego podniorty etq. To
tey trzy Dekreta z Appellacyi w roznych Prawa
Stępniach ferowane, datę wskyplie poznajęce od
tych, na ktorych fundamenie Dekret Appellorski
Menipotentowi mojemu reatum poas publico

02ª impingit, dowodzą: że ten Dekret Krzywdę mo-
ją, y zeliwają na Plenipotenta mego Senteacyą
bez fundamentu pro se fert, należy mi jeszcze
do Dowodów przydać domowy Przykład w sprawie
Triada mego Jerzego Smutka wojewody Wotyn-
skiego z Wójcikiem Horshim Podkomorzem
Smutkim katorżona przez tegoż Jm. Pana Pod-
komorzego Appellacya od sądów Szefforskich
do Jurisdictio Relationum propria y pozwolona
w roku 1688, a datym już po Ordynacyi 1688.
tęż Diploma Najm. Króla Jana Trzeciego mia-
stom Pruskim dane; y ten Appellacye obja-
śniają doniośle, jeżeli w Ordynacyi Prawa: quod
ab origine sua suprema sunt, y jure utilia
nakazane, ultimam instantiam sądom Szeffor-
skim przyznają, y jeżeli wspomniony Niemier-
telney Samieci Kajsarskiy Jan Trzeci przez tę
Ordynacyą sądów Ładownych Appellacyom
od sądów Szefforskich zabiegał, któren sam o
nie przez Diploma pozwolił, y sam zaniezione
sądził. Odwołuje się Manifest Opatowski na
Imperij, Francyi y innych w Europie Państw Krzy-
żaków; Ja zaś Manifestuję, iż, że mi na Prawach
y Wykazach Narodu mego dosyć, y tych zawrze
z Ochoty y Powinności przestępków być; Urząd
moy według Koronnych Praw nie na Wzrost abso-
lutnych y Łagranicznych Państw Przykładów spa-
wuje, Krowarzi Słacheckiey Prerogatywy
która za Granicą Przykładu nie ma: y która
zawrze być, od której nie tylko Wolność, lecz je-
znie Bezpieczeństwo Fortun zawisły. Jeżeli conve-
nit, żeby sądy Szefforskie były ultimā Instantiā.
Jest to jedna, co pyta się, jeżeli convenit Fortuny
Słacheckie y Chłeb kastukonny w absolutną Je-
dnego Wzrost Obywatela. Władzę mieć, tego ni-
gdy opatrza nie uczynito przez Popolita. Od-
data ultimā Instantiā sądy Marszałkom y Het-
manom, Ale Piowarzi criminalia tylko, Drudy
nowa Disciplinam Militarem sądzie mogą;
Królom

34
03.
Królom nawet y Panom swoim opisata wespot z
nimi Prawa y sądy Jch ex Pluralitate Votorum,
żeby decydowane były, mieć chciała. Przeciż
Najsprawiedliwsza, zda mi się, żeby ten sam tygi
Decyzja z Prawa, ażeby to Ładnemu conveniat,
quid licet non quid libet. Ale czy convenit wol-
nym Narodzie ani Prawem ani Wykazem się
zwolona przywłaszczac sobie nad Kownemi Wła-
dzą, y owym Prawem y Wykazem określona
przechodzi, y mierzony przepisane formalitates
Juris Jednemu brać, drugiemu takwo z fidei gestas
drobliwości dawać? Kaniy więc W. Jm. Pan Kan-
clerz W. Koron o Stowa w Wixyi Manifestu mego
contra Justitiam et incompetentem napisane, y
wykazuje sam, Jakoby favore mei contra Justiti-
am w Łatagoryi Exulsio nis postępił. Ja tego
samego Świadkiem wzywam, że mgo o sprawiedli-
wości nie o favor prosił; Wywiodeł już wyraz
kaniy w Wixyi mego Manifestu Stowa, że m tych
non animo laedendi, ale veritatem dicendi kaniy.
To jednak W. Jm. Pan Kanclerz W. Kor. jako
Tękiego Wyznanie Umystem Dotkliwosci, sta-
mie napisane, jeżeli Ładnemu przystożne y przy-
zwita, niechay sam optoniony oszodzi. Inne dy-
bym innych wyneywrażonych contra Justitiam
Dekretu nie miał Dowodów, y za ten dziękowałby
mu należało. Wiem ja że sądowi Szefforskiemu
competit rozstrzawiać Przywileje Królewskie, y
Prawo jasnie opisato, które Ładować wolno, iże
o to i Proń słuchac należy w Ładzie, nie w Orm
niedziel po publikowanym Dekrecie na Jm. Jm. Pa-
nocy tylko Strony bez Obrony, y owym bezwła-
domosci Drugiż znaczą ferować Senteacyę.
Wiem y to, że Konstytucya 1661. Wojewod-
stvom Łipowskiemu i Wotynskiemu y Bractaw-
skiemu starzga mieć chce, że dosyć jest probo-
wać antehosticum Szefforska, lecz y Jm. Pan
Kanclerz W. Kor. nie wiedzieli nie more, że tego

64 Prawa wyjęte są Sprawy, w których przed Konstytu-
cją kasista litis pendens, jak w mojej. Nieprzy-
daje, że Jm. Pan Regent Kancellaryi koronnej No-
wy Jurisconsult, że Sukcesya po Jm. Ostro-
gskim, jeżeli na fundowaną przez niego Ordyna-
cyę konstytucyą 1609. nie jest Prawem od ro-
żnych Familij in fonte disputabilis, ażeby no-
wa de incompetencia gōditi protesti Juris
et Actoratus Jm. Pana Regenta o Rokitnia-
wrosta kwestya. Niechaj mi wolno będzie przy-
równać Konstytucyę 1590. która porwała ko-
łowi Rokitnia Driedziemem oddać, a przeciw
Vestigium autentycznego nie ma, y Eksku-
cyi tegoż Prawa z Konstytucyą 1609. na O-
strogską Ordynacyę uchwaloną, Przecież Piers-
za cum hoc etiam radicali defectu, dla tego,
że przeciwko mojemu Przywilejowi Jm. Pa-
ni Wielmożnego Jm. Pana Kanclerza W.
koron uznana indisputabilis. Nicwier-
żaniem białym, jako Intencyę y Konnecyę Jm.
Jm. Pan Kanclerz czynią Manifest w Opoz-
nie coram Actis, konczy go coram Nobi-
litate y Jm. P. Kleynotem Szlachectwa
zaszczyconych, jeżeli by wyciągata po-
trzeba ratunek zamawia. Wiem że Fe-
ria Sta post Festum Sacri Paschalis kadre-
go publicznego Zjazdu nie ma, ani Cyrou-
no takowego jest Mieyscem. Nie spodzie-
wam się, żeby Jasn. Wielmożny Jm. Pan
Kanclerz Wielki Koronny albo zwotywał, albo
authoryzował conventiculares, albo po Rzym-
sku provocare chiałby ad Populum et Ci-
vites. Nieunikatbym y tego Sąd, gdyby go
Prawo Narodu Naszego porwał. Teraz
wiem, żeby Jasn. Wielmożny Jm. Pan Kan-
clerz

35
65
leż Urząd Sąd, gdybym o ten Srok Jego, ja-
kooby przeciwno Prawu y Stusności uchybiony
manifestował się. Za to mieć nie może, że się
o niego manifestuje, jako o nieprzyzwoty, y
w Intency Aggravatio, honoru mojego uchy-
biony. Niechaj jednak to w równości z nami uchy-
biona Skłachta et ceteris Juribus gaudens z
Naszych Spraw Sądki nas. Protestuje się że od
Jm. Sądki appellowat nie będe, pewien, że mi non
reputabit pro crimine, że Fortuny mojej Pa-
wem bronie, że Dyskrecyę między Najasniej-
szym Królem Jm. Jm. y Jm. Jm. Panem Kan-
clerzem czynię, że od Sądki Jego circa legem et
Exempla appelluję, że w Sprawie mojej nie
od Mitosii własnej wyszukanych racji, ale od
Prawa Słow zarządzam, że w tejże Sprawie Cau-
sam Publicam ago. Uchybieniem Wiaryz Mani-
festu contra iuricatum non contra iudicem,
grubych Słow nie tylko nie zarządzam, anim
przyrządam, ale też anim na siebie zarządzam
nie oddawam. Skłaje moje w Oczach waszych
kich, Ustuga moja Ocyrynie y Panu skre-
gulnie powinna y pedniona bez Dependencji,
bez Interessu, bez Wyglądu y Podryżczywy.
W tej tedy Justyfikacyi moich Sprawiedliwo-
ści y Niewinności manifestuję się. Jm. zatorio-
na, przez Plenipotentia mego Appellaryę
prosekuowat, y w Sądach Jm. P. Jm. P.
lacynych o Podniesienie Przywileju mego
Dekretu czynię będe gotow, w Obliczu całej
Krecyprospolitey kurbę Spraw moich od-
dać, y gdzie należeć będzie o fatosii Praw
Wolności y równości Szlachectwa dyspo-
minae się y domawiać będe. Jm. P. Jm. P.
Marzatek Rad: kor. Jm. P. Jm. P. in parato
Opia porrexit.

66.

36

67.

MOWA

Jasnie Wielmożnego Mści Pana Msta-
chowskiego Kanclerza W. Koř. w Pre-
siewnym Trybunale mianu przy
sprawie Łaczeiu swojej.

Przy tych wszystkich gorzkosciach, ktorymi
miej Strona przeciwna cętuje prawowitym
Wynalazkiem Sposobow do Martwienia nie
mam tę z Prowidencji Boskiej konsolacy, że
przychodzę pod sąd tak godnych Osob, kto-
rych żadne nappowabnieysze Obłudy nie odcią-
gną do Drogi Sprawiedliwosci.

Wycieczka mi jest stawac w tym Najwyższym
Sądzie gwałt Słachciowi, ale od początku Try-
bunatu nikomu podobno y na myśl nie przyszło
pozywać do Trybunatu Pieczętarza gwałt Pie-
czętarza, a tym bardziej ex re judicata, wszy-
stkie sądy ultimę Instantię Vicariam Regis
representant Majestatem. W Sądach Nadwor-
nych J. K. M. J. P. N. M. I. Ipsa representatur
Majestas. Sekreta Sądow ultimę Instantię za-
czynają się; Judicium Tribunalis Regni Lubli-
nense Petricovien, Kadomien, Judicium Ma-
reochalcate, Judicium Ducate w Sądach Het-
manskich, w Sądach kas Ładwornych J. K.
M. J. P. N. M. I. Augustus III. Dei Gratia etc.
Significamus quod etc. et statim pozywajże
miej Julian Korzecki ex re judicata, pozywa-
jąc itidem pro pvenis do Trybunatu na
jawn Pan. Jest rzec podziwienią godną,
że J. K. Pan Marszałek Nadw. Koř. Plenipo-
tentowi swemu daje tyle Protekcyi, że na-

MOWA

Jasnie Wielmożnego Jego Królewskiego Pana
 Marszałka Nadwornego Koronnego
 przy Sprawie z JW. Królewskim Panem Kan-
 celerem Wielkim Koronnym w Try-
 bunale Lubelskim miana

1759.

Sprawiedliwość i Prawda Przeswieznego Try-
 bunatu tak wtargnęła na siebie i jawną Jęskotę
 noszą, że za prostym Serca Instynktem
 idąc omylić się na nich nie podobna. Należy
 wiścić jednak ich Charakter jest z Prawem
 i powszechnym Porządkiem zgodzić się. I to
 jest, co Obronę moją i Skargę od karze-
 tow na mnie rzuconych dystrynguie. Wy-
 wiadkiem w Manifestacie moim na dotkliwy
 Opozycyjski Manifest nie tylko z Modestya-
 tem, jeszcze z tym Respektem, który i Stanowi-
 memu i Publico winienem, odpisując, zem
 wiadliwie i z której drżących wypływa: pra-
 czać sprawę, ani przez Appetyt Sudrey Fortuny,
 ani w Inteneyi Uszerbienia Godności Kan-
 celarskiej i Szacowanego Cyrylnie i Strajestabo-
 wi Korowia JW. Królewskiego Pana Kancelera W. Kró-
 lew na fundamencie pisanego, i owzem na-
 turalnego Prawa, Unicusque Suum, o Wła-
 dność moją, o Bezpieczeństwo Publiczne, o Try-
 manie Sprawiedliwej w Obrębie swoim Urzę-
 du w Narodzie Naszym Dostojności, o Uca-
 lenie Honoru równy Nam Słachty, Celem
 publicznego nie własnego Zysku, czynię w Pien

74. sięwzięciu Zjednania Publico tej Usługi; że-
bym w wolnym Narodziu, y Prawu tylko Postu-
skensstwo winnym, postanowione na Obrone
Spoty y Sprawiedliwości Jurysdykcy przez Jtę
tną Kemię nad Niewinnoscia rozpięra się, y
niestusze sobie Przywtaszczenie Władzy nad
Swobodnem wciągac Jarzma nie mogły. Prz
więcej nayabsolutniejszy Król pretendował
more, jako nad honorem, Życiem y Fortuną
 powszechną wolnego Szacunku. Owoż też
 samo JW. Kanclerz W. Koř. w sprawie mojej
 w Sądach swoich sobie przywtaszczył, y to
 dziś w Sądach II. WW. Włch Właf Panów w
 pierwszym kroku wygrać usiłuje, co Prawem
 Jyotnf Urzędu swego łowie. Znam ja, że nie jest
 Fori kujus Ministrom Władzy Jak Granice sta-
 nowie, y o Appellacyach od Sądów Kanclerskich
 sądzie, lecz znam, że II. WW. Włch Właf Pa-
 wie, jako wybrani z Wojewodstw swoich Ob-
 watelci dziś w Trybunale Sądzę w sprawie swo-
 im w Trzech Stanach Artylcey sądzie jeszcze
 tę sprawę możecie. Lecz wyzywany bydam,
 y Akcya moich Niewinności y Publicznemu
 Bezpieczeństwu Obronę powinieniem; Mijam
 że JW. Jan Pan Kanclerz W. Koř przeciwno Oy-
 cystemu Prawu tu w Sądzie cytowanemu, Sa-
 dom swoim Władzą Ultima Instancja przy-
 pisując, orywiście, nie tylko nad Równości, lecz
 y nad Prawo, pod jakim y Królowie Nasi rosta-
 ją, wynosi się. Zamilczatem, że w sprawie mo-
 jej przeciwno Brdynacyi anni 1683. która
 Jedynym Sądów Jego jest fundamentem, y Re-
 gestr Exulsionum sobie przywtaszczał, y prze-
cuihor

ciwko teyże Ordynacyi cały Dekret ferować, 75
y Mię. ogłosić. Nie wspominać, że przeciw-
ko Prawu, wdając się in Decisionem Konstytu-
cyi, Litemskich Transakcyi y Przywilejów
wszystkich Jurysdykcyi w Królestwie Naszym
znanych, Moc y Władzę na siebie przejął,
że na ostatek sam Index et Vindex ad sui
Instantiam na Jm. Łana Kosczeckiego Ple-
nipotentia mego Szlachcica, żadną miarą
ani Pretextem do Papu y Dekretu swego na-
leżącego, proenam publicam irrogavit, a
to wszystko w Nadzieję, Jz. Łódziego nad
sobą nie ma. Przytacza Głównie w Mani-
fescie swoim Opozycyjnym, y tutaj, że Jz.
Łódz Kanclerskie są właśnie Królewskie, y do-
maga się tego, a stać równa w Ławadze z Ma-
jestyetnym Majestatem; A Jz. całemu krajowi
convenit, aby Papu Królewskie były ultimis
Instantiis. Ja w Re-manifestacie moim na tę
Główną odpowiedziałem, y to tylko przypadam, że
takowa Usurpacya w dawney Rzeczypospolitey
Prawem de Ambitu Papsonaty by-
ła. Przecież rebym pokazał Oryginalność cry-
stych moich Sentymentów, krótkie w tej sprawie
dając Usprawiedliwienie, Ja prawda w Ławach As-
sesorskich utrzymywałem, że Rokitnia nie na-
leży Jm. Łanu Łarwickiemu; że konstytucya An-
ni 1540. co do Rokitni, nie miała Exekucyi,
ponieważ na nią Przywileju nie ma, ani Ory-
ginalnego, ani ad Acta per Oblatam proda-
nego, ani w żadnym Authentycznym Papierze
wspomnianego. Utrzymywałem że w Roku
1540. na dwa Świeższe wyprzed Przywileju na
Rokitnia, własnym Wyznaczeniem J. O. Książki
Janusza Ostrogskiego w Ławach Litemskich,

46 kijowski był w Pospiszu Jego, jak król
suzanna y równym prawem do skarostów
Piotrowskich trzymana była, y że
maie tymie prawem nalezy, ale ja takie
bytem, który w Papach Kanclerskich De-
kret króla Dzierżycia favore Ichm. Panow
Surynow na tje Rokitnic, jako na Dzier-
życiwo ich prooukowalem, y Prebendye
Jusi Pana Karwickiego nie tylko prawem
królewskim maie nadanym, lez y Dzier-
życym Surynow niezrolwowanym wno-
tem, co katym wie, Oto iem przez Jusi Pa-
na Karwickiego ani sobie bez Prawa y fun-
damentu wyprze Substancji nieporwalat
ani prawdziwym, jeżeli sz, Dzierżyciem.
Chronitem się ztop Podchlebstwa Katyliny,
który pierwszy krok do niesprawiedliwej Wła-
dy w Ocyrynie swojej czyni, zawynat
go do nie nalezytej z fudzej skrodrabli-
wosci.

Podaję pod Pap Preświatnego Trybunatu y wy-
stych Przytomnych, kto tu na krywdę Stanu
Lycerskiego zarobit, czy ja, ty przy Przywileju
królewskim Dobr Jusi Pana Regenta fundamen-
tu nie mającego Pospiszu bronię, czy Jm.
Kanclerz W. Koř, który y maie rownego sobie
Szlachcica do uprzywilejowanej królewskiej
rny, nad Granicę Jurysdykcji swojej, obstante
Cognitione trium Statuum competend, y Sury-
now nieporwanych, nieprzytomnych, y nie-
wiadomych do pretendowanego, a w ziem-
stwie Prodie, Trybunalskich y na Sejmach do-
chodzonego Dzierżyciwa, przez Wzrost, jak Jm.
powiada, do Stanu Szlacheckiego, do wprze.
Nie wiem, jak Jm. u siebie de Statu Nobili-
tari

41
tari rozumie, że w Pospiszu Jurysdykcyi, w której Sprawiedliwosci Pospiszu
Powinnosci, nie dla Obligacji, dopiero
z fudzej krywdę y drogę z Prawa Prodie
go y Ludzkiego byde powinna, Populari-
tatem u niego sobie szuka zjednai. Ale
Preświatny Papie moje Appellacye Jm.
Kroř Jm. Pan Racz Mitt. ambitum Kro-
ny, et usurpationem Kręzpospolita
Saprie będzie. Cyrkumskrypcya, jaka ta
oczywiata, y Sprawa honoru Szlacheckie-
go Forum w Appellacyi nie mającego,
a na fundamenie konstytucji 1726.
Anni, o zelzenie swoje in foro Nobilita-
ri czyniącego, Preświatny Trybunat
Jasnie Wielmożnych Wm. Wm. Panow, kto-
rych Prawo przez Pap Papow Jm. y Rowno-
ści wyigte, y owsem Daniu Jm. honory,
Lycia y Fortuny Nasze oddate, ktorych ser-
ca w Aglu Prodie, decydowac powiniene
y caplikowac, a raczy windykowac. Ksi
Szlachcica bez Porwu y Remine accusante
Zelionego, mnie Sprawy terażniejszą, nie
tylko jako Plenipotenta mego, jako public-
ne bezpieczeństwo Honoru Szlacheckiego,
jako Szlachcicowi y jako Ministrowi z Pra-
wa, Przywilegi y Powinnosci popierac, a Jasnie
Wielmożni Wm. Wm. Panowie styphie
Względy y powazeknego o nich Oczekiwania,
y dla Oddalenia podobnego na Nas Szlachte
Przyktawu decydowac nalezy.

~~78~~

42

~~79~~

Mowa JW. Imp. Pana Czar⁸¹
Piego Łódzkiego kor.

Sławotwana Dzielnice Mięsięcznym Sławem niema
 ruszenie bez żadnego na Osoby Względu z Stara-
 dem Fortun własnych i Drowia Waszego J.W.
 Pełniwie Sprawiedliwosci chwalebnie Ję, Egdaż-
 cym z Publicznym Ukontentowaniem Przysięsze-
 nie, jako wszelkie przewyższa Pochwały, niesmie-
 telną Wam gotują Stawę, tak dalece, że przesła-
 ta kandydacie przysłała równie Sprawiedliwych,
 przekornych, doskonalszych, pilnych w Uchynieniu
 Sprawiedliwosci Pełniow i gdać będą. Tak mocne
 wystuk do Waszego Typu Przysięgających wspie-
 rają Nadzieję, że z Kasy tej wymierzony Prawem
 Funkcji Waszej nie zgwałconą czynię i oddawać
 będziecie Sprawiedliwosc, nie zaskynająy bowiem,
 ale do końca trwająy, Koronę Sprawiedliwosci odbiera.

Miełiscie różne Sprawy przeciwnej Strony, Zalecenia
 nie odbywano na różnych Przyrzeczeniach, różne
 Wam Jm Wⁿⁱ Tępiowie dla Odrobienia Jęj poha-
 rowano Porozry. My od Spólney Waszey Jm Wⁿⁱ.
 Tępiowie y Naszey Ocykuzny, my o Przywyzszę
 od Porozekow swych Tępiow Łaskowskich Prawa
 mi ubezpieczoną Pówayę, y owszem samą Na-
 jasnieyszego Pana Pówayę, my od Braci Wa-
 szych y Naszych Słacheckiego Stanu usilnie
 na fundamencie Praw y Sprawiedliwosci tako-
 siemy Prohibę pewną od Prawdy Przedwieczney
 dając Obietnicę: Nie widziatem Sprawiedliwego
 opuszczonego, ani Potomstwa Jęgo szukające-
 go Chleba, nie Porozry, ani nakręćane Rące, ale
 ocywistą Sprawiedliwość y jasne projektowa-
 ną Prawa. Showię od Ocykuzny, kłopoty Sęrg-
 siwosci y nie naruszona Praw Ocielności, Pra-
 wa Pówayę Tępiow ubezpieczoną utwierdząc, y

82. Dla tego dawni, Wielkami ceni pamiętni, Mi-
nor w Kretenskiej, Likurg w Spartanskiej,
Solon w Athenskiej, Kreczaski w Populitych Praw
Stanowiciele, dla ugruntowania ich Mozy, i sta-
nowienia swoich Obywatelów, do jak najpodley-
szego Prawom i Magistratom obowiązali Postu-
szeństwa, dla zabezpieczenia Występów, Prawa
są postanowione, dla Ocalenia Prawa magi-
straty, Tych znosić Powagę, Leś to dać Wolności
wszystkim gwałtownościom, przegryby ludzie
nie czynili: gdyby Sprawiedliwość Papom pre-
zydującą, bojarzom nie wstrzymała Prawa,
Magistraty w Powagę ubezpieczają, Magi-
straty Catoń Praw utrzymują, Wzruszenie
Powagi Magistratów, jest Wzruszeniem Praw
i Bezpieczeństwa Publicznego.

Widzieliście JW. Papowie i wyprawa-
dzonej Pryncypalnej Sprawy Jm. Pana Kar-
wickiego, że dla prywatnego Interesu spra-
wiedliwie i ubezpieczeniem Praw osądzonego,
sągniono się na Najwyższą Jurysdykcję Kro-
lewską, Byli bowiem do Dekretu Zygmunta
Pierwszego udae się, Byli do Konstytucji 1590.
Dobra Kuchnia i Olszanka, są zawsze Dobra
Ziemskie, a jeżeli na Uwagę wzmieci JW.
Papowie Konstytucją 1661. ubezpieczającą
o Honorach i Fortunach Obywatelów Woje-
wództw kijowskiego, Wołyńskiego, Bractawskie-
go i Cherniehowskiego, że szkodliwym naru-
szyć Dekretem, byłoby to wszystkim tym Woje-
wództw, Obywatelów na Honorach i Fortunie
zniszczyć.

Pretendowana na Sejm Remissa pod Powagą ale
stuma wionych Praw de Bonis nullo Jure rea-
ptis, azałoby nie do data Możniejszym Umysłu
pod

44 83.
podpięciem tych Konstytucji Odebrania sta-
łym Dobr wstasnych? Pretendowana Remis-
sa, mowię, czyliż była słuszną? że Dwuch
o Jedne Driedziestwo mają Koznice, aby Ję Jre-
ci bez żadnego Prawa, albo pod Pororem Pry-
wileju trzymać, kiedy te Dobra nie były nigdy
Krolewskiem, ani Lustracye, ani Rewirye
nie kasze.

Tę Krolewską uwarając te Dobra byż ziem-
skiem, ubezpieczyć, nie tylko Fortuny i Ho-
noru Obywatelom Generatu kijowskiego,
ale też wszystkie szlacheckie Dobra, dat go-
dny Nasładowania Przykład, że w Sądzie ma-
jący szlachcie i Mocniejszym Sprawiedliwą
Sprawę, powinien wygrać, to jest Sprawie-
dliwości, to równości Przedniego Wolnego
Narodu Naszego Zaszczytu Skutek, aby
wszystcy pod równym Prawem zostający
równą bez względu na Osoby odbierali Spra-
wiedliwość, zkaż Attaki Najwyższej od Borst-
ku Krolewskich Papów Władzy, zkaż Sekara-
dne JW. Kanclerza w Osobie Najasniejszego
Pana, tym Papom Prezydującego Prześladowa-
nie.

Niech na Stowa Przeciwny Strony i Argumen-
ta odpowiada, już są Prawami zwyciężone,
Niech powtarza przywiezionych dla Publicz-
nej tylko Wiadomości Statutów, Konstytucji,
Przejudykatów, Sądów Seymowych, Relacyi-
nych, Ustawionego Zwyczaju, który za Dru-
gie wzięty jest Prawo, Autorów Poważnych,
w rożnym Czasie zgodnie bezpodchlebnie tera-
źniejszej Sprawie, i Stronom piszących bli-
szego Prawa, do którego, w Niedostatku swego

84. Sądy zwykły się wiekai, wszystkich tych do-
wodów zgodnie Najwyższy Sądów krolew-
skich Ładownych utwierdzających Powsze-
chnie jest Publico objaśniono dla Was, Wł.
Podziwicie potworzone konstytucye 1578. 1633.
1667. 1699. 1726. że w Sprawie Sądów kro-
lewskiemu nienależyte, że w Dekreta tychże
Sądów nie możecie, a niecie powinni wcho-
dzić.

Niechajcież moście na uszytionej Salachii,
cowi Sprawiedliwości Przeciwny Strony krolew-
skiej, Najwyższy Sądów krolewskich przez kanie-
lioną Appellacyą, knieście Powszechnie kanie-
lioną w Grodzie Warszawskim kmanifestem potwie-
rdzoną, keliwem i je stowy czerwie, y jeżore tychże
Sądów krolewskich w Osobie krolewskiej J.W. kanc-
lerza Przemyskiego, pro sumendis poenis cum
Delatoribus do Przeswieznego Trybunatu pozwai,
nadto Sprawę tę z Regestru directi Mandati,
jako kłopotliwą o najwyższe kryminaty chcieć
piarai, tylko że Wasza nieporuszoną J.W. Se-
dziowie tego niedopuszta Sprawiedliwość.

Doradzacie y z wszelką przykrością nienależyte y
gwałtowne tej Sprawy Papierania, wniescie sobie
dalej publicznych nieskrygliwości skutki.

Wsta na Was wiernych kawrse swoich Poddanych,
ale teraz Namieśniką J.W. Władzę noszących,
Najasniejszy Pan w Powszechny Sądów swoich ura-
żony. Wicie J.W. Seziowie sprowoby Mandatow,
Augustus III. abyście stawili tam, gdzie my z
Dobrem Naszym kradować się będziemy; Wicie
sprowoby Dekretow tych Sądów, kły z Panami Nada-
mi Naszemi; kacie Powszechnie te Sady nazywające Naj-
wyższymi krolewskimi do Powszechny Sądów seymowych
na

na wielu Prawa miejscach przyrównanych, a ^{85.}
świetnych Trybunatow do J.W. Władzy, jeżeli obwa-
rowano konstytucyą 1683. jest, aby kmarstek P-
selski y komissarz do konstytucyi, że Trzeci Stan k-
rypospolitey Rycerski prezentują, w Osobach swo-
ich nie byli porzywani, sub poenis Evocationis, azacoi-
większy niepowinien być bydi Wzgląd na kancle-
rza J.W. krolewskim, w Grodzie najwyższej Ryskiej Sta-
nu y J.W. Najwyższej Najasniejszego Pana jwery-
dującego, tam kkrzydła Stanu Rycerskiego, a tu
Majestatu Panskiego, potrzeba byto Sądów wro-
nieferowanymi opisywać granice, lub dodawać
nieograniczoną w porwolonych sprawach mo-
od których Sądów mogą być Appellacye. Prawa
opisyją, Sady zaś krolewskie Ładowne, jako są
od najpierwszych krolestwa kkrzatkow najwyż-
sze, tak nie jest od nich Prawem porwolona Appella-
cyą, a jakie jest teraz dla prywatney Sprawy chcieć
Je popierai, Coi to jest skwierdzone kwiok kwyrajem
y Powszechny Praw Najwyższy Sądów krolewskich Jurys-
dykcyą wzruszai, jeżeli nie jasne Majestatu Panskie-
go Urażenie? kkrzliż go J.W. Seziowie nie bypie-
cia kwindykowali Namieśniką J.W. przy obleceniu
Władzy.

Jeżeli kommissary Granicznych jest nieporuszoną mo-
Prawami et Partis conventis Najasniejszych Monar-
chow Naszych ubezpieczona Powszechny Sądów, z Dekre-
tow Appellacyjnych biorących, tak dalece, że w kon-
stytucyi 1681. ktoby je chciat inwalidować Piz-
yskiej kwywien powinien być karany. Jeżeli kom-
missarz wedlug konstytucyi 1598. nie mogą być
porzywani; a jakie Sady Ładowne Appellacyjne krolew-
skie dajcie Władzę kommissarzom, mogłyby być
Appellacyami wzruszone, k jakie kancle-
rza w Osobie krolewskiej tym Sądów z senten-
cyi swojej bydi może porwany? koby mogły być
Appellacye do Sądów Appellacyjnych de Relacyjnych
lub seymowych, ktore, jako dowiedziono, bydi nie mo-
na

gdy byłaby ta dla Stanu Szlacheckiego krzywda, starostowie bowiem widząc zrywane czesto seymy niezręczliwoscia Wielkow, niepodobienstwo dla publicznych całego królestwa Panów Naszych Łabaw, i zrywane ukrzywdzonym Przywierzenia Sprawiedliwosci, smielej w Nadzieję Nieukarania, i Dzierżanie Szlacheckie Wioski, onych Grunta i Dzierżawy mnieysze doswoich Starostw przytękaliby, miasta same do ostatniej przysłyby ruiny, a przecież y te są Ordoby i Moce królestwa. Wszakże Szlachcie w Sądach królewskich królewskich nie może krzywdy, nie może in realitatem odpowiadać, bo jego Forum Grod, Ziemstwo i Trybunał, a jest ex Actoratu sprawę popiera, a zalicz nie lepiej y nie pokrzywdzanie, aby przegrą odebrał Sprawiedliwosc, którą oporniliby Appellacye. Na ostatku y to uważaj należy, kto się odważy Stać temu z Mocniejszym czynnie Sprawiedliwosc, kiedy dla tej kancelaryi znawcy z Prerogatywy Ministerji przewidyjący w Osobie królewskiej Sądów królewskich jest ostro prześladowany, a tym sposobem Mocniejszy będą poddane Woli i Dysekcji Honoru i Fortuny Stabszych, zupełnie zginie Sprawiedliwosc.

Wota na Was Bogu, który jest teraz świadkiem Skrytosci serc waszych, a będzie waszym Sędzią, mający Sądzie Sprawiedliwosc waszą, abyście wszystkim porzuciwszy Swoją, samego Prawa i Sprawiedliwosci trzymali się, nie idąc za respektami, który natchniony od szkodliwych Duchownych, był Przyrzeczą Jego Smierci.

Przy, a Wroci, do których Ustalości najskrzęplaniej Życia Ludzkiego zmiernie powinny, kłaniając się Duszy Cyryana i Stawa, te wszystkim wotom najszybciej anajdują się sprawie, tych nie

zgwatona Catosi zupełnie przynosi szkodliwosc.

Niech mi się jeszcze godzi do Prawow wypisanych JW. Kancelarzowi Wielkiemu koź. Przywintowu Sądów królewskich przyznawie. To jest wielki wielkiej llwagi godna, niewymuje się od powszechny równosci JW. kancelaryi W. koź. Stawał w niższych y wyższych Rządach Jurysdykcjach jak Szlachcie, ale z Obowiązu Ministerji Sui, jako Prawa świadczą, Stanem Rządów tylko odpowiedzie powinien, a jeszcze bardziej z Dekretu Sądów królewskich nikomu, oprócz Boga, nie powinien się usprawiedliwiać. Libertas dla Jmci Pana Korzeckiego pretendowana xniostaby konstytucya zabrańca Trybunałom w Dekretu y Sprawach Sądów królewskich należące wchodzić, nie można tego dowiedzieć, aby to była niemilpanemu, albo komu salva via agentis o Lexya Sądów królewskich zostawiono. Zaden zgo o Lexya Swojgi swej nie odyta do Innego. Nie mogły Sądzie Jmci Pana Korzeckiego, jako Szlachcie, Sądów królewskie, ale go mogły jako Plenipotenta i Prokuratora Sądzie; ponieważ tych Sądów Ordynacya konstytucya 1683. ukwieszona: Omnes fausidicos, Procuratores, quocumque titulo assistentes, sublegitimi tej konstytucyi, do której są porwołone Prawem Appellacye, gdy do niej appellują, ale jest wielka y Prawa y najwyższej Jurysdykcji Wzgarda, gdy od niej apelują Appellacye. Gdyby od Przewietnego Trybunału Dekretu appellował Prokurator, a jeżeliby go JW. Sędziowie przykładowie niekarali, ka coż ma kto odbierać przyzwolita wysp.

kim Jąsom karania moe za Lexyą swoją, tym
nawypiszym krolewskim, kiedy tak wiele kon-
stytucyi, y tak sama 1683. na trzech miey-
scach nakazuje karać, że to nie jest Remisa,
jane są Stowa Dekretu krolewskiego, y sam
Porow Jm Pana korszkiego: że ty mnie ju-
dicato tuo gravasti: Dowodzi, jako jest dwa-
jaki Prawa Postępek, raz Terminus Facto,
Dруги raz przez Porow, tak gdy się nie dziato
Jąsom krolewskim przy Jązeniu tej Sprawy
Jm Pana korszkiego. Rókiem zaważ convenire,
wolna do wspomnienia się zachowana Droga,
aby jak Prawo jest viso Ministeriali usprawie-
dliwie się, już go jednak winnym uznać.

Wnosi sobie Strona krzywdę Honoru Jm Pana ko-
rskiego, że nim zostawiona wolna Droga do-
chodzenia o Lexyą Jąsom krolewskich, a to się
stato na fundamencie Praw, Projudikato, y po-
ważnych Authorow, o jak daleko wierzcho-
wóę skazyć się należy Jm. kanclerzowi, gdy
go za Dekret Jąsom krolewskich pro sumendis
pocnis wraz z Delatorami, jakoby nawyższego
Złoczyńcę porwano, równi jesteśmy Urodzeniem
ale według Statystow dawnych jest różnica ka-
stuszy y Dostojności, według Theologow y Statystow
Kłania, Jm wypiszą kto urazi Osobę, tym większą
dla siebie ziggą karę, nie jest to wielki kry-
minat, przewypiszący Wine, Zaktadających y po-
pierających Appellacye, za które kary bywały
narrarone, karać za Lexyą swoją przez siebie
na Appellacyą Jądy Ładowne krolewskie sobie
zostawili, ani się w to wdac Przeswietny Trybunał
nie może, gdy mu jasne zabraniają Prawa, ale ka-
rać za Ewokacyą Jm. kanclerza za Dekret Jąsom
Apefforskich Ładownych, za Cypisanie Honoru
winnie sobie przez ustawienie Praes Publiczne
zasturionego, za wydanie Porow Droga samym
Złoczyńcom przyzwolą, pro pocnis cum Delato-
ribus.

ribus tak Jm Pana korszkiego, jako y Compli. 89.
ces Jego kuchwatego Dzieta, o karę surowie
y przykładać Wam Jm. Rep. Rówie nale-
ży, to bowiem gdy Strona nie może paga-
nić, Sprawiedliwości samey przygania kle-
mency.

Jądy Lexyą swoich Jąsom tym Jąsom należyta
y Prawem porwolona, tej Prawa karać naka-
zuje za Ewokacyą Jąsom, do których nie stu-
nie Sprawa jest ewokowana. Jest to Łamach
na wszystkie Jurysdykcyę Nawypisze Trybu-
nałskie, Marszałkowski, Hetmanskie, aby
wypisze od nich appellować, y w nich Jądy-
cych zczekaniem Honoru pozywać, a je-
żeli się to teraz dzieje z Jądami Ładownymi
krolewskimi Apefforskimi, którym tylko kan-
clerze powinni przerywać, Pi się dxiac może
dla przewypiszący moey z Jnnemi Jurysdyk-
cyami, do nich swoy biorącemi Porozek, pewnie
kto kamierkaliby się Jurysdykcyę, kto kamie-
kanie publiczne, Uciemienie Stabszych przez
Projawni Jądy Jąsom? kto upadek równości y wol-
ności? Mówię na ostatek do Was Jm. Wiel-
możni Jądy Rzymian: Aut Ve-
stris stabit, aut erit Roma lacerata.

90.

48
91.

Copia
Listu J. O. Xcia H. J. Lubraskiego
go Prymasa do J. W. H. J. Pana
Kancelarza W. Koř. z 12. July 1759.
pisanego.

Zawotany tu z Towicza przybytem ad Re-
giam, y zaraz Ota p. t. prywatną pod Wie-
row u Najasnieyszego Pana miastem audyen-
cyą, na ktorey prawdziwie tak serię moze
przeniknąć, kiedy Najasnieyszy Pan te sto-
wa powieściat mi, że tu jest bez Rady, bez
Ministrów y bez Senatu Kerypentow, y czy-
li podobna rzecz praktykowana była w dzie-
jach Krolow Polskich? A orobliwie wtey Re-
cyprospolitey wolney, gdzie Prawa Krolow
przy Krolach miec powinny? Na te słowa
kudziwiony, powieściatem, że rzecz jest nie-
zwyczajna, y Prawu przeciwna, alem do-
dat, że na zawotanie wszyscy przybędą
Krolowi postuszni. Przeto z Wolice ale
Krolewskiej Donoszę o tym J. W. W. H.
Panie, oraz upraszam z Obowiazku me-
go, abys rażył Najasnieyszego Pana u-
kontentować, y przybył tu jako naypry-
dzej ad curandam publicam Salutem.
Wkrocie Woysh Podziemskich w Gra-
nicie Wielko Polskie, Deklaracye na korbalt
Uniwersatow En Chetfa tysh Woysh wydane
do Woyewodstw, wtysh Wzruszenie Petyji
do Zastanowienia wierney zawsze Krolom Wol-
nosci, Wzniesienie Mięwa przeciw Obajskay
Oczyznie, Powab czyli Zawabienie Kycerstwa

44. Wojsk Królewcy do Odezwania się do Boju za
granicznego, y Nadzieje Rekompens, tudzież
Wzgarda Godnych Osob Stanow Królewcy y
nakazane im słęże Postuszeństwo, są to wre-
telne Przykryny, Przyśpieszenia Nad obrot
salwowania bezpieczeństwa Granic y Spoko-
ności Królestwa. Nie wspominać wiele
Innych Cyrkumstancji, które wymagają
z Nas skutecznych Rad y szybkich wniók
Opatrzenia; Szymon nie mamy, Strze-
myż przynajmniej ścisłości tej najmilszej
Ojczyzny, która Nam podata się pod Straż.
Najasniej sz Pan, jako Ocieciej Ojczyzny,
sam Nas animuje do Łgody, do Jedności, do
Konfidenyji, z List to własnych Królew-
skich wyrazam, y Świadkiem tego będą przed
Stanami Królewcy zgromadzeniemi. Pre-
to upraszam, obowiązuję y obliżuję natli-
wość Posłg, y Miłości Ojczyzny, raz J. W.
Wielki Pan prywatnie, jakia być mogą, Nie-
nawisici pokryć Potrzebę ratunku publi-
cznego, a tu przybył od Latas Regium,
bo moment jeden zgubie nas może. Wiem
dawadnie, że J. W. Wielki Pan kochać Króla
y Ojczyznę, przeto dufam, że tu stawiać się
y o tym upewnitem Najasnej Pana. Teraz tu
tylko przybytem incognito, od dale się na
kilka dni, a pro tertio Augusti przybędę, na
pierwszą Audyencyą publiczną będę miał honor
powitać J. W. Wielki Pana y z nim Ventyreuta mo-
je tężę, jako prawdziwie Statecznie J. W.
Wielki Pana E. J.

Respons
 W. J. Gosiłł Pana Kanclerza W. kor.
 . Talist J. O. Książki Prymasa z Lublina
 315. July 1759.

96
jak krótkie mi życie obiecywano, ledwo co
zarzynam braci Lekarstwa z Porzątku Au-
raucy; daje mi Porządek Jm. k. kordecki, una cum
duobus Delatoribus do Trybunatu pro sumen-
dis poenis ex re iudicata w Papiach Ładwor-
nych J. k. Jm. k. Monstrum à condita Re-
publica niewiedziane! Uwaj Wł. k. Jm. k. Dobr.
jeżeli takowe Postępkie przeciwko mnie mo-
gły pomieścić w Dworku memu! Dalej protym
odbiieram Wiadomości z Lublina, że Jm. k.
Podkoli d. l. przyjechał, koniecznie starając
się o wypis przeciwko mnie z Rejestru di-
recti Mandati, obiecując wszelkie fawory
Dworku Łasiadającym Sędziom, byłoby
się tylko Sprawa w tym Rejestrze przeciw-
ko mnie pomieszcza. Y tu drugi krok bardzo
pomocny Melioracyi Dworku. Odpowiada
Kancelerowi W. k. kor z Rejestru Spraw Kry-
minalnych. Jak prędko do jakichkolwiek
przyśpieszeń S. l. lubo niekako przyspiesze-
ni mojej, musiałem się do Lublina zbli-
żać, zawołany, przez Porządek Mi dany wypis
wspomniany. Nad Spodziewanie moje, zasta-
ję Przyjaciół Jm. k. Pana Marszałka Radw. kor.
przeciwko mnie zgromadzonych, szafujących
Łaski J. k. Jm. k. tym, którzyby się deklarowali
przeciwko mnie. Łaski y Listy Wł. k. Jm. k.
Dobr. prawda że dyskretne, przecież prze-
ciwko mnie. Przyjeżdża na ostatek y Jm. k.
Pana Marszałek Radw. kor, za Punkt honoru
sobie biorze Postępkie Jm. k. kordeckiego z Łaski
honoru mego użyczone utrzymywane. Pytam
się tedy Wł. k. Jm. k. Dobr. jakie w tych kon-
kuralach krytycznych, mają się znaydować ad
Latus Najasn. Pana, Jm. k. Pana Marszałek Radw.
kor

54
kor, J. k. Jm. k. Biskupi Krakowski, Jm. k. Jm. k. 97.
Wojewodowie kijowski, Lubelski, Belski, Wi-
slicki etz Kasztellanowie y Jm. k. kiedy zgroma-
dzili się do Lublina, jak gozby w Łaski mi-
blica chodzą, zniszczą mi na Honorze, y
deputy Jurysdykcyi Papow kordeckich. Jakże
ja mam być ad Latus Najasn. Pana, kiedy się
tu muszę oganiać w Lublinie w tak ciężkiej
Honoru mego Łaski. Jaka taka Sentenya
ex Decisione Papu stanie, upadną do Stop
Panskich Tertia Augusti, ale w końcu o-
znaymuję, że boję się ulteriorem perse-
cutionem, będąc mu siat znówu wyjeżdżać
z Warszawy, albo przez zasadzenie kogo
na mnie, znówu wracać do Lublina narad.
Wypisatem tedy jak mnie zabroniona Ustęga
Najasn. Pana; Przebac Wł. k. Jm. k. Dobr. Smia-
łości mojej, że krótko Prawdy wypisuję. Mój
Wł. k. Jm. k. Dobr. Sumnienie kryte, Sentymenta
zbawienne, ale mały timiditatem mówienia
Prawdy równym sobie; A tak niewinacie prze-
to in Publico zarabiać sobie na Imię parcy-
alnego. Bydź Wł. k. Jm. k. Przyjacielem tych k-
rych jesteś, ale dla tych samych Dobra, k-
rych kochasz, mów Prawdy. Konczę ten List
zmieszczonym ze Łkami Atramentem, y je-
stem z najniższym Respektem &

Respons

J. k. Xcia Jm. k. Prymasa na wzwyż napi-
sany Respons W. k. Jm. k. Pana Kancelera
W. k. k. odpisany z Warszawy d. 26. July 1759.

98. Przyznam się JW. W. M. W. M. Panu, że nieży-
wyłbym sobie inkommodować go powtórnym li-
stem moim, ile że JW. W. M. Pan obiecał się tu sta-
wić ad Laus Regium pro Serbia Augusti, ale że
JW. M. Pan publikował Respons swoy do mnie, y
w nim, jakowys Instrukcyj timiditatis, a wraz y
partialitatis numieniles, mowię to po Przy-
jacielsku, bo niechę po Prymasowsku wytiskae,
JW. W. M. M. Panu. Przywiązłem Pogo, krotow
y Ocyryzanie Wierności y Podciwosci, ta Przywią-
ga rowna mi jest z Senatem, et cum Ministe-
rio, bo jakn' czyli timiditas wszytskich Nas
Serca y Sumnienie przevaga, bo samemu Inve-
tatori sordium takie Przywiegi rationem ad-
dac musimy. Wiem dla siebie Non plus ul-
tra, nie myślę więcej szukać Fortuny, Hono-
row, Respektow, Emulacyj, ani prywatne-
go Mienia, uwey się szeregulnie od Ducha Pra-
wdy, jak mam naypożyteczniey sprawować się
w poprzyzycionych Ocyryzanie Obowiazkach mo-
ich. Wie naydoskonaley Najasn' Pan, bo z Woli
Jego, wie y cata Warszawa, że nie ratował Pra-
cy y Drowia Tamizy wszełkimi srodkami
Diffidencya Ministerij, nie ratowatem z Wła-
dnosci mojej Udzielenia Pensyj cdivorney sto-
nie Przychryz będący Porozumienia tego, dla tat-
wieyszego skutku ostoszenia Papij. Prosto Bog
sam wie, jako z Prawdy y Podciwoscią zabiegai
usitowatem konsekwencyom niewolitym, roz-
dzieleniem Duchow w naymilszey Ocyryzanie.
Tak to jest Wskierznosi, że Prymasowi y Paste-
rowi zadac JW. W. M. Pan karytes timiditatem
y partialitatem. Wypraje, że na Słachce
Listy do Trybunatu pisat, bo o to proszony, bo
zaam

52
99. zaam się bydy urodzonym Słachcicem, y nie
inawzey, ale jako Prymas Słachty wszytskiej,
gozie nalezy, bronie muszę, y nie wstydzić się
że wrogoie Praw Słachockich Naszych Stozem
wraz y Protestorem do Ryjstey wyznawony
będę. Przydy Rady Senatu, przyicie y Sejm,
nie zawstydzić się, ani komu odpowiem za ja-
koskolwiek bądź parcyalnosci; Pan Bog sam sta-
dzieja moja, przy prawocie y nieparcyalnosci,
nie zawstydzić się ewacie na Oglosz publico-
wanego w Lublinie Respo. su JW. W. M. Panu
do mnie, bo mię cata Ocyryzanie na wiernym
Gly Synem, a teraz nieustraszonym y niepar-
cyalnym Wolnowci y Praw Gly Prymasem.
Nieźmi szam się gozie Stanom Ryjstey, że
Prawa Jey w Strachy zagrzebione, y że Agva-
litas Gly cierpi od Stozow Jey. Najasn' Pan
ialit się na to, y pisat mi o to karat, jakom
w pierwszym liście obszerniey soft. JW. W. M. Panu
wyrakit, nie z Lemoty kadey to piszę,
ale z powinności Słachockiej Prymas. Upre-
wnie przytym mogę, że jako byłem z prawdzi-
wym Przywiazaniem, tak jestem z serdecz-
nym Ustawianiem JW. W. M. Panu &

List

Jasnie Oswieconego Kcia Jmsi Prymasa
do Jm. Kcia Jmsi Kanclerza Litt. d. 12. Julij
1759, pisany.

Na Ogłosz Przepisów Wojsk Pułkownikówich za Jm
niez Nasze, a tym bardziej na publikowa-
ny od Generata tych Wojsk Ordynans na kształt
Uniwersałów do Wojewodztwa wruszący. B.
koy Nasz wewnętrzny zapowiadający Nam
skłone Postużeniestwo, y wraz wzniecający
Rebellię, y teraz niepodnoszący już Mierę w
własnych Naszych Rekrutach przeciwko Wier-
ności Majestatowi y Ojczyźnie. Zawołany
desuper tu przybytem, y zaraz Ota Jmsu
Najasn. Pana mia tem pod Wierok przysłał
Audyencyą; Na tej Najasn. Pan, najpierw
zalił mi się, y z Zadziwieniem pytał się, czy
li w Dziejach Polskich rzecz jest styżana, a
by król, mieszkał w in. Regia, kiedy był bez
Rady, bez Ministrów y bez Senatorów Rezy-
dentów; Naturalnie nie mogłem inaczej
przyznać, tylko Prawdę, że jest rzecz wbrew
Obowiazkom y Prawu, Ale przydał, że na
Rozkaz y na Zawołanie Pańskie, który po-
stępną przybył. Przytym Najasn. Pan wy-
czy sobie mocno, aby Jedność y Przyjaźnia
in Ministerio złagodzić y między Familiami
Konfidencyą, bo prawdziwie Rady Ojczyzny
na tych pierwszych fundamentach stoją mu-
szą. Przeto o tych tak świętobliwych Zamys-
łach Najasn. Pana y Króla, muszę donosić

10/2. W. X. m. i. z. Imieniem Najestatu zaprosza-
jąc Go tu ad Regiam, gdyż mi tak moja Po-
winność Prymasowska każe, y Prawo rozka-
zuje. Wszakże dla najłepiej y najdosko-
naley wieść, jakie media kraj Praw potrze-
buje, kiedy Seymy nie bierze skutku, teraz-
niejsze niebezpieczeństwo Wojny pogranicznej
najpilniejszego z nas Oka wyciąga, jako stru-
żow bezpieczeństwo Cyryzany, Włochy, Prusacy
y Mitoscy tej Najukochanszey Cyryzany, sam-
nienie nasze grożą. Uproszkam za-
tem W. X. m. i. abyś raczył ad Latus Re-
gium przybyć, y dodać Vigoru Radom obok
Ubezpieczenia Salosi Cyryzany. Piszę o to
samo tak do J. W. W. J. h. m. Panow Hetermanow
Obwojga Narodow, jako też y do J. W. W. J. h. m. Panow
Ministrow. To prawda że groźby
Mare pogranicznej już musiał się umknąć
ad Granie Naszych, ale quis Sponsor, jeżeli
nie wróci się. Przybył trzeba radzić o środ-
kach Wybrania Plenipotentiow na przy-
jęty kongres tractandis Paxis inter vici-
nas Potentias, et quomodo fiet istud? tre-
ba się naradzić. Co tak wyrażamy ku
Godności Waszey szlachezney Mości z Uwa-
żaniem zostaje Z.

Respons

W. X. m. i. Kanclerza Wielkiego W. X. m. i.
Przybył na List J. X. m. i. Prymasa.
Niemając tej Szlachetności W. X. m. i. Dobro-
dzieja, ażeby, Maie był raczył notyfikować, y
wiedliwym

54
wiedliwym, Promocyą swoją do Prymasowskiej
Preminencyi, oznakiwatom Pry, wraży-
tem Chary, w której mógł bym opportuna-
otwierać się W. X. m. i. z. Powinnowaniem
szeryym y unizonym, oraz z Prawdziwym exin-
de Ukontentowaniem, że J. X. m. i. Pan Nasz Mitt.
Primitiales Custodias et Curas dla Dobry y Uszer-
sliwienia Kapłanów powierzył y zlecił doskonałym
Talentom y Chęciom W. X. m. i. Wię teraz ani-
mitus to wypetniam in praevalibili respon-
su meo na List, którym mi W. X. m. i. ukono-
rował raczył pod datą 12. currentis,
na wyrażone mnie Materye te Uwagi y
Żądania moje podaje wysokiemu Urzaniu
W. X. m. i. Niebytności mojej ad Latus Re-
gium, jakie są Przykryny constabit W. X. m. i.
i. z. przeczytania przytoczonej kopii nie
dawno pisanego Listu mego do J. m. i. Pana Gra-
fa Brückla, który mnie na to Weryrowskim
niemal. Sensem y Stylem opisał, y Panu
y Państwu byłby Arcypryncytem y skutek
tey Intenacyi w Cyrochwie doskonałej J. X. m. i. P. N. Mitt.
która, mnie W. X. m. i. donosi raczył
te, żeby Ministerya Nacyonalne w rzedno-
czonej były gorliwosci do istnego Dobry Po-
spolitego, do czego Szkodkujące Sposoby
te są pryncypalne: żeby z nich kaden kadenemu
nie czynił Urzypacyi y przewidywcy w Attribucowa-
nych institutivnych Funkcyach; żeby Favory u Dwó-
ru nie były używane ad ullos abusos, ani do ower-
niania y Persekucyi Displicentium, ani do Sprawo-
wania suo luero kolizyi inter forciwes, żeby hanc
et alia nie działy się, jako teraz w Dublinie hucy-
in audite, że o Przeczenie Dekretu Ładownego

Sadu Krolewskiego, y o karę na Sedzię kan-
clerza do Trybunatu zaprowadzono. Deputatów
pro docibilibus arbitratui suo mercedem
kansow obiecując, a tym którzyby kreskowa-
li się circa Manutentionem Legum de Seorti-
tate et de distinctione Jurisdictionum od-
graniczając Exkluzję na kawosze od wszelakich pa-
grońney Promocyj, y nawet kredytu Dworskie-
go Mściwnościami. Są wszelako nieprzyzwolę-
ne, są naganne, są uwagające Jus Gentium, Jura
Dignitatis et Potestatis Królestwa Naszey, Dy-
kta dane y publikowane przez J. H. Pana Grafa
Dochaa Generala y Komendanta Woysk Pru-
skich w Granie Polskie wprowadzających, Ale
gdy ta Utrata respicit et afficit totalitatem Re-
cipiendy, nie byłoby in facultate ani cate-
go zgrumowanego do Rady Senatu, dopie-
roż byż nie może a solo Ministerio doradze-
nym, żeby w tym jakie Oświadczenia y kroki re-
sentymentowe przedsię wzięte być miały, ile gdy
w tak fatalnych y krytycznych we wnętrnie Oko-
licznościach y Sytuacjach tantum y naybardziej
Oczywiście Naszey Interes, aby w Zapatach między
wojującymi Szczęściami jak nayostrożniejsza Neutra-
litas nasza była obserwowana, y do zwatczenia
oney już offensive żadney Stronie pretexty dawa-
ne nie były. Wiem moim zdaniem, że wszelakich,
y już rozstępnych, y zachodnie proxime mających
tytuł Jndependency, jest avery potrzebne Sejmowi ztore-
nie, na którym cała Wolność Stanow Trzech Re-
cipiendy, wprawd udrażniając wewnętrzne
ne Schorzałosci swoje, externas dla siebie Se-
vritates provide et cum effectu ustanowićby mo-
gła, oraz y do Eventu Traktatow inter Bellige-
rantes

antes legitima potestate umocowanych, et rite
instructos Plenipotenciary uszow swoich narra-
czyćby mogła. Ze od Sejmie Pacyfikacji, ktyle
następionych Sejmow żaden nie doszedł, y pol-
nych y rownych Skutkow Przyczynami y kły-
pienia zrodzającego, y Niezwyrodnia potrzebnego,
gdy hoc in utroq, dnać się będzie, inaczey spo-
dziewać się mogłaby ufrze gorliwej Harmonij
Sejmujących Narodow do wszelakich dla sie-
bie Potreb y Prospicyencyj, z Zupetnoscia
Chwały y Ukontentowania dla Najasny Dobro-
śliwego Pana Naszego. Byby zaś argumentem
tak wielu consequenter niedoszłych Sejmow,
y przez tę Inferencyę, że y inne subsecutive
Sejmy dochodziłyby nie mogły ze Składu Królestwa
w Trzech Stanach, dwa tyłko wypisze suppo-
nendo necessitatem zabierać się miały active
do Uczynek sancitive Potestates, Rycerskiestan
Torci, w którym jest Nacyonalności Jedność y
Drość, żądziłby jawnie Transformowanie Regiminis
Formy y Postaci, pokrytywałby to za Wzgardę, y za
zabłaję koaktorstwa swego w Arzyszeniu Ocyry-
stym, w użalonych o to mogłyby się zagnadować
Resentmentach, co bym przytomnie y uścisnie
remonstrował y radził, gdy mam honor wyra-
żać tym listownym Responsem, supplikuję że
bys mnie Włciaś wybaczyć raczył, że na Jego
Zawołanie, zbiegać teraz do Warszawy nie
mogę, ile gdy residua u Starzatego y sprawo-
wanego Dworwa mego, jako też Expensow z
własney Substancji sposobow ochraniać mu-
szę, na Skazy y do Chwały potrzebnych y użytecz-
nych Usług moich Panu y Ocyryżnie. Pod Do-
skonatoscia Prymaryalnego Włciaś J. H. Sternic

106.

100, swa upewniam nie zawodnie, że przy tym wie-
 śle, do którego jestem Ministerialiter przyja-
 nym, będę zawsze czutym, gorliwym y usiluj-
 cym Pomocnikiem. In attribuendo et injun-
 kto, prowadzący Godności swojej chciej Wam
 Xcia Aif wrognie y zawsze remonstrować pa-
 lam, insistentem, operative et fructuose, że
 jako żadne, tak y Państwo Ocykrzny Naszey u-
 szereglowione, ubezpieczone być nie może, ja-
 ko przez Obserw y przez Manutencyę Praw,
 Ustaw, Artyculow y Porządkow swoich, że in re-
 partito Władzy, funkcji w Ręplce, eademque
 remigi imperant etiam Jura Navarcho. w
 głębokim Respekcie pisze się L. L.

Respons

JO: Klia Jmfi Pymasa na Responso JO:
Klia Jyomfi Kancelera W: Wx Litt: J. 2.
Augusti in A. 1759.

Respons W. Księ Miś Dobrodzieja z W.C. clapsi
 na list mój przesyła podaje materią do dalszej
 w zupełnej Poufatosci korespondencji, y na
 Punkta Jego z przyzwolonym Wyględem odpowie-
 dzie. Przy czym Zamilowania przez W. Księ Miś
 mojego, szkodrośliwą Pańską Ręką Wywieśnienia
 na Prymasowską Godność, była nieprzeprzana, nie
 szukana y nad Spodziewanie nagła moja Nomi-
 nauja, za które zaraz Obojga Narodów kurmem
 następujące Powinszowania zabronity dawac
 Taskawym Przyjaciółom za Nowinę, co już wkrótce
 było wiadomo y nie było. I równą, jednak z nay-
 barższym kć mnie Przychylnościom Wdzięczności
 przyjmuję

56

przyjmuję teraźniejszą Ukontentowania Jego ^{10%}
z Promocyj mojej Oświadczenie, że nie ser-
decznie dziękuję.

Wiele katusz tak przeziwiających i dotkli-
wych między W. Książką i Janem Panem Genera-
tem Artylleryi kow. d. istownych Rozmow, wy-
tatem pilnie te, które W. Książka mi przytaczyci
mi raczytes, y za kżytnie żywe wsparciem,
żywą nas jeżekie Istotę Ich czyni, wspomnio-
nego J. P. Pana Generata Responsow Wery-
rowskim Stylem nazwanie, y to tylko nie jego
samego, y wszystkich wraz z nim natężone
ku Dobru Rzeczpospolitemu y Wsparciu nachylo-
nych w tym czasie Władzow y Praw Obyczayst
mających Myśli, gorzki, ale też J. K. Książka się do-
tyka, gdy w Chreścianskim królestwie kato-
lickie naprzykład Narodow Panowanie, Bogań-
stwu równa. Te to oparte na dobrych Cy-
now Tomaszewicza teprz niemyślone Najasny Pan
y petniących Wola Jego Ochotę do niestannego
rodzenia o uskręśliwieniu y żywności
naszej W. P. licy, oraz przekładają do otwar-
tego zobopolaie krowienia się w Choliczowskich
Publicznych

Wspomniane w Liście Wł. C. i. S. i. Obowiązki ster-
nictwa Prymasowskiego tym bardziej nie troskli-
wym krynią. Im jawniej widzę, że się kani na
raz a bez Authoryzowanej Pomocy godnych i za-
cnych obywateli Narodów Ministrów, na których do-
kórre Prawem opisanyw całe Rzeczpospolitą Bezpieczeń-
stwo zawisto. Ładki naszey nie oszacowana wol-
nością, y swobodą, ładowaney, aktualnie gżny-
skiem Nawalności, to Domowych, to Obcych będy-
ce, do pożądanego Portu doprowadzić nie po-

trafić; Jedni bowiem, jakby zapomnieli pro-
prysigionej królowi i Ocyknie Bwinności,
przytomną Radę sturys Domowemi zaprzęta-
ją się Zabawami; Drudzy pod Publiczne pry-
watne podrywają Sprawy. Dworowi przy-
pisują, sobie winne wynikające z nich Szkutki.
Ledwo nas kto jest, żeby zmarzyć na to O-
ko, że wspomniany Nasz Skarb na głębokim
jest Morzu, i samemi unoszony fluktami,
włada Moment, bez Przytęnienia Praw, o-
statnią granic będzie zguby.

Dwór jest ten sam, który bywał przedmieszka-
niem Włdy Mł. przy nim Saskawozi Panska
na Zasturionych, Sprawiedliwość dla Ukry-
zonych, Dobroć dla Przywiczanych, są te sa-
me, jakich Włdy Mł. doświadczałeś, od Pozwolenia
Ukurpaui i Przeszkody w Sprawowaniu Urzę-
dów daleki jest Król Słysz, i Prawdę zawrze ko-
cha, ale kiedy Ci, których Ustami królewskiemu
Prawo mieć chciało, mierz na wszystko, co się kle-
dzie, i wstanie nie bacząc od kogo sobie mają po-
wierzona Władzę bez Dotężenia się Pana, absolut-
nie rzecy kryną, i stuchac nie lubią, gdy im kto
spraw Dependencję od Króla i Kręplęcy wspomina,
to oży tu winować? gdy sobie Zabawę i nie dobre-
go Ocyknie przynosić i zrobić.

Je się w Lublinie dziato, Włdy Mł. jako tam bliżki, naj-
lepiej wiedziales, ja to wiem, że Król Mł. iatoray był
i jest na to, że kto był powiągniony do Prawa, do Pro-
tekcji jego żadnego nie czynił kroku, i mocą swojego
tylko Urzędu, pod tamocny sobie zjednać usiłował.
Stępa kani nie faworów Dworskich chwalie trudno,
ale kto się do niego przyzna, kiedy już Brakowie
zawryna

zawryna, ktoby je pamiętał, i znał się za nie do
Wdzięczności? Wszyscyby radzi byli najbliższemi
być Serca Panskiego, a nie wszyscy równo za nie
i statecznie zastęgują; Mitowi jednak własna wie-
lu zastępie, że im się i kredyt i Daski należą
za Bwinności, a przecie ta wymusza się nie
dług.

Zgoda cokolwiek Włdy Mł. z naydziej w Bwin-
no Ocykny dworze, chiey wierzyć Rajam
Panski; ktorego to moje cate Pisanie Danie jest
zakrecone, i Ciępliwość mić w tym, co bym
Włdy Mł. reprezentować miał Informacyi:
jeśli Włdy Mł. Panom Stronom Praw i Bes-
pieczeństwa Ocykny, to wszystko przypie-
nać należy; Mowi albowiem, że gdyby Ci przy-
sokulego mieszkali, nie przygotowali w Bwin-
Prawu Papierów, i stobę Praw przed Ocy prze-
stawali w Sądach Zasturionych, nie Powaga, i
Danie wstawnym decydowali, i Sędziów Prawo
naznaczonych nie pro forma mieli, i przez Re-
skrypta Lirby ich do Bwinno tyłko niepomna-
kali, wypadła z fuzow swoich Prawa, i kajan-
ki Saskami królewskiemu na Bwinno Sprawie-
liwości postępowali, i o nich donosili, kasto-
nych tyłko do Urzędów i Honorów zalecali, i Pry-
watę się uwodzić nie chieci; katalibę w Bwin-
boynym, Sprawiedliwym i wszyskich spot Chre-
scianskich petnym Panu, gotowości do tego wszyst-
kiego, co do Sabosy i Usługliwienia Ocykny po-
moć i przypać się może.

Prawdziwa rzecz jest, że Totalitatem Reipublice af-
ficit et respicit Okoliczności Ocykny wypisanych i
publikowanych przez Juliana Graffa Dochna, kome-
danta na owas Wojsk Pruskich w Polsce wko-
czających, a ratym nieo bita jest potrzeba, żeby

110 "Ci wszyscy są: których Bóg, wtłaczający Sercem
Pańskim do Rady i Strany Jego naznaczył: /
zgromadzeni do boku królewskiego, radzili
o niej i strzedz Jej chcieli. Zgadzałem się z
W. K. i M. iż ze Sejm w tym razie byłby pro-
dek najprzychylniejszy, do odwołania od nas-
tej i innych wielu Przeciwności, ale tego kto
żenie powinna poprzedzać z Senatem i Mi-
nistrami Rządu, a od tej prywatnem i Inte-
resami do Domów przykutych jest wiele
dalekich. Tym czasem widoczna Opatrzność
Boża, Pówołując Panu bez Rady, Granicom
bez Strany była na Pomocy, gdy napaść na Moc
zniknęła i siły nadwątłone za Odrę ustąpić mu-
siały.

Sejnow Niewochnożenie, jako boli Najasń Pana,
wyrakie trudno, y w tym Punkcie, jako kryteje
go uumienie jest, Bogu znajome, tak na Boski
Tak przykładaających się do Prucia y Kwanian Pa
bliżnych Obrad wraz z krzywdą tak stołkie-
go Panowania swego y krzywdą Ocyryany kaje.

Nie chcę nie zaś słuchać ode mnie Przykrych Wa-
skę Księgi, dla których do Regiam przybył, ni-
myślisz, powiadając że na 2 tuz krola y Cyry-
zny nie katowane drowie, Bog sprawiedliwy cho-
wał y pomnażać by wam, Wasmu Substancya
zaś dobre koynocia Jego okraszona, wystarczyć
by na dalsze y terazniejsze Charyz mogły. Dotąd
na flos Ranshi przenie mnie oznaymiony, już Księze
Jm. Hoffman Wielki W. X. Litt. y kilku f. k. R. Sena-
torow Duchownych y Świeckich przybyło, gdy y
W. Książę słuchał go zechcesz, wozigerną rzecz, jak
y Anglię wycynier, jeżeli zaś Determinatę Wa-
skę Księgi bęć nie nieodmienną, raz z dalsi słow-
ney.

ję przynajmniej daleka z Bufatorczyg ze szan-
cować wrażeń i swoje wyznanie /: kto-
re tylko do Dobra Polskiego za prywatne o-
dporu /: otwierac i i. Wania. Tym smie-
le doprasza się tego W. K. i. P. Do mnie i
kto, im za jawnie przynaję Prawdy, że W.
K. i. P. i. Funkcyi swojej należą do mojego
Styrn, i nazywają się Wrostem, eadem Jura im-
perant tibi quod mihi.

a starowienie się Wzrost Epidezjich w Wielkiej
 Polsce y Prusach, podobne, jako y w Litwie a
 bywatełom przynosiły szkody, ale na to Na-
 jasn. Pana natężyło staranie, żeby podobnym
 jak w Litwie sposobem to jest przez kommisy-
 wuszy oblicie karywody uznane być, y karwogm
 wielkoy odbrać ich nagrodę, Jakwi bliska
 nadzieja jest, że prędko od Dworu Cesarskiego
 wiadomości o wyznawionych już kommisja-
 rach przyjdzie. Zatem zostawiam do-
 tępym W. K. M. P. E. E.

Kopia Listu Jasi Pana Miaskowskiego
Kartellana Poznańskiego do Jasi Pana Do-
chwy Generata Pruskiego piarszegow R^u 1759.

Ponieważ się przytomności Jasi Pana Wojewody Po-
znańskiego postanowiła mię pierwszym Senatorem
tego Województwa, y ze ratym Straz Granic Kro-
lestwa z tej tu Strony spada na mnie; Strzyżga,
która użyciem Królowi Panu memu y Najasnu
Krzysztofu przymusza mię Najprzód pisać do Was
Wasi Pana, abym się go spytał o Przyczynę Po-
stępu niezręczanego między Dwoma Stanami
równie wolnemi y urodzielnemi; że nad spodziewa-
nie po tylu Obietnicach powstornych, które były
użycione Najasnu Krzysztofu nie niezręczione
cale, co by mogło być przeciwnego się Neutrali-
zacji, ani Traktatom, które w całości trwają, y
które zapewne nie były nigdy zgwatcone z Pa-
skiej Strony. W Waszym Panu wchodzić do tego
Województwa z brozną, żkłą, y prowadzić
za sobą wielką szereg Wojska, bez najmniey-
szej Rekwizycji poprzedzającej, ani Wzmian-
ki Królowi y Najasnu Krzysztofu użycionej, co
się jednak funduje na Prawie Natury y Naró-
dów, y którego niezapominają nigdy Stany U-
dzielne, które są z sobą w Pokoju, y z któ-
rych jeden nie podlega Drugiemu. Zagroci-
ły się po Waszym Panu Wstępie pewne Pisma
w kraju naszym, które mianują się Mani-
festami albo Deklaracyami, ale zasturują
sobie słusnie nazywać się Pismami skłania-
cemi y Buntowniczymi; Orzajmują w sobie
Ułnyście Waszego Pana, kiedyś już Wasz Pan w
przód wszedł w Granice dawno. Traktują naszymi
Biskupów y Senatorów sposobem cale niego-
dziwym, rozkazują im stawiać się osobicie,
jako jakim Orobom partykularnym, w Obowie

11/8. Wszak Pana. y tam traktować o Dodawanie ży-
wności y Cenie. Buntują Naszych Chłopów
podległych, pokuszają się Drogę do Wyrbicia
się wziętą z Łowosza na Naszego, byleby się
zaciągnęli do Wyrbika u Pana. Na dopatrzenie
nicowagi, wziętą się, do nieś Chłaziew Rebel-
li y. Duszew. zapraszając Naszych Piomkow
y kon. parobow, aby zapomnieli, co winni są
królowi i panu swojemu. Wyryżanie y sobie samym
a buntowali się y tyczyli z Wyrbikiem Jego. y
wspólną z nim czynili sprawę. Musi Autor te
go i sama zle budować się o, Narodzie Pol-
skim, że wierny, żeby najmniejszą z Naszych
Wyrbik Chłopów mogł dać Ucho Proszę-
cyom tak obrażającym, y w tym razie nie
godnie są do nas, tylko Wzgardę y Śmiechu.
Tym czasem jeszcze kawiarszając jeszcze Por-
ządek mój, partykularny nad tym y okre-
sając całej Trójce Duszey, z Urzędem mego
jestem obligowany rekwirować u Wójta Pa-
na, jeżeli się do podobnych Piom przyznaje
pro jego Jmieniem dochodzących się, y jeżeli
jest z Porządku Pana Jego cały ten Postępek
wyrzuty. Wreszcie mam honor być z usze-
kły Konfederacya &c.

Manifest Króla Józefa Pruskiego.

Tegoż roku, którego się Woyska Carowey Jmci Rosyjskiej w Kraje Prowincyi Pomeranij y Margrabstwa Brandeburskiego Sanokwa Króla Jmci Pruskiego przyległych zblizyły, zwrzeć miar bydzie powinien naynieprzyjawniejszy y naynieszkodliwszy dla Obywatelow tychże krajow; Preeroczenie albowiem Woyska nie tyfko własnie podat

kiściągine po kłószczach, mianowicie
Kacbor, Newedel, Kalis, Ritz, Wolemborg
y innych, tudzież po wioskach Szpiedach,
Dworach, Folwarkach, y innych wielu Miey-
scach w bliskosci Rzeki Dniestra będących, z
Morderstwem wybierac liczne koni, wotow-
krow, Baranow y Owiec Stada, wiec violen-
ter wydartych zgromadzac y one zabierac,
Wiec, tak Kłachiech jakoteż y jone totaliter
pustoszyć, przegolowic nas z sobą wrzycie
mogła byto, to wszystko z gruntu psuć ru-
inowac y niszczyć, ale y co większa, wiele
dri niewinnych nie miłosiernie dręczyć, Osoby
bezbronne, y same nawet niemowlęta poka-
zując skutki niestychanego Okrucieństwa swe-
go, jakże się ledwie w drżących bestjach zna-
lec kiedy może, różnemi maż sposobami mor-
dowac, dręczyć y na konie zabijać, Wstydo-
wi takie niewiast nieprzepraszając, Gwałty
Im najwprze czynić, a potem onymie okrut-
ną śmierć zadawać, y wiele innych kieludzkich
bezbożnych y niegodziwych akcyj petnić wa-
żyły się. Takowy tedy zuchwatego Postępowania
Sposob, god chwalebnyemu y w pieknym
Porządku będącemu Woysku wa się być cale
nieprzyzwoity y nieprzystojny, ani od żadne-
go z Podciwych Ludzi niepraktykowany, ile
że takowe Sprawy samym na wszystko zte
rozpasanym Grafsantom, y owym ostatnich
Imię Ultajców niecnobliwie noszącym, kto-
rych jedyna nieposkromiona Dzierzawa y
Lupiestwa Ładza, Kłosa y Skalensko do przynie-
nia takiej bezbożności animowac y gromadzić
zwykły, y którzy takowemi Lobotwami, na
jakowe się sama wderga Ludzkość, y jakiemi

samo brzydki grubijanstwo podciwemu i smierci
wi Łotnierskiemu, wielki i nigdy nienadgro-
dzony czyni i skąd wstawić stąg: Sprawie
dliwa więc wyciąga Potrzeba, ażeby promienio-
ne miejsca i kraje od tych Łotrow omyślane
były, i aby tych dzieł, nie ludzkich i niewin-
nych ludzi Pokoju Burzycielów, Łotnierzów
podobnie mordował, oraz tego wszystkiego nie
zaniedbywał, przez co by też swawolne zgraje
pokamować i pokłumować, a do tego rzeczy wiel-
kie, które gwałtem są wyparte, gdziekolwiek
by się znajdowały winy i one odebrać
można było. Ponieważ zaś nie tylko przy Gro-
mieniu tej szalonej kupy, ale też z zachodze-
niu Drogi temu Nieprzyjacielskiemu Wojsku,
które swym w Państwo Królewskie od granic
Najściem, łatwo być może, że Wojsko Króla
Pruskiego uganiając się za Nieprzyjacielem
swym wkręcić i wtargnąć w granice Najści
Krylcey przymuszone będzie; Preto aby Wkrę-
cenia tego, którego spodziewać się potrzeba
niektorzy i ci i nieprzychylni opowiadanie sobie
nie tłumaczyli, Niniejszym Naszym Manifestem
publicznym i solennie protestując się i obiecując,
oraz pod Królewskim Stowem przyrzekam
ze Strony Naszej by najmniey ani Radoz ani
Utrącaniem przykładać się do tego nie bierzemy,
przez co by i najmnieyszy Utrącenie nie było
albo też zważone być miało Przyjacielskie i
Lądzie Przyjacielskie, które do tych czas między
Królem Jm. Pruskim i Najściem Rzecz-
pospolitą Polską, dla Dobra i Wspólnego Oby-
ca tego Królestwa i z obopólnego Utrącenia
nie przez tak długi czas uprzedzi, w której to
wajemnej

wajemnej i doskonałej Przyjaźni, aby się i naj-
mnieysze z Strony Naszej miało Naru-
szenie, nie tylko myślenie jest tak daleka od
nas, ale owszem wiernym i podciwym sto-
wem obowiązując się, że wszelkim obojato-
waj być Staraniem, aby Przyjacielskie Sa-
riedztwo i upetnie i nienaruszenie zachowa-
ne było, oraz tym końcem w Najścielczych
i, jak najsurowszym Wojsko Króla Pruskie-
go utrzymując być Rygorze, ażeby i naj-
mnieyszy rzeczy tylko za gotowe i wypier-
ne i nienaruszenie brać ani domagać nie wzięto się.
Wzajemnie także z Strony Najści Krylcey
i jej obywatelów spodziewamy się, i tak
można trzymamy, że Wojsko Króla Jm. Pruskiego
Pruskiego wszelkim sposobem oddawać be-
dzie Lwoia i Lwowski za ofiarowane sobie
Pieniądze, tudzież mówiąc powszechnie wiel-
kie pokucie dla nas Lądzie Przyjaźni o-
swiadczenie. Datt w Obozie d. 5. Lipca 1758.
Krzysztof Burgrabia Graff a Dochna Wojsko
Króla Jm. Pruskiego w tych krajach Wojsko-
wego aktualny i Najwyższy Feldmarsza-
lek Generał.

122.

64

123.

Copia Listu Króla Rzymskiego S. N. Milt. 1756.
 Do J. K. A. J. Prymasa z Obozu pod Ko-
 nigstejnem d. 21. 7br. 1756.

August III. &

Najprzewielebniejszy w Bogu, Upieczymie
 Nam Mity. Doznawał różnych Preciwnosci
 na tym Świecie, że y My z kuzpetną do Wo-
 li Boskiej Prerzynać powinniśmy, nie-
 przypisoby Nam żadnego nad terażniejszą
 Cyrkumstancją, Zadumienia, gdybyśmy zaa-
 li się do tego, że do Zapalających się wojen-
 nych Ogniw lub z Osoby Naszej, lub z Infl-
 encji Łanstw Naszych. Driedziennych byli ja-
 kopolwieh do tego Przykryną, lub tej same-
 przez Nas podnieśli Ognie.

Na była Intencja Nasza obwarowawszy bez-
 pieczeństwo krajom Naszym Driedziennym,
 y aspekrowawszy Neutralitatis Skojem
 powracac jako nayprzecz do Polski, abyśmy
 przy Promadzeniu Stanow Króltey ztaczys-
 szy wszystkich Jedności Ogniwem, doryfi do
 uskurghwienia całego kraju na zawse, a
 lici przy Oświadczeniu kracu Przyjacieli y
 wolnego Woyskom Przechodu przez kraje Na-
 sze Driedziennne Pretendowania, na cośmy
 zezwiali, zarem kraj Nasz cały licznym
 Woyska Pruskiego Łobnierzem opasany sta-
 leżliśmy, y doznawać tego musimy bez za-
 dnego Wyowiedzenia Woyni, czego naycież-
 sza Łobnierz Nieprzyjacielskiego niewary-
 cypnie żęha. Wten pas zgromadziliśmy
 Woyska Nasze przy mocney Sytuacyi kraju

proponowane Nam do Pokoju bez Zarzą-
cia Wojny Kondycje, przyjąć nie mogli-
śmy. Kondycje mówimy, które przy
Obronie Swojej nie tylko Elektora Sa-
skiego ale i Króla tak wspaniałego Na-
rodu wolicby nie mogły. Te tedy wszyst-
kie rany, które obszerkiem morze wy-
ranić Wielmożny Kanclarz W. koron-
tu teraz przytomny, przytrzymują Ozo-
bę Nasze. Mamy jednak w Bogu ufność
że wkrótce Smutek ten obróci w Wesele
chwile, i y cokolwiek teraz traci Polska
przez Utratę Ksiąg swoich, będziemy chie-
li nowym nadgrodzic za Zdaniem przy-
tomnego Senatu Extraordinarynym
Sejmem. Przy tak ciężkim Denotacji
Państw Naszych Widowisku, ta Jedna
ciła Nas zostaje konsolacja, styszeć, że
Królestwa Naszego Kraje nie są pod-
obnym Nieskiergliwosciom podległe. A lubo
rozrozkione między sobą w Królestwie
Naszym zagnają się Cerca, jednak dla
Miłości Cyryjny, wszelkie Jeden do dru-
giego Niesnaski umorzyć by powinien.
Mamy też nadzieję, że Uprzejmość Wasza
wykłą swoją Poczciwością poizgnie
wszystkich głęboką swoją Reprezentacją
do Jedności, y nie wątpimy, że tak chwa-
lebna Uprzejmość Wasza Prace Boga se-
kundować będzie, y że Miłości Cyryjny prze-
wany się największą Moc Jedno do drugie-
go Nieskierci. Do tego celu zawsze y Myślimy
zrac

127.
zrac' będziemy, y przy Otwarcie piątym
Lask Naszych Cerca, wszelkiego od Boga
życzemy Szczęścia. Da w Obozie & &
Panowania Naszego XXIV. Roku. Au-
gustus Rex.

Copia listu Króla Józefa I. N. Mil.
do Józefa Józ. Prymasa z tegoż Obozu
die et al. ut supra.

August III &

Najprzewielebniejszy w Bogu, uprzejmie
Nam miły, Nie małe przez to jest całego Kraju
utwierdzenie Pokoju, kiedy Trybunały swoim
przez Prawo opisanym zagnają się Trybem
y Sędzią, Łaczym, lubo nie wątpimy, że Pre-
zorności Uprzejmości Waszej będzie w tym
mawiała, aby następujący w krótkie wkrót-
kowie Trybunał jak najspokojniej przy-
Przysięż obranych Sędziów zagnął się;
Jednak kiedy Uprzejmość Wasza y w tym
Nasze sekundować będzie Interesem, zacy-
ciesz pełne Wdzięczności u Nas Cerca: Przy-
którym wszelkiego od Pana Boga życze-
my Szczęścia. Da w Obozie & ut supra
Augustus Rex.

67

*Copia Listu Jmci Pana Krakowskiego do
mana W. kor. do Juliana Hetmana Pola
kor. w Przemyslu d. 10. Maja Aprilis
A. 1716.*

*Wenoraj już mrokiem nad Spodnie wanie
moje stał tu u mnie Jmci Pan Piotr kor.
dziś nas' rano będą u mnie zapraszali
miej Jmciem Juliana Starostka Konfe-
derackiego do siebie, żądają prosto y do Wm
Pana Juliana Starostka Betli pajachali,
równym cię te preces, quibus contradici
non potest. Ledwom ja Jmci uprosiłem,
o Paucenę na święta, że mi tu pozwolił
świętować; Wierzę jako widzę, czego ucho-
ni cię niepodobna, to cum bona gra-
tia naley użyciu. Jaby mi sobie ry-
czył z Wm Panem kompanię, ażeby mi
y wtych koniunkturach mógł być Wm
Pana fidus testator, czego życzę.*

*Copia Responsu Kci Jmci Grzegorza
Doborockiego Generala Leutnanta
J. C. Jmci na list niżej specyfikowa-
ny Jmci Pana Leduchowskiego Mar-
szalka Konfederackiego Główny Jar-
nagrodzkiej w Kowalu d. 10. Maja
1716.*

*Relacji pewnego Oficera ordynowa-
nego do Jmci Wm Pana do W. P. Dłakon-*

*Copia Listu Publicznego na Generał Pułki 133.
Wywaraję Legalitates, dla których ten
albo ow Publico sturyc' nie może.*

*Jasne Wielmożni MOW Sławni, Pracia
Niechay to przynajmniej nie idzie sub glofiam
albo sinuosam interpositionem u kogokol-
wiek, żeby mię albo Staba jaka okoto do-
bra Pospolitego Przewietney Prowinuyi
Naszey Providentia, albo languida rerum
Cura miata a Publicis p. Uchoway Proze:
absterrevere Consilij, bo ktokolwiek Okoliz-
nowi destynowanego Generatowi Naszem ufer-
minu sciata Uwage pensare reche, przy-
znać omni nibe remotā musi, że ta nie-
szkoda niezgajęca się respective do Czoły
mojej, a do tego mi nec consulto nec avi-
sato determinacya jest jasną y wyrywką
ad usus publicos Przewhodą et obstaculo,
kiedy najwprzód poratowawczy cokolwiek
przynajmniej przy terażniejszej Proze Pro-
wia mojego tot et tantis Symptomatis
ruinowanego y nadwzrostonego Funkcyja za-
raz kommissarcka na Trybunał Skarbowy
Radomski per Legem publicam na mnie
wtorona, stringit mię et arceat ad exeguen-
dum na tamtym Mieyscu munus meum,
kiedy przytym insuperabilis zbliżających
się Transakcyi y Terminow Świętojańskich
Legalitas odrywa mi się ułatwenie po-
zwalajęca, wielkim Interesum inevitabiliter*

ad vigilare mi seare. Idy tedy in hac orbitate
 skrovia mego nie przychodzi mi przytomnie
 mutua z Włafłanami y Braia communicare Con-
 silia y wzajemnie ich imitari Sentimenta. Za tym
 jako in pronom wszystkim Włafłanow y Braii
 jedna ipso cingit corona. Ide Venerationem
 tak supplices do Pana Boga tendo manus, u-
 prawnie iycze, ażeby zagrawszy Zelo Boni Pu-
 blicii y jednokrone Włafłanow y Braii Serca,
 et studia, to wszystko, cokolwiek tylko dla
 wiennego et optabile byde może uilitati Pre-
 swietney Prowincyi jako naysposobniejszym
 sukcesem uskręśliwie y coronare raczył. Nie-
 se na ostatek collectum et maturatum unio-
 ney Boni mojej manipulum, abyście Włafł
 Panowie y Braia wiadomy Interessi Deservi-
 to mercedis meo na Generale Prudziachim
 planu publico et laudo assekurowany con-
 tinna iact y Affektow Braterskich harmonia
 tu wprzód w Pre swietnym kole swoim, a potem
 na Generale Malborshim Taskawie promulgowa-
 ni racyli. Cedet to in immortale nieskonczonych
 Prudziachim y Obligacyi moich monumentum,
 którym, jako w Sercu moim rowno z życiem
 Granice zakładać będę, tak y teraz profiteor,
 zem jest et in communi et in particulari di-
 stincto Cultu et Affectu &

In eadem materia List prywatny.

Niech tego longo ordine exagierować, jako mi
 niezmiernie angit et afficit niepomiarowana
 et ad aequilibrium opportuni temporis niewzięta
 Naszego Generatu Pruskiego Determinacya, dla
 ktorey mi tego skrovia y honoru nie mogę

abym

abym Publicznym Prezwietney Prowincyi Obra-
 dom asistere et salutare Communi Bono mogł
 citare curas, kiedy naprzed wtorona per Legem
 Publicam na Orzech moją kommissarska na Trybunał
 Skarbowy Radomski Funkcyja, ligat mię ad vigilandum
 powrzechny Dyktety na tamtym Mieyscu Obradom
 y Negocacyom, kiedy insuperabilis, salubris et
 optabilis terazniejszey. Najowey Łory Cyrkumstan-
 cyja Zorowie moje dugini y cięzkimi przesfas
 niematy y jessne poniekać nadwaplone Patroxy ma-
 ni y dyfkecyami fractusq, vices przyznamiey ja
 kowkolwiek instaurare seare. A na ostatek gdy ap-
 propinquantes Terminow y Transakcyi Świętojan-
 skich Legalitates wielkich koncyperacyi inkerefom
 moim własną wozę ad hanc y przypilnować mi
 precipiant. Za tym przychodzi mi nie tylko iac-
 timare iacta, ażeby Pan Bóg zagrawszy Zelo et a-
 more Boni publici Serca ich Włafłanow powrzechne
 Obrady jako naysposobniejszym sukcesem pro-
 vare raczył. (tego dextro omine wiez pomyslać spo-
 dziewać się trzeba, gdy Jodnowe y Prezwornosc y nawiel-
 kich kawre fundowa na Sentimentach Activitas Włafł
 Pana providentissima do tego momenta subministra-
 re iacta. Aby kasinter publica negotia y prywatny iacty
 Interessi na Generale Prudziachim publico planu et
 Laudo assekurowany mogł byde promiesszony unieanie
 upraskam, aby mi Włafłan z Bonagi swojej y wypro-
 bowaney ku maie Łaski stipulatam manum przydać
 raczył, bde o wzajemnych moich ku sobie ad reco-
 gnoscendum affidowany obligacyach, ktore jako
 candide ad usus jego devoveo, tak zostają inte-
 gerrimo affectu et cultu Włafłana & &

REMONSTRACYE

71

134.

J.W. J. P. Pana Kanclerza W. kor. podane J. k. J. k. J. k.
P. N. Mitt. z Francuskiego na Łódzki przettuma-
czone st. 1759.

Kanclerz W. kor. upadając do Nog J. k. J. k. ma
sobie za honor razieść swoje pokorne Remonstracye
w tym, co J. k. J. k. J. k. powiedział: że Pacta
conventa kara, aby sądzie per Pluralitatem Votorum.
Przed tym we wszystkich Papach królewskich Prędecho.
rowie J. k. J. k. nie mając Względu na Pluralitatem
Votorum sądzili, jako Jan III. tak orz. Are August
II. nieśmiertelnej Pamięci Ojciec J. k. J. k. nie umiał
doskonale języka Polskiego, ranyt ię przychylić do Pra-
wa w utrzymaniu Pluralitatem, y r. r. przychyni
to wtorono w Pacta conventa J. k. J. k. J. k. J. k. J. k.
mas przechytawsky b. r. r. Punkt Paktów zawartych,
gdzie kto w Osobie swojej sądzi, chce aby Kanclerze są-
dzacy Jmieniem królewskim obligowani byli zachow-
wać Pluralitatem Zdania J. k. J. k. J. k. J. k. J. k. J. k.
lerz W. kor. czyni swoje pokorne Remonstracye.
Z drugi Punkt następujący w Paktach conventach mu-
wiąc w Papach o Sentencji Urzędników Wielkich
jacy są Kanclerze, wspomina Prawo w Zwyczajn-
miane Henryka króla Polskiego; w Prawie zaś Hen-
ryka króla nie ma nigdzie, żeby dotorono de plu-
ralitate

Lubiński Biskup Ptocki w Opisywaniu Prerogatyw kan-
clerskich Author swoich Wieków y tylu J. k. J. k. J. k. J. k.
wiadają, że Kanclerze trzymają się, jeżeli chcą, plurali-
tatem, ale ja wolno nie trzymać się. Król sądzi sam w
Osobie ma Senatorów za J. k. J. k. J. k. J. k. J. k. J. k.
nie przysięgali na Sprawiedliwość Sentencji w sądach,
trzeba było potym konstytuacji, aby ten Punkt wtoro-
no o Przysięgę.

Kanclerz W. kor. przysięga na Wierność w Dekreta-
wanie y na Sprawiedliwość sądów, J. k. J. k. J. k. J. k. J. k.
nie przysięgają tylko na Stusznosci Voti consultivi.

138 Prawo 1683. wyznaje mowi, że Kanclerze powinni
sądzić sami według swego własnego Ładania. Rn
1717. Dyplta oznajmia że przyzwolitą rzecz przypaść
Kanclerzowi wiele Punktów y ustanowienia nowego
jako się mają sprawować, a nie mowi nic de plu-
ralitate Votorum. Jednakże za Panowania Najas-
ława Augusta II. Cyca Jpk. Ksi. Kanclerz Szembek za-
dxił niestuchając pluralitatem, jako Jmk. Biskup
Kujawski może dać żywe świadectwo.

Replika chce, aby Kuralitas występowała w Trybunatach,
jakiż ona nie czyniła Przestrogi, aby zabieżec wszel-
kim bezprawiom w Trybunatach, a przecie na-
wyszklił Sędyma myśli jako by wykerzenie to złe,
które się wało w Trybunaty.

Takoby tedy, Apektorowie, nie mając żadney Powagi
Prawem obwarowaney, ani nie przysięgając więcej
na Votum consultivum, mogli się równać z Kancler-
zami. J.º Król mł. P.º N. Mł.º z na Kanclerzów, których
obrab, ale nie z na Apektorów.

Appellacya do Sądow Szefforskich nie może mieć stus-
nie Mięysca, Prawo to opiewa, Dekreta Sądow Sey-
nowych y Kalacyjnych to objaśniają, lecz jeżeli kto
niechciał Kanclerzom, mniemają być parcyalnemi,
ma Rekurs do J. Król. Sili, który przez Rekursant obwo-
tujący wypimuje z Sądow Szefforskich Sprawę do Sądow,
gdzie sam w Ciobie Sądzi, jako się to praktykuje, y wten
czas Kanclerz odsyła Sprawę do Sądow, gdzie sam Król
w Ciobie Sądzi, sam ją nie Sądząc.

R. E. S. P. O. N.

La demonstratione J. W. In Banca Cancellaria W. 1673.

Sprawa W. Jmci Pana Marszałka Radw koź z Jmci
Panem Karwiczem Regentem koź w Lancellarij koź
dawny Pochop do Weyrzenia y Rozstraszienia
Ustanowienia y uregulowania Sądow Afeser-
skich, y te Rozstraszienia przyszedły do Wiado-
mości J. koź Jmci P. N. Mitt. który do Poradku
Kancelarstwa Jmci Pana Kancelarza W. koronnego
nie był

[illegible]

Siżeli W. Jnf Pan kanclerz W. Koź chce zayrzeć w Pa-
cta conventa Michata Kroła, z naydziej, że ten Pan
chce Polak urodzony, ustanowić, że Szkoły dyfektor-
skie per Pluralitatem Votorum Szkie być nie; Za-
czym Argument niewiadomości Języka w Orobie
Kajasn Augusta utrzymać się nie może.

Algo królewska mość sądzi się nieodbitnie obli-
gowanym zachować wszelkiewiscie Prawa y Pakta
Conventa. Przykłady nie mogą być przywodo-
ne chyba w niedostatku Prawa wyraznego;
Więc Prawo wyrazne jest: że Sądy Jok. sędzi tak
Relacyjne jako y Ładowne powinny się są-
dzić per Pluralitatem Votorum.

J. Król. Mścił Pan Nasz Mitt. nie chce żadnym
 sposobem oddalić się od tego Prawa, y owszem
 żąda, aby było zupełnie w tych Sądach zachowa-
 wane. Co zaś do Prawa Henryka Króla po-
 stanowionego dawno przed Ordynacją y usta-
 nowieniem Sądów Apełacyjnych, choć to Prawo
 nie decyduje w teraźniejszej Okoliczności, atym
 wszystkim to próbuje: *Ze in Pactis Conventis*
J. K. Msi conformiter ad Sententiam Officia-
lium w Sądach Ładownych według Opisania
Praw Henrykowskich, ex Sententia Panow U-
rzędników niemieckich Kanclerzów, jako J. W. Msi
Pan Kanclerz W. kor. w swoich wyraża Remon-
stracjach, ale Referendarzów, Pisarzy Koron-
nych, Podskarbiego W. kor., Regentów Kancler-
lary, Sekretarzy Pięrci, Pisarzy Dekreta-
wego y Apełatorów, których J. Król. Msi P. N. M.
sam nazywa y mianować raczy, nie pro-
forma, ale żeby dawali rzetelne swoje zdania
w Sądach J. W. Msi Pana Kanclerza W. koron.
 Nie może się zasadać na tym, co Lubinski Pi-
 skups Ptochi y Jnni Cluthorowie w tym tam pra-
 sie pisali o Prerogatywach Kanclerzów, bo od-
 tąd Okoliczności różne nastąpiły, y odmieniły się,
 nowe Przypadki nowych Praw były przyczyną, ale
 później postanowione umarzają y znoszą daw-
 niejsze. A z tym Pacta Conventa będąc ostat-
 nym y najważniejszym Prawem, które Majasł
 Pan N. Mitt. przyjął za Regułę chwale-
 bnego Panowania swego, Majasł Pan nie potrze-
 buje przychylić się do Allegacji Historycznych
 tam, gdzie Prawo Maczey próbuje. Leż dla wy-
 ciężenia J. Kanclerza W. kor. że tenre Author
 Lubinski mówi dostatecznie do poznania; że
Pluralitas et Appellabilitas juri rajejso prasu
były w Użycianiu; Dość uważać tego Jednego
 Dziejopisa

Dziejopisa wtajemniczonego do Zamorskiego Kan-
 clerza na owas W. kor. W Sądach W. Msi Pana,
 opromi Kollegi swego, miał jeszcze drugich Towar-
 zyszów, z Liubym Łtórych według Praw daw-
 nych y Wykazów powinieneć W. Msi Pan racy-
 wać osobliwie w każdym Sądach swoich Re-
 ferendarzów, lubo kogo na ich miejsca, Dawu-
 bo bez Referendarza Sady by nieważne były:
 Takie Sady Kanclerskie miały przed tym Moe-
 wielką, ale czego, kiedy Strona która napie-
 rata się Appellacyi do J. Król. Msi P. N. Mitt.
 gnużę Reskrypt dla Majestatu Kanclerzów
 dopuszczali; ani Ordynacya 1680. w Konty-
 tuacyi inserowana 1683. anni 1717, nie uwal-
 nia jawnie y oczywiście Kanclerzów od decy-
 dowania per pluralitatem Votorum. I jeżeli
 Przysiężne Urzędników Apełujących tym Sądem
 nie dodaje się, że Sentencyą swoją, ymawiedli-
 wie dając J. Król. Mści Pan N. Mitt. ustana-
 wiając Regułę Sądów swoich Apełacyjnych Prz-
 kładem Pana Trzeciego mowie to karać do ad do
 Przysiężi wszystkich Apełatorów dla Odjęcia
 wszelkiego skrupułu J. Msi Pana Kanclerzo-
 wi W. kor. Jeżeli zaś za Panow Panowania Pa-
 jasł Augusta II. niewygastę Panu Kanclerz
 W. kor. Prembek nie miał względu na Plurali-
 tatem Votorum w Sądach swoich, bo nie było wka-
 zas skarsatka Nadw. kor. Knięża, który by
 miał Sprawę w Sądach Jego, ani Prymasa Lubin-
 skiego, który by pokazał był Paragraf w Pa-
 kach Konwentach de Pluralitate Votorum;
 Już za tego Majasł Monarchy znajdują się y
 świadectwo J. Msi Pana Biskupa kujawskiego,
 na którego się odwołuje J. Msi Pan Kanclerz W. kor.
 nie stur, chyba na dowód, że już wtedy bezpra-
 wia w Sądach się praktykowały, którym Pa-
 jasł Król J. Msi P. N. Mitt. skreśliwie Nam

144° Panujacy chce koniecznie zabiezec. Bo gdy
by Inf. Pan Kanclerz W. kor. miał mieć moc
regienia sam absolutnie y arbitrarie, byto
by to przygotować sobie więcej Władzy nad
Krolewską, ponieważ Król Inf. P. N. Mitt. są-
dził sam osobiscie obowiązki się przez Pakt
conventa tacych swoje Dania Krolewskie cum
Pluralitate Votorum, a jakże Inf. Pan Kan-
clerz W. kor. sądził, jako Regia Subalternus
przez Najasń Krola może sobie więcej przysła-
żać Powagi w Sądach Ładownych, niżeli J.
Krol. Inf. P. N. Mitt. sam. Ily chciał mieć, y by-
to by to powszechnym zgorszeniem, gdyby Regia
Subalternus miał samowładniey sprawować, ni-
żeli ten, od którego ma Władze sobie udzieloną.
Senatorem na Radach Senatu mają Vota Con-
sultiva w Propozycjach od Tronu Jm. podanych,
a przecie ex Pluralitate Votorum J. h. wynika-
ją Resultata Senatus Consiliorum, które z teyże
Radz ex Voto consultivo stają się Vota decisiva.
To by w Sądach Appellacyjnych zadawane być powin-
no, gdzie Sententia Consultiva Appellatorów, gdyby Inf.
Pan Kanclerz W. kor. sądził per Pluralitatem Voto-
rum, statyby się decisiva, y w ten czas podobno
nie byto by Appellacyi.

Jedni mimo wszelkiej Ostrożności, które obserwo-
wata Królta wiele bezprawia woliżnety się w Sąd
Trybunałskie, nie uważając na Pluralitatem tak
dalece, że jest jeszcze co do Myślenia, jakoby temu
zabiezec nie wzrosciecy Ocyzny wrystkie, bymy
ktoreby temu same w Trybunałach mogły, są de-
finitivne, ale bezprawia w Sądach Appellacyjnych
mogą być z natury swojej przez samego Najasń
Krola Inf. poprawione bez oddawania się w to
Innych Stanow. J. Krol. Inf. jako Pan Sprawiedli-
wy chce wto potrafić Powaga swoją, jako wy-
nił Jan III. w Roku 1680. J. Krol. Inf. nie za-
Appellatorów

145° Appellatorów wprawdzie wrystkich ucyzionych
przez Inf. Kanclerza W. kor. pro forma dla
Okazatozi samey Sądow Jego, których wielu
stan. Inymioty, przyzwolite sposobności są
podległe wytrygnieniu, ale Najasń Krol. Inf.
zna doskonale tych, którzy z Ustanowieniem
Prawa powinni zasiać na tych Sądach, y
Przykądem Jana III. który miał Władzę u-
czynic w Roku 1680, Ordynaryz Sądow Ap-
pellacyjnych, lubo ta zaś ał w Roku 1683. in Vo-
lumen Legum inwerowana była, y prze niej za-
chowana zapetnie. J. Krol. Inf. Pan Nasz Mitt.
przychylając się do Prawa y ad Pacta conventa
które kiedy Świątobliwie zachował: / może ka-
daniem Panow. Rad uczynic Ustanowienie
sposobem jawnym y nie osobitym, o tym co mo-
że się jakkolwiek wątpliwie tłumaczyć wzgł-
dem zachowania Pluralitatis Votorum w są-
dach Appellacyjnych. Na pierwszym zaś skymie
za Pomocą Pana Boga doortym, toż Ustano-
wienie może wejść in Volumen Legum tym
sposobem, jako weszła Ordynaryz Jana III.

Co się tyce Appellacyi, lubo są Przykłady nie-
wątpliwe tak wiele Dekretow Relacyjnych Ory-
wistych, y tak wiele Przykrych gruntownych
prohibujących J. J. Krolewska Inf. P. N. Mitt. raw-
ne wtey mierze swoją Deklaracyą przez Względy,
które otworzy swego czasu Inf. Pan Kanclerzowi
W. kor. niezapadając po nim teraz, tylko doży-
cznienia Oczekiwaniu Publicznemu przez Admi-
nistracyą Sprawiedliwości w Sądach Ładownych
swego Wzroscia ad Pluralitatem Sententia-
rum, jako Pacta conventa opiewają, bym samym
zabiegłoby się Appellacyom.

Kayz

Racje i Przyczyny Contra protestam Pluralitatem Vo- torum w Sądach Apelsorskich.

Na sądach Seymowych Pluralitas Voto-
rum zwykła konkludować, mamy to z Kon-
stytucyi 1576, et 1583. Tit. o Poprawie Try-
bicki, która do Przywilegi Senatorow to przy-
data: In Iudicijs iuste Sententiam dicam.
Na sądach zaś Relacyjnych, jakowa przy tym
bywała Pluralitas Votorum, łatwo poznac z
Konstytucyi 1576. Vol. 2., Fol. 898. która
w tych Terminach mówi: Si jureliby Ichm. Pa-
nowie Senatorowie do Jedney a zgodney Senten-
cyi przysięć nie mogli, tedy przy tych konclu-
zjach zostac ma, którzyby najbliżej ku Prawom
i Zwyczajom skłaniali, okrom Spraw Seymo-
wych, które się zwykłym Obyczajem z Wiadomo-
ścią i Przyzwoleniem wsech Stanow odpra-
wować mają.

W sądach zaś Apelsorskich pod Imieniem i Powo-
gą Ich. Mści agitujących się sami Ichm. Pi-
cektarze, jako Prezydenci tych Sądów decydowali.
Mamy to wywista i nierówną Pewność z Or-
dynacyi Sądów Apelsorskich, accedente na ten
czas Consensu Ichm. Pi. Picektarow przez Kon-
stytucyę 1683. approbowanę, która Ordynacya
według samej Konstytucyi Wyprania, była in ma-
di et usu laudabili; Tę tedy Ordynacyę konstytu-
cyę stwierdzoney te są słowa: Judicia autem
P. R. S. Majestatis et eorum Illm. Præsidentes
Cancellarius vel Vice Cancellarius Regni non ni-
si ex eodem Registro acclamari mandent, ear-
dem taliter ordinate acclamatos judica-
bunt, Decident etiam. Ci na innym Mieyscu tak
mówi: Si notorietas nova in Iudicio non allega-
ta

ta, contra rem Judicatam avert, Præius Nota-
rius ante Extraditionem ad Illmum Dnum
Cancellarium vel Vice Cancellarium, qui tunc
Iudicijs præest, vel qui eam Causam judicare-
rit referet illi pro suo arbitrio et memoria,
intellectis Partium ambarum Illationibus cor-
rigant, subscribant etiam.

Tu proszę uważać, jeżeli nie samym Picektarow
Ordynacya Konstytucyą stwierdzona Władzy Są-
dzenia porwołita. Jeżeli nie będzie w brew wy-
ważnie tej Ordynacyi, gdyby Ichm. Jmny w tych są-
dach miał votum decisivum. Ten zaś kontekst
Pactorum Conventorum 1669. Króla Michała:
Na sądach Seymowych Ładownych i wsech
takich Innych Sprawy wazywać tak, jako z
Regestru per Numerum przypadacie będą, które
gokolwiek dnia Sądzić będziemy i Przywoływać
spraw ex libitu Nostro niekarzemy za najwik-
szemi Interesami, ani Rejekt czynić nieporwo-
lemy, gdyby to było in prejudicium injuriato-
rum, ale jako która Sprawa wpisana będzie
a z Regestru przypadnie, one Referendarze
kor. i M. Litt. przywoływać karz, Sententia
Nostram ad Pluralitatem stosować. Te zaś
słowa Pactorum Conventorum: Na sądach Sey-
mowych Ładownych i wsech takich Innych etia
ściągają się do spraw, żeby z Regestru per nu-
merum Sądzone były, a nie extra Regestrum
według Konstytucyi 1641, wypraw Królom po-
zwalającej brać extra Regestrum. Ten sam Ło-
wadek i pomieniona Ordynacya Ichm. Pi. Picektarow
zaleca. Do jeżeli tych Terminow
Pactorum Conventorum rigorose trzymać się
przynależy, i z nich wnosić Pluralitatem
Votorum, jak na sądach Seymowych Relacyjnych,
i na sądach Apelsorskich Referendarze spra-
wy przywoływać powinni, ponieważ in Pactis

Conventis supra recensitis jest y ten bez dysputy-
cy Punkt: Jak przypadnie z Rejestru spra-
wa, żeby Jch^{ci} M^{ci} Referendarze przywoły-
wać Karali. Jako tedy namieniony Punkt wzglę-
dem Referendarzow sciąga się do Sądow Seymo-
wych Ładwornych Relacyjnych, a nie do Apefso-
rskich, tak też y Pluralitas Votorum nie do As-
sessorських, lecz do Seymowych Ładwornych
Relacyjnych.

Tor samo et de Pactis Conventis Majest^{as} Jana Au-
gusta III. mowić podobnie przynależny, który te-
ż słowa: Na Sądach Seymowych Ładwornych
y Innych wszelkich, sprawy wszystkie tak, jako
z Rejestru przypadac będą, non immutando Jch
ordinem sadzić będziemy, y nie czynić in praeju-
dicium Justitiæ et Injuriatorum nie będziemy con-
firmando Sententiam Nostram ad Pluralitatem Votorum,
która zaraz in triens sine depactione vel im-
mutatione Protoni in debita forma et securitate
wypdawana być powinna. A w Drugim Punkcie
Pactorum Conventorum potym immediate to ^{mi}czyta
Sądow Relacyjnych opuszczać nie będziemy, ^{mi}owem
accelerationem Jch per Intervalla obiecujemy, y
same Dekreta per Pluralitatem Votorum Sena-
torow conscribi curabimus. Z tych tedy Punk-
tow Pactorum Conventorum, przez okazywając
stusznosci wnosic przynależny, że kiedy Majest^{as}
Krolowi Sady Seymowe Relacyjne nie Apefso-
rskie Sadzacemu wyrażnie zalecono, aby juxta
Pluralitatem Votorum Senatorow Decreta con-
scribantur, toć nie w Apefso-rskich, kiedy w Re-
lacyjnych; y gdyby Krypta była w tym zdaniu
o Apefso-ry, Zarazby przypada, żeby w Sądach
Apefso-rskich Jch^{ci} M^{ci} Piczetarze sequantur
Pluralitatem Votorum, ale kiedy o tym żadney
Wzmianki nie czyni, to trudno pro arbitrio
imponere Pluralitatem Votorum Sadow Apefso-
rskim bez Prawa y konstytucyi wyrażney. A pa-
rym

tym w tych Terminow Pactorum Conventorum:
Na Sądach Seymowych Ładwornych y Innych wse-
lkich, y z tej Przyczyny wnosic Pluralitatem
Votorum do Apefso-ry trudno y nie podobna, bo
jeżeli te Termina namienione sciągaty się ad plu-
ralitatem Votorum, toby się sciągaly nie tylko
do Sądow Apefso-rskich, ale y Relacyjnych,
jeżeli do Relacyjnych, toć nie było racyi
w Drugim Punkcie powtarzać in Pactis
Conventis te słowa: A w Sądach Relacy-
jnych per Pluralitatem Votorum Senato-
row Decreta conscribi curabimus.
Podna wszelkiej Consideracyi y ta Przyczyna, gdyby
Pakta Conventa 1736, niakazywały Plurali-
tatem Votorum w Sądach Apefso-rskich, to-
by przynależny ten Punkt in recenti miał
być swoją Exekucyą, ut Pluralitas Votorum
w Sądach Apefso-rskich concluderet, ale kie-
dy z jednej Strony Sąd Apefso-rski przez sa-
mych Jch^{ci} M^{ci} Piczetarow exploratis
Votis Consultivis Apefso-rows, bez najmniejszej
kwestyi y trudności decydował, z drugiej Strony
Ordynacya Sądow Ładwornych konstytucya
za Jana III. we wszystkich Punktach stwierdzona
była in omni usu e Regula Sadow Apefso-rskim
do tego czasu, Jakić tedy Vota decisiwa Ape-
sorow przyznawać? Jak Jch pluralitatem utrzy-
mywać.

Bo gdyby Krypta de Pluralitate Votorum w Ape-
so-ry była tego zdania, jakich Apefso-rows; jak
naprzykta Deputatow na Trybunat; i narna-
czyłaby do aktualnego Sadzenia Wielu Ape-
sorow, bez którychby Apefso-rya Sadzona być
nie mogła y opatrzyłaby modum subsistendi.

da Sędziów Apefporow; Przepisatoby na ko-
niec dla nich Prisygę. Ale kiedy tych Arty-
kulow y Opisania w każdym Prawie nie ma-
ją (ponieważ Prisygę proprio motu super sola
arcana scitabie od lat dwóch jest in Praxi:)
Zwo tedy fundamento et iure przyznawać Apef-
porom potestatem decidendi bez konsensu y
konstytucyi Rzymskiej, która prima Instancja
Pepiom artykuły y Prisygę ad recte Judi-
candum przepisat.

Na ostatek, kiedy Pap Apefporowski in fundamento
Praw, osobliwie konstytucyi 1683. za Jana III.
Ordynacya Papow utwierdzająca, byłab im
memorabili Sw. y jest in Possessione Paprenia
przez Samych Pieczętarzow, to trudno detru-
dere bez wyraźney konstytucyi de hac Poes-
sione et auctoritate Judicandi, y Represen-
towania w tym Papie Apefporowski. Oby same-
go Najasnieyszego Pana ad Solas Interpretatio-
nes et Illationes arbitrarías, alias podobnym
Sposobem y fundamentem mogłyby kto zakwe-
styonować: Y Sądy Marszałkowskié większe
Sprawy /: bo Vitas et Necis /: a przecie sine
Pluralitate Votorum decydują.

Gdyby etiam wyraźney konstytucyi 1683. za Ja-
na III. nie było, Ipsa Praxis Curis in deciden-
do vim legis assumens, et plus quam a Sculo
acceptata utrzymuje y broni Pieczętarzow,
że sami absq. Pluralitate Sapientii y decydu-
wali; la coż tedy teraz te mają ponosić kryu-
dz, y to im odbierać, co im dawno Rzymska
Juris Domina nadata y pozwolita, ut Judi-
carent et deciderent &

Insuper

Insuper tenie Argument Pluralitatis Votorum nie
możę się fundować na tych Słowach Paetorum
Conventorum 1736. Na Sądach Seymowych Ła-
dowych y woselakiich Innych Sądach etkf. aby
nanc potestatem pluralitatem Votorum wnosic
do Apefporii, bo każdego Sprawiedliwie konwin-
kować można, gdyby te Terminy Paetorum Con-
ventorum, teraz namienione, miały być Apef-
porowski stringere ad Pluralitatem Votorum, to
pari ratione y Sądy Marszałkowskié, y Sądy
Hetmańskié, bo Paeta Conventa wyrażają mo-
wią, y w Innych woselakiich Sądach, to w Mar-
szalkowskiich, to y w Hetmańskiich, sprawy Sey-
mowych Ładownych, kiedy w Innych wosela-
kiich Sądach.

Ale o Sądach Marszałkowskiich y Hetmańskiich
byłaby arbitraria Interpretacya, tak tym bar-
dziej o Sądach Apefporowskiich mających wypra-
żać Ordynacya, żeby sami Pieczętarze Sapientii,
chyba że te Sądy z swojej dawney wyprawy klu-
by, wielki byłby Argument z tego Artykulu
Paetorum Conventorum na zmniejszenie
Jurysdykcyi Papom Marszałkowskiim, Papom
Hetmańskiim, oraz podobnie.

A nayprzetelniej do tego Interessu mówią: że
jako Paeta Conventa do samego Najasnieysze-
go Pana dawającego w sobie swojej Dianie
w Sądach Seymowych y Relacyjnych regulują
się. Konstytucya zaś o Bonafku Paprenia As-
sessoryi sięga się do Pieczętarzow, tak Paeta
Conventa do konstytucyi dla wszystkich do In-
nego zmierzającego Terminu Prawa 1683. dla Ich
Mps. Pieczętarzow nie znoszą, y przez ta-
kie Explikacye znosić nie mogą bez Seymu.

Przykryny z Racye

Ze pro wypadłym Dekrecie w Trybunale
Lubelskim z Jm. P. Panem Kordeckim ferowa-
nym, Sędzią Apfefforskie ułlatenus sine so-
lione Prawa y Jurysdykcji Ministerij
sądzić się nie mogą.

Racya I.

Apfefforski wedlug Ordynacji swojej konsty-
tucyj 1683. stwierdzonej, będąc ex Origine sua
supremum, a mając Dekreta Relacyjne y inne
jezowe za Zygmunta III. de non appellabilita-
te et Penaltate Projudicata, a oraz żeby się nie
dawał akceptować Dekretu Trybunałskiego z
Jm. P. Panem Kordeckim, gdyby miał swój reaspe-
ktować Jurysdykcję; powinien przeciwko ko-
mukolwiek appellującemu, na fundamencie po-
mianionych Dekretów rezerwować ratione pre-
narum salvam viam agendi contra Appellan-
tem, Rezerwując sobie znowu do Trybunału
powracac y dawać Justyfikacyę swego Dekre-
tu, będąc przymuszonym wypadem Terminami;
Żeby tedy w każdej Sprawie w Apfefforyi odpro-
ney ustawicznie do Trybunału niepowracac, y
z swoich Dekretów przed Trybunałem niejusty-
fikowac się, czego wyraźne Prawo vetat, ste-
skaa orew y sprawiedliwa Sądzenia Apfefforyi
supersedowac, ani kto może sarknąć na to,
bo trudno od Pękiego Apfefforskiego wycią-
gać, żeby w Przekładowaniu swoim na Sądach
Apfefforskich Osobę samego Najasnego Pana
reprezentując, ustawicznie w Trybunale siedział
odpowiadając na Skłopot Wexy, a condita
Republica nie praktykowane, obstantibus Con-
stitutionibus Annorum 1683. Volum. 3. fol.
806.

806. 1699. Vol. 6. fol. 78. które wyraźnie
zakazują, żeby Trybunały nie wdawały się w
Sprawy y Dekreta Apfefforyi.

Racya II.

Gdyby który z Janie Wielmożnych Pieczętarszów
na Strate daremną Zdrowia y fortuny był resol-
wowany Sądzić teraz Apfefforyę; Gra pożytki Sąd-
zenia tego stante Decreto Tribunalitio, który pre-
pisawszy Dekreta Relacyjne y Apfefforskie otwo-
rzył Drogę Appellacyom do Sądów Relacyjnych.
Gmowię za pożytek y potrzeba, kiedy po Dekrecie
Trybunałskim Dekreta Apfefforskie Eksekucji swojej
żadną miarę mieć nie mogą, y tak te rzecz obja-
sniam: Przegrawszy kto Sprawę w Apfefforyi, ap-
pelluje na Sąd Relacyjny; będzie non admisa cau-
li reputata Appellatio, choćby sine reservatio-
ne poens; Wypadną od Strony Mandaty na Sąd
Relacyjny de Appellatione refutata, lub de gra-
vamine, które wydane Mandaty muszą zata-
mowac Executionem rei Judicatae ile wedlug kon-
stytucyj 1726. może mówić a pari y o Dekre-
tach Apfefforskich, że które vim Legis sapiunt, e-
ksekucji swojej mieć nie powinny, ile że Strona,
ktoraby przegrała, zawsze zostanie temeraria
w nadzieję wydanych Mandatów y przysięty wy-
granej na Sądach Relacyjnych. A zatymskiedy
Eksekucya Dekretów Apfefforskich być nie może,
coż za Pożytek z Sądzenia Apfefforyi, lepiej Str-
nom unikając Expensy prosto wydać Mandaty
na Sąd Relacyjny.

Racya III.

Donieważ publiczne y tak zwane Utrzymania za-
chodzą, żeby w Sądach Apfefforskich nie było
Pieczętarszów, jak Prawo 1683. mieć chce, ale plu-
ralitas Votorum decydowata, więc wielka y

nowa trudności od Wieku niestychana, kamijęca
wyraknie Sądy Apfefforskie, należałoby wyprosić Są-
dy, ażeby do Reassumpcyi Sądowniczych przy-
stąpić. Temowię trudności, kto ma teraz należeć do
Pluralitatem votorum w Sądach Apfefforskich, byli
Schiff. P. Apfefforowie, o których nigdzie nie czy-
tam in Volumine Legum Prawa, ani o ich Przy-
kazach, a tym bardziej żeby mieli mieć votum deci-
sivum, a przeciwie Apfelta, gdyby to mieli chia-
ta, narzuciłaby, wielu z jakich Apfefforów do-
bieć, opatrzyłaby im modum subsistendi, o-
pisalaby ich Przykazę; In quo tunc fundamento
et Jure dawać Apfefforom potestatem decidendi.
Nie S. S. W. Senatorowie, bo ci należą tylko pro-
seymowi do Sądów Relacyjnych inferenda senten-
tia. In Senatus vero Consilij z w sprawach po-
tożnych według konstytucji 1576. tylko Sa-
dy a nie Decyzji, ex praescripto Legum Rarajm
Panu potrzebować incumbit. Delegować zaś
ich tylko Panów Senatorów sub Praesidentia
Dnia Biskupa do Sądownictwa Apfefforyi, nie wiem
na fundamencie którego Prawa, kiedy wypro-
te Sądy S. S. W. Schiff. P. P. Biskupom, ja-
ko Præsidentującym od data Apfelta, według Or-
dynacyi 1683. Relacyjne zaś Sądy nie przez
delegowanych Schiff. P. Senatorów, ale w o-
sobie swojej z Schiff. Panami Senatorami, jux-
ta Pacta Conventa, sequendo Pluralitatem Vo-
torum Sądzie należą. In Casu vero Delegatio-
nis Schiff. Panowie Senatorowie byli jako Com-
missarij Delegati, consequenter Judicium Com-
missoriale w sobie repræscentarent, a Judicio
autem Commissoriali praescripsit Prawo Ap-
pellacyjne do Sądownictwa Apfefforskich.

Ani żadne Reskrypta, lub Diplomata Regia
oprac

oprac Komisarskich, jakowięś Inna Jurysdyk-
cja w Sądownictwie podobną Apfefforyi uformować mo-
ga, bo takowe nowe Jurysdykcye dependują a
Decisione et Constitutione Apfelter, żeby Judicata
miały suam securitatem, a nie a Diplomate Re-
gis, lub alio Instrumento, bo na to trzeba wyra-
źnego Prawa y konstytucji.

Racya 4ta.

Kiedy Jurysdykcya Sądownictwa na tak mocne
Zamachy z swojej wypadła Kluby, trudno sądzić, po-
ko nie przyjdzie do swego dawnego Stopnia, bo w tej
Sytuacyi Sądzie, jest niewiedzieć y nieurządzić u-
chylony Jurysdykcji Sądownictwa, które ante omnia pro-
dukt Prawa powinny przysięść do swojej Istoty, na-
ten zaś, oddaliwszy Prawo przeciwne przez kody,
przystąpić do Reassumpcyi Sądownictwa Apfefforyi.

Na wsparcie tych Przykaz y Dowodów Dwie je-
ne Reflexy są godne powszechnej Wiadomości:

Pierwsza.

Wiadomo to wszystkim, że wyprosić można utrzy-
mywać, że powinna być Appellacya od Sądownictwa
Apfefforskich na Relacyjne, teraz że Pluralitas
votorum w Apfefforyi konkludować powinna; Bo
za Potrzebą: żeby Pluralitas votorum konkludowa-
ła, kiedy podymnie Appellacya według Allegacyi
pretendowana, bo czy to sami S. S. W. Biskupowie
czy cum Pluralitate Sądzie będą, to Sądy Rela-
cyjne kasować mogą.

Jżeli zaś Drudzy collimant do tego, że y appel-
lacya od Dekretu, y Pluralitas votorum w Apfe-
foryi być powinna, to Sądy Ziemskie y Grodzkie
będą majoris Authoritatis, aniżeli Sądy S. S. W.
Apfefforskie pod Reassumpcyą y Decyzją S. S. W.

Pierwszy Prawem ustabiliowany, bo w Sądach Grodzkich y Kiejskich, sam Cezar decyduje, a Sąd Apskorski, tak wysoki w Prerogatywach swoich, y Appellacy y Pluralitati votorum noviter ma subijci, bez żadnego na to wyraźnego Prawa

Druga.

Ponieważ tak mocno cheą Innym wyperwadować, że iusta Pacta Conventa Krola Michala y teraźniejszego Cezara Pana, koniecznie pluralitas votorum w Sądach Apskorskich konkludować powinna, bo tak Prawo wyraźne Factorum Conventorum czynić każe: / Toć J. W. W. Pierwszy a Seculo nie mieli Prawa samiformować Dekretów Apskorskich, y jeżeli formowali, to przeciwko Prawom wyraźnym, jeżeli przeciwko Prawom, Toć y Dekreta wszystkie subsunt Invaliditati, y tym sposobem mogłyby być wruśzone; ponieważ sam Alfabet Prawa ex iudice legitimo, Actore et Reo, iudicium componit. Jeżeli nie był iudex legitimus, toć y Dekret jego illegitime ferowany, w czym ani bonafides, ani żadne sekrypta mogłyby legalizować illegitima iudicata, bo niemają tylu Wagi y Włoru, żeby przeciwko Prawu y Konstytucjom formowaną Stabilire. I tak to będzie z tych zamystów Sądów, propter bonum publicum, że tak wiele Dekretów popydzie ad trutinam et iurisdicas quodstiones nie bez Zamieszkania całej Cywilizacji, zostawiający Posteritati Przykład, jak prywatne Inherencia Bono Publico zwykły skhodzić.

Nota

Nota

Na Utrzymujących, że w Sądach Ładownych J. K. M. Pluralitas Votorum iść powinna, y że te Sady delegowani per Rescriptum Senatorowie Sądzie awg.

Wypierający Strony Jednej trzeba zważyć fundament, na którym się zaradza, są Pacta Conventa a: 1733. Najasniejszego Księstwa Kam, a day Boże najpotężniejszego Augusta III. które nawierają nas w tych Słowach:

Pact. Con. 1733. Art. 41. Na Sądach Seymowych Ładownych y Innym wszelakich sprawy wykryte, tak jako w Regestrze przypadai będą, non immutando J. K. Ordinem, Sądzie będnymy, y nie czynie in praedjudicium Justitiarum et Injuriantorum nie będnymy, conformando sententiam iustitiae ad Pluralitatem Votorum, która zaraz in triduo sine Depactione vel immunitate Stronom in debita forma et securitate wypawana być powinna, takież Jurysdykcji kurlandskich in Terminis circumscriptis provisis iurisdictionalibus nieopuskując deklarujemy.

Niektórzy kadyż twarzą, że ten Artykuł, generalnem terminami o Seymowych Ładownych y Innym wszelakich obmawia Sądach. Tęż Panstwowania Sentencji de Pluralitatem Votorum, według rozważnego Rozumienia, jedynie do seymowych regulować się ma Sądów, że tak a nie Innowej jest, ten same Pacta Conventa, te na których rządy Explikacyi jedynie się tak zaradkują, te mowią Pacta wszystkie objaśnia; bo zaraz po wypisanym tym 41. Artykule, na którym się tak zaradkują, następuje J. K.

156. Wypiszek Drugi Artykuł w tych Stowach:

Edward, P. i. W. Sądach Ładownych, według opisanych Praw
Henrykowskich, ex sententia P. P. Urzędników
Arb. 42, przy Nas będących postępować, y Deliberować
trzeciego dnia expedyować, y wszystkie sprawy
przebyte jeszcze nie decydowane expedi-
diti curabimus.

Toc' to podobno ten 42. Artykuł o Ładownych mowi
wi Sądach, ale nie wypisy, a w tym nie ma Urzędu
ki de Pluralitate Votorum, lecz o Jedney Sentencji
Urzędników, to jest Urząd króla Sprawujących
Kancelerzów, jest mowiono; Ale jako każde Pa-
cta Conventa jedynie tylko, że dawniejsze stano-
wione Prawa in suo Epe konserwowane będą,
ostrzegają, Nam zaś nowych nie fundują. Tak
podamy do Prawa, Niech pokaze kto w Prawie
Asesorom Sądów Ładownych Activam decisi-
vąz moc, Niech kto wyciąga. Że zaś Kancelerze
takową Mocą mają, Prawa Prerogatywę, Prawo
Nas uwy, mianowicie Konstytucya 2.ª 1683. za
króla Jana III. uchwalona, w tych będąc stowach:

Constitu-
cy 1683. Nisi Manifestum aliquod Documentum
vel Notorietas nova adsit, quo casu Gene-
rosus Notarius ante Extraditionem ad
Illud Dn. Cancellarium vel Vice Cancellarium
qui tunc iudicis praesest, vel qui eam cau-
sam iudicavit, referet, Illi pro suo arbi-
trio et memoria intellectus Illationibus
corrigant, subscribant, et correctam
Copiam Inso Notario remittant.

Toc' cytowanego Prawa 1683. Stowa dowodzą
że J. W. W. Pieczętarsze, który za nich w ten Pas za-
siada, qui tunc iudicis praesest. mają moc Po-
prawienia Dekretu bez żadney do Asesorów Re-
ferencyi. Drugi tegoż Prawa Punkt jasnie je-
szcze dowodzi, że Decyzya w Sądach Ładownych

P. H.

157.
J. H. H. przy Prezydencie Sądów jest, to jest fed-
nym z J. W. W. Pieczętarszów, jako sequitur:

Ex Consti-
tutione
1683. Iudicia autem 1.ª 2.ª Illis et eo-
rum Praesidentes Cancellarius et Vi-
ce Cancellarius Rni, non nisi ex eo-
dem Regestro ordine illo, quo inscri-
pto fuerint, Causas acclamari man-
dent, easdemq, taliter ordinati accla-
matas iudicabunt, et non attenta
gravis et quarumvis Personarum In-
stantia, et non secundum merita Per-
sonarum decident.

Juz rozumiem, jawniey mowiącego Strona pretendo-
wać nie powinna Prawa, bo wyraźnie mowi, Cancel-
larius et Vice Cancellarius Causas decident. Wie-
kiem ter na koniec ta z Prawa uformowana, że
trwata Ustawa, w Decyzyi przy J. W. Kancelerzu
lub Podkancelerzem, Stare Nas uwy Dzieje, wy-
świadczają Metryki, Kronikarze upewniają, Wia-
domy wszystkim, Cytaniem się bawiącym, pod
swoy Czas Dystyngwowany Ocykany Naszey Se-
nator, rectitudine Sentymentow znakomity, Po-
godynny, boć Swiętobliwie sam Biskupem będąc,
de recte gerendo Episcopatu tak chwalebny Swia-
tu wypat Traktat Stanisław Lubieński Biskup
Płocki, Nasławowania nieomylnie godzien in o-
peribus suis posthumis editis fol. 218, in a-
mica Pharenesi Thomae Zamoyscio, dum Regni
Vice Cancellarius renuntiaret data, wte nie
podchlebnie pisze stowa:

Ex opere Sta-
nislai Lubien-
ski Episcopi
Plocen. In quo quidem iudicio Officium Refe-
rendarij est, non solum, ut interrogatus
dicat Sententiam, verum etiam ut ex
iudicato in quo Causas iudicandorum
inscribuntur easq, servato ordine
acciri iubeat, ac deniq, Decretum

quale Cancellarius ex Sententia Con-
siliariorum, quam tamen, si aliter
visum fuerit, sequi non tenetur, pro-
nuntiaverit, Partibus deferat.

Tac też ten Stawny Statysta, jako godzien Nasłado-
wania, tak też w czasie teraźniejszy Wiary
godnym od Potomków rozumiany być powinien,
a ten wyraznie mówi: Cancellarius tamen, si
aliter eis visum fuerit, Sententiam Con-
siliariorum sequi non tenentur. Tac wy-
raznie mówi Stawny godny wszędy wymian-
kowany Statysta, że Kanclerze Pluralitate^{em}
Votorum sequi nie powinni, tylko że przynik,
jako Prezydentach Papów Królewskich deci-
siva Sententia. Z którym Zdaniem zgodził się
nieodrębny Cytowanego Biskupa Płockiego
Potomek teraźniejszy Prymas J.C. Księże du-
biński, gdyż równie to przyznał, że przy kan-
clerskich Decyzjach, że oni Sprawy w Sądach Za-
dwornych decydują: tego by się zaprosze nie mógł,
bo świadczy Opus jego pod Tytułem: Swiat we
wszystkich swoich księgiach będący przez Idea Wła-
dystawa Lubieńskiego Scholastyka Krakowskiego
Kanownika Prieżnińskiego, Proboszcza Infubata
Łaskiego Tom. I. do 1740. w Drukarni Wrocław-
skiej wydany fol. 354. Titt. O kanclerskich y Pa-
kanclerskich te mówi Stowa:

Ex Opere
1740. Wła-
dystawa du-
bińskiego
Prymasa.

Obliżajca Kanclerzów lub na ich Miejsu
Podkanclerskich jest, Responsa Królewskie
w Mowie Publicznej od Tronu wyrażać,
w Senacie proponować, Senatus Consul-
ta, Decyzje Królewskie, Sejmowe
Obrazy y Dekreta drukować karać

y publikować, Na Sądach Sępejorskich przesyła-
wać, w wszelkich Sprawach za Dworem ap-
pellacyjnych decydować.

Tac jawnie przyznaje, że na Sądach Sępejorskich
w wszelkich Sprawach decydują Kanclerze, a
leć to maieyszy Argument po wyjęciu cytowa-
nych sławach, To tylko sersvit na dowód, jako
potożono Roku 1740. Księże Prymas swoje
Danie Luci Publice wydat, uznając, że jego Dział
Biskup Płocki nie chybną wypisać Prawdy. Po
tym Ukazanie in A. 1740. żadne już później
nie nastąpiło Prawo, które by odmienić senty-
menta nakazało. Więcej J.C. Księże Prymas raz
wypisanego niepowinien odmienić Stowa, bo
verba volant, lez scripta manent.

Ustawiona tego też do tych Czas używana na-
uczna Praktyka, że J.C. W.W. Prezydent Plurali-
tatem Votorum, si aliter eis visum fuerit, se-
qui non tenentur wedlug Zdania Stanisława
Lubińskiego Biskupa Płockiego Nasładowania
nie wstąpił w godnego.

Wyraziło się, jako nigdy o podobnej Myśli ni-
gdy się nie woczyli, aby Pluralitas Votorum
w Sądach Zdwornych istniała, objaśniło to
Statysta Opyrzany, Biskup Płocki, y teraźniej-
szy J.C. Księże Prymas, dobrze wiadomy Istoty
tych Paktow Konwentów Anno 1733. bo w Lat
śiedm potym też Księżkę wydat, to jest A. 1740.
Na koniec in Persona przytomnych wspomnia-
nych Paktach Konwentach Anno 1733. Doty-
cał się można tych Stow: Presentibus Ni-
colas Wypiński, Decano, Vladislav Lubinski
Scholastico Cathedralibus Cracoviensibus,
Tac y to comprobato, że Księże Prymas
przytomny Paktom Konwentom o ich Istot-
cie dobrze był wiadomy, a jednak potym

wład Pięćm upewnia /: jako się wyżej wywarło /
 Ji Kanclerzów Obligacya jest w Papach Aposto-
 lich deępowai Sprawy. Toi że teraz dawniej
 in rucem prolatu Sententia & Druk, wypadte
 mi iwanu swemu w tasnemu sprzeciwai się
 jakby miaa? ale nie wiem.

Ta nowo wyrozi majcy bezprawa Machyn, to
 jest wyznaczenie Senatorow, lub kogozkolwiek
 na Mieysce J. J. W. Pięćstarow do Prerypowa-
 nia w Papach Ładownych, nie wiedziei co mo-
 wie; bo podobnych w Myśli Przypadkow Wie-
 ki nam nie wystawiają, y dopiero Role terażnie-
 sy taką myśl moży spłodziei, bo barzo bujaj.
 Ze bowiem J. J. W. Pięćstarze ex re sui mune-
 ris są Nati Judiciorum Postfuralium Proides,
 upewniają Nas wtychże Papach jak najpawniej
 wypadte Dekreta, objaśniają też Prawdę Prawa
 gruntują Wiekow Dzieje, opisująy Historycy.
 Najprzód niż Prawa nam na Pismie przez kari-
 miezra Wielkiego byty nadane, że już Łady Ła-
 dorne odprawiały się, y że w nich nie Sena-
 torowie Deputowani, leż Kanclerze zasiadali;
 caleko przez pierwszy Annis 1344. Statutem
 upewniają Nas Historycy, mianowicie Marti-
 nus Comerus in Libro de Magistratibus Po-
 lonorum fol. 101. wtych Słowach:

Ex Historia
 1300. Martini
 Comeri

Sunt etiam Cancellarij Cognito-
 res Causarum et Provocationum
 ab Urbanis et Oppidanis Profecto-
 rumq; Judicij ad Regium Tribu-
 nat revolutarum.

Toi że ten Autor opisująy 1300. Wieś, upewnia
 że J. J. W. Kanclerze cognoscebant causas y Ap-
 pellacye, ktore się działy od Miast y Grodow
 /: jak na ow Ras jeszcze sło: /: do Papow Aposto-
 lich, bo jak przedko uformowane nastaty Łady
 Ładowne

Ładowne, tak karay y J. J. W. Kanclerze w
 nich prerypowai karali.

Upewnia toż samo Konstytucya 1683. Volum
 5. fol. 66. za Jerolazana III. uchwaloną, bo kie-
 dy Ręplta w trzech zgromadzona Stanach Moc
 kupetną nad wszystkie Jurysdykcyami, Pre roga-
 tywami, Honorami, Dobrami y Łyciami majcy,
 niechciała raz ustanowionej commutare Reji-
 minis formam hac, quam habet, Potentia, tak
 dalece, Ji Opisu okolo Ładow Ładownych Ju-
 d. Ji Apostolskich karay nie usynita. do
 poluby non accepit Consensus na to J. J. W.
 Pięćstarow, toż prorsupponet at, Ji nie kto
 Inny, leż Jasnie Wielmożni Pięćstarze do tych
 Papow należą, y to zwaiac należą, jakimby
 Prawem tych, ktorych Trzy Stany Rępltey tak
 dalece szanowali, kto Inny smiał podziadać,
 że jest tak a nie Inaczej, Ji Ręplta Praw ab-
 solutna Stanowienieka, a jednak ten miata
 Wyglad, Ji bez konsensu J. J. W. Pięćstarow
 w Opisu Papow Ładownych wchodzić niechcia-
 ta, prorsensito folio, wzmiankowane anni
 1683. Prawo wtych uwy Słowach:

Constitutio
 1683.

Ordynacya Podzenia Spraw w Papach
 Naszych Ładownych, juri in praxi et
 usu laudabili będąca, auctoritate pro-
 sentis Conventus, accedente Consensu
 Wielm. Jana Wielopolskiego Kancler-
 za W. kor. Pnata Małopolskiego,
 Starosty Krakowskiego y Wielebnego
 Dnia Grinśkiego Podkanclerzego teraż-
 nieyżego kor in toto approbujemy
 y umacniamy.

Wiech mi kto dowodną da racya, dla czego
 tu wywarony ten jest konsens dany od J. J. W.

Pieczętarszom, czemu podobnego do J. K. A. B. P. masa y innych wyżej pódadzonych Senatorów konsensu w tym Prawie niedożyjemy się? Lebyż nas nie mówiono, że to ob. Dignitatem Osob, nie Honoru y Podnószy Kancelerskwa to się dzieło, dowodki dalszy Punkt tegoż samego Prawa:

Commisimus Illm^{is} et Rnd^{is} D^{is} Joanni Skatachowski Pro Cancellario Regni et Joanni Comiti in Pieskowa Skata Wiełopolshi Supr^{mo} Regni Cancellario, quatenus Illi pro munere suo modum adinvenirent, et constituerent etc.

Wszakże prozemu Podkanclerzemu koź zleceno Ordynacyę Sąpów Ładwornych wyprasać, nie temu, który w konstytucyi specyfikowany wyżej jest. Trzeba na koniec zważyć Stowa tego Prawa, że wyrażnie mówi, że ten Cyrys Ładwornych Sąpów jest zlecony J. K. W. Pieczętarszom, aby to pro munere suo, to ex vill^ozodu swego to wykonali. A z tym gdyby Skrypta cała, Praw absolutna Pani, w trzech zgromadzenia Stanach ten na J. K. W. Pieczętarszom miała Wygląd, że bez ich konsensu Ordynacyę Sąpów Ładwornym stanowić niechciała, że Oni spisać, nie komu prozemu pro munere suo, tylko J. K. W. Pieczętarszom zlecita, więc Respekt przynależny do kogor^okolwiek, choćby Dwur^o Stanów, Ciż J. K. W. Pieczętarsze podobnie mieć powinni, bo nikt inny, proz J. K. W. Pieczętarszom Prawa do Sąpów Ładwornych nie ma y na nich gniechdować bez Lezyi Prawa nie może

Jeszcze więcej zważać mamy, że kiedy król Jan III. tej samy proz J. K. W. Pieczętarszom utoro-

na Ordynacyę Sąpów Ładwornych własną podpisat Ręką; również J. K. W. na owas Pieczętarszom podpisać zlecit, jako to z Stow tegoż Prawa patet:

Ordynacyę Sąpów Ładwornych w Sądach Naszych Ładwornych z Woli Naszey spisana przez Nas y W. K. W. Pieczętarszom koź podpisaną.

Teraz się znowu pytać mogę, za co J. K. W. Pieczętarsze już proz króla Jan^o podpisana tej Ordynacyę podpisali? Nieznaczy to, że król Jan to potrzebne było widziat, aby J. K. W. Pieczętarsze nati Sąpów Ładwornych Præsides, Ordynacyę tymie Sąpom utoroną podpisali, że ciż J. K. W. Pieczętarsze, nie kto inny, są Præsides Sąpów Ładwornych, Toż Jani 1683. upewnia Prawo, nayprzód w tych Stowach:

Constitutis Functi itaq^{ue} Officio Jidem Illm^{is} et Rnd^{is} Judiciorum Curis Regni Præsides Cancellarius et Vice Cancellarius modum prescripserunt et ordinarunt.

Tudzież daley w tych znowu Stowach:

Presentem vero Ordinationem in vim perpetuam Legis, non duntaxat, ab Illm^{is} et Rnd^{is} Judiciorum Præsidentibus etc.

Pod tym w tych Stowach:

Judicio autem S^o R^o Illm^{is} et eorum Illm^{is} Præsidentes Cancellarius et Vice Cancellarius Regni, causas ex Ordine Regestri acclamari mandent.

Dozyc rozumiem na cytowanych Prawa Punktach kilku krotkich, że J. K. W. Pieczę-

larre są, nati et indubitati są praw Ładownych
 Prosidet. Niech niegdyż kto, że Prawa stuchae
 nie potrzeba, bo inaczej to Prawo upewnina,
 że J.W.W. Pięćstare są Prosidet Judiciorum
 Curia Regni, Niech, kto nie wie, spyta in
 Vol. Cium fol. 645. Perwolenie Sądenia
Apeforyi w Niebytności Naszej, a znadzie
 wtey Konstytucyi, kto sądzie powinien Apefo-
 ryę w te Stowa:

Ze dla skryptosci Kasu Sądy Nasze
 Ładowne nie mogą capedyować far-
 raginem wielu spraw pod Kas Sey-
 mu, tedy sitientibus iustitiam chęć
 subvenire, pozwalamy Wielm. kanc-
 lersowi, ilekolwiek przyrzatoby nam
 się do Państw oddać, sądzie sub Ab-
 sentia Nostra tej Sądy Apeforyskie;
 W Niebytności Kas Wielm. kancлера
 Wielm. Podkancлера sądzie mo-
 cen będzie.

Otoż każdemu tato się nauczyć można
 Prawa, komu to daje moc sądzie Sądy Apefor-
 skie, czemu nie komu Innemu, lecz J.W.W.
 Pięćstare, już na to y Stowa wymowicie
 można.

Nauka Nasz historya Nasza o Jednym za ży-
 cia y Panowania Krola Jana III. Przykładnie
 że kiedy Pięćci W Xięstwa obydwie przerwał
 przywakowały, supplikowały miasta y Inni
 sitientes iustitiam, aby Krol Jan o sprawie-
 dliwosci w Sądach Ładownych prosić
 cypł z racy niedoyscia Sejmów zatrzymaney,
 bo Pięćci Krol bez Sejmu konferować nie
 chciał, to wołał Krol Jan III. niechajże Sey-
 mu

mu Pięćci w Xięstwie Litt. Marcyanowi O-
 ginskiemu konferować, który byłym Drugi
 raz coram plenio Ordinibus na Urząd kan-
 clerski 1685. przyięty, anizeli Senato-
 row do Sądenia Apeforyi wyznawcy, bo
 wiedział to Prawo narbył precyowne. Niech
 że teraz każdy zwoła, jako w każdym Pa-
 dzie Prawa wenerowano y Ministerya. Ja-
 koby to był Sąp przez wyznawionych Senato-
 row, nie byłby Ładowny Jok. Insi, bo Ładowny
 Sąp Dekreta kancлера y Podkanc-
 lery podpisuje, y Relacya Pięćstare na Ł.
 traktach Dekretów Ładownych do neceffe
 być muszą. To by też najbardziej do Złamania
 Prawa contribueret, żeby miał Sądy sądzie Refe-
 rendary koronny, ktorey jako ma po sobie Prawo,
 niech cypł in Vol. Imo fol. 529. Statut A. 1538.
 Za Zygmunt I. w Piotrkowie stanowiony informat
 wtych Stowach Litt. de Referendarijs:

Statut 1538. Referendarij Nostrj operelistan-
 Sigismundi I. tam modo et non iudicij secun-
 dum statuta Regni intendere
 debebunt, neq. se deinceps Judi-
 cij secularibus immiscere pote-
 rint.

Niechże teraz każdy weyry, jeżeli Referendary
 mają moc sądenia jakiegokolwiek Sądy?

Judicij ten Reskrypt, który by tych Senatorow wy-
 znaczał miał na Prezydencya Sąp Ładownym,
 jako ma z Prawa Obrotzenie Pałca Conventa Na-
 jasnieszego skirgskowie Nam, a day Poore jak naydte-
 rey Panijajego Pana Anni 1738. wtych nauwa-
 ją Stowach

Pałca Conventa Judicata quorumvis Magistratuum
 1738. osobliwie Sąp Naszych per Rescripta
 aby wzniestanier były sub Nullitate eorum
 przestawac będąc.

Te jure Prawo definit Ji takowy Deskrypt Nul-
litati subiacet, rownie wnosci nalezy et de
Securitate Judicatorum.

Ufać na koniec w to można, że tak daleko
niktby się w tak przeciwną Prawu nie posunął
ściężyć, aby tej Jurysdykcji podjął się miał,
i to tylko na Postrach la wzuriana Wsić,
boć przecie tak daleko Polska nie zabrnęła,
aby tak cieżkiego Prawa nieznajomi ukazy-
wali się Regni Coniues

Nec tanti crederem Sarmatam fœcti
capsacem

168.
Opis Responsu J. A. Książki Prymasa
na List Deliberatoriu J. A. Książki S. M. Mitt.
Przedseymowy in d. 1760.

87
Kiedy najwyższa Wola tak Serce Wkniśi uwręciła,
żeś Mię Najasniejszy Panie w pierwszym krzesle króle-
stwa osadzić raczył, y na tych Miałst otwierać mi try-
masowi Wola kazać do Wyrażenia y Porem Określe-
nia Rady okoto Potrzeb Ocyryzny. Nayspierwey oświad-
czam w dziękowanie Wkniśi nie tylko za powierzoną
mi trymasową Dostojność, ktorey Wdzięczność Sercem
moim rzękie y Stosem publicznym objaśnią bez-
dnie; Ale wraz za Oycowskie Myśli y Czyny Wkniśi
okoto Catoru do tąd Pokoju w tym Królestwie swoim
utrzymanego.

Większa Część Europy w Ogniu Wojennym goreje, Pastwa
Dzielnice Wkniśi. Skos cały Ognia tego wytrzymują,
Sciany Nasze po tylu razy zapalone Waska Krosz. Mni-
Pan y Ociec Nasz Sercem łaskawym y Karaniem uci-
towanym one kastaowią, bronisz y strzeżesz. Jesteśmy
do tąd ucaleni w Pokoju spoczywamy snem smacznym
na łonie Oycowskim Wkniśi, y jęzeli ten Swobodny
Sen w letarg prremieniać się widzi w Nas, Wkniśi wbu-
dzasz y taki Sen przerwasz, zachęcasz do Rady, y za-
palasz Nas do Myślenia o Tobie, naznaczasz Rady,
wyznaczasz Sejmy walne, wykorzystasz do tąd bez-
skutku, śniegu! Do Dobroci Wkniśi tak jest: Łódka
Synom Ocyryzny, tak smaczna, że wniey każdy nie
lewie xyc pragnie, ale wraz Ocyryzie obumiera;
Każdy mowię Dobro swoje w Sercu nieudzielne, ka-
chowuje, Dobro zaś Ocyryzny cale mniej wazy y one-
go odczuje.

Trąfiliśmy Najasny Panie na te Czasy, na te obyczaje,
w których Bóg zapomniany, Wiara oziębła, Pry-
sięga Łańcie, Prawa Łniewane, Ocyryzna wcale ka-
pomniana.

Każde Wkniśi na zbliżający się Sejm Walny wytur-
czył Łdanie swoje, ale Najasniejszy Królu pierszeby
potrzeba każdego Syna Ocyryzny tej, zachęcić, ka-
palić y na Sercu wzruszyć do Jedności, do Łgody.

170.
y do prawdziwey Miłości Ojczyzny. Niech każdy
podług Przysięgi pilnuje swojej Powinności, któ-
rem Praw jest; niech Straż Praw pilnuje, a sam
Jeh nie przestępuje; w Radzie Królestwa Czarzony,
niech radzi według Prawa, według Sumienia; Se-
nator wyznaczony, niech w Radach Województw
zawsze przytomnym będzie y Sejmików pilnu-
je; Rządza jakikolwiek jest, niech Sprawiedli-
wości pilnuje; Kto zaś Prawa przestępuje, Wa-
sza Królewska Mość, jako Pan y Cięć, maż Moc
Litości swojej użyc, pogrozić y napomnieć, wrzucić
kto Przysięgę łamie, Zapewne przeciw Bogu
czyni y wojuje.

Przeto czyli możesz Wkrótce cierpieć w Królestwie
swoim Przeciwnych Bogu, Sobie, y Ojczyźnie,
Synowi; Są Prawa, są Kary, do Przekonania Wkręci
wypnaczone na Podobnych Przeklepców, wieleby
Najasń Panie na Sejmie przysługującym radzie po-
trzeba dla Przywrócenia z kluby Praw wypra-
danych, ale Chłopcowski Wojsko terazniejszej Pa-
rowi są przeciwnie, a jeżeli kiedy, teraz nad
wszystko Sejm jest najgwałtowniej potrzebny,
przeto nie może być Wielością Szateryi obciążo-
ny. Ja Najasń Królu Edanie moje jedynie na Wzrost
Potrzebnych najgwałtowniejszych Zakładam y do Uwa-
gi Tronu podaję.

Druza Potrzeba Najcelniejszy z Najwalszy
(dla Fortun Catego Kraju i aby z Senatu z Ry-
cerskiego Stane wyznaczeni byli Komissarze

Do Uznania Walecznej Monety, y do wy-
nalezienia Srodkow Zaprowadzenia wlasney
w Grodestwie Miennicy, y do Przyznania
potrzebnych Prowentow w Skarbie Koronnym
wraz do Poznania y Uznania Jedynekow.

Wojscia potrzeba w tych Okolicznosciach najpo-
kudniejsza Wyprawienie Plenipotentow Specy-
alnych z Senatu y z Stanu Rycerskiego, by-
li to do Traktatow między Nacami Wojusz-
cemi, byli to dla przypomnienia się do Ustoe-
nia y Zadośćuczynienia za Szkody znawne
pokryzione w wielu Prowincyach Kraju Na-
szego przez Woysha przechodzące.

o co tak wyrażone dla Dobra Obywatelskiego i Państwa
moje podaję do Tronu, Sam siebie polecam
Łaskawości, Dobroci i Wspieraniu Serca Pa-
ńskiego, jako z wiernym Ułożowaniem
W Księż. P. M. Milt.

M O W A

Grzegorz Stadnicki kanonik katedraleski
Krakowski, z teyże Kapituły Deputata,
przy Ablegacji do Majestatu miało 1760.

Najśniejszy Królu, Panie a Panie Nasz Mił. Dele-
gowani do Namiestniczej Władcy Trybunatu kor.
co Waszej Królewskiej Mił. P. N. Mił. stawamy
przed Najśniejszym Majestatem y z szacowa-
niem Wielowładney Ręki Pańskiej Checi Nasze
i. t. Wdzięczności pełne oświadczamy.

Łowcomi krowana Świątę Sprawiedliwosci Ad-
ministracya y gromadzeniu Naszemu do Kró-
la swego najpryncypalniejszej Ręce i sta-
nu Kapłan Waszej Królewskiej Mił. P. N. Mił. ten
Natury Porządek na Dniu drwicijszym zach-
wuje, że się wraca z głębokim Ustanowieniem
do swego Dawcy y Porządku na Znak po-
winiency. Takogniczy. Celemu to świadczyć wiadomo,
jako Cyrykna Nasza zostając od kilkun lat
wprost w Wojennych Upadku Syndz lich, nie
tylko nie osycha w Nadziejach nieustającej o
swego uszczelnienia, ale owszem y kwitnie po-
myślnie z udziałem do Najasnej Majestatu sta-
nowi Naszemu dywerskiemu Perogatywy Naj-
wyższych Trybunatu. Kor. Kap. y dywerski,
co codziennie w nieustającej Cankujs Praw dy-
werski y biera Półki.

Takowa Pomysłowość całej Świątę Naszej y ko-
muś się Sprawiedliwicy po Bogu Najwyższym
Ręce przywrócić należy jeżeli nie Wk Mił.
P. N. Mił. który przez całą Półkę słod-
kiego Nam Panowania na to życie, zdrowie,
y Fortunę towarzyszy, ażeby jako Ciężkocho-
dzący Cyrykna, synów Wolności w Bezpieczeń-
stwie Fortun, Honoru y życia zaletnym za-

1744. chował, jako Wielowładny Monarcha najpiękniejszy
na świecie Okolicznosy Sytuacyi Starzy wres-
nych swoich Podanych z Dashaurego nie spu-
ścił oka.

Toteż to Serce Arcowskie, ta powroczna O-
patrzność Wł. M. P. N. M. O. Dobro Na-
szym z Dopolitym, powiaga Umysły nas do
gł. dobrego Rozmawiania Wł. M. P. N. M. P.
Kallonia Wolę każdego z osobna i Mitosai
y bojański Synowski tak dalece, że krewni
prawdziwa w Nas Polakach nie Innym Wa-
je się być okrywiona Duchem, tylko Duchem
nie skłoniony Wdzięczności Wł. M. P. N. M. P.
y Najasniejszej Familij, którą kocha, której
stuka, y której być powołnemi, jedno nie
co jest, co tylko wzmocnione prowadzi.

Jeżeli nam się tedy jedynie przynależy, że Bóg
z szeregowej swojej Opactwosci nad nami,
takiego Nam dat Pana, takiego konserwuje
Monarchę, któremu jako na kadney kro-
lewskiej nie schodzi (noie, tak w nieza-
mierzone lata, co ra. to do donalstego
niech przybywa zdrowia z przyzwyczaj-
Monarchom promyslności, a Panowa-
nia jego w Synach Synownich nie będzie
konca. Jednostajnym iymamy Sercem, O-
dajmy Nas y Obydwu Collegia Trybunatu
Okręgowego Państwa Protok-
cys, Kamieci y Dobroci.

Jeż prors

KES P. O. N.

Od Tronu przez Wł. M. P. N. M. Kanclerza.

Abtłkana często Sprawiedliwości Święta, nie wry-
dzie y nieprawde Przytulenia swego nie ma
sta bezpoczynostwo, ale kiedy lokuje się w go-
rnych Sermentach zainnych Sędziów Głow-
nego Trybunatu kor. Wątpię, że Wł. M. P. N. M. P.
nie może, ażeby w Przegląd Spraw wszystkich
określających Ukorzywdzeni swą niedobiera-
li Konsolacyą z Manudukacyą Wielebnego Pre-
zydenta w sprawach Publicznych Dobrze wywi-
czonego, za Uspaniatoszą Umysłu Godnego Ma-
rskatka, któremu nie tylko Naturalna, ale y
z wielkich Przekonów dziedziennona (nota do
Sędziów y patyż) dodawai będzie Ochoty; Atak
rozrycone Królestwo Pokojem przychystek
bez względu na osob. Sprawiedliwości Jene Bo-
skie osiągnie na E. y ten P. Bogostawienstwa.
Jakoż to Sprawiedliwy Pan we wszystkich, tak
y wstąpieniu Dole. dobieystwo Wielebnego Pre-
zydenta, Urodzonego Marszałka y wszyst-
kich Ławiających Sędziów wpodających się
Okazyach w Pańskich swoich mieście będzie
Szczęśliwym.

94
177.
Explicacya pewnego Patryoty Powiatu Bra-
tawskiego krzywdę y Oppresyę W. Jm. P. Pana Tadeu-
sza z Skrzetuszewa Wawrzeckiego Szolnika Powi-
atawskiego Podstarostę tegoż Powiatu Czerwikie-
go do W. Jm. P. Józefa Skrzetuskiego Starosty Sko-
linowskiego wielorako poniesioną krzywdę
opisującą do Refl. syp. podana.

Nie trzeba obozernemi Stawy, Anotowicę, Praw-
dy y Stusznoscię wspartego bytywać jst. Refor-
m. którym sama wkład mowi Sprawiedliwość nie
naruszona w swej Istocie obokaje niewinności y
publicznej w starożytnych krokach na samą k. b. d. z-
na fawie przyprawiać z Wiara; Na Potu mienie
ktorey Lawiorna z Losi ludzka wyszłbie natęży-
wszy sposoby, że Oni stonow y przyzwolitę Wiel-
kich w Ocyzynie Ludzi wypus. usituje k. w. y. k.

Niech ani pragnę wili meo sensu jst. onemu Jm. P. Pa-
na Szolnika Braclawskiego pochwlebie jst. Refor-
m. jst. bo to wyrazam, co mi sama dyktuje Sprawie-
dliwość: jst. ani chwalebny Dział w publicz-
nej oswiadczonej Wstępie doclawae Okrasy
jst. bo to samo z siebie sz. wyszł. him jawne: jst. lez
umyślnie niedostawiać k. d. a z tym Udanie
okreśniony jego charakter na W. d. k. jst. d. atym
pokarac światem.

Stawa mi na Czu pierwszym niesprawiedliwa Jm. P.
Pana Starosty Skolinowskiego, nie tyfko przeciw-
ko Onemu Jm. P. Szolnika, lez przeciwko całemu mi-
niowi jst. P. P. Wawrzeckich zawięta Prociw-
ności, która im bardziey w niestarych pokazuje się
terminach, tym większe y nie dozwiniowane z strony
Jm. P. Szolnika Braclawskiego Anotowicę y Praw-
dy objaśnia Dowody.

Nie była to w myśli Jm. P. Pana Szolnika Braclaw-
skiego a tenero ungue naganna Maryma,
aby w jst. k. w. k. Mierze nabierowanym do

1748, przyzwolonego w Oczekiwaniu Łaski Króla i Państwa Starosty
Szakimowskiemu miał skłonić do myślenia, owszem
skłonił nawet do wzięcia udziału w orszaku do Elewacji
w jego własnym państwie i miasteczku przykładał
Starostę.

[illegible]

Winnego tego zaprzeczył Pan Starosta Szakinow
nie przeciwnie jawnej mowie Prawdy, aby w
głosie nięyszej o Funkcyę Poselską z Powiatu Bra-
towskiego na Sejm w Roku 1746. konkurencji wo-
żey się kładący Ładaniem swoim przez moce słu-
nia jakichś Ppł. Wawrzeckiego Inberefrowanie się
nie przysłał po woj. za obowiem Funkcyę z
ślach tegoż w Bogu Cyca Dżisieyszego Jmfi Pana
Krolnika. z tym tego na Sejmiku Dyrekcyi Jmfi Pa-
nu o Kancelarzu opiszowana była.

Łatwajże za ten czas Przeswietny Rządowi powracają
nie i familia Ich Miłości P. Wawrzechich, y żnię sta-
ronych wielu partykularnie, petne Ufności Kroczenia
swoje na porzeczonym fide; honore et Conscientia
Jego Pana starosty skabinowskiego Upewnienie, że
Dobro Publiczne na własny swój Żyć y Korzyść
przekładać y skacować miał, lecz omylna w skut-
ku Nadzieja nie bez Użymy y Skłody i Tawy tego
Świata, zamiast powinności w Stawianiu się o
Dobro Publiczne obowiązku pokazała to: że tenie
funkcja starosta pusił wsi w Niepamięć zalece-
nie sobie w Instrukcji Rządu Projektu, na własne
tyłko i potrzeby, czyli: Chciwości powołując ko-
rzyści obywateli oraz extra Spółdram i Stupności

[illegible]

189 Na 4 Starostwiczę z gawraja zię worystkich spot
Obywatelów, rozkazom prawiajmy Asierkenta, Skon-
ne do ktemisty Juliana Strutynskiego rajskrypta Serce, y
taka w maiey uwaznym Danie, sprawita Perwaryz, z
te myslom ni janych spot Swietnikow Wsciwawia,
z Perwaryz ni by jany Strutynski y Skrytey pochodzity Pas-
sity. Wraz z tym, w dnie 10. maja 1854. r. Strutynski zabo-
rowia wroclim J. P. Strutynski, z ratym tak
nie niarkowan z prokasztechni zborcia, ze na Skonor,
Perwaryz, kycie następowal umysł, y na tych miast obru-
zywszy wielu Pomiatu Prastawskiego Obywatelów, dawab
motiw w tym o wsciwawia niestawnych Procederów, y
tym sposobem w Skonorowych Coniivium i myslach kto-
re y w tym y rozwinac in depressionem zastawczego w tym
Perwaryz, niestawnych, niestawnych, przed zię wroclim Skonor. Wraz
z tym, niestawnych, niestawnych, niestawnych, tak J. P. Strutynski zto-
stawym swym Skonorom nec motus nec tempora ponens ad
extrema de utroque refenda, następowal chwał na Skonor
dobrze Obywatelów ktemisty z gawraja zię worystkich spot
w Prastawskim ab dwo zastawczego, tak wielu Fank-
cyami in Publico, tak z Skonorowych y ktemisty nawet jany
Pana Strutynski w których plenus meritorum, Inge-
affectum na niestawnych zaborit Skonor, ktemisty J. P.
Wawrechich Jmienia, ktemisty na Dobro u ludzi
pokrzywdzie Mienia, o ktemisty in sinistro ktemisty Proga,
Summienie y Podciwosi przed Oryma majory, niestawnych
mowie, ale y pomysli niestawnych.

Postępuje ratym tenie J. P. Strutynski baroska Skon-
orowski przez worystkie Nieprawosci Skonor, a
choć do Zamierzoney ktemisty ratym swym Inge-
nery i mety, zchodit na Fortunie, pokrzywdza chwał
na Skonorze, na ostatek na same następit kycie, kiedy
w roku 1854. wroclim jany przed następit ktemisty
artemicyalnymi ktemisty, inkiando malevolo
animo na kycie tegoż J. P. Strutynski y caley Familii
ktemisty zborcia y worystkich Wojewodów y Skonorów zla-
ekty, artemicyalnymi onę tangram ad cruentum pre-
lium, ktemisty zborcia y worystkich Stron worystkich

1817
nu Ludzi, Strzelcow, Chłopow y własnych Podanych
z rożnym Orzkiem do Boju przysposobionym y do wy-
konania kłóśliwego Przedsięwzięcia z Tatarską, z
własnie motivo Ichłuw ^{PP} Cieszanowickich zje-
dnowszy familią na natchrony Prawem Termin, to
jest na dzień 18. Augusta prowadząc kanc. Cohor-
tem rożnemi kolumnami do Miasta Braclawia
przebył, y tam w Stanu Ichłuw ^{PP} Cieszanowie-
kich od Wzjędu samego będzęcy ułokowawszy się
w szlachy, kasadkli na przyjeżdżającego z rożnych
 stron na Sejmik Szlachty porożstawiawszy Przy-
jścia Jm^{Pa} Szolnika z wielo Urzędnikami i Powiatu
y wielo Szaryotami na ten Sejmik jadącego oszele-
wał. Wzjędem gdy Jm^{Pa} Wawrsecy in Comita-
tu wielo Godney Szlachty ku Miastu zbliżali się,
Jm^{Pa} Strubynski junctis viribus z Ichłuw ^{PP} Cie-
szanowickimi, tumultem swoim Przejął prer-
ellicz zabamował, Jm^{Pa} Szolnik humanitate com-
pulsus, zwiadłszy z konia do zwykłego z Brytom-
nami tym Ichłufianami Powitania y Rozmowienia się
chciał przystąpić, Na ten Pas Jm^{Pa} Starosta Szabi-
nowski sam Wyწყпат y Kommandant do Dania
najpierwszey Okazyi subordynował, Jm^{Pa} reorters Jm^{Pa}
Pana Kaniewskiego, Stuzę Jm^{Pa} Pana Szolnika wżę-
dę uderzono y do Szabel huronem się porwał, sam
zas Jm^{Pa} Strubynski bezbronny Jm^{Pa} Pana Szolnika
w szow cięwszy kanc rogową rwał, y tak wosypcy
zapatrzywszy się na pocztę Drużby Jm^{Pa} Szolnika, wu-
ciwszy się do Orzka, tak samego Jm^{Pa} Szolnika, ja-
ko też całą Kompanię y Ludzi tyrannicznie rębali
zabijali, konie kaleczyli. In quo conflictu Jm^{Pa} Szol-
nik in extremo tycia widząc się discrimine certis
succumbere morti był dysponowany. Ceteri zas
Jm^{Pa} Szolnika Comites w tym Attaku Jm^{Pa} na ty-
ciu, Jm^{Pa} na korawie pokonani zostali, jako do
jest Szafat Kwinta, Budowniczy Braclawski q,
rany enormiter ciężki. Jm^{Pa} Panu Janowi Wawrsec-
kiemu Woyshawiczowi Braclawskiemu kulbaba

182^a na konie w cel przeięcia a Mar. talerz; tegoż Jm^{ci}
Jmieniem Kunicki w Stowę głęboło dwa razy
cięty. Jm. Pan Tadeusz Wawrzech. Stawosie Popanski
w Plecy 2. razy cięty y suknie krabane. Jm. P. Ignacy
Wawrzech Podwojewodzy Smolenski w Stowę cię-
ty. Jm. P. Mikolaj Zachorski 2. razy w głę cięty y suk-
ni krabane. Jm. P. Franciszek Zachorski w Plecy cięty.
Kersty Jm. P. Kaniewski; Stuga Jm. P. Pana Stolnika 7.
razy cięty. Jm. P. Ignacy Zachorski raz w głę cięty.
Jm. P. Ignacy Kimban w Stowę wrodze cięty. Jm. P.
Ewinarski w kark cięty. Jm. P. Reut w Stowę cięty.
Maszkalery W. Jm. P. Pana Stolnika w Stowę 3. razy
cięty, z którego krabania w kilka dni umarł. Ma-
szkalery Jm. P. Stawosie Wawrzechow w Stowę głęboło, a 2.
razy w Stowę cięty; koni trzej Jm. P. Stawosie Wawrzechow
Popanski krabane y pokaleczone, jako obym
wszystkim Obdukcye Generalnie doskonalej świad-
czą.

Wyznać mogą spólni Spectatores patrzyjący się z bli-
ską, jako na ten Ras racjonalnego już Jm^a Holnika sub.
ordynowany od Jm^a Strutyrskiego Łokaj & Przygot-
owanym, jak do Zabicia, Pistoletem przyśkoczyć wmy-
śli Jm^a Holnikowi & miernym strzelcem
chciał, lecz nie Pistolet do razu nie wypalił, & bohu-
destantów wspomnianego Łokaja od tego złośliwego
wstrzymała Inyretia. Sam pobym Jm^a Strutyrski,
dobyty m. Patassem przypadały bezbronnyemu Jm^a
Pana Holnika rapac chciał, lecz niektórzy du-
chi kompaszy, widząc już zagrożonego, wtedy jego
zapamiętaności nieco reliktyfikowali.

Do tej samej smutnej Akcji Jm. P. Strutynski pe-
jora cumulat, malis Publicam violando seu
ritatem, coauctis Legibus o Benignus Seymi-
kowania proscriptis, niedopuszczając ad Locum
Seymikowania Urzędników Pierwszych Powiatu
i Innych wielu Szlachty na ten Aktyzyna-
czonych, oważniwszy Jm. P. Seymikowz i Brogremi
Sankom

Dwórniami, Strzelcami, Chłopami, y żadnego z Urzędników nie do-
 puszcisz, mimo Zagajenie przynależne, z swoją tyłko
 radą, nie do Obrady, lecz do Boju y gwałtu przysposobio-
 na, mimo Urzędników pierwszych, Felicyana Wojskie-
 go, Antoniego na ten Czas Sotnika Cyca Orsiewskiego, The-
 odora Pisarza Ziemiańskiego Wawrzeckiego, Podberes-
 kiego Podstolego, Butlera Koniuszego, Miedzianika, Kar-
 bniha Kwinbow, y mimo wszystkich szlachty Bywalc-
 low z swymi tyłko Adwokatami Seymnikował, y
 siebie z jmn^{ym} Liczbanowicem Karoszą Cyprskim, re-
 centem na ten Czas z sobą ztężonym, mimo Protesta-
 cyę od całego Powiatu rachodzące, za Postów na Seym-
 wten Czas następujący obrać kazał. Kłótnia Tragiczna
 Okaza przybliżyła Śmierć Resztę w Boju W. J. J. Pi-
 sarza Antoniemu Wawrzeckiemu Sotnikowi Pracewinnie-
 mu Cyca Orsiewskiego, bo w kilka Tygodni tą fatalną
 przeklęty Okazą z życiem rozstać się musiał.

Udział w sądzie Ichniowski Wawrzecy węgrot z Jnnemi
oc. 1812. Strutynskiego na życie y zdrowie potrzymano
nem ad Officinam Justitiarum Trybunatu Gł. W. K. Litt.
kwalit. w sprawiedliwym interesie zupełny Wygląd y
sędziów. Przeważ. W. Józef Plater Węgrot
Marszałek. Marszałek na ten Czas Trybunatu Gł.
W. K. Litt. y W. Józef Starosta Giełbrodki Vice Mar
szalek. J. V. Józef Abramowicz na ten Czas Pisarz
mił Wileński objecto respectu na bliską krew kon
nexy z 1812 - Strutynskiego y Ciechanowieckich, &
granimitar z sprawę 1812. Regestr Incarceratorum
Ichniowski ukazał, który Proceśs saley kontynuuje się
per Gradus Juris był proceśsowany, i ten, roku 1812.
Dekretem ostatecznym Trybunałskim uznana Jnnemi
cya. Do Excepcyowania które y Jdy strony przypis
chciały, Józef Starosta Makiński i inni, i tak do
pierwszego saley i tak utratu zainicjowal Jnnemi
de per excusum metum chiał dopisać ten Jnnemi
tytuł, proceśsowi et ad patrandum simile scelus
był rozstrzygany. Lecz precież Auctoritas Prawa
Staneta pro obice Zawziętym Impektom, Tak Akus In
quisitionis po zaprzężeniu przez Jnnemi Jnnemi

184
Starostę Skakirowskiego Świątkow, a potem post keme-
varium od niego Recepsum in virtute Decretu Trybu-
nalu Gł. W.X. Litt. rite ac legitime był wyrażony.
Potem jakurzycaj p^{ra} Strutynski Starosta Skaki-
rowski poznawszy swy Występek, y widząc Spra-
wę swoją in Systemacie Państwa Eventus zostający
względem na siebie y Defendentow swoich dopuszc-
kając, skłonił się do Dekretow zostawczy prze-
konanym.

Bogdanu tedy sędzi Panu Strutynskiemu pod Pauc
 konwojacy, nakazało: aby przyprzemianowsy sobie
 bez prawa. Ukuje w Szymikowie: jako caritas a-
 ctivitate: nie odważył się Obrady, co maiey u
 siebie wzięty, a na jezyne gośćcy krowi woła-
 nie niewinney, przed następnym w Roku
 1756, antekomicyalnym Szymikiem, wzię-
 ny Pochon z przeszłych w Roku 1754, w Bra-
 clawiu dxiatanych kryminalnych Skarpi,
 chęć Powiatowi Braclawskiemu renouare Ci-
 carices doleris, zebrawszy niemata Gromadę
 z rożnych Wojewodstw Sklachty, z gromadziw-
 skiy oddanych y Strzelcow swoich z Ozyrem
 do Boja przyzwolitym: którym Lna wsi je-
 onostayne do fapetki prowadzą: do miasta Bra-
 clawia przybył. Dwie calym Oborem ulobowa-
 wszy się w Klebaniu Braclawskiemu obok Stan-
 cyi Jekhsu ^{Prze} Wawrzeckich, Parkan prze-
 dzielają te obie Stancye rozrucię karat, a
 podsuniało Ciadom samultowi swemu, sta-
 la, katasowas y Okrzyki czynię karat, kto-
 ry sędzi Pana Strutynskiego Aspecta y Chę-
 pi z Strzelcami, przez Noc całą pijąc, amboru-
 jąc do wybudowanej przez sędzi Skolnika
 dla traktowania Gości: ob angustiam loie
 w Stancyi: Skopy kulami y Głotami strzelali.

[illegible][illegible]

Lech nie ma na tym feralnym Przypadku, bo reszty
w Bogu W. X. Piotr Wawrzecki Psarz Łemski Prastaw
biu in proccsa już zostający State, tym skotakany prze
strachem w krótkie życia dokonat, i do Wilna wraz z
M. Cechanowieckim zaprowadzony.

Takie Tragiczne Sceny powinny być wzbudzić w każdym
człowieku y podziwiania skłoniony Umysł, z wstarką że taki
Człowiek, którego cały niemal życia Proceed na sa
mych Excepach y bezprawiach był prowadzony: i nie
kiedyś nie był, ale wielu jego relikwencji jest Auto
rem. Kreskiej data sceleris fides, bo J. Strutyński w
ziemski niewinności Maszkę Zbrodniom swoim Grzech
swoym na niewinnych Łwałaję Łuzi, potrafił go dokato
wać w Zmysłach przyoblec Posturę, J. który miał sam
Tęden podlegać karze, że y na Jnych przez siebie po
prowadzonych oskarżeniach, Bo zcalarky na ten pas
w Trybunale X. Litt. i wielu komparacya, uigzłowie otrzy
mat Judicata, J. na Jnsi Panu Janie Wawrzeckim Wojsko
wiczu Prastawskim, na ten pas w Dyneburgu na Sejmiku
zawodującym się komparacya wygrał, a na Jnsi Kozłuku
Prastawskim y Jnych Paręki y komparacye extra meri
tum Sprawy superlucratas. Nad to za Nastąpieniem Try
bunatu Ładenyjskiego Nowogrodzkiego Dekret powtórny z po
zwoleniem expedyowania inkwizycji w Nowogrodzie extra
Competentiam Loci: oskarżeni weryfikacye o niejakowej
Pochwatki, których nigdy dowiedzieć nie może przysłał,
y za onym inkwizycyą in Contumaciam wysłstlił Stron
stawiając do świadectwa własnych Stug, Poddanych y
Kozłowskich expedyował. Wreszcie w tym Trybunale
sam J. Strutyński unikając Poen Prawnych kondemno
wać siebie dopuszczał, a z Kawałcem J. J. J. J. J.
mina Podstaroście, Kierownik Sarrogatem Prastawskie
mi y Platerem Starosta Piegobrodzkiem, o rywisty nastę
pił Dekret, którym o Dodanie przez J. J. J. J. do tej Akcji
J. J. J. J. Strutyńskiego Łuzi et de Complicitate scori
vę uznana inkwizycyą. Po expedyowaniu której
oczyszczenie tego Trybunatu nastąpiło Judicatum, y
tyż nie wspomnianym J. J. J. J. pro qualitate Excepas
Peny

Peny Prawne wskazane y narzucone. J. J. Strutyński zaś
przez wybiegi Prawem Zabronione od Rozprawy et à
leendis pœnis chroniąć się y Protekcyą zagranicą
za Obronę Prawną, rozumiejąc od ściągającej się nieu
chronnej kary chce być zastawionym.

Niech tedy każdy Prawo, Słuszność y sprawiedli
wość z najay nie uprzedzonym uwagą Umysłem, ja
kiy kary godnym powinien być, dokonywać ten, którego
nie wspominać piękney przeszłej Rewolucyi y wspan
shu Awantury. ile ten Lexipem ani też Suspensy sal
vare nie mógł, który Publicane Desprecrenstwo, a
zwłaszcza Sejmików Konstytucyami 1588. 1601.
1611. y Jnemi wielo licznymi Prawami obwarowa
ne violare warił się, który na Honor, Dorożę, Fry
tunę y życie nie sobie niewinnego nastąpił szowinista,
który będąc Kozłowską Krewi Łuzickiej, na ostatnie
rewolucyony bezprawia, Ocyrysto zdeptawczy y
złambinny Prawa z pod Jch się wydkiera Władcy
J. jako tak niesprawiedliwy Potwara sine condi
gno supplicio ebradere niepowinien, tak o to
przez Obwizaki Praw W. X. Litt. J. J. J. J. J.
ni dopraszać się nieprzeznacz. Tym zaś, którzy
tylko Korywo, Opyresy, Uciemiężenia od szosli
wego ponieśli Adversaria, pewna od Boga sa
mego nastąpi Nastąpi Nagroda, a nad zapamię
tany szowinista, ejus supercilium clament
Malitiam, nieuchronna z samego Boshiego Wy
roku ściągająca się, pokarę się Lemota: Con
vertetur dolor in Caput ejus, et Iniquitas
ipsius in verticem ejus descendet.

Leśna Kłoda

Leśna Kłoda, jasnica Warszawska, Najasniejsza
Kłoda Kłowska.

Kłoda Sangusko.

Jurem zbył, staby, nie czutbym y Krydła,
Jure y fortuna cale mi obrzydła.

Kłoda Lubomirscy.

Day Nam, my weźmiem, ale się bojęmy,
Bo straszna to bracia, naszym worysy wiemy.

Kłoda Wojewoda Ruski.

Chop to te strachy? Jaki to wam wetuje,
I ten Wasz Widoł cale postępuje.
Aż ci nie wiecie, że ja strachy trzymam,
I gorze w Polskę Porzysk nadymam.

Onie przynależą Ukłoni do Senatu,
Bo to robota mojego Wawrzynatu;
Onie Pan Rycerski zawzięcie się boji,
Bo więcej o Chleb, niż o Prawdy stoi.

Kancelarz Koronny.

Ma co powiedzieć, co robiem z Hetmanem?

Kłoda Wojewoda Ruski.

Rozumie bowiem, że On rzępi Stanem
Rycerskim, pewnie, co do tego komu,
Że się to wroci, co bywało w Domu.

Kancelarz Koronny.

Cyż się Kłoda bać się trzeba Trwoży,
Żebyśmy w Dubnie nie mieli Katogi.

Kłoda Wojewoda Ruski.

Kłoda jest taka, Edykt mój Surowy,
Pisze Łódźki, Duski on, ma zdrowy
Porum, obrotny, wykroci to Tądnie,
Że nie poznają Transakcji składnie.

D. Tusi.

Przysię to wszystko, y czynię mi miło,
By mię napotył to wszystko żywito.

Dtusli.

Ale po co tam wstąpił, jak Piłat w Wierze,
Kuchmistrz Koronny, y dostatek bierze.

Ja jęst na Rada, doś mi Bulliony
mować byto u swej ulubionij

Kuchmistrz Koronny.

Ważem mi kłopoty brzeba byto, Panie,
Y kto jest piękny, gdy kłopot nań stanie;
Wzić bądźcie zdrowi, kiedy mię zbywaie,
Ję, bo pewnie więcej mi nie daie.

Dtuski.

Już tedy komplet cały jest zebrany,
Lazem sforcujcie Jępet na Hetmany.
Sforcujcie go tak, jakom wam dał Radę,
Byście nie wpadli na jakowę Wadę
Przeciw Królowi, bezprawnie robiący,
Y fundamentow na to niemający.
Mowcie że Jęski, ten Proścy zawięty,
Żeby królewskie, tym Prawo zelżyty.
Mowcie, do tego, że jest w brew Statutu,
Zajędziać Dobra Kótnierzem z komputu.
Bęgo wam bępie do tego brakowai,
Napierze, jak się wy maie sprawowai.
A teraz jedzie wszyscy do Lublina,
Tam nie ratujcie kłota ani Wina.
Uymujcie pierwey Marszałka y Drwonli,
Pępie tej w fraszie widzie Wizerunki;
Radzie mocno o Pięskim Wojewodzie,
Bo on przez Rozum bępie na Przesłodkaie.

Chorus.

Stato się wszystko, jak Dtusli rozkarał;
Ale to Hetman wszystko wpręce zwarat.
Y to rzeź dziwna, co się Marszałkowi
Stato na ten pas w kont Jęgo Tytkowi

Bo ten

Bo ten odskoczył Poga y Ocykany
Za Angloską w Polskę zjednaną Rosiray.
Liczył się niby być Ocykany Stęga,
Postradał wiele. Bęgo czekał Stęgo.

Kięcie Wojewoda Ruski.

Dobrze powiedział, moja Rada Lysa!
Że sprawa podyje przez rozrę Pięsk do Posa.
Ah, jęre Poga Dtuski! Stęki mnie dochodzą,
Że Pęga dał mi, ode mnie dochodzą.
Katusi, Stęki, pilnuy, a nappilniey sprawy.
Trzeba nappilnie wprędo Postami Tawy,
Trzeba Trybunał mieć po swojej Woli,
Tyłko, ah! Hetman tego nie pozwoli.

Dtuski.

Już się nappierwsza Proba nie udala,
Kiedy Nam Wiercha Postow zakarala.
Już y Trybunał bez nich się obejdzie,
Ję nam ten widzę, steriliter zępskie.
Ale mam Wybieg doś, ję kure żywy,
Trybunał zerwai y seym zępnąć chęwy.

Kięcie Wojewoda Ruski.

Dobrze to mowisz, jest to sposób Dobry,
Ja na ten Expens bywam zawsze szkodry.
Daley co bępie czynić z Akktorami
Abyśmy byli w tych Dobrach Panami?

Dtuski.

Co nam po więcej, kiedy się tak stanie,
Poset Rosyjski, da ten swoje Zdanie,
Zastraszy Polskę kórną wywoziwszy,
Oniżym z Moskwą cale nie mowiwszy.
A tak foremaie Króla oszukamy,
Y Hetmanowi wize po Uchu damy;
Bo Król Przymierza mają z Moskwą Ligi,
Na ję Jękorę pokai nam figi.
Kię Wojewoda Ruski.
O wielka Stęgo, mój ty Łoddyale,
Ulecyter mi, Drogi Specyale,

Rada twoja, już już zemdłego,
Wszystkich myślał miś w podobieństwa.
Podejść to powiem, dziecie Bratu memu,
Prerzeczowi żeby pomógł temu.

Nieje Kanclerz.

Dobra to, zdrowa wcale warka Rada,
Albo nie mała na ten Punkt jest Rada.
Wszystkich Pójeżek maicy uważać będą,
I tak u Dworu już nas tawiey abędą;
No pomiarukuj, że my karywamy
Pójeżki Moskwy, a nie do niej mamy.
Jest to preretoz y preret Naszym Dworem,
Że my trzymamy Króla pod Pororem.
I tak stracimy, co Król ma dla siebie
Jedynie tylko w swej nagłej Potrzebie.

Echo.

Jeszcze ten koniec był w Przerzecznej Radzie,
A już Ocyryna, wiadoma o Rządzie,
Donosi Ocyu, Ocyryny Polakow
Jakiś ma w Kraju do Groźby Jonakow,
Donosi o tym, co ma być w Piotrkowie,
Że rękę podnieść chcą na Braci Zdrowie.
I to jak tylko dorzute do Warszawy,
Oddał to Hetman Panu do poprawy.

Hetman Wielki Koronny.

Nie wiem jak mówię, kłósciwy Panie,
Czy Fator, czy Prawda, czy Ludzkie mniemanie?
Że kupcy ja kies' pod Piotrkow sięgają,
I takim gęsto w Warszawie gadają,
Że pod Trybunał Wojska się gromadzą,
I już po Traktach z Wojskami się wadzą.

Król.

Kto za przychylna, kto jest z wami talii
Abym do kłótni talie dawał znali.

Hetman.

Sprawa Dubińska tu Celem Wyprawy,
Nieprawna w sobie, ten się koniec kławy,
Zawrój w Ocyrynie Domowe Poruchy,
Dofajaj w Pańskie Łaskawe Otuchy,

Tępaż się Króla bydlę w pierowskich...
I preret ten fawor są Łasni w Despekciech.

Król.

Tak wyznaj, ale, jestże pewność tego?
Hetman.

Przedko kubiczce trzeba ode złego.
Bo jeśli bym tylko y kubiczce dalsi
To, co u nas jest, dla nich beprze mato.

Król.

Zarypie swego, Ty Wielki Hetmanie,
Prawa na Prawa, więc onych Etamanie.
Jeśli by więcej Wojska trzeba było,
Dam moich Łasow, by Praw nie ubyto.

Echo.

Pogonię sta Łasem, z Łaseniawą Towary,
WŁasem za nimi, zali potym Tatory.
I tak się stało z Piotrkowską Wyprawą,
Którzy do Boju szli z Imprezą kowawą;
Przedkaj Łasja narad wiekali,
Przy, iż w Łasitwie Łasja im nie dali.
Tobie to Króla Łwycistwo daj mamy
Bo Łas za Łas, Łasny Łasnie znamy.
Tobie y Hetman z Łascerstwem się siele,
I Łasat z Łasą tryumfuje smiele.

Nieje Wojewoda Łasli.

Już Projekt za nie, już Trybunał mamy,
Już Moc y Kredyt, Łas' u Króla znamy.
Czy będziem robie dalej w tej Imprezie?
Łas mnie, jak widzę, to się wszystko Łasie.

Łasli.

Łasie, że to Hetman wydał Łasę,
Że Łasierować trzeba na Łasę.
Łas, wyciągniemy choć na jedno Łasowko
Nieje Wojewoda Łasli.

Cy prawy, prawy, moja Łasowa Łasowko.

Łasli.

Duski.

Znalazłem, prawda, Prawa Ordynata,
 Ale jest mój, bo ma Sekondata,
 Bo tak ten byto Myszkowski karano,
 Tyłko że Termin Approbat przyznano.
 W tym sposob widzę Jeden cał dobry,
 Choć w Approbatę Volumen jest Szkodry,
 że nie tak pisze, jak Zamoyshim dano.
 Więć trzeba żeby to było zmarano.

Książę Wojewoda Ruski.

Czy mój kochany, wielem Ci powinien,
 O stary, Tobie więcej będę winien,
 Ratuj, bo ginę, co gdy wyprowadzi,
 Sobie na góry wielki kręsta osadzi.
 Do ja wramiany podredłem z Hektmanem,
 Co ja więc przed tym, On mówi wraz z Panem.

Duski.

Wiem jeszcze Sposob, ale ten ostatni,
 Wielki ten nie wypierze do Matni.
 Tu już zginiemy wszyscy razem Panie:
 Napisać jednak jeszcze moje Zdanie.
 Dajam ja sobie, pewien jestem tego,
 Nabawię przytym Myśli niejednego,
 I ciężko będzie na moje Przykłady,
 Trafic mi wrzajem, w trop subtelne rady.

Książę Wojewoda Ruski.

Pisz, czyń, radź a salwuj Osoby
 Wpęte teraz przywracaj Chwały.
 Niech Ci Minerva Mlekiem Piersi popi,
 Niech Ci Apollo swe Kapelle stroji
 Byś w tym Humorem o mnie pisał rady,
 Żeby już żadney nieznalazło Wady.

Duski.

Jedź w Labirynth, gdzie mię ciagna Chęci,
 Bym kas nie zbladził, Nitke Kalamieci
 Oddając w ręce Waszej Niewiecy męci.
 Gdzie się podzieję dla tych wiadomości,

Bo tresi w Pisanii, na którą zaniada
 Mysł Smiercia grozi, spowynek powiada.
 Książę Wojewoda Ruski.

Śpiewajcie Chory Piosnkę o Solonie
 Rozum wart tego być na samym Tronie.
 Wszakim Władzą Prawa postanowit,
 Nawet w Polzore same owe nowit.
 Czy powien Polsko na te odpowiedzi
 Przez Mędrca tego, co w karmelu siedzi,
 Wydane prawie, bo z Prawa Natury
 Łotek zwyczajnie mieściwa się w Dziury

ECHO.

Tama z Trybami w kottę uderzyła
 że m Warszawa świąteczną stworzyła
 pięknie, przystojnie, rozumnie pisana,
 A potym krytyk do króla uznana.
 Bo tam w niej pisze w brew króla samego,
 Z prawych przymiotów wyrabiają Jego,
 Co więcej stycha, że król jest religijny,
 Co Pismo pono, będzie stychać Drwony,
 Rozruch po Śmiecie, Tryumf bez Potycki,
 Stycha w Warszawie, gadają Języczki,
 że Dobry i Tawę sobie wyrzuli,
 Kiedy Majestat przez świąteczną zrelizyli.
 Król. Jak to zrelizyli? Hekt. Gdy Dubno stwierdzili.
 Król. Jak to stwierdzili? Hekt. że z łeymu zadrwili.
 Król. Mogłby moją Ocie mieć do tego Władzę? Hekt. Mogł.
 Król. Stoj wlot ja już w kottę razem wysytki wstądzę
 I pokazę Moc królewską y Władzę.
 Pokaz mój talii, żeby wyznawione
 Przyty Osoby w Prawie wycwiczone
 Ci maja, jachae do Dubna samego
 Na dzień Nowembra Dwadzieścia szóstego,
 Siedzą na to podpisuje szkodra
 Tam likwidować będą ciśle Dobra

Mar

198.

Marzatek Nadw³ koron³.

At Crimen przeciw królowi pisany
 Przed przecz Pseudo krew powetowany.

Echo.

Wymysłne Treny Piosnkę rozpiewajcie,
 Muru Śmiertelnych Żalów dodawajcie
 Już Trewa Szreniawa wstecz się obróciła
 I w tym Prawale Poyon zatopita.

Marzatek Nadw³ koronny.

Nie doryj' na tym, że kryminalisty
 Widoczny Defekt jest y omywisty,
 Karaj go trzeba, w się pisze wazyt
 I w brew Terminow na Majestat zaryt.

Krol.

Żuż Wierna Rado radz' mi, radz' y sobie
 Zaryt więc Prawa, co należy Tobie

Rada inuognito.

Tu nam ochronie potrzeba Dluskiego,
 Utorz na szycia tę rzeż Lubelskiego;
 Żnim nie rozumiem by postąpić mieli,
 Jak my z Szamockim zrobili, co chcieli.

Echo.

Powtornie rozkaz królewski zaindrukt.
 By w tym Marzatek Występku dochodukt.
 Stychaj, że Echo z kępa odpowiada
 I według Rady na szycia składa.

Donosz Panu o tym kryminale,
 Ten wypokysiega, wywiera swe żale,
 Wdajaj Winię na Ludzkie składowanie.

Prosi Marzatkę z królem Pojednanie;
 Tak to gdy Wilirek oslepi w Jamę wypadnie
 Skodli się w ten pas, jednak siedzi na Dnie.

Ktym

102

199.

Ktym wysypkiem aby zrewy nie szły Klarem
 Druk myślał dobrze wyheblować glazem,
 Wymano Porew Łazarzkiej Drukarni
 Pocz się teraz jak w Szklanney Piakarni.

Trenodya Familij.

Ubiór Naszych Włosei w co się nam obraca.
 Zamysł choć żywy, y to Nasza Praca.
 Taki porządek czyni Chęciom Naszym.
 Podlegająca więc Rozumom Waszym.
 Ten a nie Jary, że Upadek mamy.
 Po nas Nas widzę, są już mędrze Damy,
 Ktore wrownoscią tamto ubrzmują
 Nas na Dal kula, Dom swoy wystawiają.
 Klem się ja rzędził, Grzech moy od Adama.
 Klem Smoka użyt, kaskadnita Dama,
 Po gdyby nie miał tej Fortuny w Łysku,
 Niemiat bym pewnie, Ach! tego Uisku.

Dluski

At ja com winien, co zrobił Worecki
 Knapit Rozumem Waszym y Przedniecki,
 Kossowski ostrzyt na kamieniu kofy
 Kłych Cyptosi zbieraliscie Rosy.
 Oni też w pierwey, co przede mną byli,
 Ktorey publicznie y Prawa kruszyli.
 Mieliscie dawniej Postowy Prorokow
 Krywzi bo takich nie bywało Prokow
 Krywzi y na mnie, krywzi na Drukarnie
 W Ogien idziemy za Schwetem marnie

Echo.

Prawda że Tyra Rada kolbuszowska
 By w swejże Sferze rozbata Ostrogoska

Jasna to Lewowska Kłoda pokazuje,
 Bo Jęj Warszawska Komisa approbuje
 Las Najasniejsza Monarchy Powaga
 Przez Podpis Ręki Cyrylinie pomaga.
 Pająk roztoczony w ten Interes wchodzi,
 Wytrącił Płody, Nieprawdy dochodzi.
 I kiedy Jeden na Drugiego składa
 Król Przeciwnikom A dzieu powiada.

L S T

Króla Jego Mści Pruskiego do Brata pisa-
 ny, y z Francuskiego na Polski Wierzo Roku
 1761. przetłumaczony.

Tobie słusznie ode mnie, winna miłość cała,
 Bo krewno kocham, która Nam równo życie dała,
 Miłych Rodziców Naszych Jędną Obranie,
 Ty Jęh Cnot Zbior posiadasz niepodległy Zmarie,
 W którym już widzę, chociaż w wielkiej niedożytych,
 Błysk Prymiciów, co stęży Rycerzom Starzactym.
 Przyjm ten Hołd Sprawiedliwy z tak rychliwej Ręki,
 Prawda, do Ciebie mówi, ta ma swoje Wdzięki.

W Pierwiaszkach, razem z Tobą, Wiadomości rosty,
 Serca Twego nie skarżę Rodacz tak wyniosły
 Z Przeczających Przekorów, których w Dziejach Dome liczyś,
 Nieporządek Okrasy, bo tę sam dziedzińczyś.
 Obca Chwała, gdy sama Bixu twych niewarta,
 Dary Cnota Dziadami niezada być wsparta;
 Waleczny Albert, co był Achillesem zwany,
 Potomkom tylko swoim jest za Wzór podany.
 Ten który Nestorowe był zastępył Imię
 Tow mowca wyborny, jak Cicero w Rzymie,
 Sami sobie ryskali Wypląt Im wstasciwy,
 Tak Jęh Zasługi wielbi Ogłos Sprawiedliwy.
 Stracone ten Następcom niewiele ozdobi,
 Kto chce wielką mieć Należ, Niech sam na nią robi.

Ten Kap, którego Wierzość nie zatrze głębocka,
 Ta Duro, czy w Pokoju, czy w Wojnie, wysoka,
 Ta mu w świecie, Wielkiego, wyrobiona Jonie
 Przy Nim się zdaję jako karty przy Olbrzymie.

Przepisał Nam Powinność, Lysie Jego Nigga
Za Przykładem iść mamy, Im nas bliżej Nigga.
Sereli mimo wszystkie Prace Ogrodnika
Prosty Oset pod Cieniem Laurowym Wynika,
Będzie zaraz zgladrony ten Chwast y Pokrzywa,
Który się pod tym Lysiem ozdobnym ukrywa;
Syny Jowisza, jeśli nie byli Bogami,
Rodu tego godnemi stali się szrami.
Skata to jest wysoka, Górne Urodzenie,
Ukara się tam Ciotwiek mimo wszelkie Cienie,
Nłśliwość go upatrzy, jak Argus Stoki,
Cele Jego przebieży y najszybsze kroki,
Podług Spraw Jego, ludu Bos nieubłagany
Wypaje Wyrok na Wiek już nieodwołany.
Poroz go Cnoty na Czas niejaki uwodzą,
Lecz Wyrok ostry w Naglebszy kąt serca ugodzi.
Ten wykwintny Podstrzegacz Ten Kłótny z bystrowym
Niskiego Lotu Wady w Nas grzebać gotowy;
Skarby, Łaszczyty, Podnosi, Dostojnym nie czyni;
Jedna Przywara kłótni, Jeden Wyrok wini;
Najlepiej Wady Nasze Swintu się wyjawia,
Naszego Stanu Lysiem Języki się bawia,
Kto usta i Tawa, Czyni, y rożność do Ludzi,
Zawiesników Łapala, a Obmowców budzi.
Przeto im Ci potężniejszy Stan Twój wygorował,
Przeba, aiebyś Innych, w Przymiotach celował.
Te tylko są szlachowne, y to weź w Uwagę
Jakową ma nad Ludźmi Przykład Moe y Waga.

104
Czyni Krolow niewolę w Ich wstępować Nłady,
By się August weselił, Polska rta w Biesiady;
Dy Wielki Ludwik Ogniem Mitosniczym płonął,
Larysz stał się Cytara, Dwor ten kar pocktonął;
A jak mu Nabocienstwo na koncu dogarza,
Laidy Dworak przepieczył wskok do Bzewiarra.
Panów zwykłe pilnują podli Wychwalaure,
Nieprawdy Ich Smak tuczą płatni Podchlebiare;
W Istocie znikczemniają Ich Duszę wzgardzają,
W Pruncie Samey się ślepy Fortunie kłaniają;
Alexander, jak mówią, gdy miał kark skrzywiony,
Powszechnie Nappięknijrze Dworu Maledony.
Tak też z Niechcenia stucnie poruwierali Głowy,
Ten jest u Panów Dworskich Przymiot Wyprajowy
Wywroc' Puchar, Jad wylej, który Krolow truje,
Pro Ci Serce karari y Rozum zepsuje.

Jakakolwiek bądź Władza dostanieć się w Dziale,
Miej Dobro Twych Poddanych za Nappierwie Ciele;
Im będą niewdzięczniejsi, tym więcej bądź hojnym,
Ludzi szlachliwieć, jest bydr, jak Bogi, dostojnym,
Zwłaszcza Władzy, którą masz, na rta niezaszyway,
A do Podust do Łemoty Tcho Twe odryway.
Kto odpuszczać nie umie, ni siebie wzięć w szpony,
Niewart Stopnia, który do zbliża do korony.

Stany y Urodzenie Wyroki zrażają,
Te Nas w drogę, lub grube Pieluchy prowadzą.

Los Nasz jest trefunkowy: Jednego Cesarzem
Wystawił, a Drugiego Rolnym Gospodarzem;
Tak, jak z Pniaka Kremiesnik y podte Nawy nie,
Wyrobi, czy świętego, co w Oltarzu słybie;
Wtota Kreczy jednak tylko kunsztem Wtota
Wyrznie Posąg niezgrabny, lub kształci do Wtota,
Przedo Pmin Ludzi, którym Ziemia napelniona,
Tegoż Oycu Synami, a Tote Jednego Tona,
Mimo Lychy, którą się nadyma y wopina,
Twoji to Bracia wszyscy, Twoja to Rodzina.
Miey kawrce Serce skore na Proźby Lebrakow,
Dostatkim własnym okryj Nędrę Mizerakow;
Sereli chcesz być wyższym, wypanialszym w Istocie,
Poprzedź Innych w Dobroci, Litości y Cnocie.
To byli wielcy Ludzie, Tych Pamieć nie syta,
Wtotypni Literami na Marmurze wryta,
Dusza Ich prosta, crysta, w Dobroć w wyobrażona,
Przez nią lichota Ludzka u Maie uwłachciona;
Serce moje, Ich pomniej, Mitoscią się wrusza,
Wzrętkiemu Rodzajowi sprzyja y potusza;
Poddanych są Oycami, Narodow Pięciostem
Życie Ich naycelniejszy Monarchow Prawidtem
Jest w Głodniach Larwa strasna rodząca się z Własy,
Okrutna, w Głotykach cicha, gdy wypuszcza Lasy,

złoty

Szypetną Postać Farbami pięknymi powleka,
Oddech Jej żarząliwy, Szryk jak Miecz sieka.
Wiarotomstwo w obrzydłe przybrato się sztuki,
Zyryfara w tej Głosci utwierdza Nauki.
Chciwa jest na Łaboystwo, w Przymileniu rani,
Broni Winnego, a zas Niewinnego gani.
Ten Grot z Trucizną niesie, Harz nieugojony,
Potwarz Jej jest Nazwisko strasne na wsze Strony.
Boj się Podstępny chytrey tej Porzwały Cienia
Nie wchodzi z Nig w Jej Tyrańskie Rady y Spikrzenia.
Schyl się ku Oskarżonym, Stań Im do Obrony,
Nie sądzi poki obojey niewystuchasz Strony.

Sereli chcesz na Starość Skarby zebrać sobie
Łosztowniaysze nad klejnot y Wtoto w Ordobie,
Naypiękniejszy Dni Twoich poświęć Pierwociny
Na Nauki w świątyni pęde mite Godziny.
To to skota, gdzie Rozum y Serce się uery,
Umiejętność jest Pokarm, który Duszę tury.
Błędy Jej są Trucizną, Lekarstwo Cwiczenie,
Tak skłachetną Robotę miey w Irregulney Cenie.

Rozum wszystkie ogarnia, y tak się rosięga,
Powietrze, Ziemię, Morze, Nieba stworzy sięga,
Wyroki Naywyższego y Dieta niezmierne
Lecz niech Ci ta Nauki w Popie obszerne

Duchowi Twemu Sperać w Wieczności zabronię,
Wstrzymaj Zapędy kiedy staniesz nad tą Tonię.

Z Umiejętnością Skromności^{spieś} i wrażeń będzie
Dobrem i czynny zawsze myśł twój zajęta.
Kto się uirzy dla Chłuby, lepszym się nie stanie,
Potrzebniejszy nad światło Serca Prostowanie.
Sprzyjaj Kunstom, Nauki jak Ociec popieraj,
Ale je tak potęray y dobrze dobieraj,
Żebyś pogodził Mędrców Przymioty z Rycerzem.
Poruc' sięgi, gdyc trzeba zbroić się Puklerzem.
W Posrodku walnych Czynów Zwycięzca Kartagi
Dla Apolina dzielit y Marsa Prae Wagi:
Spiesz na Jego Przykładem, Ładami świat cały,
Chwała ma sto Drog k sobie, wszystkie się podaty.
Jest Lignowi^{ci} czerstwa, której swiersz kwiat rozwity
Najświetlejszych Farb bierze Promień z tołolity,
Czoto jej najmocniejszy Zdrowie okazuje,
A Serce z Wesołością przyjemną współkuje.
Wszystka jest pełna Życia, zawsze w niej krew wrzaga
Uciechy y Rozpusztę nawet kochająca,
Ja przytulę Venere nad kwiecistym Tronem
Y swawoli z Bachusem z Wina w Ręku Tronem.
A krasie ty Boginiu? Wiesz jak się nazywa?
Pracie Moya! W Tobie miększa jest to Młodość żywa.

Boy

Boy się z Jęz Łbytkow w Płdnie zapuszcic Rozdrozie,
Wierzą w Łaryciu Uciech Łtym Dobre pręmore
Miękości zawsze przeciwna Chwale, Niech twe Ingtwo
Waliny z Mię, y z Mię pierwsze odnieś Zwycięstwo.
Grom Ładze, Marsz Czas jeździ, Niech Cię znają Panem,
Dziś te są Niewolnikiem Ludzi, lub Tyranem;
Kto je podbieć nie zdota pod moc Zaniedbania
Oddaje kark w Ich Jazmo pełnego Władania.
Nic Serce wspaniałemu tak nie rada Plamy,
Jak Ich Sromotney Władzy Niezłotyj^{ci} Tamy.
Nad to chron' się Stabosie własney Wojownikom,
Idź wstecz Siedzącym myśli, Lubieżności w rikom,
Można Łaryć Powabow tych wszystkich rostopnie,
Większa Stodysz w Roskoszy, gdy Łatoryj^{ci} Stopnie.
Panie z Tobą Odłudkow, co przez ostre Wstręty
Chęć Nas od kadey Życia oddzielic Ponęty;
Zakazuję wszelkiego Uciech koczowania,
Coż jest Człowiek, gdy nie ma Chęci y Łądania?

Duchy zgnusniale, martwe, bezgłowne kadłuby,
Nieuzytowne Członki, w Spodku Podnat gruby.
Ktorego zle nie tyka, Dobrze nieporuszaj;
Na Ocraś Sen ma twarę, Noc jakgdy na Dury.
Ładne Nasze są Ogniem, co Zagrzewa Serce,
W Pożarze tylko Straszne, Nieganne w Iskierce.

Kor

Kosztowność krajnie szkodliwa, trzymać się go radzi
Kraj mój Chęć twą do niego w Czasie naprowadzi.
Ale czyż w moim Wieku Wstrzemięzliwość wmałwia,
Kiedy się w Sędziach własnych nieumiem poprawiać.
Czyż, yż na samo Cnoty Mianowanie.
Wzajemne Pycha moja cierpi Przekonanie,
Zamiast dośi już Długiego Rozwodu w tym świecie.
Bogdaj bym Ci Przykładem stał się rzeczywiście.

M O W A

JO. Kcia Jmci Głównego Kancelarza W.
W. X. Litt. przez którą odpowiada Jmci Jmci.
Postom do Koła Jmci o Trybunatu Gł.
W. X. Litt. delegowanym die 19. Octobris
1760. Anno.

Z Dobroci Naturalnej w Sądzie y Rozro-
pmości doskonałej przez Obowiązek, któ-
re do Sądowego Urzędu nale-
żyte, w Sądzie jest moim ta Wola y Sąd
dra takowa J. K. Jmci P. N. Mitt. aby w Sąd-
zie Sądowe Sądowe Sądowe Sądowe Sądowe
Tronu w Ustawionym Namienictwie pochodzą-
ca, sama ściśle y całe obserwując Imperia
Legum, nie wykraczając ze Słanków Insty-
tucji swojej Sprawy Cywilne Potestati O-
nej repartite należące rozstrząsać prawnie
y Sprawiedliwie, w Sprawach także krymi-
nalnych przykładać ukarać winnych
należycie y wstrętnie uskramiać Rozpię-
żonych takowego Sądu zawsze zyczonego a
doleńde nie zawsze widzianego, gdy Postac
y Wzrost już dowódnie ukarać Trybunał aktu-
alny W. X. Litt. wielce y osobliwie sz mile
Jmci W. X. Litt. P. N. Mitt. do Grona
tak Cnotliwych, tak Chwalebnych Sędziów
Homagialne Majestatowi Jego Oświadczania
przez Uroczonych Postom swoich rebe et

meritorie factorum Spolnikow od situ Wiekow
Trybem nieustannym ustanowionego przyte-
nie y zastuknie w Oyczyźnie Imienia y Domu
swego Czyny, za Przykladem takze distincte
stawiających się Wielmożnych Oycy y Strypa
swego, j. y. Urodzony Oginski Starosta O-
mianski Marszałek Trybunatu Głownego
Wielkiego Księstwa Lit. tak godnie, tak przy-
kladnie, tak znakomicie nasładowe, uznając
mnie j. k. Inf. P. N. Mitt. że w Osobie tej
Wielkich Prządoków dziedzię Cnoty y przy-
mioty sądrze sprawiedliwie, jakie y jak po-
zyteczne być mogą Panu y Państwu Ustu-
gi w dalszych Obseguj Publici krokach y
Uczynkach Urodzonego Oginskiego, czynię to
powinno jego pewnym, że Pana rozsądnego,
sprawiedliwego y Dobrotliwego mieć będzie
Zawsze Łaskawe y Nadgrózione Względy. U-
rodzonych Strawinskiego do Zdanzonego Na-
miesnictwa Łaski Trybunalskiej przybra-
nego Oduchowskiego Skarbowego karpia
kota Duchownego Marszałkow Obużadeny
Trybunatu Pisarzow powtórzone na terańsiej-
szych Funkcyjach Łastugi w Dobroczyńney
j. k. Inf. P. N. Mitt. mieć będzie Łamigci.
By dla Catego Grona Urodzonych Szczęśliw-
y Wskazując P. Łacnym od Trybunatu Ło-
stom deklarując, teraz Ich przypuszczam
racy

108
racy do Localowania tej Oycowskiej Szkoły,
która dla dobrych Synow być zawsze
powinna, y chce być dobroczynna

M O W A

W. J. Pana Swidzińskiego Wojewody
Kawskiego na Audyencji u Króla J. J.
miana d. 31. Mensis Martij 1757.
w Warszawie przy Złożeniu Wojewódz-
twa Kawskiego.

Przezwolisz mi Najas. W. k. M. J. Objasnie-
nie rzetelne Przyczyny Przedziwizna-
meo, które mię przywiodły do Złożenia
u Noy Tronu W. k. M. J. ten proziny Se-
natora teraz Tytuł, któregoś mię W. k. M. J.
uznał być godnym w Nadgrode poświęco-
nych od Młodości Lat wiernych Wstug
moich Najasnieyszeemu S. p. Cyce W. k.
M. J. Najasnieyszej Familij y Cyryznie
własnej, Obowiazki Wdzięczności y Sum-
nienia wzruszyły we Mnie tę Łaskawość
którą każdy Senator y Minister jest wi-
nien Religij, Cyryznie y Królowi swe-
mu, ta mię dysponować nigdy nie mo-
gła od Prawdy, y rebym Rady wier-
ne zaprawiał okrutną dla Królów y
Królestw Trucizną, jak czynić mogli,
smiele powiem, Nieprzyjaciele Wasze.

król. Mści, który ztęczywszy się we trzech
tylko Osobach wszystko dzieł dla swe-
go Profitu, Interessa Cyryzany inacy
Waszey Krolewskiej Mści prezentując,
Prawa Najświętsze inacy thuma-
cąc, wiernie Senatorowi Rady Tamiz,
Promowując dla Łyskie swego tych, kto-
rychby oddać potrzeba, a oddalając
tych, których promowować należało.
Cwo zgola ustawiając Diffidencję mi-
ędzy W. k. Mści a Stanem Kręcy po-
spolitey czyniąc, chcąc zawsze pod pro-
textem Łowagi W. k. Mści rządzić y pa-
rować absolutnie nad równemi sobie.
I toć to jest Najasnieyszy Królu, że pod
stodkiem szeregoliwym y Taskawym Waszey
Krolewskiej Mści Panowaniem jesteśmy
nie szeregoliwi, bez Rady, Senatu, bez Sey-
mu, bez Sejmików, bez Sprawiedliwo-
ści, kto mocnieyszy to y lepszy. Dy-
bys Najasnieyszy Królu /: który wiesz
doskonale, że każdy Monarcha, takie-
mi, jak Sentes ozdobiiony brotami, po-
winien być od swoich Poddanych ko-
chanym

chanym przez Wdzięczność za Jego o-
tę Praw, Wolności Stawania /: dat so-
bie pas examinować tę Prawdę, którą
mu śmieć otwieram, wiedząc że są ko-
chasz. Te rany, którebyś jawnie widział
Poddanych swoich, in deformi et dete-
stabili Statu disordine, wziętybyś
za swoje własne, a Mądrość Cyrow-
ska Jego y Moderacya Naturalna po-
databy sposoby ad restituendam Rem-
publicam et stabiliendam Famam
Gloria Magni Nominis Tui, a Ordo,
który sub Trium Viratus Nomine
dzieć, zniostby się. Uprawiasz że W.
k. Mści że od tego Chlebem swoim y
Taskami Panskiem Zastawionych ty-
ko, a nie preferujących się dzieł
Arithmetica Iustitia będziesz, że bez
Rady Senatorów przytomnych ni-
gdy nie czynić nie będziesz, y że
chcesz aby Sejm doszedł sine mi-
nimo pręjudicio Krępu Publicznego,
owsem żeby wszystkie Prawa kar-

dynałne wzięty na nim swoy Vigor dawny y rygor nowy perduellionis in abutentes, którzyby chcieli pisane Prawa gwałcić; a mogę afskurować, że nie tylko Waszey królewskiej Mści wróci się Fednos y konfidencya z Staropolską Cnotą y Wspaniałością Serca, ale się też Waszey królewskiej Mści spokojne Panowanie y Nieprzyjaciółom Jęgo straszne stanie.

Jeżeli mi Dozwolisz Najasnieyszy Panie Łaskawego Ucha do Justyfikowania Sentymentow moich względem proponowanej konfederacyi, albo raczej Łędnoczenia Stanow y Powagi Tronu do Woli y Postępowania Waszey Król Mści, to gdybyś Najasnieyszy Królu zważył na Szali Przerokowości swojej, a nie cudzey przeciwnie tłumaczący, fundament Sey, przyznać, że nie pochodzity w Łamierzaniu z Mitosci wlasney, ani z Łyczliwosci, ani ze Chciwości Profitowania, ale z wiernege do Stawy Majestatu Waszey Król Mści y całej Familij Przywiązania. Probuje to najprwio Przykładem Najasnieyszego Ojca Waszey Król Mści a mego Dobrodzieja

ja, który znajdując się w podobney, co W. Ł. Mści, teraz sytuacji, gdy Gigantum Machina Bogatszych z Łastiznoszemi Emulacya o wakującą Butawę Prawo Majestatu atakowała Łwaniem Seymow, z wielką Usilnością utrzymać o nie chcącemu, wino był ten sposób przed siebie, ażeby po trzech Łerwanych consecutive Seymach Ordynaryjnych na Extraordinarynym sub Vinculo Confederationis rozdać Butawę, restablitować formę Królestwa Publicznego, z rygorem qualitatis proemij dla Dobrych, pań dla Wynoszących się nad Prawa, y mnie odjeżdżającemu na Seymik uczynić honor Łaufatorowi swojej y Instrument dla Wykonania tej Łwizety y wspaniałej prawie myśli swojej, karawoży mi zostac Marszałkiem konfederacyi tam, gdzie bydr' oniatem na Seymiku, a, wrac y Łostem na Seym, et in casu Niedopuszczenia Marszałka, abym podniósł Łaskę moją w Łabie Łoselskiej, y Łtężył z Majestatem y Stanem Senatorskim, postępując względem

Kordawania Putaw y Wyprawienia Praw
w swoje Kluby. Jest też Prawdy Świa-
dek Inf. Pan Minister Brühl y wielu
żyjących przy Roku Waszej Królew-
skiej Mł. przytomnych. Jeżeli tedy
życząc Najasn. króla, Najasn. królowi
y Synowi wykonać to, czego nieudwolu-
na Śmierć, a fatum Ocyryzny, Najasn-
skemu Ocu nieopuszcito, jest ta Dwa-
dź? lub Nienawisci Znakiem! I za to
mam być w Łasce Pańskiej Nierozum-
nym? I teraz niezrozumieniawszy się
wyznam otwarcie Waszej Król. Mł.,
że niemasz Sposobu nad te Dwa, kto-
rebyś Wasza Król. Mł. wręczył przed się
do Wykonania w teraźniejszy Czas,
gdzie Nam o Wolności idzie, o Prawa
najfundamentalniejsza, y gdzie na osta-
tek o honor Narodu; Wszak niemasz,
y niebyło Narodu y Królestwa, z któ-
rymby z tych Przyczyn nie było Rewo-
lucyi; Niezrozumiałym tedy, jako wierny
Poddany, tylko evitare extremitatem,
ne videaris Najasn. króla in sub-
ditorum vota ire, et eos invitos si-
bi immolare beneficijs. Będąc tedy
w Utarce od dawnego Czasu Prze-
ciwnych

ciwnych Sobie Sentymentów, z Jednej
Strony nie radzę się, tylko wiernego
Przywiązania do Waszej Królewskiej
Mł. y Najasn. króla y Najasn. królowi y
chciałem persewerować w tej Kan-
dide Senatorskiej aż do końca; z Dru-
giej postrzegasz Strzał Fortuny na
Wstępek Waszej Królewskiej Mł.
y Publicznych bez Sprawiedliwej Re-
kognicji, Nadzieji y Nadgrody, na
ostatek widząc się być przez Upadek
Senatu vanum et inutile Waszej
Król. Mł. y Ocyrynie simulacrum,
determinowatem do pierwszej Ślachet-
kiej wrócić się kondycji, y w niej z
mniejszym Depansem, a jeszcze zwięk-
szą Usilnością, Wiernością y Przywiz-
zaniem Służby Waszej Królewskiej
Mł., Najasn. króla y Najasn. królowi y Ocyry-
nie mojej być; A gdy mi dalsze
Lata wymowa będą przymiotu
Lorumu y Ciata, y bawie się nie
karząc tylko Rozmysłaniem Wierno-
ści, na ten Czas laszabo Numi-
na votis, abys Najasn. króla y Najasn. królowi

2/20.

Panując Długo y Spokojnie, panował
wiecznie przez Najasnieyszą Familię
swoją, a Jemie moje, y Syna swego
krzesnego miał w swojej Oycowskiej
Protekcji y Opatrzności Królewskiej

113

2.2.1

Pro Memoria

Od J.W. Jmfi Pana de Wojejkow
Porta Dworu Rosyjskiego Jasnio
Wielmożnemu Jmfi Panu Kanclerzo-
wi Wielkiemu Koronnemu podane w
Warszawie.

Jasnio Wielmożny Jmfi Pan kanclerz
Wielki kć miewał od Predecessorow ni-
żej podpisanego pełnomocnego Ministra
Dworu Rosyjskiego w różnych po sobie
idących Lecech, od Jednego do drugiego pa-
su rozmaite Skargi y Remonstracje, ale
nieznosne Uciskliwości, któremi Ludzie
Religij Prasco-Ruskiej nieprzerwanie byli
opprymowani w koronie, a mianowicie
w Wielkim Księstwie Litewskim, nie-
mniej y niżej podpisany w tym czasie
krótkim bytności swojej już wielorako
Jasnio Wielmożnemu Jmfi Panu Kan-
clerzowi donosił y dowodził, że y teraz
ciż Prasco-Ruscy Ludzie z Oddaleniem
na stronę Wolności Wiecznym Trakta-
tem y tyko Prawami onym afskurowa-
nych

nych, nieodmiennie z różnemi sposobami
 są persekwowani, tak Im dla przysięgi o-
 nych do Unii Przyniewolenia na różnych
 Miejscach odbierają Cerkwie z bronią Na-
 boienstwa, walczących się przez Starość re-
 parować, a gdzie która Przypadkiem zgo-
 rzata, de novo drugiej wystawić zabra-
 niają, wszystkimi tym zmierzając na ku-
 petne onych Wykorzenienie. Tym Czasem
 wszystkie te Przyjaźielskie powtarzane Przypominania z Remonstracye do tych Czas
 z tego nieporzyskały Skutku, aby niżej
 podpisany, przynajmniej być należytą u-
 cieśnony Rewolucyą, oraz dopiero, na Od-
 dalenie takowych Dotkliwosci, jakowe mia-
 no uczynić kroki; Prosić więc takowy
 przyniewolił Najasnieyszą Imperatorową
 Rosyjską do Zalecenia Ordynansem swo-
 im niżej podpisanemu, aby te wzwyż mia-
 nowane Dolegliwosci Dworowi tutajre-
 mu jeszcze przetrzymał, a przynajmniej formal-
 nej dopominał się Deklaracyą, Sereli wta-
 kowej Okolicznosci ma Wola Artykuł
 Dwiecioty Traktatu Wiecznego względem
 Religij Graco-Ruskiej dalej trzymać z
 pełnią? albo nie? z dla czego to było?
 Proszonym jest Janie Wielmożny Sędzi
 Pan

Pan Kanclerz Wielki Koronny, aby ni-
 żej podpisanemu na Piśmie raryt dał
 Rewolucyą, ktorąby tenie wzwyż wyra-
 żony Najasnieyszy Monarchini swo-
 jey, podług Ordynansu, w Respons mógł
 komunikować &c.

Respons na to:

Kanclerz Wielki Koronny odebrawszy
 pro memoria od JW. Jm. Pana de Woje-
 how Petnomocnego Rosyjskiego Mini-
 stra de d. 17. 7bris 1760, względem
 Religij Graco-Ruskiej, jakoby w swoich
 Obrządkach nie miała według Prawa Im-
 peratorskiego Wolności, dopomina się w Ge-
 neralnosci Kategorycznej Sojuszu Wie-
 cznego w Artykule Dwiecioty wyrażo-
 nego Rewolucy. Najprzód, co do Utrzy-
 mania Sojuszu, tak J. K. M. Pan Kan-
 celarz jako y cała Krzewopopolita, nie ty-
 lko w tym Punkcie Religij Graco-Ruskiej
 ale we wszystkich swoich prawach prokura-
 cyjnych Przysięgłości ku Panstwu nie-
 tylko Sądziemu, ale tylo Ogniwami

zobowiązanej Przyjaźni Rosyi z Polską
złagroną. Kiedy zaś J. Wielm. Inf. Pan
Łoś Rospyski wspomina się tego gene-
ralnemi Terminami, Czyli Król Jego M.
Pan Nasz Mitt. y cała Rzeczpospolita
chce utrzymywać ten Artykuł Sojuszu
Wiernego, albo nie? Trzeba, żeby Janie
Wielmożny Jego M. Pan Łoś Rospy-
ski nauczył, jaki Publiczny Instrument
wypadł, czyli z Kancellaryi koronnej
lub Litewskiej, albo z Rady Publicznej
Senatu, albo z Seymu, przez które Pu-
bliczne Instrumenta Oppresyja cierpi Re-
ligia Greco-Ruska w swoich Obyczajach
y Wolnościach? Jeżeli zaś kto party-
kularnie zgłaszał, to do Jego Osoby tył-
ko się reguluje, nie do Generalności całej
Rzeczpospolitej, y na tego tylko powin-
na być Skarga. Dla czego Kanclerz Wiel-
ki koronny doprasza się, aby specific
było wyrażono, gdzie, w którym miejscu,
y przez kogo te Oppresyje Religij Gre-
co-Ruskiej się dzieją.

Łoś był Janie Wielmożny Jego M. Pan
Łoś Rospyski pro memoria Kanle-
rowi Wielkiemu koronnemu, jako-
by

by w Hotyńcach y w Mielechowsku mia-
ła być cierpieć Religia Greco-Ruska
Uciemiężenia w tymże Memoryale wy-
rażone. Na tych miał Kanclerz Wiel-
ki koronny, że się to działo w Litwie,
pisał do kanclerza Lit. y Biskupa
Wileńskiego; od którego odebrał
Respons, że Skarga Nieumitow jest
przeciwna Prawdzie, komunikował
go Janie Wielmożnemu Jego M. Pa-
nu Łostowi, y nie mając w tym Kan-
kie powtornej Skargi, tej jest Na-
dziej, że albo Nieumici z Udania
się wstydzi dalszej popierać Skargi,
albo surowy Zakaz ich uspokoi, kie-
dy zaś Janie Wielmożny Jego M. Pan
Łoś Rospyski wspomina y Traktaty
y Prawo Im Sturze, Kanclerz Wiel-
ki koronny przytacza y kopię Listu
Jego M. Pana Biskupa Wileńskiego
y Prawo, gdzie Ukrywdzeni mają do-
chodzić swych. f. Legatus
Constitutio 1641, anni Vol. 4. fol. 6.
Titt. Religio Græca. / Datto w Warszawie 1641.

Copia Listu Jasnie Wielmożnego
Hogoński Adxa Biskupa Wi-
lenskiego do Jasnie Wielmożnego
Kancelarza Wielkiego korpisane.

Memoryat Konventorum miasta Mo-
hilowa y Innych Mieysc Prowincyi
Litewskiej, którzy mi Jasnie Wiel-
możny Włafan Dobr' circa Mi-
nisterialia Insinuationes kommu-
nikowae raizytes, nie tak Prawdę
sobie zawieraa, jako barzo fałsita-
tibus jest napetriony, y szeregulnie
na Pokrycie Ichre samych in Exerci-
tio Religionis Lbyternosci wielkiej
in cunctis nad Prawo Ururpacyi
y wszelkiej Extrawagancyi uformo-
wanej. Ja interim, rebym nie dāt
się denegare Iustitiā et Equitati,
chęć condescendere ad inquirendum
tego wszystkiego, cokolwiek radają
Clero meo y Kieżom Dominikanom,
którzy y teraz actū w Minsku
z jakąż

z jakąż Przykładańnością y do wszyst-
kich Lockwatę do prawują Miysy
można zasięgnąć Świadectwa do
Sądowego się tam Trybunatu Gł-
wnego Wielkiego Kieżtwa Litewskie-
go, omingowszy Świeckie Osoby, k-
re do mojej Jurysdykcji nie nale-
żą, y z którymi Skarżącym się wol-
no będzie agere osobliwie in Foro
competenti z samemi distinction
Duchownemi, niech mają rzecz pre-
de mna, y niech tylko skreślenie
chęć przystąpić ad effectum expe-
diendū Inquisitionis y Świeckich,
których sami recheć, dopusz-
czę, y cokolwiek z teyże Inquirycji
naganego pokarę się, mocno zganę
et puniendo przykładnie ukarzę, o-
czym tychre Operulantes upewniam
a głwu Włafanu mam honor
oswiadczyć się, zem jest etc.

SUMMARY

228.

Całej Sprawy względem Otwarcia Akademii Jezuickiej we Lwowie na Seymiki Przedseymowe Przewietnych Wojewodztw, ziem, Kiebstw y Powiatow Koronnych y W. X. k. od Akademii Krakowskiej Roku 1760. dla Informacji podany.

W Roku 1661. / Lat temu jest 99. / otrzymali byli potajemnie Oycowie Jezuiti Przywilej od Króla Jana Kazimierza na Otwarcie Akademii we Lwowie, y naraz pobiegli z nim do Warszawy na Sejm w tymże Roku przypadły, chcąc Seymowi tego probać otrzymać. Zabiegła tamże Akademia Krakowska, y dowiodszy Skrypkom, że takowy Przywilej nie tylko Przywilejom swoim, ale też Prawom Koronnym był przeciwny y szkodliwy, pozyskała na tymże, y na perwotnym Roku 1662. Sejmie Odrzucenie jego, y naraz tak w Roku 1661. de Actum in Curia Re-

gia Varsaviensi Feria Tertia ante Fe-
stum Sanctae Mariae Magdalene, jako y
w Roku 1662. de Actum ibidem
Feria quarta post Dominicam Ramis
Palmarum Quadragesimalem przez
Postow Liemskich Obojga Narodow,
tudzież przez Deputowanych Urzę-
ników Przewietnego Województwa
Krakowskiego de Actum in Castro
Cracoviensi Feria Sexta post Festum
Sancti Lucae Evangelistae Anno 1661.
przeciw temuż Przywilejowi Janaka
zimierza y Zamysłom Cycom Jerui-
tow uczynione były Solenne Protesta-
cje. Gdy się tu w Domu Cycom Jerui-
tom nie udaly Zamysły, wyrobiwszy
niektore na soba Instancje pobiegli
do Rzymu do Cyca Świętego Alexan-
dra VII. a tym Czasem Województwo
Krakowskie na Sejmiku Relacyjnym
Proszowskim przez Deputatow swo-
ich, swoim y całego Stanu Rycerskie-
go Imieniem, uzynilo Plenipotencyę
przed Aktami Pisarza Apostolskiego
de Actum Proszowiczy Dnia 17. Maja
Roku 1662. na Osobę Jmci. Kdra Wink-
lera

lera Świętej Theologij Doktora w Rzymie
na ten Czas rezydującego, y stato się, że
za Opponowaniem się Stanu Rycerskie-
go przez Jmci. Kdra Winklera Plenipo-
tenta uzynionym, nie otrzymali App-
robacy, y powrocili się z niczym do
Polski, jako opiewa List Illustrissi-
mi Fagnani Secretarij Congregat. v.
Cong. y rozkazu Cyca S. Alexandra
VII. do Nuncjusza Polskiego w Roku
1663. pisany, y dla tego owi Przywi-
lecy Jana Karimierza jako nieważny
y odrzucony, nie mogt wziąć żadnego
sweego Skutku aż do tąd, leżąc przez
Lat 99. w Archivum Collegium Lwo-
wskiego Soci. Jesu, Dopiero w Roku
1753. mając Prawo Cycom Jerui-
ci z Kieżmi Piarami o Szkoly w Ły-
dach Ładownych Apefrosolskich, które
miej we Lwowie pretendowali, owe-
go Przywileju nieważnego y od App-
robacy odrzuconego z Łożysha swe-
go wydobyli, y nim się naprzeciw Kie-
zom Piaram składali bez żadnego
Przypozwenu Akademij Krakowskiej,
Gdy tedy Ładowny Apefrosolski, nie ma-

jaż, żeby kto dat Korporację o nieważno-
ści Przywileju owego, mniemał go być
za ewangeliję, y według niego postępować,
zakazawszy siężem Piątem Abbat
fundować we Lwowie. Przeko Cyrowie
Jezuici, że jni się Przywilej Jana Ka-
zimierza, w sprawie z siężem Piątem
mi udat, pozweli triumfować, y we
Dwa miesiące po Dekrecie, bez żadne-
go znówu Przypozwu Akademij kra-
kowskiej otrzymali Approbatę po-
mienionego Przywileju od Najasnie-
jszego Króla Jmci. ^{Pa} N. Milt. Wkrót-
ce potem udali się do Krymu, y wyjed-
nali sobie od tatarskiego Cyca Świę-
tego Klementa XIII. Bullę na Otwar-
cie Akademij wszystkich Nauk we
Lwowie, a to na fundamenie owego
Przywileju Jana Kazimierza przez
Najasniejszego Króla Jmci. ^{Pa} N. Milt.
ad malam informationem approbo-
wanego, tż jednak Bullę otrzymali z
tż wyraźną klauzulą albo ostrzeżenie^m
Jezeli przez takowe Otwarcie Akademij
we Lwowie nie będzie komu przeszkoda
albo prejudicium. O takowych Zamę-
stach y Progrepsach Cyrow Jezuicow wiel-
ce

ce szkodliwych, dowiedziawszy się Akademia
krakowska y Łamoyńska, Kaniości przez
Ablegatów kwerela swoje naprzeciw
Cycom Jezuicom do Majestatu J. K. M.
do J. K. Jmci Prymasa, do J. K. Jmci
Biskupa krakowskiego jako Kanclerza
swojego, tudzież do wielu Jnnych Jasnie
Wielmożnych Senatorow, Biskupow,
Ministrow koronnych, na ten Czas
w Warszawie przytomnych, że tak-
owy Onych Progreps jest z naruszeniem
nie tylko Praw koronnych ale tż y
Przywilejow swoich. A nad to expo-
towały naprzeciw tymże Cycom Jezu-
itom królewskie Mandaty, y ostre
Inhibicje de nihil attentando, aż do
finalney Decyzji: Wzajemnie tż Cy-
rowie Jezuici Lwowscy wydali Man-
dat królewski Akademiom krakowskiej
y Łamoyńskiej ku Approbacji Przywile-
ju Króla Jana Kazimierza sobie nadane-
go. Ale Cyrowie Jezuici, nieuwierając
na intymowane z obu stron prerre-
czone Mandaty y Inhibicje, nie czeka-
jąc Papowej Korporacy, pozweli ^{via facti}
y skupili się kilka placow, domow y
kamienie miejskich przeciwko kon-
stytucjom y Peskryptom królewskim

na Szkolne Lectoria, Akademię w rzeczy samej otworzyli, y kilka Promocyj na stopnie Doktorskie opravili, nieodnosząc się by najmniej w tak wielkim całej Rzeczypospolitej tykającym się Interesie na Seymie Przeswietnych Wojewodztw, Ziemi y Powiatow, do Jasnien Wielmożnych Jm. Jm. Senatorow, Dygnitarzow, Urzędnikow, y całego Rycerstwa: jakoby to do nich, wie dzieć o tym y interesować się do tego, absolutnie nie należało. Porachodźmy delikatate tak kupna Płacow, kamienie, jako y Otwarcia Akademij, naprzeciw Cycom Jezuikom Lwowskiem, solenne coram Aetibus Publicis Protestacje y Manifesta Przeswietnych Kapituł Gnieźnieńskiej, Lwowskiej y Chełmskiej, Przeswietnych Wojewodztw Krakowskiego, Wotynskiego y Czerniechowskiego, Przeswietnych Księstw Oświęcimskiego y Zatorskiego, Przeswietnej Ziemi Lwowskiej, tudzież Akademij krakowskiej y Ławowskiej de attentatis; jako o tym dosyć obszernie tak w Skrypcie pod Tytułem: *Popugnatio Jurium Universitatis Cracoviensis*, jako też w drugim Skrypcie pod Tytułem: *Liść Przyjacielski do Nauczycielow Szkol Lwowskich*, opisano jest; Skrzętnie jednak Przeswietne Wojewodztwo krakowskie oświadczyło Protekcję swoją Akademij krakowskiej, kiedy na Uzyskanie Manifestu

ustanowiło

ustanowiło Laudum na Seymieku Boni Ordini Roku przeszłego 1759. w Poniedziałek po Święcie Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, którego Series takowa jest: Co się tyje Zamiesionego do Przeswietnej Akademij krakowskiej Interesem, względem Brekcji Nowej Akademij z Cycom Jezuikami Kollegium Lwowskiego Zachodzącego, et eo fine podanego nam tu Projektu; ten in tuto et toto chce mieć zachowany, obligujemy Jasnien Wielmożnego Jm. Jm. na Marszałka, aby zaniósł Manifest projektu dem Prorokow Naszych Jmieniem Kota Naszego w Grodzie krakowskim, z Oświadczeniem Ubramywania Praw tej Akademij Sturczych, y Prerogatyw Jęz. nadanych, nienaruszenie na zawsze trwać mających. Toż Laudum do Aktyw Grodu krakowskiego wraz z Manifestem Sabbatho ante Festum Sancti Martini Pontificis proximo Anno 1759. podane, stwierdzone jest Dekretem J. O. Trybunatu Koronnego skarbowego de Actum in Radom Feria Quinta Ipsa Octava Festi Sacratissimi Corporis Christi Domini Anno 1760. wtych Słowach: *Judicium proferens et c.* in reliquis vero punctis standum supra expresso Laudo Judicium sententiavit.

Całym wotowaniem tym tak gwałtownym Uchwu swoim uiecha się do Protekcji y Obronę Jasnien Oświeconych, Jasnien Wielmożnych, Wielmożnych, Mitosciowych Panow y Dobrodziejow wierna zawsze w Usługach Naja-

nieyrym krolom y całej Rzeczypospolitey a
 Kademia Krakowska, supplicujac zgł
 bohy Unizonoscia, abyscie Jasnosc Oświeceni
 Jasnosc Wielmorni, Wielmorni, Mitościwi
 Panowie y Dobrodzieje, zapatrywawszy się na
 Pradkow swoich gorliwosci, na Lauda y
 Protestacye tak dawnieysze jako y terazniey
 sze Przeswieitnych Wojewodstw, ziem y Po
 wiatow, na Przywileje krolewskie, na U
 chwaty Sejmow Walnych, byli Obroncami
 tych samych Praw, Przywilejow y Prero
 gatyw, ktore Najasnieysci Krolowie Polscy
 y Caty Rzeczypospolita raz na zawsze Ak
 demij Krakowskiej nadali, y Oney z mocey
 Protekcyi swojej niewypuszczali.

De H. S. E.
 J. W. Jmff. Hieronim Łatuskiego, Biskupa
 Kijowskiego, na konferencji o Reduk
 cyi Monet w Roku 1761. Danes.

Wielka jest Jedynowładca Prerogaty
 wa, krolować na Tronie, ale nie row
 nie większa Tron Łasiadae na Sercach,
Amari, coli, diligi, majus Imperio
est. Taką w Sercach wiernych Ło
 danych coraz bardziey łabiera Intro
 misyę J. Ł. Jm. P. N. Mitt. który
 się nie kontentuje prosepse, co potrafi
 y Nero y Domicyan, ale stara się pro
 desse Ocyryznie, co chyba czyni Tytus
 ius Trajan.

Oto y teraz miarkujac, że qui tangit
Nummos, tangit et Numina Deorum
Penates, Pupillamque Oculi. Chce Ła
 bierzei ostatniey Naszey ruinie, y na
 nayniejszym naywiększego, co tylko byde
 more na świecie politycznego Niestę
 scia Szereble stojącym, y bezdenią o
 statniego Upadku przeprasi leżącym
succurrere labentibus, imo jam la
pso, z woli y Dyspozycyi Jego Państwa
 ad Consortium Jasnosc Oświeconych,

Jasnie Wielmożnych W. Inf. Panów Ka-
wołany skoszyć się do Dania przede-
mny areygodnie mowiących J. O. K. A.
Inf. Biskupa krakowskiego Dobrodzieja,
y J. O. Inf. K. A. Biskupa kijawskiego,
knuw: co więcej: / Sercem złozonego
Laskawcy, a kuli ex nexu Senatoriskiej
Prywilegi, *quidquid nocivi scivero na*
mine uteroney, id quod tangit et an-
git praecordia ora loquentur. Sitabym
miał o Monecie mowić, ale niechże
przyniesi *tabulum*, *Verbis ut Nummis*
uti praeprzekam: Ze Deterioracya Mo-
net y Turfanterya Mennic Żydowskich
i a zarygują się niestety / y Chrześciance
Imieniem, a Żydzi obyczajem, z tą różni-
cą, że tamci obrzezani, ci zaś Srebro
nie więcej, a Łtoto obrzezujący, y do te-
go już przyszło, że co dawni Regnanci ka-
wali Patszerzow, to teraz Jeden z Sędzi-
kich z niemi się dzieli *Profitem* / że mo-
wią: / *alteracya Monet, jest to omni-*
um in Republicam irrumpentium
malorum pessimum, omnium periculo-
rum picaulorum Status periculo-

sissimum

sissimum. Nikt o tym wystąpić nie może,
y sama *Experientia* / y Pa na sobie
doswiadczaam przy ubogiej mojej Biskup-
stwa kijawskiego Jutraie, trzeg Łoto-
wę Dochodów, wszystko in *duplo* dro-
żej płać, Nawet na Jednym Weselu
Orgi za miast Dwuch Tysięcy, musiałem
wyptać Trzy Tysięce Tynfow; a tak
na jednym Artykule, prrto że nie-
masz w Polsce Łtota, ale zła tylko
Moneta, musiałem marnie stracić Ty-
się Tynfow, Co nie tylko mnie, ale ge-
neralnie wszystkim czepło się przytra-
fia. Do tego prrzychodzi, że co tam re-
cono, *Venite, emite, absq; Argento,*
to teraz z tym niecnotliwym Euro-
tożnym / że tak rzekę: / *adulterante*
exterā Potentiā Srebrem, nie można
się nigogo dokupić, a prrynamniej in
duplo, *triplo* trzeba prrzystać. Do tego
z Grasem przysztoby, żeby wszystkie com-
mercia upadły, Panowie by marnotrawni
prreptawiały wszystko szaleli, a chudzi

Pochoby musieliby się bez siła rzucić na granicznych do wygórnego życia potrzebnych, jako to Win, Sukien etc. ale obchodzie.

Wielki Statysta Cudzoziemiec temi dnia mi powieściat mi, że lubo Niemieckie kraje przez Prusaka opprzyradowane, wielką ponosily klęskę przez zupełną kraju ruinę y destrukcyi abominacyi, tak dalece, że ledwie za sto lat przecięgiem, podzwigną się potrafią; A toli nie równie cięższą, y jeszcze większą ponoszą krzywdę y szkodę przez Alteracyę Monet, co jest præjudicium Sculorum grande et ineluctabile omnium temporum, omnium statum detrimentum.

Novus passim, nemo repente fit malus.
Il ras de repente, tanquam ex insidijs
wytowiano ad non est. Etoto y dobre
Srebro, Dobre Tyrfy de repente staty się
nie już mali peiores, ale omnium, quotquot
unquam fuerunt pessimi, putidog, latro-
cinio, y to z Przypatkiem Sacrilegij Politi-
ci przy Wyrażeniu Ausu nefandō naty-
 Jack

Jack atych Dobrego Naszego Pana Mitego
 Wyobrażenia, y takii res sacerrima
 Nummus u nas cale sprafanowana.

Doży się teraz Polaka Chrystus Pan
 spytał, Cujus est hodie Imago? Coiby
 przysła odpowiedzieć, chyba to Vox
quidem ette. Nomen quidem Augusti
est, aut manus Esau, bo arcyfiluta
Lyda Efraima, mogą bezpiecznie stępnia
ry nazywać Esawem, o którym sam Pan
Bog: Esau autem odiō habui. Mo-
ina byto zabierze temu w czasie, ale już
teraz po karapie, y zda się że Puteus
faditur, dum incendium absorpsit o-
mnia decora et speciosa. Etoto y dobre
Salery y Tyrfy dawne, zda się wtasnie,
że zawieramy Drzwi do Stajni, kiedy
już konie poubiegaly, ad amissa non
datur regressus. Obnazona jest Cy-
ryzna z wielkiej kraju Odroby, Non
est ei Species, neque decus.

Utraciliśmy Etoto przednie Węgierskie,
 Kremnickie, Stolarskie, Utraciliśmy
 trzywymienite Salery Hiszpańskie
 krzyżowe y dobre Dwu Etotowli; O
 dawnych

Synfak fejnyłbrowych ani stychae,
 śchyba w Gabinetowych Numeryka-
 cyach se obawysz: / Ultraulismy Syn-
 fy dawne dobre, a nawet y te, co już
 miane były za złe, za Jana Kazimie-
 rza, y co jego Inicyalne litery J.C.R.
 Johannes Casimirus Rex thumavono
 Incipit Calamitas Regni. To już pra-
 wie lamentować przychodzi, Despera-
 tur unquam finis Calamitatis Re-
 gni, albo z Palmistą powtarzać za-
 tamyewając ręce nad nieskończonością, In-
 fixi sumus in limo profundi et non
 est Substantia.

Na wszystkie obracając się strony, ze-
 wszędy upatrując trudności, tu holca,
 tam gorazo, undique angustia; redu-
 kować / jakby stuszenie należało: / Syn-
 fy na szostak, bytaby Medicina morbo
pejor: Bogactwa Panowie, Gotowirny ma-
 jacy, silaby potrauli et inventi essent
minus habentes, trzecią częścią kapi-
 talow, alerby przecie ten gorzki kasek,
 tę nie stotą, ale kelarną. Ligituż stru-
 wieć mogli, bo unō avulsō non deest al-
ter Aureus, ale ubogi kmiotek, Praco-
 wity

wity Szermieśnik, co by in Sudore Vul-
 tus pracując na kawałek Chleba, po-
 torzył się na Spowrynek Noyny z killek
 Synfami, na rajutę znalazł się z killek
 szostakami, miałby sobie na raywisk-
 szę, co tyłko bydeć może na świecie, bry-
 wdę, y kawatatby na gwałt. Ład kto-
 śnie, Kaboystwa y Desperacye, dla Uly-
 scia Skhady, Swatły y Violencye. Łydby
 w karczmie nie przysionował Synfak
 na szostak, Chłop, u którego ubi-
 esca ibi anima, na tę dyminucyę nie
 zowalałby. Coż na tym? Mocniejszy
 Stabokogoby ciemniejszy, a stał by była
 Wojna Domowa, Bunt, Sedycy, U-
 bron, Gwie. Druga kora kryzna, et fierent
 posteriora pejora prioribus.

Wszystkie nowe Synfy są złe, to praw-
 da, ale między nimi są różne atego kucia,
 Gradany są złe, są gorsze, są najgorsze,
 są majęce Valoris intrinseci. Jt. 15, są
 takie, co mają w sobie 10. Groszy, są na
 rescie, co tyłko 6. Groszy warte.

Byby tedy wszystkie nowe Synfy in uni-
 versum redukowane na szostak, wi-
 by się stało? Łydostwo Arcygotrowskie,

Pestis Generis Poloni nefanda, wytowita
by owe ste, a przetowitaby na gorsze,
quod non manducat Bruchus, man-
ducaret Locusta, i takiby abyssus
abyssum invocaret in infinitum, ar
do ostatniego szurpu.

Torby byto, gdybyśmy się nawet ex amo-
re omnes amores superante Dulcissi-
mā Patriā i na to rezolwowali; kre-
dense i dawne srebro, nawet i kosciel-
ne do mennicy zanosić, a na Monetę
przebieć, boby dobrą Monetę, ci powożek-
ni od Urodzenia i z Wokacyi Lotrowie
przerobili na najgorszą i ex aurea
uxyniliby Plumbeam ferrei sculide Po-
loniam. Torby byto, gdybyśmy tan-
dem aliquando oczy otworzyli, i kru-
cie, a nie gardząc darem Boskim, te-
go używać chcieli, który nam Niebo hoy-
ną w Olkuszu szafuje Ręką.

Jakoby tedy tym Lotrowskim i: że takie
kz i: zabieżeć rozbojom? Dwójaki Sa
znajduje sposoby: Zniesienie Łanowej
Protekcji i Rozstawienie na Szlakach
Furwach, gdyby nieprzechowywano

kradzieży

Kradzieży, niebyłoby Kłodziejów. Tymie dwo-
sobem, dyby niebyło Patrocinium pro
Latrocinio Monet, dyby niebyło Protek-
cji odrodnych Synów, niebyłoby fałszów
Monet.

Deklarowaliby ratym na Sejmie pro In-
famibus in Generationes et Generatio-
nem tych Cyrychy Nieprzyjaciół, kto-
rzyby dawali Protekcję wprowadza-
jącym i to, lub wprowadzającym do-
brą Monetę Łydom; kajaliby się drudzy
poena ad unum, metus ad omnes.

Stysz, że we Lewowie przytrzymano Ina-
czną Partję i tych Synów, Także Drugą
przejął cudy w swym Urzędzie Jasne
Wielmożny Jan Pan Podskarbi Nadwór-
ny koronny, a że niektórzy odrodni
Cyrychy Synowie reklamują onę, da-
ją Protekcję Łydom, można mówić
bezpiecznie: Videbant furem et cur-
rebat cum eo.

Stypatem niektórych Schizm Starystów
pretendujących, że Jasne Wielmożnemu
Podskarbiemu Wielkiemu koronnemu
incumbit temu zabieć. Nie przeto, że się
kaszyczam korrellauz z awygodnym

gloriar i list: / jeżeli nie mnie, to me-
mu Domowi Pięściencem Janie Wiel-
możnym terazniejszyemu Podskarbiem
Wiel: kor: nie przeto, że go Serdecznie
kocham, ale przeto, że Serdeczniey P-
wde kocham, Muszę to wyrazić co są-
dzę. Podskarbi Koronny nie ma tyte
Ludzi, żeby wszystkie Furwackty opa-
trzył, y wszystkie Szlaki swojemi Lu-
dzmi oświecił po Granicach.

Niechże tedy jedno ze dwóch na przysiężym
Sejmie będzie opatrzone, albo żeby Ja-
śnie Wielmożni Hetmani przystawi-
li na Pograniczu Partye znawne kon-
trebandy Monet ostrzegające, albo że-
by w Rachunkach Podskarbinskich przy-
jęto były powynione od Skarbu na to
Rakłady. Niemniej nie sturanie argu-
itur de peccato Podskarbi Wielki kor:
że Jego Wina terazniejszych Monet Al-
teracya. Czytajmy Verba Legis Sta-
tutu Alexandrowego Roku 1504.
in Volum Legum Imp: Rda konarskie-
go y mojej Pag: 207. Ipse habeat
omnem Monetam curam, habeat quo-
que Probatores bonos, quia Ipse sa-
lariet &c. Czytajmy de tenore Jego
Przysięgi

Przysięgi u Januszkowskiego Pag: 207.
Curam Monetam curandam, quando unus
postulaverit, rationes Stuarij pro-
curabo. Jestże tu aby Stow o tym,
żeby miał moc valorem Monety redu-
kować arbitrarie? Co innego białe Mo-
nety Dobry, a co Innego redukować
złoty ad libitum; A do tego quis Spon-
sor, choćby sobie y tyte pozwolił Pod-
skarbi, żeby go w tym ustuchano.
Jest konstytucya wyraźna, żeby per-
wony Złoty Srebr w Osmnastu Złotych,
a teraz arbitrarie równie jak na
Drożdżach, y już podskoczyl na 20.
Złoty, to jest na 20. Złotych y Groszy
20. to jest jak 120. Złotych więcej,
a to przecież Prawu, kto tak Prawa
wyraźnie nie stucha, dopierożby Dy-
któw Podskarbinskich nie stuchał.
Trzeba zatem arcykrytyczniej po-
niewe securim ad radicem, y na Sey-
mie in plenio ordinibus huius ma-
lo mederi pod ciężkim rygoressem,
Trzeba na tym Sejmie procedere
Impetu non violento, Ale lente

pedetentim, paulatim, niz aspera in
vias plenas redukowai przypdzie.

Mniej Żalu będzie miał mieszczanek Chu-
deusz, Ubogi Chłopek, pracowity kre-
miesnik /: a tych Ludzi najwięcej
bo Bogactw mało, a Kapitalistów
już Nam nie stato /: o tych nie trze-
ba się frasować, dla nas Szkodaby by-
ła, a dla nich Szkodka; Ab kiedy Ei, qui
non habet, et hoc aufertur quod non
habet /: boć parum pro nihilo re-
putatur /: to ostatnia bieżnie despe-
rawa; Mniej tedy Żalu będzie miał
ultimum consumens Ciotwiek Gmin-
ny, gdy tylko straci Osim Groszy,
niż gdyby stracił 25. Groszy y Szeląg
Jeden na Tynfie. Gdy komor ukąsi,
to tylko ręką kiwamy, ale kiedy Pies
miłozkiem ugryzie do Żywego, to we-
źmie kijem po Grzbiecie

Więcej powiem jeszcze; Lepiej byto Tynfy
przebieć na Szostaki y Trojaki, aby tym
Sposobem na Szostakach nie traicił kto-
reli tylko 4. Szelggi, a na Trojaku tyl-
ko 2. Szelggi.

znosniejsza

Znosniejszaby tedy była krajowda dla
niego y prawie nieznaczna, a przy-
najmniej sensibilior traci na Tro-
jakach 2. Szelggi, niż na Tynfie Gro-
szy 25. y Szelgg 1.

Już do tego przysło, że y Szostakow
więcej nie mamy, a w Groszach w Lit-
wie y nie pytay, tak już nikczemne
Lydostwo Szelgga niewanie wytworilo
tak dalece, że co Prorok narzekal:
Nec erat qui eis daret panem, to te-
raz w Litwie przy Groszy y Szelggow
Defekcie, Ubogim Inszey niemożna
zawac Satmurny, chyba kukiethę lub
Obwarzanki, co to za opprobrium Na-
stri coram Gentibus, trudno tego wy-
razic, Eripit verba dolor, desuntque
loquela ubi defecerunt.

Tym ja godaję Sposobem zniosłaby się
nawet Suspicja abytecznie sta o złych
Tynfach, bo lubo już jest sita fałszywych,
ale nie wcale fałszywych /: jako mię
upewnili Łobnicy, którzy je topili
y analizowali /: Jest przynajmniej
25. groszy, a nas powszechna Opinia,

ktora kwykta Vitro activo patrzy na
 cudze Defekta, nie wie, że tylko w zagra-
 nicznych Sympach ^{zob. 15.} Podam ni-
 żej na Schemat jeszcze Inny sposób
 na fundamencie Otwarcia For Otkus-
 kich, jeszcze na nie znajdziemy kom-
 panij Unhosita awasujących, y Sereli
 się Materyał dawney przebrane
 jeszcze na nowe znaleźć pozwolę,
 nie mniej rzecz arcy potrzebna po-
 nare cupiditati metas, y założyć
 Granice Chciwości Kapitalistów Ban-
 kierów Sasiedzkich y kupców, ac tan-
 dem raz na zawsze Gazy determino-
 wać Valor pewny y nieodmienny
 Czerwonego Złotego, który teraz głu-
 pio z Kupcami się roznę y mieni
 codziennie, Stultus ut Luna muta-
 tur, coraz nowa kładra, a nigdy
 niewidac ostatney, niechże tandem
 stanie w Pętli, a niech nie będzie od
 Pórtu do Pórtu arbitrarie układa-
 ny, bo złoty pochodzi, co widzimy pod
 Pas karyskij Złoty, że złod będzie w
 kraju, choć Złota po Szpiklerkach
 pełno, choć gdzie jeszcze w Polce
 znajduje

znajduje się Złota Moneta, to kto ją ma,
 dusi w Skrzyni, w Nadzieje, że przyjdzie
 w Gory, a kiedy będzie raz na kaw-
 ale prefixum pretium certum, ad-
 equatum, invariabile, et non ad plus
 ultra wyrachowane, Toi każdy szę-
 pier proferet de Thesauro novum
 et vetera, y Wiczniove Dukaty re-
 ducet w Cyrkulacyę Publiczną. że
 zaś Materya ta jest Seymowa od-
 kładai onę do Decyzyi Stanow na
 Ordynaryjnym niedoszłym Seymie
 plus opto quam spero. Prytoby to,
 Czyżasie Ogien Woda? gdy już Pożar
 ze wszystkich Stron obarcza, y Pto-
 mienie za kotniere wypadające Grubie-
 tu dogromewają y dopalają; Stratym
 upraszać trzeba Najasnieyszego Pa-
 na o Zwołenie Extraordinarynego
 Seymu Dwuniedzielnego pure, unice
 et precise ad hoc Negotium Monet,
 nie mieszając żadney Inney Materyi.
 Gdyby zaś taki Seym w ostatney toni
 Cyryany zwołony, y niewybity potrzebny

Matunkiej przynależącej miastu w
 zrywać Odrodek Cycajany, prze-
 kupiony Judoż, Judożowski Prok-
 tor, takiego przystąpiwszy do kon-
 federacji przy Najasniejszym Panie
 Naszym, pro Hoste Patria et Infami
 una cum Successoribus ad quartam
 Generationem deklarować, a plura-
 litate Votorum ten Interes konury
 przynależny. Ale niż ad huc violenta
 media przysiężcie Najasniejszego
 Pana Naszego Mitt. o niedostawny
 Sejm / bo zta coraz gorzej mone-
 ta monet mentem, że codziennie daley
 giniejący / ex nunc trzeba upra-
 szae instanter, instantius, instan-
 tissime.

Dobrzeby rzecz była, aby jako Pieniądze
 w wszytkim Państwie były jedna-
 liwy Wagi, chociaż na różnych Miey-
 scach i pod różnymi Sceptkami bite,
 tak aby rerum mensura, tam avi-
 dorum, quam etiam Licpidorum
 były w całym Królestwie uniformes,
 to jest

to jest Seder i Jednaki korzec tak w
 Litwie, Prusiech, jako i na Rusi i w
 Koronie, Jeden Parnee, Jeden Stichtel
 albo Berka do Piwa, Jeden funt,
 Jeden kamien, Jeden wstępie i Jed-
 naki Solize; To wszytko konstytu-
 cyą opisać, po Powiatach i Mia-
 stach rozdać i pilno tego doglądać,
 aby stare Miary były zgubione,
 które teraz Variationem kryją, i
 pretia rerum zatrudniają. Do tego,
 gdybysmy jeszcze na kolo Granice
 zawarli, żadnych Towarów niewypu-
 szczać z korony, ale porwałajże po-
 granicznym wszytkim do Nas jechać
 in omni Necessitatis Casu, mielibys-
 my w krótkim Czasie znawne Porybki
 złota, i Naszeby się z Państwa Pienią-
 dze nie wyniosły i Srebra i Złota
 wieleby złota przybyło; A to ztę przy-
 czyną, że do Nas zaden Cudziemiec
 swojej niepowiezie Monety, tylko mu-
 si z Talarami albo Perwonem Zło-
 temi przyjechać; A jeżeliby sobie ze-
 chiał co kupić, a kupić konieczne

musi, bo od nas est plurimum te Towary wychodzą, bez których Vita humana difficulter conservari potest, jako to Jedzenia y do Odzienia się należące. Zboża, Woty, Wetny, a my od nich te Krechy miewamy, które do Delicypna leżą, jako to Wina, Korzenie, Pława ty, Futra y Sukna drogie, bez czego wielu obejść się może, a oni bez nas bardzo trudno

Gdy tedy Cudzoziemcy do nas przyjadą z swemi Towarami, najprzód my swoje rzeczy drożey w domu przedamy, czego uwrznie nie możemy, spuszczamy naprzekąd Zboże do Gdańska, y zagorawszy Woty do Wrocławia: Druga, że ich Towary od nich taniej kupujemy, gdyby im przyszło teraz same trudniej odwieźć jako my teraz nasze. Trzecia, że co teraz Cła Pograniczne sami płacimy, to już Cudzoziemcy sami za nas płacić będą, przywożąc swoje Towary

wary, a wywożąc Nasze. Czwarta, że miasteczka Nasze Pograniczne, w których będziemy Towary Nasze składać, zapomagają się z Gosciami będąc. Piąta, że gdy u nich za Kawarciem Granie wykorzystanie rzeczy w Górze pojedą, siła od nich dobrych Krechów sników dla swobodniejszego Porzucenia do Nas się przyprawia, z kąp z gęstego Ludu kontrybucyi do Skarbu Krechypospolitey przybystoby, juxta proverbium, ubi Populus ibi obulus, a proterviam pyrsznych Ganszuranow usmierzyłibyśmy, gdybysmy nad Wisłą w Szpiklerach Zboże sprzedawali.

Na ostatek upatrywać by Krechypospolita powinna w Chowaniu Pieniężny, aby na nich nie szukano Porzuthu w Mennicy, ale typus nexum Civium per fauliores contractus Pecuniarios, a potym Majestatem Principis, kłora et Imagi nis Inscriptione et bonitate me-

talli signata, apud Posterorū propaga-
 tur, apud Viventes conservatur et
 augetur, gdyż do Srebra y Złota, ta-
 ka tyłko ma być interioris Metallī
 Przyroda dawna; ktoraby tyłko sumpt
 na Mennice ulżony nadgradała a
 nie bogactwa Miencarza, Inaczej O-
 szukanie oziatoby się wszystkiemu
 Pospolstwu, ktorzy nie znają się
 na Lićbie y Taxie Metallow, muszą
 wszystkie swe Towary drożej albo ta-
 niej za Pięniędmi puszczać. Na tym
 tedy blisko przyszłym Sejmie Extraor-
 dynaryjnym, ktorzyby się niht / chy-
 ba odrodny Cyeryany Syn / rwać nie
 warił, / a quod absit: / gdyby się ter-
 warił, toby Sejm konfederacyj y przy
 Najasnieyszym królu Panu Naszym Mitt.
 konwyc należało; Trzeba by postarowie,
 aby Gory Olkuskie były ex nunc otwar-
 te, y Nowa według Ligi Niemieckiej by-
 ta była moneta pod Sztemplem Naja-
 snieyszego Pana N. Mitt. żeby kas pu-
 szkając te Gory Polakom nie były E-
 mulacye y Alterkacye między konku-
 rującymi, jak zwykły najlepsze pesser-
 dare

dare Projekta, Datoby mi się, żeby
 zawrzeć kontrakt z kompanią jaką
 Cudzoziemską / jako to Stollender-
 ską, Skwaycarską / ubezpieczając y in-
 wadyując się wszystkie Cła y Pro-
 wenta Cyeryany pro Indemnitate
 poniesionych Unhosztow, a to ube-
 pieczoną być, aby dobre Typy za
 te terazniejsze nam wracata.

~~258.~~

132

~~259.~~

Siste Gradum curiosa Cupido, Sta
Viator, attende Imagines Procerum
Polonia, nec mireris, sed strictissima^m
eorum disce ex singulis Virtutem, ex
reliquis fortunam.

Serenissimo Regi Augusto III.

Prudentis mutare Consilium.

^{Ingenium et}
Prinati Regni Voluntas sunt sociata sibi.

Maresch. Pri. Rarus in orbe Phoenix.

Maresch. M.D. Litt. Paculus in angulo, ergo pluet.

Capell. Pri. In pretio pretium, dat census amicitia.

Capell. M.D. Litt. Sapientia sibi edificavit Domum.

Castell. Craov. Ipsa sibi dat premia virtus.

Episcop. Craov. Nimum ne crede Colori.

Episcop. Culm. Super hanc Petram edificata Ecclesia.

Episc. Lucorien. Iustitia et pax osculata sunt.

Palat. Craov. Rexisset, si ratio vexerit.

Palat. Vilnen. In verbis gravis, in Opere sva vis.

Palat. Podolis. Omnibus placendo displicet Patria.

Castell. Vilnen. Secum habitat, nec gaudia tentat.

Maresch. Curis Pri. Fortuna alitur nimioq; favore.

Palat. Kijovis. Omnia facta sequitur superbia forma.

Palat. Ruffis. Abscondita secure jacent.

Palat. Petren. Sunt Bona mixta Malis.

Palat. Novogroden. Sapientia hujus mundi stultitia est.

Palat. Masovis. Non omni Spiritui credendum.

Palat. Ravensi. Sub melle dulci venena latent.

Palat.

Palat. Praeclar. Virtute non sanguine niti deest.

Ensifero Rni. Mens, ratio et Consilium.

Dapifero Rni. In verbis audax in premio piger.

Profecto Stab. Rni. Sibi soli sapit.

Incisori Rni. Ingenium, Vires, ferusq. Ensis adest.

Venatori Rni. Scientia Comes, Virtusq. Magistra.

Toż po Polsku.

Strzymuj kurs Ciekawości, Kasztanów Podorany.

Weyprzyci w Oltarz Łotakow, jak jest w sobie rorany:

Król, jako Pan rozumny, często mieni Łdanie,

W Prymasie rozum z Wolą w jednej mierze stanie,

Marszałek Wielki Phoenix, nowią jeden w świecie,

Litewski, jak kiy w łacie, aby Deszcz był w Leście,

Kancelarz Wielki chce by mu Przyjaciół się ptacita,

W Litewskim Małprosi sobie Dom już wystawita,

St. Kastellan Krakowski wzięt za Cnoty Dary,

W Biskupie rorany kolor mieć nie karze Wiary,

Na Biskupie kujawskim Kosić był zfundował,

Sprawiedliwość z Pokojem Łucki pocatował,

Wojewoda Krakowski Krap by wiodł przy Łdanie,

Wilenski przy Powadze. Stow Staby w Staraniu,

Łódzki chcą się miłym stać, Przykry Oczyszczenie,

Wilenskiego Kastellana Mysł wszystko w Dziadziźnie,

Marszałek Dworu Łaskę w Krolewsczyznach żyje,

W Kijowskim Wojewodzie Pycha wszystko kryje,

W Ruskim rzecz utajona bezpiecznie spoczywa,

Bełski Łancuch, w którym zteż dobre Ogniwa,

Nowogrod

Nowogrodzki z Małprosi wydał Wyprstwo Światu,
Małowiecki w Szalbierstwie strawił swoje Łata,
Ławski Świdziński. Pachoł ma Ładetka w Miedzie,
Bractawski Łaszczyt tylko z Próżkow swich wiodzie,
Miecznik koronny Stowa, jak w Łdaniu tak w Radzie,
Bespieczny niech Oczyszczenie na nim kładzie,
Łódzki w Stowach przepki, leniwy do Dania,
Koniusz z koronny Małprosi z swego Łdania,
Krayczy ma Korum, Sily, dobrze Szablę robi,
Łowczy Umiejętnością y Cnotą się zdoła.

Actum Lublini in Iudicio
Ordinarij Tribunalis Regni
circa Agitationem causae
Ministerij Regni Anno
Dni 1759.

Munera quae tribuit Mareschalcus furi & Lini
Hae benedixit Pastor in urbe sua.
Tori pro Poloni.

Ktore Dary Nadworna Laska rozrzuca,
Wszystkie Laska Pastorska wprawo btogostawita.

Ex his oblatis eo sig komu dostalo wedlug tra-
dycyi distribuentium rzetelnie opisane.

JW: Jmci Prerdyent od JW: Marszałka Nadwór-
koron ma wyrobione Biskupstwa kamienie-
kie. To prawda, że ten Godny Pralat Jugo sig
paspowal, komu sig determinowac ze swoga
Sentencya, czy Lasec, czy Pieczki? Ale na o-
statek Arcyf Biskup Krakowski Supremus
Resolutor prouum in sua Diocesi surgentem
zjechawszy na Wirytz do Lublina, wyperowa-
dowal, że lepiej dac kreskę, nizeli Biskupstwo
utracic.

JW: Marszałek Trybunalski od Jmci Pana Mar-
szalka Nadw kor Starostwo Drwinogrodzkie,
Ten między Jmci racyami te miał naywięk-
szą przyjac ten Wakans, żeby po skonowey Funk-
cyi niezwanu kapitanem, ale Capitanem, albo Starostą.

JW. Wotyński od Jm^{ci} Marszałka N. kor. 2000. #
boni et iusti ponderis, o co teraz bardzo trudno. Po-
wiedają, że to były stęchłe pieniądze, które kapitel
Jan Łęczycki i t. za Starostwo Lubawowskie, bo
on całe życie takie zbierał, na ostatku narem-
ował. Item Dożywoicie na liście y Starostwo Or-
ciechowskie od Jm^{ci} Wdy kijowskiego: 7 dwa
Partykularne, nie ma to być rzecz wielka,
ale tym czasem wygodna.

Tenże od JW. kanclerza W. kor. miał wziąć
3000. # ale je oddał, bo nie był w stanie.

JW. Łęczycki Starzy od JW. Marszałka N. kor. 3000. #.
Jego kolega od tegoż 1500. #. Co za niesprawie-
liwość tego Pana, równa Przystuga, a nie ro-
wna Zapłata.

JW. Łęczycki Starzy od JW. Marszałka N. kor.
3000. # z jednej kasy, jako y JW. Jm^{ci} Woty-
ński, obrachowywał, a in supplementum
Księ Jm^{ci} Biskup krakowski ofiarował Taba-
kierę Valoris 3000. #. ale że to często przy-
mają, ludzie, musiałaby być jako Waka na
12. Czub. Wątpię zaś należy, żeby była kame-
ryczwana, bo Księ Biskup potrzebuje wiele
Dyamentów na Ordery, które przysyła
do Sakni, czego y dawni Prymasi, y teraz nie-
sły nie czyni, ani żaden Biskup. Od tegoż
krawaka Łtota dana Jm^{ci} Pani Łęczyckiej
cum Indulgentijs circa partum, samemu
zas a Fulgure et tempestate, Kapitulacyi

od JW. Marszałka Nadw kor. corocznie 1000.
Łtotech Polskich, Daykore aby ta punktualnie
dochodziła, a certo modo, lepszaby były, niż Wro-
ska w Łęczyckim. Pas y Karabella Łtota of Jm^{ci}.
Wojevod y kijowskiego, to są bagateli, ale nie
podobna na Polskich Ustugach swego kawale-
rarskie. Dodat nieco z tantow, t. Podkomorzy
Lit. to jest: Łęgarek Łtoby y Tabakierę, ale że de
valore non constat, kto wie, czy nie była Tam-
bakowa. Na ostatku Księ Jm^{ci} Wda. Lubelski,
miał deklarować Rodzonemu Jegoż in solis
Wid Jm^{ci} Pannę Krasinską Starosciankę Nowo-
mieyską; ale że to prawie rzecz niepodobna,
żeby była Panna, na którą N. N. dosyć pięknie
pogłębali, miała się Łęczycanowi dostać. We-
sta też tam była Istuka Materyj: powinna-
ją do JW. kanclerza: Jola samey Jm^{ci} Jm^{ci}, ale
że miała być nie można, czyli niegustowna,
zadano jej wroceno.

JW. Łęczycki Młodzy od JW. Marszałka N. kor.
2000. #. Niech tu każdy zważy, co za krawak.
da respektom kolegi, jednemu tantum, a dru-
giemu certum quantum. Miano dać y od JW.
kanclerza W. kor. 1000. #. ale że lepsze dwa
niż jeden, redijt unde venit.

JW. Wileński od JW. Marszałka Nadw kor.
1000. # Na tego kawalera caleby było dosyć,
ale on jeszcze chciał Porucznikostwa od Jm^{ci} Jm^{ci}
karwickiego, y mogłoby to go było dosyć, gdyby
był w służbie nie uszedł, na co maję dozwolić.

Stugo się Nieborak opierał, nie chcąc go oddać, aż
ta rzecz motu Stuba uspokojona, że go musiał
wrócić, y owszem już był abjudicatus a Functio-
ne, alias podobno wyperswadowali, że którzy go
mieli sądzie, et spai coingvinati, a tych była
Moralitas. Nadgrodził jednak to Umarwienie
J.W. Marszałek Nadw. kor. wyrobiwszy Chora-
stwo Pancerne pod Znakiem Pańskim Temu Go-
dnemu kawalerowi in recompensam wiernych
Usług Jego.

Dosyć tedy przykta nie expedyowawszy Urzędu
kollegiaty Lubelskiej J.O. N. J. Biskup Krakow
dawczy Generalem Benedictionem oryburatowi:
Pax Vobis. z Lublina. Po którego wyjęciu
taki wypadek Apolog:

Vetitam est pridem Miscere sacra Prophanis;
Jamqz Prophana desunt, cum Sacer solvit Nefas.
Toż po Polsku.

Łazarz jest świeczką mieszkającą ze świętą robotą,
Dziś w modzie u Biskupów Pałac za nieczystą.

Copia Responsu Jasn. Wielmożnego
Jm. Pana Matuszowskiego Kancelarza
W. koron J.W. Jm. Adm. Wodzieckiego
Podkancleremu Koron danego d. 14. Febr.
anno Dni 1761.

Odebratem od Wm. Wm. Pana Dobro-
dzieja list tą Poutę, w którym inkludo-
wany Uniwersał na przyrosty Sejm Extra-
ordynaryjny, znalaztem: Odebratem
prawdkiem z wielkim Podziwieniem, że
z tej Przyczyny, że J. K. M. J. N. Mitt.
Sejm Extraordynaryjny składa, ale że
składa non precedente Senatus Consi-
lio, jako chce mieć konstytucya Stani
1637. Vol. 3. fol. 912. tudzież Stani
1573. Vol. 2. fol. 893.

Je konstytucya, że stanety, zrobity to ra-
tiones Status za Zygmunta III. barzo
wiele Sejmow doprawowato się, tak że
Stany Rzeczypospolitey zamiast Crucia
Beneficium Rady Publiczney, czuty się
były enervatos przez częste składanie
Sejmow; y dla tego postanowiono, aby
precedente Senatus Consilio składane
były Sejmy Extraordynaryjne, żeby Se-
natorowie z Najasniejszym Panem

zwiali necessitatem praegnantem kto-
reia Seymow Extraordinarynych, re-
by nadaremnie za miast Pomocy non
enervent Status Expensami Seymo-
wymi.

Kiedy znowu za Jana III. Seymow Polon-
gaye za miast Precioniedzielnych agita-
wały się y po trzy Miesiące, knowu Rzecz-
pospolita widząc Enervationem Fortun
Zieniących się na Sejmiki y na Sey-
my, napisata, aby Sejm Precioniediel-
ny konczył się w ten Dzien Tygodnia,
w którym się zaczyna, Po Skonczonym
Terminie Seymowania, to znowu limi-
ty Seymowe wymyślone były. I na to sta-
neto kilka Konstytucyi, abrogando wszel-
kie infuturum Limity Seymowe. Tak
to Rzeczpospolita ex Casibus pisata Pra-
wa zabiegając Enervationi Fortun sła-
checkich. Coż teraz powiedzą? że non
precedente Senatus Consilio Sejm Ex-
traordinaryny stłoni contra mentem
drugiej konstytucyi. Powiedzą: że Na-
jśnieyszy Pan, jako Ociec wszystkich
Poddanych, niemwie peccare erga Fili-
os, y choć się przer drugich tamiz Prawa
to na Wszech Pana będzie katas, że jako

Custos

Custos Legum nie przestregate, Pana,
ponieważ każdy król y monarcha na
to ma Consilium, aby mu radzili wie-
nie. Obacz na Uniwersale Pieczęci
Podkanclerskiej, Al Nierawisii in Pu-
blico: Podkanclerzy, Po choci drudzy
radzili przeciw Prawu, to Ci zostają
Inevitably, a Wszech Pan, ex ratione da-
ney Pieczęci, Publicznie się prezent-
ować musi; kiedy miał być Sejm Ex-
traordinaryny, Cremuż go nie zrobić
Prawnie. Król Jmć kadney wtey mierze
nie ma korzysci, a Prawa się tamiz.
A ratym mam honor etc.

PROJEKT

Na Sejm in Ordine Wyrowadzenia Dobrey Monety w R.^u 1761. podany.

Ponieważ nullius Culpa z Obywatelów Polskich a Synów koń tak ciężko skazadna następiła strata na złey Monecie Srebrney przy Wytowieniu y za Granice wywiezieniu przez Żydów Dobrego Złota; Wzjęt przy nalezy na przyszłym Sejmie taki wynaleść sposoby przez którychby y Żydzi byli karani, y od tego się kowali od tego krynminatu, za który w krajach przymiennych na Gardło karzą, y żeby niewinni Obywatele Polscy na złey Monecie od Żydów wprowadzoney cale nie tracili.

Podługich Trutynacyach rożnych y coraz Inszych a Inszych Wystrukania sposobow, tandem pro vili Sensu meo ten sposoby datby mi się ex temporum Calamitate et Exigentia adagratissimus, Minerality Otkuskie otworzyć, Podskarbiemu Wielkiemu koronneemu dać Moc y Władzę uformowania Societatis Kapitalistow, byle nie Cudzoziemcow nieprawnych, y żeby Podskarbi był in Responsione na swojej Fortunie. Proinde Administrationi a wzajemnie Inwzajemnie żeby assekurowata na wszystkich Cechach y Dochodach bezpieczeństwa y Warunkach Summ preumerowanych Dynastow dobrych redukować iże

Tyśmy terazaisze. Tyśmy dobre nowe, iach
mają Valoris intrinseci Groszy Trydziestu, a
Valoris Dealis Groszy Sierdziesci, to i naten
kas nikt tych Tyśmow nie wywiezie za Gr-
nice, boby tracił 10. Groszy na Jednym, a
tym sposobem w kraju się zostają. Te do-
bre Tyśmy mając, dopiero że wywołae y przy-
karae, żeby one odnosono do Mennic do
Przebicia na dobre; Ale że Tyśm Tyśmowi nie
rowny w Decesie, y mogłoby się stać, żeby ży-
dzi nowych y gorszych pod tymie Słtemplem
wybiwasy, naworili. Wiż przykarae ich
Hermanom, żeby wszystkie Granice gęste-
mi Furwachami opatrzyli, y wszelkie prze-
jeżdżające Osoby y Wozylustrowali. Zakarae
konstytucyą Sejmową, żeby w Sześci Miesiący
po Wybitciu Monety Nowey, Stare Tyśmy traciły
Valor y nie były przyjmowane in Commercio
sub poena Confiscationis.

Tak się Woyna Monety, y Traktaty nastaję, tak
w ten Tyśm przebieć na Jnszy Słtemplem ad
Ligam Imperij, aby Commercia nie upadły
z ograniczeniem krajami. Konifikacyą Un-
korsow w Dobywanie Mineratow y Dziejow
w przerobionych szych na dobre Tyśmy będą
mieli Impreffarij: Les Entrepreneurs. pod
Dyrekcją z odwarbięgo zjednoczeni z Prowen-
tow tychie samych Mineratow do tylu Lat,
poki awansowanych Summ per Extenuatione
nie

nie wyrobisz. Na to ma być od Krecy po-
spolitey naradzona Kommissya, po trzech
Kommissarow z każdej Prowincyi, tum
Senatorij tum Equestris Ordinis cum
facultate Licetę dat w Wytrzymaniu
decidendi. Ze kas cuius sua arte fiden-
dum est, a nie może coetus de Coloribus ju-
dicare; Wiż do tej Kommissyi trzeba za-
cignąć Artisperitos, biegłych w Metallur-
gij Złotników y Kupcow, Ligan Imperij
wiedzących, ktorym, jako y Ich Misjom
Kommissarom za Pracę powinna nastę-
pieć z Prowentow tychie Gór Otkuskiech
Rekompensa. Żydzi areby luan poenas
pro retroacto piaculo, a napotym się kaja-
li; Nalęzy ich tak karać, per quod quis pec-
cat, per eadem puniatur.

Niech każdy Gospodarz od Stowy proferwo-
nym Złotem na rok jak w Turciek Char-
ptarz, zkap się znowie Skarb Koronny z bo-
gaci, y na niewolike Krecypospolitey do-
treby wystarczy.

Articulus Secretus. Ale z tym ostatnym
Projektem, zycybym tanquam ex inci-
dijo wypasc pod kas samego Sejmu, bo
gdyby teraz o tym dowiedzieli się Żydzi,
przekupiliby ktoręgo Lota, aby Sejm
zerwany cate drito reposit.

PROJEKT

Na Sym Extraordinaryny Dworski
Dzielnik w R. 1761. in Ordine Dobrey
Wprowadzenia Monety.

Nigdy dostatecznie niewyrażony Upadek między Janami w Krzyżopolskiej Kierownicy sciami będzie można przypisać Ultraie Stary Srebrney Polskiej Monety, która niby w Żelazny albo mato co w lepszą się obróciła, przez co przetia rerum trzecią częśćią i więcej w drogę poszła, co każdy Experyencyą dowiada.

Składz Sprowadzami do Skatowania Druków, nie widzą się tylko dwa: Albo Znieście teraźniejszy Syntow, albo Otworzenie Mennicy. Znieście czyli Redukcyą Syntow na Złoto, niby się widzi potrzebna; ale rany niezagoji. Ten pierwszy krok pomógłby cokolwiek i absoluto Dominio, gdzie przestępiwszy Zakazanie Wprowadzenia redukowanych Pienięży konfiskują; W Wolnym zaś Narodzie, jak Nasza Kraina pospolita, oprócz prywatnych Ludzi, niht nie zezwoli na Skwidowanie Wozow etc. Tym sposobem coraz będzie przybywało tych ostatnich Syntow, bo następiwszy Redukcyą Syntow na Złoto, Chłwoz, czyli Żydowska, czyli Janowych, dxi, potrafi wykupić po Złotemu owe pierwsze Łaskie Synty, oraz one wyprowadzi z kraju, a na to miejsce dla swego Awantaju takich ostatnich, jako teraz się zniewity, do kraju przywiezie, y tak cokolwiek jeszcze między złoty

Dobrej mamy Monety, y tę wygubią. To nastę-
piwszy cała Polska y Litwa tylko Jedną rzecz
będzie miała Pieniądzy, bo drugie dwie części
za nie mogą być porzytane. Każdy takwo
pomiarować potrafi, do jakiego końca z Krę-
czywspolity Polską przyjdzie, jeżeli przedzi-
staniek nie nastąpi, a ta Calamitas by lat
10. potrwaić miała. Otworzenie mennicy
nieznie takwa, trzeba Sejmu, takowego Co-
ventus niepewny. Tu następują rozmaite
Reflexy: Obawianie się korywody Publiczney, Bo-
jaka, że Nowa Moneta srebrna znówu będzie
wykupiona, Defectus w Skarbie, że na Ukło-
sła Mennicy Pieniądzy nie mamy. Niegdza
komu by takowy Interes był wiadomy, aby
go należycie utorzyć: / te podobno nayspryn-
cywalnieysze są przeszkody. Ale tu ugens
necessitas, bo całe Corpus będzie Gangreną
zarazione, jeżeli Calamitas nieoderwiemy ręki
ratując. Wzjęć nieporadziemy bez Sejmu, bez
Otwarcia Mennicy, Inne sposoby są tylko palli-
ativa, supponując, że tandem Jedności y Reo-
lucya nastąpi Otworzenia Mennicy, mogłyby
następujące Punkta stawić pro Informatione:
1mo Na sam początek musi być bezpieczeństwo
aspekrowane dla tego, który się Mennicy pro-
ceymie, czyli jedna Osoba, czyli kompania z kilku
Ludzi.
2do Kontrakt z nimi uczynić potrzeba, słać ma-
ją kuc, słać Tyrfow co do kuc y słać Skostalcow.

3^{tio}

3^{tio} Słać w Trywnie kolarskiej czyli krawowskiej
ma się znapowować czystego Srebra y słać Miedzi.
4to Słać z talerzy Trywny mająć wykuić Tyrfow y
Skostalcow.

5to To uchwaliwszy Mincarz prawić Cautione
podeymuje się swoim kosztem Srebra y Miedzi
twarzyć wszelakie Requirita przystawic,
oprow Budynku na Mennice, który Krę-
wspolita obmyśli, jako też pewny Procent
Mincarzowi za Jego Prae y Expensa.

6to Mincarz powinien będzie każdego czasu od-
powiadać za doskonałość Proby, która mu po-
dana będzie od Kręwspolitey y wydatkować
do tego kommissarow. Gdyby można, żeby
Mincarz był Nacione Polak, lepiejby było.

7mo Kręwspolita będzie miała przysięgłych
Probiercow, którzy za każdym Zapieraniem sre-
bra powinni będą dać Probę onego; Ta Proba
będzie Zapierczowana dla konfrontacyi z wy-
kuią Monetą z każdego kotta, aby fałszu nie było.

8vo Nie Kreplta Inney Expensy mieć nie będzie,
oprow Obmyślenia miejsca y sposobnych Bu-
dynkow, kłeci Jasnemu Wielmożnemu Jmci Panu
Podskarbiemu Wielkiemu koronnemu o tym
mieć Stawaanie, Ten, tanquam Supremus Rei
Monetarius Praefectus, ex Officio Doros mieć
będzie, aby się Krewry in ordine działu podług
kontraktu. Kommissarow Kreplta nara-
czy, których sobie upodoba.

9no Jak prędko wzrósłaby Gotowość będzie Mennicy,
tak zaraz wzrósłaby Ciężarowska Moneta y

Saskie Tynfy muszą być zakazane, y pod kon-
fikacyą zabronione, Inaczejby Nam znowu
nowe Tynfy wykupiono, ale gdy kurrencya
nie będzie tylko nowych Tynfow pod nowym
Sceptrem y nowym kompartmentem, kto-
re in Compensationem redukowanej Saskiej
Monety mogłyby być podniesione, naprzykład:
do 45. Groszy, ażeby przez to Podniesienie
wszystcy komportowali Saskie Tynfy do Men-
nicy do Przelania Ich na r. r. r., zagwarantoby
się też tym Podniesieniem Tynfow do 45. Gro-
szy, żeby już Ich na Granice nie wykupiono
jak tylko za 40.

10mo Ogłosić kasetami w Cudzoziemskie kra-
je, że do Polskiej Innych Piędziarzy brać nie bę-
dą, jak same Tynfy de nova radice. Szczęśli-
wie albo będą musieli takich Tynfow sobie przy-
sprosić, albo Polskie Towary Wexlami pła-
cić, lub 40tem, bo zaioższy postronnie Pię-
niądze na Polowę Waloru, nie będą mieli
racę wykupować naszych złych Tynfow.

Copia Regulamentu w Prusiech przez
Regencyą Moskiewską uwyndonego
in Anno 1761.

1mo U Saxonii bite Tynfy albo Orby według
przytężonego Sceptera pod Liębą 1mo
Krolestwa Pol.kiego Laurem y Herbem
uwiecznionym, we środku Herb Elektor-
ski Saski pod Probie 1754. Na Dole
z Probu Laurem przy wychodzących
Gatunkach Litery C. C. we środku zaś
na Dole Liębą 18. majęce, potym po-
znane być mogą, że Scepter Ich la-
dajako wyrażony. Środkni Herb y w
nim Saskie Mięysce, jako są nieznanne,
korona tak na Głowie Krolewskiej, ja-
ko y nad Polskim Herbem. na doł idący-
mi kreskami znaczone, nawet na Bo-
kach Lięby 18. Litery C. C. niewyra-
źnie wybite tak, że osobliwie pierwsza
litera C. całe jest nieznanne. Tego fa-
tunku Tynfy nie mogą być więcej warte
jak Groszy Pruskie 11.

2do Drugi Gatunek tegoż prawie Sceptera
y tegoż Probu 1754. według Wyobraze-
nia pod Liębą 2do tym tylko od pierw-
szego różni się, że na Dole znajdujące
się Litery C. C. lepiej są wybite, osobli-
wie

wie pierwsza Litera C. cale znaczna, szepel zas sam jest podty y gruby, korony kreskami maleni na dobiegacemi znaczne, Corzet w Polskim Herbie lepiej y barzkiej wywarony, jak w pierwszych. Tych Tyrfow Walor nie moze bydz wyzszy, jak Groszy Pruskie 15.

3to Miasta Danska Tyrfy nowe, z wyprzeniem ukoronowanego Portretu w Krymskim Stroju z Napisem w koto: D Ci Gratia Augustus III. Rex Pol. M. D. Litt. Russiæ Prussis R. D. i. et Elector etc. Na drugiej Stronie Herbu Danski z dwiema trzymajacemi go Lwami, nad Herbem dwie Palmowe Gatunki na krzyz, a między niemi Liczba 18, znajduje się w Roku 1759, bite szper Obrzezki, w Roku zas 1760. z drobnym Obrabkiem. Te Tyrfy warte Groszy Pruskie 17.

4to et 5to Wroclawskie Tyrfy z Litera B. y Brandeburskie z Litera F. warte szper Groszy Pruskie 14.

6to Polskie Sashie Tyrfy wedlug Wyobrazenia pod Liczbą C. na których pod szeplem krolestwa Polskiego Litera T. wy-

razona

razona Roku 1753. 1754. 1755. y 1756. Dobrze cale sz. Takie Tyrfy Sashie Roku 1754, 1755. y 1756. ktore prawie tenie sam szepel z obu stron maja, jako te, o których H. C. namienilo się, z ty tylko roznica, ze pod Herbem krolestwa Polskiego Litera T. nieznajduje się, lecz na Szy Miescu Liczba 18, a po bokach tej Liczby Litera C. C. crysto y delikatnie wybite. Tyrfy same z Obrzezka drobną, y tym tylo znaniecm roznia się od Tyrfow nastadowanych pod Liczbami 1mo et 2do opisanych. Te zas tak, jako y te, ktore Litera T. na sobie maja sz, dobre, y z zupełna brane bydz maja za Groszy Pruskie 18.

7mo Tyrfy nastadowane Sashie, ktore le-
dwo szeplem bardzo malo roznia się od Tyrfow H. 1mo et 2do opisanych, przeciez jeh biece bardzo podte y niewyrazne jest, we Wroclawskim Herbie Elektorckim Sashie ewcale nieznaczone y w nim znajduja się Sashie Mierze nie do korekcji. Litera C. C. ktore pod Herbem na Bokach Liczby 18, znajduja się, sz daley jak zwyczajnie do tej Liczby odrazone, wieksze y grubo wy-

bite

284.

bite, obrażili ich grube, mało warzące
Roku 1755. Ich Walec nie może być jak
Groszy Pruskie 14.

8vo Berlińskie Typy według wyobrażenia
z Literą A. na dole R. 1757. y 1759.
bite warte są Groszy Pruskie 14.

285.

Pamięć na Sejmiki Przedsejmowe a. 1764.

1mo Promowować krzywdy Senatowi, że bez Ich Rady y
Senatus Consilium Sejm Extraordinaryny narażają.

2° w Uniwersale pierz ~~Radę~~ Radę Senatowi, a tu nikogo się
nie radzono, nawet y tych Senatorów, co do Roku
Króla Inf. są narażeni.

3to Ministeria Status od Porzątku Kracypospolitey
postanowione, Zaręczyć do Odbywania swoich Fun-
kcyj, Osobliwie Pierztaarze postanowieni do Poda-
wania Przywilejów, Expedowania Publicznych
Interesów, Wzrostko to Im odjęto; a prywat-
ne Osoby też Expedycje exekwują, Co się prze-
ciw Prawu wyraźnemu dzieje.

4to A ktoż to zabiera? y sam podług swego Umy-
śtu odbywa wszystkich Magistratów Kracypospo-
litey Funkcyj? Oto Minister Saski, którego
Prawa wyraźne od tego zupełnie oddalają, Przy-
rzeczenia Jego Królewskiej Inf. ekskludują pod Ob-
wiązkiem Faktów konwentów.

5to Tępow Apefjorskich tak potrzebnych nie ma do
Odbywania, ani być może, kiedy przez Zarządco
od niemałego Czasu Władza Pierztaarow, przez
Lat około Dwuch Set styngea, jest inkwiewowa-
na przez Zaporywanie Pierztaarza do Trybuna-
tu o Dekret Subsellij Sadu Apefjorskiego fe-
rowany, y w tym Sadzie Trybunałskim przez
Dekret nieprzywroty, Jurisdycje mieszają, y
nie tylko w Naturze swojej, ale z Okoliczno-
ści niegodziwych, z Publicznym Zgorzeleniem,
na kształt Monstrum nastąpiły,

niejako naruszona, y dalsze ztop czynione
kroki y Persekucye przeciwko wszelkiej Sta-
rności.

Oto Na ten Sejm, nie tylko z Nomenklatury
Extraordynaryjny, ale też jako w Zamys-
le y Czasie Najniebezpieczniejszym Intymo-
wany, wcale extra Ordinem, jest jedyné Ob-
jectum Materya Traktowania o Monecie mię-
dzy najpierwszemi prawie kłóskami jest zar-
pewne ta nie mniejsza, iż Wielość złoty y co-
raz gorzej Monety z Zagranicy wprowadzo-
ney, y dotąd, Nawet do kasy J. k. w. m. f. i.
Brykami przywiozoney, rozszerza się, y za-
raza Polskę. Ta Publiczna kryzys potrze-
buje zapewne Remedyow prędkich y skutecz-
nych, Co być nie może bez kognity, jako
to jest: Kogo posłać? Kto jest Author? Jakim
prawem? Jakimi Sposobami się dźwiga y
stato? y dzieje się aktualnie w tak wielkim
Krecyprospolitey y cale gubiącym Detry-
menie? Wzgię dla Bezpieczeństwa Publicz-
nego, aby takowej Chorobie nie była Re-
cydywa jeszcze niebezpieczniejsza, Treba
najpierwej, żeby Author złego, jako pod-
legający karze za złe Użycie Poufania so-
bie Jego Królewskiej Mości był Exemplar-
nie karany na Osobie swojej y Fortunie
tych, ile Rekompensa do Skarbu Publicznego
tak

tak wielkich Strat Obywatelom Krecy-
prospolitey /: których on jest przyczyną: /
wyciąga, Czego potrzeba, aby nade wszystko
jak najusilniej dopominata się Krecy-
prospolita.

ymu Na Komiszyą menniczną aby żadnym
Sposobem nie porwalali Postowie, Niech
się Przysięgą obowiązują, Bo jasno to miar-
kować można, iż na Otwarcie mennicy
narracyna Komiszya, Takowegoby pro-
stanowita do Pilnowania Sły, aby dale-
ko gorzej bit Monety.

Im We wszystkich Państwach w najlepszym
Kraje będących, Materya Monet jest naj-
trudniejsza do Ustanowienia pożyteczne-
go Monety, y ta Ciepła Kręgu Najmądrzejszych,
najsumienniejszych y najdoskonalej wyex-
perimentowanych potrzebuje Rzemieś-
ników, Ci nawet po głębokich y delikat-
nych Rozważaniach, Dopiero swoje Zdania
y Myśli prezentują. A Nasza Mate-
rya bez żadney Trutynacyi, bez żadney
Próparacyi, bez Cluycacyi, gdy będzie
przed się brana na raptownym Sejmie
Extraordynaryjnym, Dyby Postowie
byli nawet Anjotami, Jakże wtak nie
uodolnym frasz mogliby poznawać, roz-

Sapra, decydować y stanowić Materję tej
Natury, jak wielką Wagę tak liczne konsekw-
wielkie konsekwencye w sobie mającej.

9to Województwa y Ziemię w kardym od lat kil-
kudziesiąt Uniwersale Jego królewskiej Mości
Pana Naszego Miłosciwego na Sejm znay-
dują y zważają zważenia się nad tym Pan-
stwem, że już kilkanaście Sejmów rozew-
się bezskutecznie; że do tego widoczne są Przyczyny,
że żadney nie ma Gotowości, żadnego
Starania w Utrzymaniu Sejmu, y awszem
jest ożywiata, że Ci, którzy na złe używają
Poufania Pańskiego, umyślnie Niesnaski, Dyf-
fideny y Emulacyę wzniecają między Mo-
żniejszymi w Krecypospolitey, to konsekw-
aby w Odmęcie sobie wyrabiali Żyski, że ten
takowy, Cyfli Ci, Ministrom Narodowym nie-
godziwie odrywają wszystkie attrubowane
każdemu Urzędowi Obywania, że nawet sk-
ceflow skutecznych do Jego królewskiej Mości
Ministrom zabraniają, przez Oczernienie-
tychże Ministrow. Panu nienawisnie udają,
sami zaś niegodziwie pod Powagę Króla, choć
każdemu rozkazować, nawet y Ministrom
Pacis et Belli Krecypospolitey, które to fa-
talne, jeszcze w wolnym Narodzie dotąd nie
doswiadczone praktykują się Uzurpacyę, ile-
gity Krecypospolita znajduje się bez Rad Sey-
mowych, bez Sił Wojskowych, bez Wzrostu
Czwentow

Czwentow Publicznych, bez należytej Sygnawie
oliwości Odpowey, bez Ubezpieczenia od Postom-
nych korywd y Insultow, bez żadnych u szra-
dow konsekwacyi, którzy si obawiać się po-
treba i/ aby przy następie mających Tra-
ktatich y Umiarkowaniu się między sobą,
jakich Oczerniania y Awulacyi krajow Kre-
cypospolitey nie zamysłali; Wzrost jak nay-
bardziej, gdyby y Przyrzęga, obowiazac nale-
ży Ichmfo P. P. Postow, aby nade wszystko
Tryb Króla, y Porządku wszelkiego, każdego
Urzędu Prerogatywy, według Postanowienia
y Formy, przywrócone były. Jako król Jm
poprzyrzęgał Krecypospolitey przy Inaugura-
cyi swojej, przez Pacta Conventa przyrzekł
pod Obowiazkiem Exwinkulowania się do Po-
stuszenstwa w Niedotrzymaniu Obiektów Pań-
skich.

10to Jest wprawdzie Okolicznosc z tej Monety
Remedium potrzebująca, ależ te Rany y U-
rany dotkliwie ponosząca Krecypospolita dzi-
wować się powinna, oraz porównać, że Ci, kto-
rzy uimaginowali y wyprokurowali teraźniej-
szy Sejm Extraordynaryjny, żeby się nie u-
miały cierpić Narody Innych tak zna-
cznych Dolegliwości upominac na Sejmie,
y poradzać onym pod Czas Rady Seymowej.

11to W Ustawie Krecypospolitey Tryb tylko
Stany zna y uznawa Zbiór Narodów Polskich,

to jest, Król, Senat y Stan Lyczowski. Z tych
Trzech Stanów, Żaden w osobności żadney ma-
teryi Statuś resolverować ani stanowić nie
może. Dzieje się wyraźnie w Okolicznosci
Ligstwa Kurlandzkiego, który bez Wiadomości
y Pozwolenia Stanu Lyczowskiego resolvero-
wano. Takowy Przykład nie tylko z Istoty,
ale y w konsekwencyach może być nay-
szkodliwszy.

12mo Zareptwiał y zadumiał się Narod, obawia-
jąc na Porzątku Sejmu takowego, że na-
jświeższy król Karol był na Tronie przy
Królu posadzony. Narody Polskie będą tyl-
ko Osobę Królewską na Tronie jedynie mieć
chcieli, w tejże Woli trwać chcieli y po-
winny. A jakoby to Reprezentacya była
miała na Tronie siedzącego królewica? Bo
jeżeli, jako pretendują, w Reprezentacyi dy-
grecia kurlandzkiego, dyby y ta godność była
od Trzech Stanów Rzeczywspolitey ura-
na y utwierdzona, Niemniej wszelako jest
wzrost do Pozwolenia niepodobna, aby dy-
grecja kurlandzka mogła na Tronie przy Królu
siedzieć, Bo jeżeli, jako Członek Rzeczywspolitey?
Cóż? Dy w niej nieznajduje się szwary stan,
Chyba jako Senator? In Corpore Stanu te-
go Senatorskiego będzie policzony.

INSTRUKCYA
 Jasnie Wielmożnym Ichm. Panom Postom
 Przewietnego Województwa Podolskiego.
 Pierwszemu J. O. Aciu Jm. Stanisławowi
 na Winiaku Strabi Lubomirskiemu
 Strannikowi W. koron, nie tylko z Ante-
 cessorow swoich Sercem y Pamięcią w tymże
 Województwie kadiedrzonemu, ale też o
 czułościach Wielu Naszego Dowodami do
 Oro Publicznej Utrzymujemy. Drugiemu
 Jm. Panu Pawłowi Popielowi Stolnikowi
 Wislickiemu, Jm. Panu Mrazymilianowi
 ze Zborowa Zborowskiemu Chorążemu
 Wislickiemu, Jm. Panu Stefanowi Wę-
 skowiczowi Starosie Rudziewskiemu Jm.
 Panu Mikołajowi z Lubomirza Treterowi
 Czesnikowi Ziemi Stężyckiej, Jm. Panu
 Mikołajowi z Matakowie Matakowskiemu
 Starosie Opatowskiemu, Radzickie-
 mu &c. Jm. Panu Dominikowi Rajero-
 wi Starosie Kiszynskiemu na Sejm Ex-
 traordinaryjny Dwuniedzielny w War-
 szawie Dnia 27. Miesiaca Kwietnia w
 Roku teraźniejszym 1761. przypada-
 jący, w Opatowie na Sejmiku Przedsej-
 mowym Dnia 16. Marca Roku wstępu-
 wyrażonego Zgodnie obranym daną.

Własność Najasniejszych Niezwycię-
 żonych Monarchow Okrążona Polską Dys-
 pozycją Swiata całego, ta jest a nie Inna,

aby powierzone Państwa y Krolestwa sobie
 Namiestniczą Najwyższego Nieba y Ziemi
 Króley dysponowane były Władzą, y według
 Stanów Monarchyi kandyd Ustaw Zezwole-
 niem wypetniona własney Istotności Ob-
 serwaniya Wyroków Wszekmowności Pro-
 skiej, gdy od Kadrey Publicznego Urzędnia
 Corporis Reipublice Dolegliwości Jego
 Krolewska Inf. Pan Nasz Miłosciwy, omar
 y Infekcyi tak, aby ad aequatis medijs
 Publica salus sanari mogła, Umysł
 Uniwersatem w Prasie teraźniejszy wy-
 danym nigdy z niespodziewanego Przypad-
 ku, który Vitales Potreb Publicznych
 Zawiera w Sobie Spiritus, y niespodzie-
 wanym, a najwyższey Obyczajem Chorości
 anskim oddanemu Tygodnikowi, musi być
 z Nagłosci swojey najpotrzebniejszy Ratun-
 kiem zmonitiona y ubezpieczona, Niech
 Pan Zastępca bępie od wszego Stworze-
 nia czczoney, za Wolności Czasu pozwolo-
 na. Namiestnicza nas J. król. Inf. Pana
 Naszego Mił. na Świecie Władza, a w
 wolnym Narodzie Zwyczajna, niech ma
 swoje przyzwolita Wdzięczność y równe
 Staranie około Dobra Publicznego Po-
 dziękowanie, że Ten Pan, Wiary Świętę
 Obroniciel y Sey Opiekun, dla Bezpie-
 czeństwa

czeństwa internā et externā tranquillita-
 tis, zabiegając Uniwersatem swoim wszel-
 kiemu Niezręczności Publicznemu Krole-
 stwa swego powierzonego, tak Pamięć
 y Sercem przewiduje generalną Państwa
 tego Catoń, niezapominając Status Re-
 gni wewnat do potrzebnego y Zbawienne-
 go Ratunku w Obywistey Nagłosci, iż
 dając naturalney Mitosci Sercem, jako
 Ociec et Primus Regni Status, aby
 wtey ad casum niezręczności Przej-
 sposolita y wolne Państwo, które cum
 storum prostat fundata labore, cum
 storum pariter veniat salvanda salute.
 Chęć y Kadre Najasniejszego Pana Nasze-
 go Mił. kontentując, a Obyczaj publicz-
 nym Daniem z Wolności głosem ubezpie-
 czonym ratując Województwo Nasze
 Sandomirskie z Porządku swego do tej
 najpotrzebniejszey w Prasie przez Desyppa
 Herolucyi Consensu omnium Conivium
 Ingenio, virtute graves wysyła cum dei
 Serijs Postow, a jako na Prawach ko-
 ronnych, tak co Królestwa Państwem,
 jako y Stanowienia Praw samych na Sey-
 mach, y samo Seymowanie fundować się
 powinno, tak nienaruszenie do tychże Praw

stosując się przy starznej o Niezachowanie
Prawa tego Gorliwosci Ichm. Panowie Po-
stowie, Ministrowie Statuś zaniebali
Promowowania potrzebnego z Prawami
nakazanego. Senatus Consilium Seym
kardę Extraordynaryny poprzedzi ma-
jzego. Aże J. Krol M. Jan Karol Mitt.
pro Obiekt Seymu Extraordynarynego
Publicznego z fałszywej Monety po całym
Kraju rozsypaney krzywde w Uniwersale
swoim proponował racyt, tedy dopa-
mna się Ichm. Panowie Postowie, aby
Ichm. Panom Podskarbin utruisq. Re-
neris serio zalecona była Muneris sui
Executio w wyredukowaniu justu intrin-
seci Valoris kardęgo Patunku z Zagra-
nicznych Tyrfow, y ta Redukcyja pod nie
zawodnymi Koznicy między sobą tych Pa-
tunkow Inakami, aby Publico, przez wy-
drukowane Exemplarne z Wyprawieniem
Dnia, o ktorego ta Kurrenyja zawyżai
się będzie powinna, komunikowana by-
ła serio, y to będą się powinni Ichm.
Panowie Postowie dopominać.

Ze zaś za Unieniem terażniejszej
Kurrenyji z tych Tyrfow y Iney Monety,
wynika okrywista całego Narodu w tak
wielu Millionach szkoda, lecz która bez
swego

swego Authora nie jest, tedy tak dla Nas
grody Publicznego Deceptu, jako żeby im-
pune tantum Crimen nieposzło, a przez
to samo non detur Jus sceleri w dalsze
Casy Authorem y kooperatorow dolym
wadzenia tej fałszywej Monety inkwi-
rować będą, y aby z Osob y Fortunę
nastąpiła Satisfakcyja Prawami opi-
sana, nieodstępnie Ichm. Panowie Po-
stowie dopominać się będą, lubo za do
Proporcyi Kraju Rei Monetarij Instruk-
cyja gruntowniejsza być nie może, jak
przez Otwarcie Mennicy, lecz kiedy wy-
stkie dawniejsze o Mennicach konstytu-
cyje z naturalney racyi facilitates com-
merciorum z Zagranicznymi Potency-
mi, referując się ad Ligam Imperij,
tę Wagę y Patunek w Piciu naszej Mo-
nety, jaka jest w Sapiedzkich Imperij
Państwach, zachować karaty, O y teraz
ob eandem Commerciorum rationem
zachowaćby koniecznie należało, a w
wszystkich Imperij Państwach, dla wiel-
kich, na trwającą Wojnę, Wyktadow,
teyże Monety zepsowanej Valor, kto-
ry, z Zagraniczną Monetą, tę naszą le-
pszą, ktoraby z Mennicy wychodziła,

częścią drogo, częścią praktykowaniem
do tej sposobami, wykupowaćby się sta-
rano, y znowu nowa wynikneta by Kre-
cypospolitey Strata. Przeto ostrze-
gając, ne pejor sit medicina morbo,
Ciż Ichmł Panowie Postowie, etiam sub
discrimine Seymu na Otwarcie Men-
nicy żadną miarą nie pozwolą. Ot-
warcie zaś For Otkuskich do przywró-
cenia Seymu odwrócić starają się będą, przy-
czym obstarę niezawodnie mają.

Tak znowu tego kraju ruiny
z okazy tej fałszywej Monety na-
stąpił, mogłaby być przypisana
Czaji winy mniej dokładnej Ichmłowi
Panow Podskarbiach utriusq, Pentis
Inwigilancyi, że non suffocata scintilla
przez Łazar kurrencyi tej Monety w
pierwszych Początkach wynikłej, pozwo-
lił temu złemu w tak wielkie groc całym
świecie rozszerzać się. Lecz Ciżm
się zawsze złości, że przez Jedną Łagra-
niczną Jego Król. Mł. Interesem obowią-
zaną Osobę, wszystkie Krecypospoli-
tey Munia faworow Pańskich reprezen-
tować usiłując in munere suo exeguen-
do impediti byli, przeto domawiać się
będą, Ichmł Panowie Postowie, aby po-
stug

stug wielorakich Praw y Ostatniej kon-
stytucyi Anni 1736. in tenore Patu-
rum Conventorum wyrażoney, tak te
na Podskarbiach, jako Inne na Marszał-
kowskich, Kancelerskich, Hetmanskich
Ministryach pomieszczone Osoby przy
swoich Prerogatywach, et incumben-
tes sobie Operationes zachowane były.
Później za tymże in tenore quodam prae-
prodow Naszych tej Krecypospoli-
tey redibit forma, kiedy pod Najwyż-
szą Jego Król. Mł. Stug, każdy ad decu-
rem et integritatem totius Corporis
postanowiony Członek swoy, a nie dru-
giego Członeka Urzędu /: jak się teraz
incongruie dzieje /: sprawować będzie.
At ex Consequenti nastąpi, że non im-
pedita Podskarbiach Vigilantia winna
bez Człony będzie rzym Monety w
kray Krecypospolitey wolnego zabra-
niai Wstępu, non suppressa Kancel-
row Authortas in Suffragium Prae-
Jego królewskiej Mł. okolo Krąpow po-
wierzonego sobie Narodu postanowio-
na, potrafi swoją czynić Powinność,
a ten Zachowania się każdego Urzędu
w Obrobie Praw Przykład przyjdzie y
do Trybunałskich Jurisdycyi, że te

przeciwno Zakazom Konstytucyi w Spra-
wy Affesorskie /: jak przed Dwoma laty
inaudito practicabatur exemplo: swa
wai się nie będa; do czego contribuent
activitate sui Ichm Panowie Postowie.

Główna Uniwersałowa Głowa Król. Maji
informowane Województwo Nasze, że repu-
sitis omnibus tam multis et gravibus
Krecypospolitey vulneribus, na tym Ex-
traordinarynym Sejmie, pełny wielkich
Defektów Monecie, w tylu podobnych Przy-
kładach dawne decydowały Konstytucye,
których Esekucya etiam bez Sejmu na-
stąpićby powinna; Przeto Ichm Panowie
Postowie tym ranom, które tylko trzy
zgromadzone Stany mederować mogą, maxi-
mie szukać nie zaniedbując folgi, to jest do-
pominać się y radzić o potrzebnym Sit
Krecypospolitey Pomnożeniu y wzmoc-
nieniu do Obrony Potrzebach, bez których
Krecypopolita Sapiedziem Wojennym O-
gniem otoczona zostaje. O Reparacyi
Fortei, o Ucaleniu kraju Krecypospoli-
tey, aby przez majzję inter Belligerantes
Traktat podzielone, albo in aliqua Parte
oderwane nie były, a tak znowe przez
Cudziemskie Woyska Współbrani Na-
szych pokrzywnych Krzywda; O sposo-
bach

bach w Zabieceniu przez cześć Święto-
rzecia, już w Naleg obwołanym w Trybu-
natach Berprawion, w Obieraniu
Deputatów, y Innym Kiemskich U-
rzędników, tudzież w Ustanowieniu
Trybunatów zagrzewanym po Sejmikach
y w Piotrkowie Inkonweniencyom, a
tak wielki Rycerskiego Stanu krzyw-
da. Że Senatus Consilium Materias
Statius Trzem Stanom do Rezolucyi Pa-
nem zostawione, Nobis inconsultis De-
cydować się waryt. Y to ter singula-
riter zaleca się Ichm Panom Postom,
aby in casum irriti Rozyscia z Sej-
mu następującego Extraordinaryne-
go, ażeby ukarując dalszy Upadek Kra-
jowi z temi Pieniężmi grożący, intima-
bunt nomine Województwa Sandomir-
skiego Jmci Panu Podskarbiemu koron
aby tak Prawu in hac materia wypra-
żonemu, jako Ministerio sui satisfa-
ciat y Redukcy Monety skhodliwej
jak nappierwey uczynit. Oświadczamy
maiey y to Air Ichm Panowie Postowie,
Je gdyby tej potrzebnej Redukcy tej
Monety tenie Jmci Pan Podskarbi kwoto-
kę uczynit, tedy stworzą Mentem Wo-

jeuodztwa Naszego, iż na najpierw-
szym Boni Ordinis Seymnikowaniu
swoim pluralitate Votorum teyże
skhodliwej Monety Redukcyę uwy-
nie rezolwowane będzie, Co Ichm^{ści}
Panowie Postowie oświadczyc będą po-
winni.

A jako wszystkie wolnego Narodu
Naszego in pacata Republica Obrady
illis armorum premi niepowinni cla-
goribus, tak aby Woyska Koszyckie
w kraj Rzeczypospolitey weszły y W.
spolbrani Naszych w Prowincyi Wiel-
kopolskiej nieznosnie uciwkaję z Gra-
nie Naszych przez Oycowskie Hły ko-
lewskie, M^{ści} Pana Naszego M^{ści} Pie-
rotowanie, jako bydy more nayprzedy
ustajity, a przynajmniej w czasie Sey-
mowania następującego, o Mil. 20. od
Warszawy nieznaydowało się doprasza-
nie będą Ichm^{ści} Panowie Postowie, nim
do Seymowania przystąpią. W czym
wszystkim, jako perspecta nam dobre
jest tenentia et Prudentia Ichm^{ści}
Panow Postow, tak Traktowanie w tym
nie mniej pomienioną Instrukcyę, y
w niej wyrażone desideria, Activitati,
Dexteritati

Dexteritati, Conscientiaq; intaminata
Ichm^{ści} Panow Postow Naszych oddaje-
my, Obliguyę amore Boni Publici,
aby to wszystko observent integerr-
me et adimpleant. Działo się w Opa-
towie d. 10. Marca Roku 1761, Au-
gust na Czeniechowie y Przyborze
Siemierczy Marszałek Kota Rycerskie-
go Seymiku Poselskiego Wództwa
Sandomirskiego mpp. Remigian Jaguin-
ski Apefcor P^{tu} Sandom^{skiego} mpp. Stanisław
Trembecki Apefcor P^{tu} Wislickiego mpp.
Małey Jozef Laskowski Apefcor P^{tu} Pi-
czniskiego mpp. Małey Tyminski Sub-
Delegat Grody Radomski Apefcor P^{tu}
Radomskiego mpp. Michał Langena
Apefcor. Starycki mpp. Antoni na Mikoto-
wiczach Mikotowski Subdelegat Grodzki
Radomski Apefcor P^{tu} Opatowskiego
mpp. Jozef z Biellii Bielski S. P. O.
P^{tu} Chęryńskiego Apefcor mpp.

OBSERWACYE Na Redukcyę Monety

Powszechne jest zdanie, aby nową stą Monetę, którą nas zarzucono, redukować ad justum Valorem, co sama potrzeba y kraju ruina wycizga, ale jak się to stać ma, y kiedy rozstrząsnąć należy, Pro taktwie by to w pierwsz. tak zabierać temu, to jest, nieprzyjmować takowej Monety, albo determinować kurrencyę, jakiejby była godna, teraz zaś, gdy się tak mocno wkorzeniła wzięty, Redukcyę tej bez mocney kary y usmierobie kraju być nie może, a tym bardziej, że y po Redukcyi domowej bezpieczni być nie możemy, abyśmy y dalej tejże kary y od Postronnych nie cierpieli, co się niżej objaśni.

1mo Trojakić w tej mierze są Sentymenta, Pierwsze: Aby Skarb koronny Uniwersalnym Redukować Graduatem Tytły nowe, które teraz tak jako dawne mają kurrencyę po Groszy 38. aby spały na Groszy 30. potem na Groszy 25. a dalej coraz mniej, aż do Redukcyi Valoru, jaki w sobie zawierają intrinscie.

2do Interim waje się convenientius, aby razem spała Moneta ad Valorem jaki w sobie zawiera.

3^{tio} Trzeci Sentymet: Aby teraz nie tykać tej Odmiany, y cierpieć kurrencyę jaka jest, póki wojna trwać będzie.

Wszystkie te Sentymenta są wsparte racjami

swemi, Ale jak każda rzecz à fine et executio-
ne brai należy, tak y tę materię majoris im-
portantis wzięj trzeba na uwagę, jakim sposo-
bem przysię do tego może.

ad primum

Te, którzy się na tym znają, a widzą humor y nie-
cierpliwość Narodu Naszego, wywiedli, jak obzer-
ne y jak żwawe stey Brimb Clapier Redukcyi wnie-
sć mogą Rosterki po Ziemiach, gdy Szlachcie,
Mieszczanom, Włościanom w ustawicznie rosta-
wać będzie Rozjaśni, aby mu Groźne z Prac rasz
swoich, lub roli nabyć, jak Łód nie topniały,
Skwary przysię nieskonczone, gdy jeden wędug
dawniejszej kurrencyi ptaciei rechee, drugi
wędug Redukcyi projektowawsz będzie, a tego
najbardziej nie bez Dusz obawiać się potrze-
ba od obcych Kólniczy y Postronnych.

ad Secundum

Dopieroż gdyby wazem przez Redukcyę spa-
da Moneta ad Valorem intrinsecum, to jest,
Tytuły nowe /: jako znają się na tym dedyduj /
powinni spać na kosztach, a kosztach na 10. Gro-
szy. W tak rapbowey Redukcyi Fortunyliem
nie upaść by musiał, jako y Prowentow Sła-
chackich Upadek byłby wielki, a w tych jedynie
Szlachcie y Włościanom, Innych nieznajaz spaso-
bow Ławobka, musiaby podnieść Dług na
Głowie, Płyt y Cwice swoje, bo się każdy miar-
kować musi widząc się w takowym niedostat-
ku przez gwałtowną nagłą Redukcyę, a tak
Sarmacki y Handl upaść będą musiał, a
niechciałbym

niechciałbym być Prorokiem, że tak gwałtowna
razem Redukcyą Deficiente nervo Cyrkulacyi,
oprow Lubozernia publicznego, mogłaby sprowa-
dzić Głód cięzki w kraju Panom mornym;
Dajmy to, /: którzy mają w różnych Prowia-
cyach y Wojewodztwach amplas Sortes: /
mniey schodzić może, bo sobie nadgrozić mo-
gą z Innych Obwienyi Decefrum, lubo Łód-
dani Ich z Prac rasz swych tyż, co raz
w większą wpadać muszą miseryę y Upa-
dek, ale większa daleko jest Bęga, Praci, którzy
wjedney roli tyłko swoy Prowent mają, Szlach-
Im cięzko byto w jednym Momencie Bęga widzą
nabyć go Groźne, którym jakoikolwiek opatrzy-
li Potrzeby swoje, Scirco verendum, aby się ka-
mierzania et Commotiones in Populo nie wzra-
city, Po już w Wojewodztwach krańcowym
y Sandomirskim ad samą tę Redukcyę Po-
spolstwo kilka Sarmackow rozprzys. Refle-
ktujemy się jeszcze, co za Zamieszania y Pro-
cessa wznieść się mogą między Kredytorami
y Dłurnikami? Kredytor rechee, aby mu Dług
Ddano wędug Redukcyi, Dłurnik rechee pta-
cie wędug kurrencyi jak porządek. Coż na to
Trybunał lub Inny Sędzia powie? Jak tu spm
wiedliwość nakroci? Reflektujemy się z na-
tym, Jeśli lierae Woyska u nas bawiące, y
Chleb nasz jedzące ptaciei nam rechee wedle
Redukcyi Naszey, dopieroż za Szkodę y Upor-
wodzenia /: jeśli Ich bonifikowawsz rechee /: czy
wedle tejże Redukcyi ptaciei będą, a nieraz

wętuż kurrencyi, jaką sami stanowić zechcą in Moneta externa, na jaką narzekamy.

Także Kupcy Zagraniczni, gdzie, jako stychai, Tytuł nasz ma Redukcyą być podniesiony na 45. Groszy, gdy im dopędzą koni, Bydła, Łbozia na Magaryny, pewnie, jak i do tej praktykuje, Inna kurrencyą płacić nie będą, ani też Inna Moneta, której sami chcieć się pragną, a zaś ani Kupców Zagranicznych, ani Wojsk Cudziemskich, Redukcyą Podskarbinską stringere nie może, sequeveretur ratym w całym kraju tym większy Ucisk i Narzekanie. Już się mocno zagroziło, że Pieniężni handlują jak Towarem, i Procenta rachują i biorą wedle swej Tary Monety. Coiby było, gdybyśmy redukowali ją ad justum Valorem? Pewnie w Jednym Roku wprowadzona by była za Granicę, taż Nasza Moneta redukowana, a na tych miast Inna Zagraniczna wprowadzona by była, i przysięgaliśmy, że swoje stracimy.

ad 3^{ium}

Treści Sentyment zdaje się do teraźniejszej Naszej Sytuacyi zgodniejszy, aby przeredukcyą nie wstręcone komercya jakie takie były, póki trwa wojna; Po za ogłoszeniem Traktatami Pokoju, jako w Cudzych krajach ustai, albo zredukowana być musi, ta niegoziwa Moneta, tak y u nas sama przestanie

nie się Redukcyą Monety insensibilior bez Ucisku i Narzekania, bo na ową Cas, gdy od nas Kupcy Zagraniczni nabywają Towarów zechcą, dobrą swoją Monetą płacić nam będą, i My także im sprzedawać wedle Publiczney cum Exteris Redukcyi. A tak się nadgradzi Strata, którą Redukcyą przyniesiemy mogła. Tego interim przestrożać mocno należy, aby gorzej nas tę, która currit, nie przysmac Monety, ale ją zaraz z kraju wywozić.

W Ostatku imaginować sobie musimy, że się znajdziemy w takich konjekturach, w jakich niegdyś była Ocyzyna Nasza, gdy się kurrencyą, Koczany Monety obchodzili musiata, Cierpiata to, póki Srebrna nastąpiła. Już y temu inter extrema zdać się magis salutare widzi, niż Redukcyą, która tandem upaść musi, gdy Domowa Moneta, o której koniecznie myśli trzeba, powstanie, ale sey teraz bice verendum, żeby z kraju niewyprowadzono, jak się dzie, Alembu zabici niemożna. Na co zaś największą Poważność mieć należy, to jest: Aby pierwone Etoże w swym Walorze zostawały, y strzeż, by nas fabrykami nie zamarono. Bo wszelka jakiegokolwiek Monety Redukcyą niemożna wziąć Inney Propozycyi, tylko ad Valorem pierwonego Etożego. Namienito się wyżej, że koniecznie myśli trzeba o Podniesieniu własnej Domowej Monety, gdy

Securitas nastąpi Pricia Sę, a periculum
ustanie, że Sę za Pranicę wywołano niebę-
da, to jest: Gdy Cudziomska Moneta ad
justum Valorem et ligam kurrencyas
swoją, zairnie, a fabrykwa ad suum tak-
że Valorem redukowana będzie, Na ten
Raz y Moneta Nasza konformować się
powinna ad Valorem, pondus et ligam
cum Moneta Imperij, wedle wielu a je-
dnostaynych o tym konstytucy, porzpu-
szy ab Anno 13. 47. aż do Wieku Nasze-
go.

W tychże konstytucyach tyłko Moneta
y Mennica, osobliwie pod Rządy Zy-
gmunta III. Sculo 1600. Należy się ka-
żdy może, jakim Staraniem ustanowiono,
jakie sposoby wynajdowano do własnych
swoich Mennic, y jakie poenalitates, nawet
Celli et infamie, ustanowiono na tych, kto-
rzy fabrykwa Monety fabrykowali, albo
nią handlowali.

Jest y tego Vestigium w konstytucyach,
że Cudziomskie Monety nieważne, skoro
się w Polsce pobarały, razay bywały z
kraju wywołane, albo redukowane do ce-
ny jak były warte Anno 1527. Mone-
ta Wiedenska wywołana była fabre
Anno 1533. Moneta Saska, Brandebur-
ska

ska, Saska y Saxe Drabnicy, że nieważne
wywołane z kraju, y aby Monety podcy-
żane do Polski nie wprowadzono bez do-
wodu justki Valoris Podskarbin utriusq, Sa-
tis, nawet y Grodowym Jurysdykcyom Atten-
deny, zlecono.

Gdy katym taki Porządek przez prozwołika
stanowita na Seymach, obmyślita razay spo-
soby, Jakich się można dowiedzieć w tychże
konstytucyach, O Otworzeniu For Olkus-
kich, o Regulamencie, o Pricie Monety
ad ligam Państw Postronnych tak, że wy-
wołując Monety obce, która się niepodob-
ta, gotowata na tych miast Dermowg swo-
ją dobrą, determinując Cenę y kurrencyę Sę.

Ale gdy teraz własney swej niemamy Men-
nicy, gdy Srebrną Monetę do Prostaka prawie
ostatniego z kraju wyniesiono, Jakże nie
mając swojej, a Cudzą z kraju wywołując,
lub redukując, Jak mowię Commercia
verum ubrymać się mogą, Jak zagra-
niczney, choć nie ważna, nie brać.

Sequitur, że się dobrze reflektować tre-
ba, jeżeli w tych konjekturach Redukcy-
a nas Monety niebyłaby z większą niż do-
tąd Ruinę kraju, bo jako się wrekt, roz-
waby się wprowadzono od nas, byłoby co-
kolwiek zniżona była od kurrencyi zagraniczy.

3/2. Zdanie Łatym Trzeciego Sentymentu jest
najdogodniejszy pro tempore, że satius
biedę niż cierpieć, póki trwa wojna, a o
sposobie Dobycia Por Otkuszk y o Przy-
spodobieniu Materyałow do Mennicy
wreszcie myśleć.

159.
344.
Copia Listu Przyjacielskiego.

Odbieram z tej Poczty racowną Wstąpienia
in Publicis komunikacyę y do niej przy-
tęprony Widymus Manifestu zaniezionego
przez Aktami Stonimskiemu przez Jm. Pana
kofscekiego. Luboż zaiste wszystkie te-
raziejsze konjektury przewarają wskrzesie-
nie iabereflowane Serce, do tkliwiej jednak strwo-
żytem się z tego Porządku: Czyli nie ten to
jest czas terazniejszy poprzeczający koniec
ostatniego, w jakim stojemy, Wieku, kiedy
Jm. Pan kofsceki, niejako mając czynić ma-
towiesnie za Przyjaciela nieprzyjaciela, ra-
meo siebie wypiera się. Nie racow wpra-
wodzie Orobę Ciotwieka tego /: Wieleż
dla Spokojności wewnętrznej nad Publi-
cane przekładając mieszkanie: / ale, al-
bo być musi, albo być mający
Radę, że się jako Piotr swego zapiera
Mistrza, y Sprawy, które z nim czynił
dla Łbawieznego Utrzymywania Ustaw
swojej Obyczny, Nieznajomością wyma-
wia. Okrzyknie się na niego, rozumem,
już nie rozum, ale Sarmacki Orzet
w niejednym bezparcyalnie utrzymu-
jącym Wolności krwią Prochowskich

okupioną. Ale kto wie, jeżeli nad Piotra
raczy, jak Sudaż racigym nie będzie? U-
ważając Text Manifestu Jego, że dla krau-
pkości Fortunki pierwsze czynił Actus,
y tak nie byłym wstawczy od Wiczer-
nika Zbawiennych Dziel, Przedaynym
się zrobił; Znac dla Obrazstwa wyma-
wia się w tym Manifestcie Nieznajomo-
ści Statu; Tym samym się wydaje, że
namowien do Wiawotomotwa. Ten ato-
li Wymysł: moim Danie / nie nie ubli-
ża wrzeci Interesu, podobnie, jakoby je-
den kamien wyruszony z całej Fabryki, nie
zaosi Jey, ani pochyli superficiesem, na
moenych ugruntowanej fundamentach;
Owo zgoda w całym tym Piśmie nie nie
upadnie, co by czyniło konwikcy; Ra-
czy pokazuje Podłość Duszy, Ciężkości
Charakteru y wewnątrz Tabosi Jego
samego. Jako zaś z wiadomości Praw,
y wysztemi niedawno z pod Praszy Drukar-
skiej Dowodami jestem umocniony, Tak
równie z Wsłuchaniem nieprzekonanie
trzymam, że Pap Apostolski, na któ-
rym ani sami Najasnieyszy Królowie ar-
bitrarię nie decydowali, ale, to z przy-
braniem

braniem Jedziemi Ziemiemi, to z przy-
tomnemi Radami, Co pokazuje Powagę
Praw y moey Reczypospolitey wolney,
dopieroż gdy Kanclerzowie na nim zasia-
dają, którzy tylko są posadzeni od
Najasnieyszych Królów. Nie jest, mowię,
y nie może być Pap ultime Instancie,
Bo Reczypospolita przekornie stano-
wiąc Prawa, nigdy niechciała, aby Na-
jasnieyszy Królowie, których Libertate
obieramy, co absolutnego nad nami mie-
li; Ani go wspiera Podciężnienie Pową-
gi Majestatu w tej Okoliczności, bo w
wolnym Narodziu y Reczypospolitey, wja-
kiej stojemy, są Prawa Regum et pro Re-
gnantibus, Dopieroż kiedy / jako mi Wam
Pan donosisz / sam Najasnieyszy Pan,
jako Kochający Wolności Synów swoich O-
ciec, ubolewa na to Zamieszanie, y jakoby
widząc tamizę Prawa Ururpacy, dalekim
jest tej Wiadomości. Co tam dalej znaydzie
z tej Okoliczności, y zbliżającego się weymu-
cale potrzebnego wrzeciach twarzię, rych,
supplikuję o komunikacy z wyktę in sola
tuem Pustelniczego życia, y jestem na zawsze

164
Kopia Listu Pierwszego, pisanego in Publicum w Warszawie
na Pismo wydanego, którego Series de verbo ad verbum
jest takowa.

Respons na List pierwszy z Warszawy pisanu w Materji
Księstwa Kurlandzkiego y Dystryktu Wokansowskiego Pruckich a
recto et bene sentiente sive Anno Dni 1759.

Wiadomości których Władza oddalona pod ten czas ab Us-
be Regia powierzać raczyła: Jedne napetniają radości y Ukonta-
towaniem, Drugie przynoszą Podziwienie, napetniają Zalem
y Umartwieniem.

Ta różność w Senacie Szwedzkim Sentymentow, nie może się podo-
bać Dobro Cywilizacyi kochającym. Pochodzi bowiem albo z Dyffen-
cyi y Nieukontentowaniem prywatnego, albo zbytney w Kwalifikacy-
i Statum tykających delikatności y Subtelności, lub z Innych libe-
te pergnittente przyczyn.

Nie może też być naganna ta do Księstwa Kurlandzkiego przy-
czy, bo przyzwolta y ordoobniejsza dla Księstwa mier Księstwa
z Domu Krolewskiego y Krwi Jagiellonskiej, której wielomay win-
ni, jak de Plebe et serore nobis nec noto, nec bene merito, y owszem
z wielu słownych przyczyn injurioso et damniabili mogł Krol
Księstwa mocą y powagą Konstytucyi 1736. sam to uczynić, co uczyni-
ł nie non inconsulto Senatu, bo już tam immediate categoryi Księstwa
Omnium Ordinum Authoritas activa na Sejmie, uchyloworzy
in parte Kommissji kurlandzkiej ex mente Sejmu 1726. nastę-
pioney uczynita Decyzja, dala Krolowi in promissis po-
testatem.

Zapatrufaj sięż na Osobę Najasniejszego Krolewicya Słafi
Karola, y zważajj jego wyrok y radkie spoty, Talenta, Macie
re i honor, y Spotecność, Grezność, którą pokazuje Polakom,
Przez swoje dla ludzkiego Allence, naysławniejsze, y naysławniejsze
Kolejowanie, Pobożność, Umiejętność, y stałowi wążgemu
przyzwolite Przymioty. A przy tym rozważj stan tenarney
Księstwa Kurlandzkiego, i Kurlandzkiego, y z Upodobie-
niem y z Zerkowaniem Sądziwkim a barro jeter powanay i stan
y. A ostaje się to Księstwo in seculum p. salvis et illius Ju-
ribus Republicis: tak powanay, tak i tey, y od uwzglę-
kuch estymowanay Osobie, w której wiele stały, i stały
y Nadzieji mier y spodziewac się powinna Księstwo
spolita.

Wyżej wyrażony List Responsoryj wyprośb na
Panie. Authór tego Listu in Publicum w Warszawie wy-
dał. Porazę tę kamotę o Druku publicznego podał, ten Poraz-
ek Listu swego wyżej wyrażonego wyrzucił, & de tenore re-
sponsi drukować kazał, kazywając drukowany list ten o-
wis ejusmodi.

Respons na List pewny z Warszawy pisaną w Materji Dy-
strybucy Wakansow Pruskich, takie Indigenatu, a recto
et bene Natiente Cive Anna Domini 1759no.

Czo Dystrybucy Wakansow z Krolewstwa Pruskich
omówi mi Wł. P. Pan, komu się dostaty, y re. kazu-
nek y Łaska Krolewska Jednym się dosyć podobą, a Dru-
gim ma urazai, osobliwie zas. Obywatelów Województw
Pruskich nieukontentowanemi czyni, y do Utyskowania
pobudza, z Chazyi, iż się miały te Wakanse dostac non
Indigenis wtamtuk Województwach.

Przyrzecam się Wł. P. Panu, że ta Sensibilitas powi-
naby być considerabilis et gloriosa, gdyby pochodziła ex
vero in Patriam et æquales suos Amore et Zelo. Gdyby
się zgadzała cum iusto Prawu y Ustaw Publicznych Senatu,
o Prerogatywie Stanu Szlacheckiego, o Dystrybucy Wa-
kansow, et de Bene meritis Possessionatis in Volumine
Legum Praw Znajdujących się. Na ostatek, żeby ta Um-
za y Praterysta Jch. P. Pruskich Województw, Obywa-
telów, wspierana się na Prawie Jch, czyli to in Privilegio
Incorporationis, jakli jak niektórzy rozumiają, in iure
correcto Terrarum Prussie, byli in iure et Privilegio ful-
menti, lub in speciali constitutione tym Województwom Jch
Indigenatus praeservante.

Nie rozumiem ażeby wiadomi Prawa Dyktrey Początkow
Natury, Kraju y Historji Pruskiej, wiadomi konstytu-
cyi Koronney y Przywileju Incorporationis Terrarum
Prussie Anno 1454, mieli się quadaam presumptio-
ne et Opinione falsa specialis Indigenatus, supra ju-
ra Regni et supra Æqualitatem wynosić.

Powiadają bowiem Feodri

1mo. że Prusacy cum iuribus acceperunt ad Regnum
za Krola Karimiera Wielkiego.

2do. Drudzy perspicaciores allegują, że per Pri-
vilegium Incorporationis, mają sobie porzucony Indy-
genat y obywatelony.

3tio. Jaki udają, że mają ius correctum Terrarum Prussie.

4to. Jaki wnoszą, że mają cautiones per facta ser-
vata, et per specialia quodam Privilegia.

Należy zatem po Pratersku przestrzec Jch. P. Panu, ażeby
in protestis et allegatis iuribus et Privilegijs dobrze
się przejrżeli y informowali: bo ergo graviter peccant,
qui Leges ignorant, et dum Æqualitatem depriment,
sternunt zarabiają na publicną Indygnacyę y Insurę,
y prawotimie wspomnieć to należy, o pewnym wyra-
zie Statysta: Miseres imitandi et laudandi sunt,
quibus Legum peritia et notitia inest, et quos vera
Libertas et Æqualitas ornat et nutrit. Ta Praw nie-
znajomość, przynosi to ergo, że ob Legum ignorantiam
inter ipsas Leges delinquitur, inter jura peccatur.

Cheć zatem z tego Błędny y Niewiadomości niekto-
rych Jch. P. Panu wyprowadzić, y dla informacyi Łucyński-
ney samego Wł. P. Pana, Złato mi się z Historji
Pruskiej, z Przywileju Incorporationis, z Prawa et
ex Publicis Actis niektóre tu Punkta wyrazić ad e-
vincendum, że nie tak jest, jak rozumieją y udają
Jch. P. Prusacy.

Ad Primum

De Origine et Legibus Prussie Authore Christopho-
ro Hartknoch opisuje wte Słowa: Primos Prussie
Pruclos, Venedos, Goltosq, qui ante Christi nati tempo-
ra Prussiam tenuere, Leges non habuisse scribit, post
Christum enim natum & Beato 4to vel 5to. Vainvintu
Rex Cymbrorum seu Lithuanorum, ut testatur Stryp

zawstę i kuzatowier. Primus Prædictor Legum. Fakie co
postanowił y naradził Prusa ex eodem Authore constat
Ekony tak pisze:

Prædictus Authore Legum esse perhibetur: qd. colle-
cta in unam Rempublicam sagatunca, nulliq. rebus
afixa, sed per agros et nemora dispersa multitudine
Imo. Coniugios Concubitus severe prohibuit. Edo.
Perpetua Conjugia ad unam Thomæ sortem restrin-
xit. Itio Pecorum et Servorum numerum definiuit.
4to Debiles et ad labores ineptos ali. vetuit. et ei illi
proprijs opes et Prædictos. 5to Loca publica pæpugis
destinavit. 6to Jus Hospitij sacrosanctum aspecu-
luit. 7mo. Item Deorum Prædictos docuit.

Wielki ch szczytach jako to infulmen si et Lebo-
viansi Provincijs quas sub Soleslas Primo Legibus
Polonis subjectas, pomerus, Elugossus et alij testan-
tur fuisse Poloniam seu consuetudines Polonorum in
fauis privatissimis hereditatibus, contractibus etc. byty
zachowane y obserwowane.

A Jdy i Condaco Duce Magnois Ardo rheutonicus byty
uprowadzonny Hermannus de Halke Magister Prusie
Provincialis 1232. Urbem nomine Culmam con-
didit. Fakie Urbem chorowensem transtulit. Uwa-
żajże rat, qd. nulla Republica sine Legibus commodè
gubernatur, in Anno 1233. 3. Calend. Januarij Her-
mannus de Halke Magister Prusie Provincialis, Privi-
legium fulmense nadsat. Tętenie Kray uprowadzone
byty fuisse Thagelburgense, fuisse Flamingiale, fuisse
Jus Triburgense y inne; Ale post Incorporationem ha-
rum Terrarum Privilegio speciali de a. 1476. te wry-
stkie Prawa abrogowane, tytko unum fuisse fulmen. se
ad decimias fagas et controversias zostawione, ale
yto potym ob nonnullos defectus poprawione y ad-
mienione.

Wiek latym a. Prusacy uwazajże ex allegatis iuri-
bus et Privilegijs, ze Prawa Ladnego do przysposobienia nie-
mieli y miec nie mogli a. cofnacy Incorporationis, ktorą
sucepsit

163
sucepsit za Krola Kazimierza in Anno 1454.

Ad secundum

Do Prywilejju Incorporationis, ten jest uogotkiem y
fundamentem wszelkich Prærogatyw, Swobod, Wolnosci y Praw
Pruskich. Niekak jednak, jak sobie wnowsz et abusiwe przywta-
żerat antyq. qdy z Namu kwaliter in Regno et Magna Duce-
tu Lithuanis majas somnines. Prærogativas, honores et Ofi-
cia, takie na Seymach, Seymisch, Trybunatach, kommissy-
ach Equalem participationem fudicikonis et iudicivatis.

Tęgo wyszystkiego in Terris Prusie Regnicolis, choi-
bene Possessionatis, broniz y nieporwalajz, jakoby Incapa-
cibus et Extraneis, Bytych Prusacy na swoich Gjadach,
Generatach etc. Slachty rodowityz Polskiz y Litewskiz each-
dunt ab activitate, Tytkie a participatione Honorow et
Honorum, Regalium cheg miec oddalonych.

Nad to przywlaszczajz sobie quendam auctoritatem et
potestatem samey Dyplomy competentem, dajz per suas san-
ctiones et Lauda na Generatach Pruskich niby Rege Publica In-
dygenaty.

Co ze idzie contra Jura Publica et Statuta Regni et con-
tra Privilegium Incorporationis, pokazuje si. d. c. Tytkie
Prawo y Prywilejju Incorporationis, w ktorym qd. ad distri-
buedas. Dignitates, Capitaneatus, Tenutas, to tytko jest, co
et in Statutis Regni, y jako Prusacy sa przyzyci y zastę-
ceni fisdem Prærogativis, prout alij Nobiles et fisco Regni
tak nieby wdestug Kypokaju in Regno praktykowanego, Dy-
strybula zachowana byty, jest Im deklarowane temi słowy:
Kasimirus Di. Gratia Rex Polonis etc. Significamus itaqz
universis etc. Ad Honorem Omnipotentis Di. etc. Præ-
latorum Prælatorum Spiritualium et Secularium.
Militarium, fivium, Terrigenarum et omnium Præla-
rum Terrarum Prusie etc. benevolam et spontaneam
Deditionem, Regimen, Tutelam, Gubernationem, subjectio-
nem obedientiam aequanimus etc. et in Di. nomine asse-
nimus, Terras, et Dominia prædicta Regno Polonis re-
dintegramus et incorporamus et ad usum participatio-

nam

nem omnium Honorum Jurium Libertatum et
Prærogativarum. Libus Proclati Barones et Nobi-
les Regni Poloniae hactenus potiti sunt esse admit-
timus. Item omnes Proclatos Militares Nobiles fides
et Proclatos Terrarum predictarum in suis conditionem et
proprietas Regni Poloniae translatos et in eis ematos
hac etiam prosequemur Prærogativa. Quod Dignitates
et Officia hactenus illis consistentia et in posterum con-
stituenda. Item castra et Tenuitas Civitatum et Locorum
in Terris predictis nulli Extraneis aut Forensi, sed pro-
prio Indigenis iuxta observantiam aliarum Terrarum
Regni Nostri conferemus.

Ad Tertium

Quod Korrektury Prusicae ut vocatur seu correctio
Terrarum Prussiae. Quia correctura hactenus o Indigenas
Wormianki nie ma, y nie ma tacy hactenus Powagi y moey, gdyby
nie nastąpiła de consensu publico Legis propter Constitutionem
Anni 1589, a quodam re hactenus approbata propter Consti-
tutionem Anni 1598, quodam correctura hactenus w sobie
Septemscripta: Bonum De Successionibus. Item De Donationi-
bus Testamentis. Item De Tutelis. Item De Præscriptio-
nibus. Item De Magistratibus et Judiciis. Item De Pro-
cedu in causis Civilibus. Item De Finibus regum. Item De
tate correctury hactenus starali sig Nuntij Terrestris
Prussiae na Sejmie in Anno 1616, y Otrzymali per Consti-
tutionem publicam Perwolenie. Quia ta correctura nie
przepięta do skutku, y do tacy in decidendis Causis et Con-
troversijs Forensibus hoc Jure Correcto et Statuto
Herburti, ac alijs Regni Constitutionibus Joh. Sig. P. P.
Prusay utantur.

Ad Quartum

Quia ad Pacta Conventa et Privilegia præpostera post
Privilegium Incorporationis obtenta et emanata.
Pacta Conventa et Privilegia Confirmationis ne
mogę derogare Juribus et Privilegijs Libertatis et Li-
qualitatis antecedentibus. Takie Privilegia Inco-

porationis

porationis et Statutis Regni, y omnes pro se fe-
rent Joh. Ratificationem et approbationem.

Tereli co Joh. Sig. P. P. Prusay præcivnie et studiose
alaborarunt et exportarunt, to irritum et inane
tytuł powinno. Po te tyłko confirmant Prawa y Pry-
wileje /: jako uwey y informuję Konstytucye /: Ktore
Juri Publico non derogant.

Starali sig anteactis Temporibus pro jakimkolwiek
pretextem, o obliwie Anno 1669. post Abdicationem Krola Jana
Karimierza na Konfederacyi generalney, jako o tym Ławarski
Kasztelan Chetminski wte Stowa pisze: Prutkeni postulabant
ut Punctum de Indigenatu Juribus servandis, etiam Juramen-
to Regio inseratur. Grandem in se Reipublice Commotionem
concitavit subministrante materiam Indignationi Regni-
larum Contentionibus esse. Takie powtorna byla ta Materia,
o czym tenie pisze: Postera die in Arce, cum de distributione
Vacantiarum ageretur, Jura Indigenatus Terrarum Prussiae
strenue a Regnicolis oppugnata, et a Nobis egregia tuitione
propugnata sunt, donec soluta Sessione ad Rotam Egre-
stem ea quæstio ab omnibus decidenda rejiceretur.

At Poyra Krola Michala pro Konfederacyi Lubelskiej, dypli-
matyckiej na Sejmie sub vinculo Confederationis agitujęm sig
niektore Wojewodstwa domagaty sie Confirmationem Jurium,
zeby pod te Confirmationy pretendowany y usurpowany Indigenat
a Terris Prussiae nie wchodil, y nie byl podcięgany solenniter
procustodiebant. Co tenie Ławarski Kasztelan Chetminski in
Annalibus za Krola Michala swiadczy, y tak pisze: Sed argu-
ebant multi contradicentium, grave in communis Jurium Liberta-
ti insolens in publicam squalitatem esse. Soepe ab ignavis
five excellentiori Privilegio et Beneficij Reipublice vinu profi-
tebantur et metum, ne per epumodi approbationem In-
digenatus Terrarum Prussiae firmaretur. Contra cujus abusu
tot Palatinatum Protestationes continuo interceperunt.

Takie zas samychie Ichmsy P. P. Pruskię Statum Reipublice
et squalitatem znajęcyę o tym Indigenacie et de ejus a-
busu jest zdanie, informuje Votum Pruskiego Urzędnika

325.
165 165
y Obywatela boni et recti Civis Enaydujge sig in Editione
Latuscyana Tomo I^{mo} Parte 2da Folio 1157. ktore ten dr-
bry y rozumny Patriota tak tawryna: Dues res sunt, quæ
nos potissimum fatigant: Indigenatus et Rationes The-
sauri. Ille is est, ut egeat correctione est. Puit equivem
Indigenatus iste toti communis Regno secundum illud Sta-
tuti: Art. Cyprie Statut Dignitates, Castellanus et Officia
in universis Terris Regni Nostri Personis bene meritis &
tate, intellectu et Prudentia bene urgentibus et Indigenis
distribuemus, dabimusq; Dignitatem illi Personæ. Quod ibi
dem ubi Dignitas habuerit hereditaria bona, ut viam
murmuri et dissipientis precludamus. Ab quam causam
etiam Nobis Incorporatione idem cautum est.

Daley teare mowi: Nilominus videtur mihi Nos scribere
de Ladwa id non considerasse est non perpendere Statum
Reipublicæ, qui olim fuit, et qui nunc est, quod usus Repu-
blicæ fecit inutile? quodq; illius & observantia mutata,
amplius apud nos observari non potest. Nam quid aliud
esset, nisi in æquali Repbica esse, et in æqualem esse? Nobis licet
rebus aliquam in Polonia obtinere Possessionem, non licet e con-
tra Polonis apud Pruthenos? Quis plus meruit: Liberatores,
an Liberati est? Facti enim sumus cum Repbica unum corpus
et individuum est de facto ab ipsa Incorporatione non fuimus
in usu illorum, non interpellati Indigenatus, obtinere
Tenutas sive Regni, Capitaneatus, etiam Palatinatus
in Prussia est? Ten Wielki et in Statu doskonaty (skowick
scowick et Indigena Pruski, exarant to recto et prudenti sen-
su, eo in æquali Repbica æqualitati et iustitiæ nalerij. Wy-
varit kto wigiej meruit y miej powinien; Liberatores
to jest Polacy, ktorzy tanta in et proflewis krwi swojej
procy kielka Wiekow expugnando koryszakow, uwolnili y
wyprowadzili ex Jugo Crucigerorum /: jako Prywilej Inco-
porationis opiewa: / Prusakow, y ad corpus Regni tan-
quam membrum suum inkorporowali y zjednoszyli
do tychke Wolnosci y Prerogatyw przyjzli, y z soba porous-
nali. Cypli Liberati, to jest Prusacy, nateras in defor-
mi servitute et sub crudeli Dominatione koryszakow by-
dazy. Wiedziat dobrze, ze proster Privilegium Incorpora-
tionis, w ktorym jest Punkt, azeby iusta observantiam
aliarum Terrarum Regni Distributa et peltatis Dignita-
tum

tum byta propter Indigenas non Extraneos tak jako et
in alijs Regni Palatinatibus et Terris. Nie maza ullam
specialem na Indigenat Legem; Pro kto sig Sclachceicem
rodzi, ten jest natura et genere prawdziwy Indigena.
Ingi Indigenat cypli Indigena, ktoremu krezygnolita
na Seymie ex Extraneis ob insignia merita daje per Legem
Indigenat, ten in omnibus Regni Provincijs pro vero
censetur Indigena. Wiedziat do tego, ze po Prywilej In-
corporationis emanarunt circa angustias in Regno
Libertates Prawa y Konstytucye. Titulo Dignitates
et Officia, jako to Petricovid. 1503. in Radom 1505. in
krakow 1510. ktoremu praeusobidum, tylko azeby Di-
gnitates et Officia konferowane byly Possessionatis in
illa Terra, gorie wakujz, a w Statucie Sigismundi de Ar-
1510. wyvarnie cavetur: Si Impropessionato ob me-
ritum dignitas data sit, intra medium annum Possessi-
onem gwarat. Takre w Statucie Sigismundi Augusti
de Anno 1550. ber naymnieyszey de Indigenis cypli
Indygenatu Wzmianki to cavetur: Rex reg, Castra
neq; Tenutas ullas nisi Polonis Nobili Genealogia or-
tis eisdemq; Possessionatis credet. Doc wedlug tych Praw
dosy byz Sclachceicem y miej Possesyz. Nad to, Jdy
Schlef P. Prusacy starali sig tak o korrrekturę Praw
swoych, jako ter o Przypuszczenie do Trybrnatu, y aze-
by in Terris Schlef Officiales Possessionati byli y Wzjecy
owwie ka Zygmunta III. R. 1589. otrzymali in Octo Articu-
lis Seymowaz Konstytucyz, w ktorey korrrektura Praw
Pruskich do Sapu naleriea, jest porostona, y wron-
nie Titt: Owiadlosc Wojewodztwu Pruskich. Azeby
P. Wojewodowie w swoim Wojewodztwie rezyrowali
y Possessionati byli, tak, jako et in toto Regno, naymniey-
szey nieczygniz Wzmianki, azeby byz Indigena, wano
wano w te stowa: Titt: Owiadlosc Wojewodztwu Pruskich.
Dopy aze Jednemu Wojewodztwu, ale wszyskiey kromi sita
na tym nalerij, aby P. Wojewodowie w swoim Wojewod-
ztwie rezyrowali, przeto Possessionati byz majz kady
w swym Wojewodztwie. Rozumiac tey nalerij, ze kto

Ślacheis y Posseffionat, ten capax wszystkich Prero-
gatyw y Wojewodstw.

A Jcy według tej konstytucji korektury Prawa Pru-
skiego in An. 1598. La Symunta III: na Sejm przynie-
śli y o Approbacyę prosili, nastąpiła w ten sens kon-
stytucya approbująca korekturę pomienioną in septem
articulis et capitibus, w których takie ślady oświeceni-
cia nie masz Wzmianki.

Konstytucya tytułu Prawa Pruskiego korektura. Kot-
rekturę Prawa Pruskiego do Obywatelw Ziemi Pruskiej zgo-
dnie uchwioną, y na tym Sejmie ad censuram podaną
y rewidowaną Authōritate conventus approbujemy
y utwierdzamy, Łostawiając Im to, żeby zawidy pokym
tego Prawa do zgodu wyprawowania należącego popra-
wować y przeciskać Im wolno było; Na co jednak
Konstytucya Sejmowa zakładać ma. Że Inne Prawa
y Konstytucye, takie numerosi Actus przeciwno tej
nieustanowione y nie należące do Ichmś Panow Prusakow
uzurpacyi. Że dawniejsze Kapitulacye y Pacta mi-
ędzy Władystawem Jagiellonem Królem Polskim y Ło-
żakami. Że także Privilegia podobne Privilegiis
corporationis. Jako to Ziemi Petyckiej in Anno 1450.
Ziemi Drohickej in Anno 1518. w których tak sama
de Dignitatibus conferendis jest Cauteleta temi Dowy-
Dignitates et Officia, dum vacare contigerit, nulli
Extraneo nisi Indigenis bene conservato illius Terrę,
in qua Dignitas et Officium vacat, dabimus et con-
feremus etc. Że przecie tych Ziemi y Wojewodstw O-
bywatele tanta presumptione non laborant, znają
bardzo dobrze, że nie masz nie ordońieyszego y racow-
nieyszego w wolney Krzyppospolitey proster equalitatem,
którą, gdyby Ichmś Panowie Prusacy nie byli zaszczyca-
nie mieli by sortem et Capacitatem Brania Dignitarstw,
starostw, Kierziaw y Innych wysokich Starz in Regno
et Magna Ducatu Lithuanis. Był proz dawnieyszych
y Innych nostro Sęculo Podskarbiem Wielkim koron
Generatem Wielkopolskim, Starostą Grabowskim etc. Pre-
bendowski

166
bendowski. Prusak. Był recentius Podskarbiem Wk-
Czapski także Prusak. Drugi Czapski Biskupem Pre-
myśkim, deinde kujawskim.

A za co? Ślacheis Polska, Regnicols, & quales fives,
nie mają być participes honorum Dignitatum et
Prororum in Terris Prusis. Rozrządzenie y Dystry-
bucja Własności teraźniejszych moim Ładaniem na-
stąpiła sprawiedliwie. Pro tak do Biskupstwa Cheł-
mińskiego destynowany Statat, wielkich Łot y B-
łogosci, wielkich Łastw in Republica, na Trybu-
natach Łońy Łożia y Prezydent, prawowicie Decus
Cleri et Ecclesis, jako y Jmś Pan Mostowski Wojewo-
da Pomorski Ślacheis rodowity y dawny Posseffionat
in Terris Prusis, Virtutibus et Talentis pruditus.
Także Ichmś Panowie Kiecki, Furowski, Łojek emeriti
w Oczekaniu y u Dworu Civis, non Extranei, bo Indige-
ni Regni, Łasturzyli sobie tę matę Panis Beneve-
rentium Łożcy, którą Jmś, y Samiż Ichmś Panowie
Prusacy, nad to saturati, plura appetendo, non nisi
invidere cupiunt.

Manifestacye, o których Wmś Pan Wzmiankę
czynisz, byłyby Actus Criminales, et minus reflexe
illati, y pewnie vergerent in detractum et La-
sionem Juris Majestatis, także Jurium Republicę,
a z niematem Obelga y Utrata Ichmś S. P. Sekretariss,
którym Przej publiczna Łatosci y Łowagi Praw powie-
rzona. Nie piszczałoby takich Prywilejow, które
nie miałyby conformem cum Legibus naturam et
sensum.

Piereli z tym jakowe intercesserunt Manifesta-
cyę, smiem upraszać Wmś Pana o jej kommu-
nikacyę et aliorum Sciendorum. Łostawiając tym
z Jednostayną na zawsze Przychylności in ve-
teri Amicitia. etc.

Rejpons

Response na List Responsowy tu w Warsza-
wie pisany w Materji Księstwa Kurlandzkiego
y Dystryktu Wokandy Pruskiej, gdzie obli-
wie Author tego Listu Prawa Indygenatu Pru-
skiego censuruje, y in dubium podaje, najprzód
na Pismie in Publicum, a wkrótce potem do dru-
ku Publicznego podany w roku teraźniejszym
1759, w Warszawie.

Zapamiętujemy się na List tu w Warszawie pisa-
ny w Materji Księstwa Kurlandzkiego in Publicum
wydany, a potem do druku podany, pod protektem
Responsu wymyślonego: Późnalszeby wyprzed
pierwszy List, którym Author był rekwirowany,
wyrazić, a dopiero swój Respons na Pismie y
do druku wydać. W którym to Responsie Author
zaostrożnym Piórem atakuje y czerni Prawa
Indygenatu Województwa Pruskiej, czegoż się
ordinibus suis wyruszyć; Więć dla Upokojenia
niespokojnych Subjektów przeciwko Prawu In-
dygenatu dla prywatnego Interesu wojujących,
Na ten List pro integritate Legum Terrarum
Prusiae, takowy daje Respons:

Najprzód justyfikuję się, że niepodobna takowy
Projekt Miłczenia pokoryć, bo verba volant sed
scripta manent, y gdyby albo Silentio te Proje-
kta protekowi miały, mogły Ignarus Legum
indubitatem u siebie utoryć sequelam, że wła-
meu Prawoie w takowej Powątpliwosci Indige-
natus Terrarum Prusiae zostaje, jako ten Au-
thor orisał.

Niech to jednak przychodzi na Rozsadek Stanu
Dystryktu, jeżeli się godziło Jednemu Coniuncti Patriae
Line

320
167
sine Publico Consensu privata Authoritate tak-
owy Materja Status, i. która nieleceby powinna
wstąpić w Księgę, i in certamen provocare y po-
wagać Decyzyę, nominare discordias między Wóje-
wodztwami, y takowy rzecz podać do druku, która mo-
że zamieścić całą Rzeczpospolitą, w tym tak Author tego
Listu, jako y Drukarnia, która się odzwierciła in Publicum
takowy Projekt wydać Typum, słuszeć głośno Nagany,
y ten Author ignoti Nominis, gdy wiadomy gdzie,
nieomyślnie in Foro Competenti za to odpowiedzialny by-
dzie obligowany.

Author tego Listu zainstrował Narratywy swojej od
Księstwa Kurlandzkiego y Inwestytury Najasniejszego Ko-
lewia Jmci Karola, a teraźniejszego Księcia Kurlandzkie-
go, któremu słusze y zasługę daje Enkomia. Ale tego
nie doczytał się ten niedoskonały Statysta, że Najasniejszy
Krolowie Jmci przy faustyturze poprzysięgł Statibus Kurlan-
dia et Semigalliae, wszelkie Prawa y Wolności, z którymi do ko-
rony Polskiej są inkorporowane, sacrosancti dotrzymać.

Przykładem więc z tego Księstwa Kurlandzkiego, z którym
i tany Księgę rolnem i traktowały sporskami, między innymi
y ten proponowane, aby Księstwo Kurlandzkie y Semigallie
na Województwa podzielić, cum ea Affecuracione, że tych
Województw nikomu Najasniejszy Krol Polski per distribu-
tivam Gratiam konferować nie będzie, i, iako veris Indige-
nis w tych Księstwach Responsorialis. Na co reposuit Carlan-
dia, że takowy Affekuracja się obróty i Województwa Pruskiej
przez Przywilej Incorporationis dani 1454. y przez konstytu-
cyę Koronne approbującą Indigenatus, ale że Księstwo tego
nie dotrzymać Prusakom, Oczem wszelkie in contrarium
Honory tak Duchowne jako y Świeckie, a osobliwie Intra-
ne Starostwa in praejudicium Indygenow Pruskiej tak da-
lece labrane, że ledwie kilka Starostw, y to pomni-
anych veris Indigenis w Pruskiej zostawiono.

Tej przychodzą fecerunt aliena pericula cautos, że
Kurlandja y Semigallia wolata były dawnych swych Pra-
wach zostać, a nie ciliadać się na Dyktando Pracy pro-
prietate.

[illegible]

co samo per Publicum instrumentum Indyge-
nat Pruski byt Apropstey wiadomy y potwier-
szony. Ze punktta Propozycyi Kurlandzi Author
listu napisanych tytko swoim wyrazit Przechcia,
a se drukowanym se opuscił potwierdzyt, ze
to nie tytko instrument Propozycyi sego.

vincere Lege, utaję się do Prawa Koronnego Anno 1374,
za Władysławskiego Króla Ludowika i Honoris ejus-
modi / Honores et Dignitates utpote Palatinatus
Castellaniatus, iudicia et Succamerariatus, Officia
et huiusmodi Homines extraneis non conferantur
nisi talibus, qui sint Regnicolae Terrarum ejusdem
Regni, in quibus hi, iusmodi Dignitates et Honores
consistunt. Prout Statut Pitt: Dignitates in Rebus
1435. za Króla Jagiella takowe wyraża Prawo: Digni-
tates Ecclesiasticas et Seculares Regni Poloniae ap-
pud circa fura et privilegia, et Libertates, quo-
rum, quod et quas tempore dierum Imperatorum Prin-
cipum Dominorum Casimiri et Ludowici et aliorum
Regum et Ducum Poloniarum Regni Poloniae obtine-
bant, dimittimus persistere et permanere. Quia
quidem Dignitates cum vacare contigerit, nulli
Extraneo Terrigeno nisi Nobili bene merito illius
Terrae, in qua dignitas huiusmodi vacaverit, en-
caveat Terrae videlicet Cracoviensis Terrigeno
Cracoviensi, Sandomiriensi, Sandomiriensi, et Ma-
joris Poloniae Terrigeno Poloniae Majoris, et sic
in singulis Terris Regni Nostri Poloniae dabitur,
et quomolibet conferemus.

Ad Praeceptum Lodovici Regis, ut in ratione
Nominum, et titulis, statibus et Ordinibus
Terrarum Poloniarum excusso Cruciferorum iugo, quod
ad corpus Regum in incorporavali se na sprawiedli-
wym fundamencie prout Privilegiis Incorporationis
aspektywani, obwarowali sobie in Privilegio In-
corporationis anni 1464. ius indigenatus, ius ho-
noris iusmodi / Item omnes Praelatos Militares
Nobiles, fides et iudices Terrarum Prussiae in ius
indigenatus et proprietatem Regni Poloniae transla-
tor et invisceratos hac etiam prosequemur. Ad-
miratione. Quia Dignitates et Officia hactenus
illis consistentia et in perpetuum constituenda.
Item castra et Civitates Civitatum et Locorum
in

163
in Terris praedictis nulli Extraneo aut Forensi, sed
proprio indigeno iuxta observantiam aliarum Ter-
rarum Regni Nostri conferemus.

Nec hanc sprawiedliwym Arbitro duxi, jęzeli
nie jest słusna Pretensya Wojewodztwa Pruskiego
Łachowania pretendowanego indigenatu, które
in Wojewodztwa Łachowskiego się na Statut Kró-
lowi Ludowika y Jagiella, toż samo Prawo prout
Privilegiis Incorporationis strzymali, et infutu-
rum prout stęciwerunt. W którego jęzeli kto-
re Wojewodztwa odstąpiły, sub damno fecerunt.
Ale nie idzie o tym konsekwencya, żeby y Prusacy
swoje Prawa indigenatu ustąpić miały. Toż samo Pra-
wo indigenatus, jako sprawiedliwe, y każdemu Wo-
jewodztwu przychodzi, że ad prodesse per Regnico-
las non observatur, to cyni falsus appetitus ho-
norum, y Praeceptum Politemu przeciwna Umbyca,
która dobrze rozważany jest bardzo skhodliwa do
Boni Politemu y Publicanym Obśradom; Pro eo
Wojewodztwa Łachowskiego nie Wojewodę y Digni-
tatem eo prout Wojewodztwach mieszkających,
który prout Delegat Miesca na Sejmikach y Ob-
radach nie bywa, de Integritate Wojewodztwa nie
dba, nie mają tam Possepsy, ani do Łachow nie
przykłada się, de Securitate integra Wojewod-
twa nie myśli. Dobra Publicanae tychnie Wojewod-
twa na Sejmach y Sejmikach nie utrzymuje, mając
permissive.

Pro Udo kto ma kollierye y Scysse miedziane
mi także prywatna Odia między Słachty ugađać
y kombinować, jako Wojewoda, Primum prout Wo-
jewodztwa, a osobliwie w Prusiech, gdzie każdy Wo-
jewoda ma ius Gladij, jako Starosta Gładowy. Dla tego
Łachacy y Prusacy Słachty prywatny Łachow, łach-
acy, ius Publico nie składowa, takowe ustąpi y wy-
przewadzać prout woli.

Łachym

Lacrymę nie tylko Prawo Publiczne, ale y zdrowie
wysokum tego uszy et ratio boni Ordinis probatu
je, że daleko przyteczniejszy jest nasz ustaw Starego
Prawa y dawnych Obserwacyi, Chęć Najasniejszego
Królowie wszelkie Honoru Indigenis w własnych
Wojewodstwach Pospolitonis, et Paucis bene
merentium, per rationem iustitias et status
desiderant. powinien być przywieszany. Do na
przekład, Podzie Wojewoda, Senator, albo Urzę
nik Gminy, Statysta, który się może nie tylko
swojemu Wojewodstwu, ale y całej Kreskiej in
Consilio Publico na Sejmach przysięgać, a nie ma
jąć kervum bywać na Publicznych Obradach,
nadany sobie od Pana Boga Talent, w Koliżalce,
pac musi, et durum exercere opus invisa ju
bet egestas, jako presenti Pœculo praktykuje się
w Prusich, gdzie wszystkie Starostwa y Dzierż
awy Agnocolas zabrali. Gtę Przyczyny ledwie to,
bażysz którego Prusaka, żeby Publicki pilnował,
bo skrupa Fortuna Dzierżna nie wystarczy
na Publiczne Ustęgi.

Wypada Author Listy pomienionego, że Dystry
bucja teraźniejsza Wakansow Pruskich Jednym
wiodoba, a Drugich uszara, Osobliwie Obywate
low Pruskich nieukontentowazemi czyni, y ta sen
sibilitas powinna być considerabilis, gdyby się
in fundamento Prawa dziata. Ale tam in Privi
legio incorporationis Anni 1454. ani in Jure pro
recto Terrarum Prusie, ani in Jure et Privilegio
sellmensi, ani speciali Constitutione Wojewodstwu
Pruskie ius indigenis atus probatum.

Niewiem qua fronte ten Reotericus smiać in
Publicum takowe gódac Remonstrare, chyba że igno
rantia legis uszgo znalarta occasionem Litigiorum
y sam postanowił się sine Publico Consensu Legislato
rem, szukając takiego Prawa, któreby appetitus
et

170
et cupiditati jego mogło służyć. Dosyć obywateli Pru
scy przez spás niematy Enanne Krywicy od Anglii
sobie uszynione Milizeniom zrosili. Ale kiedy z
Dyskursow y opasnego Edmunda przysłało do Pi
smu y do Druku na Piętych Publicznym w War
shawie przy Przytomności Najasniejszego Króla
Augusta III. Nam mieszliwie Kanującego, przy Przy
tomności W.W. Jch Bpów, Senatorow, Ministrów Pań
et Welli, z którego uformowanego Projektu, z Wzro
biem w wóbow Wojewodstw Pruskich przymsze
ni Prusacy Praw swoich dać justyfikacy.

Jeżeli Wojewodstwa Pruskie y Obywatelow jego,
że joni powiadają, jakoby cum iuribus accepserunt
za Najasniejszego Króla Kazimierza Wielkiego.

Drudzy peripicatiores allegują, że per Privilegiu
incorporationis mają sobie pozwołony Indigenat.

Tzeci, że mają ius forrectum Terrarum Prusie.

Czwarci, wnoszą cautiones per Pacta Conventa et per
specialia quodam Privilegia.

Na te spłery Punkta Przestroży czyni Author, aby Pru
sacy in probensis et allegatis iuribus et Privilegijs do
bre się przeprzeć y informowali.

Trzeba było Custodi Legum mieć na Pamięci y Prostron
ge: Custodem quis custodiet. Wojewodstwa Pruskie od
Kilku set Lat bywszy inkorporowane do Korony Kresy
prospulitey dobrze w Prawach y Wolnościach swoich
przeprawy się, nie trzeba ich z jakiego Wzdu aby ten
Statyoka wyprowadzić, gdyż sam Jy arus Legum
banzo bżdzi, żarqwsy to negare, ażeby Prusacy cum
Iuribus za Najasniejszego Króla Kazimierza Włkiego
przystąpili, bo nie miaowsy notitiam Praw Pruskich
za Krywaków, że at się co Historyi Pruskiej, że in Pa
ganismo przez Krywakami zostają tam inhabita
bant Vendi et Gothi etc.

Pytam się hoc loco, co to nalezy do teraźniejszego Pra
wa

wa Indigenatu wyrażać dalszą Historię, że Vaidovus
był Authór Legum Prussię, co per omnia falsum,
bo y Krolom nigdy nie był, jako testatur Historię Pru-
shi Christophorus Hartknoch in Historia Pru-
thenica Germanico Diomate extradita Cap. 11. fol.
65. Joris wyraża, że Theodoricus Gothorum Rex pi-
seł List, nie do Vaidovuta jako Krola Pruskiego, ale
do Prusakow. Drugi Authór Johannes namienia,
że pro illo tempore et Seculo 1. wów, Ładnego Krola
w Prusiech nie było. Trzeci Helmoldus wyrażnie
testatur o Prusakach, że illo Seculo Ładney Zwierzch,
nosci, a dopiero Krola, nad sobą, cierpieć nie mogli.
Wyrażają Insi Authórowie y Historycy, że ten Vai-
dovutus był natione ex Alanis. Ale za wi- te
Historię wyrażać, które ad Jus Indigenatus ka-
dney Konnexi nie mają: krotkim pokazuje Wier-
szem, kto Prusakow do Wiary Chorescianckiej na-
wrócił. Hermannus Prussos Christi sub vota coegit.
Pro gdyby wszystkim Historikom wierzyć, którzy
mischunt quadrata rotundis, trzeba by im ten gmy-
pisać Wiersik, jako y temie Authórowi nowotne-
mu:

Stare negas Terram, Nobis miracula narras.
Kie pomieniony Authór użynieć to Imprezys, że za
Bolesława 1. Prusacy Koronnym sąpili się Prawem,
co jest per omnia falsum; Pro Prusacy przyszedły
ad politiorem Statum utebantur Jure Saxonic,
Magdeburgico, Flamingali. Potym wszystkie ps-
ruciwszy to Prawa w Roku 1446. takowa stała
Konstytucja: Pulsati Precibus Magnificorum No-
bilium, Palatinorum, Castellatorum, Dignitatio-
rum Terrarum Nostrarum Prussię etc. Omnia Jura
Pruthenica, Magdeburgensia, Pomeranica et Feudalia
in quibus tempore Magistri et Ordinis consistebant
et Ipsis regulabantur, Ab Ipsis remouentes, abrogan-
tes, et perpetuo abolentes etc. Unum Jus Culmen-
se, quod Districtus Culmenis gaudet etc. De Consensu O-
mnium

171 159
mnium Pralatorum et Baronum Nostrorum con-
ferimus et largimus perpetuo et in Breui.

Ta Konstytucja naprzeciwem, że Prusacy mieli
Prawa pisać za Krysztow, ktorzy się sąpili. Ergo
cum furibus accipiant ac detrahant. Pro
se unio. Ta Konstytucja remonstrat, że distinctis
causis gaudent Juribus et Legibus a Republica,
Lubo non generat, że circa tunc oram Indigenatu
y Praw Pruskie te wyrażać Historię. Ale że takowe
mi Historiami Authór Listu pomienionego Ur-
kus, cały napisat, więc falsitates ego retorquere
noleo.

Jest cenny oryginalny Dowód, że lubo Stary Prusacy
zostawali sub absoluto Dominio Krysztow, jednak
sąpili y Consilia swoje miawali, Kiey Episkopus
się do Kwieczyna w Roku 1454. 24. Februarij Konfe-
deracya gromadziła Krysztowem spisali, Subjectionem
wypowiadali, y atey Konfederacyi Postaw do Psja-
miego Krola Kazimierza co krako wa postali etc.
Demonstracya, że reuocatio Crucifera Dominio
resoluiti do foras Republice adducere. Abie Status
et Ordines Terrarum Prussię miawali swoje Episkopy
y Publice Obrady, testatur Gaspar Schutzius in
Chronico Germanico Prussię fol. 206. p. de tempore talij
Quando Status equestris et Consiliarij Statum Ter-
rarum Prussię temporibus Ordinibus Consilium de
Commodis aut Differentijs ad tractandum et exe-
quendum vocati fuerunt, Tunc Terris in felicitate
et emolumento incrementum ceperunt et flo-
ruerunt, Nempe Septem votis ex parte Terrarum, et
votum ex Civitatibus majoribus communi et uti-
litatem pro optima posie nostro fideliter querere
uolimus et cebeamus.

(Socet Traktat Rani 1426. Sabbatho in Vigilia Cir-
cumcisionis Domini in Borussia per Vladislavum
Jagiellonis tunc Polonia et post Hungaria Regem,
cum

um Paulo de Aursdorf Magistro Pruss. & zawarty,
w którym takowe containede Puncta: Item et fa-
pitanei, Palatini pomenatores, Officiales seu ju-
dices Partis utriusq. et singulis annis Nos sed
in Festo Pasceostes etc. Et similiter Magister et
Ordo iur. Palatinos aut alios paris conditionis
scriptis sinuent. Qui uno anno in Nassawa
altero in Thorun etc. Secundum Jura Municipa-
lia Partibus locis Iustitiam facient.

Den Traktat przed Przywilejem Incorporationis
Anno 1454. Lat Omnasie zawarty epaune
Leanie znosi Authora Listu, że Prusy depiero
przed Przywilejem Incorporationis ad Activitatem
y do Honorow przyposzczeni. Probatur tym Tra-
ktatem, że na Łęczyckow już mieli Prusacy Pala-
tinos, aut alios paris conditionis Dignitarios.

Te Actus remonstrant, że przed Przywile-
jem Incorporationis Status et Ordines Terrarum
Prussie miewały swoje Ljardy et Concilia, lu-
dices Dignitarios; Wicj probatur, że cum
Iuribus acceperunt, et secundum Jura Mu-
nicipalia sprawy cecidebantur.

17. Seymy Pruskie ante Incorporationem.

Te tym Punctie Listu swego zadaje, że Prusa-
cy per Privilegium Incorporationis zachrywcaj
się prawnor. y Indigenatem. Nieoczytali się
w konstytucjach koronnych, która Anno 1638.
Rzeczka Prusom pozwolita /i tenoris ejusmodi/
Zakazowano tyckie Wojewodztwu Pruskiem oby-
watelom Stanu Szlacheckiego Privilegium
Incorporationis, y inne wszystkie dawne, gruby
hastens

hastens gaudebant, legitime nadane Przywile-
je, że jako taki hujus Regni Nobilitati, tak y orym
nominacione recenter ustanowione Cła Portowe Im-
munitatibus, które już Liberos ab omni Exactione
czyni; A po gotowiu wnoszych Punctach y wpro-
wieszczonych Przywilejach wyrażonych nie mogą
derogare.

Zadaje y to, że ratione juris Indigenatus minus
sentientes fundują się na korekturze Pruskiej,
która de jure Indigenatus z adney Wzajemności nie wyai.

Nieoczytali się tego w korekturze Praw Pru-
skich, która konstytucjami seymowemi approbo-
wana, wicj obserwowana być musi. Tenor zas
tey korektury jest takowy Titulo 5to. De Magi-
stratibus et iudicij. Cum Palatini ob negotia Repu-
blicę quam sua vacare interdum iudicij non possunt,
integrum eis erit habere 3cie Palatinos, qui qui-
dem sint Nobiles Indigenę, ac ibidem Professionati.
Drugie Prawo podobnej temui o Szpach Szlacheckich
Eodem Titulo: Eligi debent tam iudices quam
Scabini et Notarij in aliquo Districtu Palatina-
tus ejus, in quo iudicia administrare debent Pro-
fessionati Nobiles Indigenę etc. Te Prawa korektu-
ry Pruskiej przed Seymy approbowane orzywi-
sie edocent, że na wszelkich Trybunach y Subrelliach
Rzeczka ustanowita Prusom mieć swoją szlachte
Indygenow. Dla doskonalszego Dniowu cytuje kon-
stytucję cesari 1667. sub Litt: Kommissary do Lem-
burgu. Gdzie J.W. Jnsztan Wojewoda Pomorski jako Kom-
missarz z Seymu do Rzeczki deputowany, Familie
Szlachty Powiatow Lemburskiego y Bykowskiego spi-
sac obligowany, aby Insi pod Indygenat Prawa y Wolno-
ści ziem Pruskich nie porzywali się, y tenie Regestr
Szlachty Indygenow do szetryki koronney pisał.
Zakładuje tenie Autor z jakiey Narracywy.

ale nie a Prawa, ie Prusay Prawa iadrego co indy-
genatus nie mieli, az do czasu Przywileju Incorpora-
tionis, ale Prusay byli iadaczko rownowazni, jwzej in-
corporacya. Ite potrzebowali na ten czas Prusay in-
dygenatus, ani Obrony Jego, albowiem ante Accessum
ad Reipublicam mieli takowych Obroncow Koryszakow,
Korzy ani Wlaskow, ani Dygnitarstw, ani Wlascow,
nia do Wojewodztwa Pruskieh Regnicolis nieporzowali,
Zaczyn ante Accessum ad Regnum Prusay niepotrze-
bowali indygenatus nie bycz jwzej inity, ani inkorpo-
rowani ad Reipublicam, Dopiero post Accessum et in-
corporacionem to Prawo, przychodzajz jch ad unione
porzowane semel pro semper, Jaki teraz violari mo-
ze.

M. Clate Justitiam Prussie Subjectionem Privilegium et alia
Najasnieszy Krol Kazimierz ani nastepujzzy Krolow-
twiez, Przyta Indygenatow w Prusiech nikomu nie daw-
ta, czego cozytae sig kardy more in Volumine Legum
Tomo I mo. J. Tenoris ejusmodi: Quod dum ex pluribus
evidentibus et legitimis Respectibus Terras Prussie et
Pomeranie et c. Communicato Principum Proclatorum
Baronum Ceterorumq. fidelium novissima Nobiscum
Cracovie existantium Regni Ducatum et Dominiorum
Nostorum Consilio voluntate et Consensu in Regimen
Tutelam, Gubernationem accepimus et assum pimus.
Hanc ipsa Prolegationem accepimus, Quod castra, fi-
ritates et quacumq. Fortalitia in Terris predictis
existentia, alicui Extraneo aut Forensi conferre non ve-
beamus. Ad proinde tamen certis respectibus in istis
certis castris in pramemoratis Prussie Terris existen-
tia nonnullis Personis contra hujusmodi Articulum, cu-
perius expressum durante presentis guerra et interim
quoas Terras Prussie non pacificabimus, dedimus, con-
tulimus in Regimen Tenutam et Gubernationem. Jec p-
sentibus in Verbo Nro Regio spondemus et promitti-
mus quod Pace, Domino suffragante, habita, pro-
scripta castra taliter per Nos in hactenus hujusmodi

Personis in Regimen et Tenutam collata, juxta tenorem
et continentiam Literarum Nostrarum Cracovie Terris
Prussie concessarum, Illis conferamus, quibus conferri
debeat, et quod etiam prescriptis literis in omnibus
earum Punctis, Conditionibus, Clausulis et Articulis,
per hoc non intendimus, neq. volumus, in aliquo der-
gare, Sed Ipsas sanas, salvas, firmas et illasas per Nos
et Successores Nostros perpetuis temporibus tenere et ob-
servare pollicemur per presentes.

Ita Affekuracya, Itera in Volumine Legum wyra-ko-
na et de Consensu Statuum Krystey nadana, Dobrie prze-
crystawsz y rwaizysz, ozywiscie edocet, Jz Jch Regni-
colis sz esclusi, y sami na to porzowali, ieby jako Regni-
colis w Prusiech Wlaskow y Krolowszorzyn nie brali,
kiedy wywara contra hujusmodi Articulum: id est Juris
Indigenatus: durante presentis guerra dedimus contuli-
musq. in Gubernationem certa Castra non Indigenis: J. Daley
assekuruje. J. Deo presentibus in Verbo Regio spondemus
et promittimus, quod Pace Domino suffragante habita,
prescripta castra hujusmodi Personis conferamus,
quibus conferri debent, id est Indigenis. Jz Affekuracya
Regnicolis esclusi.

To Prawa Justitias Arbitar bez prywatnego jwzej
przeprawy przyznae musi, ie Privilej Incorpora-
tionis Sprawiedliwa y ozywista jest Interpretacya, kto-
rz indubium vocari nie more, gdyz patet, ie na owas
Najasnieszy Krol Kazimierz ex ratione durantis isty
belli niektore castra contulit Regnicolis, ale Pace suffra-
gante prescripta castra Illis conferet, quibus conferri
debent, to jest Prusakom assekuruje.

Te za Prawa y Przywileje Incorporationis wyje-
wodztwa Pruskieh przez Najasnieszego Kazimierza kro-
la Polskiego in anno 1477. Feria Octa post Festum
Sti Barnabe Apli in nova Civitate Koryzn sz apro-
bowane ex Mente Publica. De tenore tali: confirmatio
Divi Casimiri Regis Privilegiorum et Libertatum
et eorum omnium, quod die ab antiquo Ordine

Terrarum Prusis habuerunt. Casimirus Dei Gratia
Rex Poloniae etc. Significamus tenore presentium Liti-
bus expedit Universis, Quod quemadmodum antea
certis Privilegia et libertates Subditis Nostri et
Terrarum Nostrarum Prusis Incolis, tam spiritua-
libus quam secularibus dederamus et concesseramus,
Quod quidem Privilegia et alia die ab antiquo per eos
ostensa et habita Ipsis Subditis Nostri in omnibus
Punctis conditionibus articulis et Clausulis tenere
et observare promittimus presentibus et pollicemur.
Dati in Nova civitate Korymberia 6ta proxima post
Festum Sti Barnabe Apli. d. 1477.

Pro Justitia pytaem sie, Co za Familie Wojewodztwa
Pruskie upraszaty Najasn' krola Kazimierza o in-
corporacya Prus ad Corpus Regni, y jakie Fortuny
y Dobra inkorporowane zostaty? Odsyłam cieka-
wego Pytelnika do Przywileju Incorporationis Anno
1454. Niektaycy tam Ladnego Familianta z In-
szej Prowincyi albo Wojewodztwa, tytko z samych
prawdziwych Indygenatow Pruskie, et civitates Ma-
jores Terrarum Prusie, ktore Inkorporacyi praster
dawaty, Ci, mogą mowic, Ze Indygenaty do nich sie
siaga.

Pro Secundo. Jakie to Dobra y Wlosci Inkorporo-
wac chcieli Prusacy, Kiedy nie byli w Wo-
jewodztwie, tytko Pruskie, Tak swoje Dziadzi czne,
jako y Krolewscy. Jakimie tedy Prawem Jch
Regnicola maja pretendowac w Prusiech Kro-
lewsczym y Dziadzi, Kiedy Jch Antecessores
tam Dobry Fortuny nie mieli, z ktoremiby sie in-
korporowali ad Corpus Republice, Zarzym pra-
wem Indygenat Pruscy Sprawiedliwie wspomni-
nają sie tych Dobry, ktorymi Pradkowie Jch przy-
stapili ad Regnum.

Wiaka tedy jest w tym Krywda Prusakom,
ktory

174
ktora inferunt Jhmy Regnicola, ze nie miawszy
z Antenatow swoich Ladney Psepsy, ani Incolatum,
a teraz przecieko Prawa Prusakom aspirowa-
nego, pretendujacy honory y Starostwa tych Dobry
y Krolewsczym, co ktorzy ani Oni, ani Jh
Pradkowie Ladnego nigdy nie mieli Prawa.

Prose hoc loco mihi consideracya, Jakichre
to Gruntow, Pol y Wlosiow Starostwa Wojewodztwa
Pruskie sa zlozone? Nie inaiery z Hystoryi Pru-
skiey dowiedza sie y z Przywilejow Koryzackich
Slasckie nadanych obacz, Ze te Starostwa
z Fortuny y Dobry Slasckie sa zlozone y au-
gmentowane. Pro Slascka za Przywilejami
Koryzackimi wydzielone przez Wielosc Wtok
na przyklad 30. 40. albo 50. w Psepsy mieli
podane Dobra z rojnemi Powinnosciami, to jest
Zeby z Kardey Wtoki po Grosy 5. Pruskie albo
po 14. Skotow, tudziez po korcu Owca z kardey
Wtoki (Kotminskie) Miary Mistrzom Koryzac-
kim do Zamkow, jako to Malborskiego, Gdanskiego
go, Swieckiego etc. etc. na Swięto S. Marcina Pri-
skupa ptacili. Druga Obligacya, aby stare Zam-
ki y Mury tamali, lub gdzie rozkaz nowe sta-
wiaz, pomagali. Trecia Obligacya, aby na kazdy
kampania Lotnierna na koniu o Srebie albo wie-
cej Grywnach wyprawiali.

Niech kazdy tedy Impartialis oszede, ze Kory-
zacy na ow (Kas, miawszy absolutne Pradominium,
dawney Pruskiey Slasckie Indygenom Dobra Grun-
ta, Pol, Lasy, Pola porabiezali, y ktay Starostwa
we, tuz swego Upodobania auxerunt zabrawszy
Slasckie Fortuny, Sam tytko quantitatey Slas-
ciowi wypzielili, co Jm sie podobalo, Co do Prasu te
varniz

raniejszego jest oczywisty Dowód przez ustawiczne
Prawa y Procesa w roznych Sądach y Subsellach,
z których Summisionis Sekreta wypadają in or-
dine ad dislimitanda Bona Terrestria et Regalia,
na co wita Słachta Fortun traci, przewijając się
z Jchm Starostami Pruskimi, cheć mieć ces-
tos Limites Dobr swoich dziedzicznych a Bonis Re-
galibus. Nie z małym kosztem do krulewicy ad
Archivum Regiomontanum posyłać, y Przy-
wileje Granice opisując ex Actis wyjmując. Był
tak skrepuje się Dobra dziedziczne, osobliwie w
Województwie Pomorskim, gdzie jedna Wioska
Słachocka, kilku Wsiami Starostwiskimi ob-
tozona, wielką ma trudność do sprawiedliwe-
go rozgraniczenia, a osobliwie z Jchm Staro-
stami non Indigenis, którzy dla Antycypjatracy
swojej Starostwiskiej in dies Grunta Słachockie
zabierają, jakim tedy Summisionem y Prawem
Jchm Regnicolas et non Indigenas dopominają się
per fortia tak znacznych Jutraby Starostw Pru-
skich, którym nie tak idzie o Indygenat do Słono-
ru, jako baronicy o Jutraby Starostw. Wzrzym pro-
kazuje się znaczna korzyść Województwa Pruskiego,
że tak znaczne Jutraby z tamtego kraju z Prus wy-
chodzą, y tam non consumuntur, gdzie congre-
gantur, przez co tamtejszy kraj depauperat, y
y commercia ustają, kupcy bankrutują. Oczywista
tedy przyczyna Indygenat Pruski ex ratione iustitiae et
status non propter Regnicolas, ale Terrigenas Prusos
i obowiązuje, et iusto merito nie kto inny Vacant-
as tam spirituales quam Seculares Tenutas Bone-
rum Regalium brać powinien, tyłko Indygenas Prusos.
Bo to Prawo non privata auctoritate postanowione,
ale de consensu totius Reipublicae w Przywileju In-
corporationis

corporationis wyrażone. Communicatio cum Pab-
latis Principibus, Baronis, coeterisque Regnorum
Ducatum consilio, ac de eorum expressa volunta-
te, approbatione, ratificatione et consensu. Prusacy
tedy nie studiosie niewyrobili, ale de consensu totius
Reipublicae Przywilej Incorporationis y Indygenat post In po-
zwolony. Które Prawo Prusacy otrzymawszy w Krakowie
in A. 1454. post festum Regis Roku w Toruniu Teria-
Wda post Dominicam Salmarum proxima cum Juri-
bus suis przystąpili do Regnum, jako reciproca sponsio Sta-
tum Terrarum Prusiae edocet. Juribus Nostriis salvo.

Itac to Prusacy per fas per nefas brania Starostw
w Prusach per Regnicolas pruje Bonum Publicum,
bo się Jchm Starostowie non Indigenas, zabierając, aby
Województwa Pruskie tak znaczną na Sejmach nie upo-
minali się krzywdy et Eversionem Statu, przez Postow
swoich, Sejmiki partykularne, Generatykiem Pruskich,
per Venalia Subjecta rwać kazać, wołać stracić kilka set
tłotych na Kwanie Sejmików, a niekeli z Jutrabnego dictante
sege starostwa ustąpić.

Dowodem tego oczywista praxis, że za Panowania S. S.
najświeższego Augusta II. króla Polskiego, przez lat 20. kil-
ka Prusacy na Sejmy koronne Postow nie mieli. Podobnym spo-
sobem y za teraźniejszego Augusta III. przez lat 20. kilka
extra omnem activitatem Prusacy zostają, które Kwanie y
Prowanie Generatów Pruskich wielką są Oppressyą tych Wo-
jewództw.

Ze Sejmy koronne, jako to A. 1717. Województwa Pru-
skie według Upodobania swego de Nobis znacznym obciążęły
Podatkami na tak skrepuje komput Wojska koron w który-
chy na Prusacy O. 3710, Grozy 14. zł. Pol. Rocznego Po-
głównego przeciwko dawnym wykrąjom y konstytucy-
om, osobliwie anni 1685. gdzie za wsze Postowie Prusacy u-
chwalenie Podatkow brali ad referendum do Brai na
Generat, y według kompetu Wojska ad proportionem
Aręptey Podatki uchwalali.

Wyprata Author w dacie swoiem, że Prusacy ka-
dnego

dręgo Prawa do Indygenatu nie mieli y mieć nie mogli,
a do czasu Incorporationis, która succesiła za Krola Ja-
zimirza w r. 1454. Wcześniejszym jego propositio-
nem do czasu tymie samym Przywilejem, który conti-
net te słowa: Promittentes in super pro Nobis, Heredi-
bus et Successoribus Nostreis. Quid prefator Proslator
spirituales et seculares, etc. Nobiles, fides, atq; singulos
Incolas Terrarum predictarum Prussie in Juribus Li-
bertatibus, Literis, Privilegijs, Immunitatibus eorum, quas
a Principibus spirituales et seculares Regibus et Do-
minis Terrarum predictarum obtineant, conservabimus
favoremus, defendemus, nec unquam ea violabimus
aut praevaricabimur, aut violari vel praevaricari
quomodolibet permittemus.

Ten heotericus, przepraszamy z dobroz Reflexya ten
Punkt Przywileju Incorporationis, sam się odprze, że
się stał violatorem y Pradużykatorem Praw Pruskich
o Najasnieyszego Krola Kazimierza y Stanow Przewy-
szszolitey nadanych.

Anno 1494. In Vigilia Sti Andree in Torun Naja-
sney Krol Wilhelmsus ius indigenatus approbowat. A
tenore talij. Quoniam revolventes in animo, quod
quantaq; puritatis affectione et integritate fieri con-
stantia Proslati tam spirituales quam seculares, Pri-
vilegia, Barones, Milites, Procures, Nobiles, Communitatesq;
sitatum et oppidorum ceteriq; subditi et Incolae Terra-
rum Prussie tam spirituales quam seculares Personae
Nostram venerati sunt etc. Voluntate Nostra ultronea
etc. Incolae Terrarum Prussie etc. et quodq; Ipsorum Jura
et Privilegia tam Ecclesiastica quam secularia, quae cumq;
a Divis Theonidis Regibus Poloniae, ab olim Genitore et
Predecessoribus Nostreis super quibuscumq; Bonis et Li-
bertatibus habere dignoscentes et habent etc. emana-
taq; et concessa Jura et Privilegia in se continentia. In o-
mnibus eorum positionibus, conditionibus Articulis Uni-
versis ratificamus, approbamus, praesentium Litera-
rum patrocinio confirmamus, De cetero easdem
eademq; robur habere perpetuum firmitatis etc. et per
omnia rata conservare etc.

Ładaż

Ładaż walczyły Projekcie swoim omniem incivilitatem,
Jakoby Wojewodztwa Pruskie na swoich Lądach y Szymarkach
Słachty Koczowitą, Polską y Litewską a participatione Hono-
rum y Beneficij mieli uwalac.

Ładaż karuit Dokumentami y probatur, bo Ładzio ser-
vatum Prussie jessene Seculo 14. f. 110. Familij a Koczowit
Diatynskich ius indigenatus na Generale Pruskim przy-
mano per Ładum. Ładaży Pruznanin Mikolaj
Diatynski w r. 1408 Wojewodztwa Komorowskie. Tadeusz
nowi Koczowit, który miał Stanow a Koczowit.

Ła Ładonia Najasnieyszego Krola Zygmunta III.
Familij Ładadachich Indygenat przyznany, ktoromu po-
tem konfessura na Ładellania Ładominska y Łaro-
stowo Lipinskie. Ład autor Listu cytuje tegoż Ładad-
kiego, jakoby miał contra ius indigenatus in Publico
miuwa Łota. Ten to byde se ante concessum ius
Indigenatus pugnant contra Indigenatum; Ale to jest
Historja nie Prawa, która nihil concludit. Poży-
wy po tych Mowach Ładadkiego contra ius indigenatus
staneta jaka Konstytucja; darcie ratio dicendi. Poży-
za Vorach ius indigenatus in aliquo statu Konstytucy-
ami firmatum zostało.

Tadeusz cytuje mowę f. 110. f. 111. Ład Ładadkiego w dru-
ku incorporationis, y ktorzy Mowcy te tylko Punkta ten Autho-
rybrat, które do tego Ładania są conformia. Ład Ładad
miat, że tenie f. 110. f. 111. Ład Ładadki ab merita sua stryma-
wry Indygenat w. Wojewodztwach Pruskiech był Ładisk-
pem Warminskim. Wtedy Mowie pro integritate juris
Indigenatus wyrarit Punkt. Ład tenore talij. v. i. Nobis
in est Pruthenis Nostra violari Jura non potuerit, tam-
en in sancta sunt squalitatis Jura, ut non tantum
contra totam Provinciam, sed ne quidem in pauperi-
mi nobis exitum vel injuriam etiam complures Pa-
latinatus nihil ejusmodi constituisse aulea. Ład
gi Punkt wtedy Mowie / Apud Successores Reges
ut non nisi Pruthenis in Prussia Tenutas a Capita-
neatus conferent per Pacta conventa cautum.

Ład Ład Statu. Reipublicas qui olim fuit y Obser-
wancja Legum miata byde mutata, jest to Allega-
cja

cya bonis fundamentis, bo antiqua Leges dant Nobis Au-
thoritatem. Præstiterunt tunc est Przywilej incorpo-
rationis Terrarum Pussid. Koryzie in Anno 1454.
post quos in Krakowia obscure et non enucleate na-
pudgerat Truski et tunc per se h. n. 8. Dignita-
tes etc. Juxta observantiam aliarum Regni Nostri
Terrarum conferimus.

jawnym Kijowski y Reszwick kon. Familij Szwedzkiej
 1791 roku Głównych jedna jest Orzecz. w Pruskiej we-
 dług. 1800 barzow y Hystorykow jednei Książecy
 mają. 1801 ciekawymi y 4 Liaty. 1802, którym
 jako wyżej wyrażitem, Inygenat przyznany per
 Landown. y pomy tak sła. 1803 Senatorskie w Pr-
 uskiej posiadali kresła. 1804 Familia Głównych za-
 szezga się tym. 1805 Pruskiej po Wsi Głównych, co Iny-
 genatu ich in cubium vocare ni. more, gdyż przed
 1806 roku Dymitriusz Antecapow, ich bóg. 1807 Chory-
 zym Chetminskim posławs konfederacyi Głównych
 1808 wojenowatwa Chetminskiego pospolitem K-
 sztem prowadził, y seve dyceskie pokazał. 1809
 1810 Głównych wojenowatwa Chetminskim Jan Głównych,
 który na Generale Pruskim Marszałkowat, y pro ju-
 re inuigenatus terrarum Prusis et integritate Gy-
 landaferowat. 1811 Presenti car. 1812 Jakob Głównych
 1813 Karstella Głównych a Starosta Nowski godną
 wci wojenowatwa Pruskiej, po sobie zostawił. 1814
 na wszelkich Głównych Senatorskiej Prawy Inte-
 gritatem Praw. Pruskiej utrzymując. 1815 Inygenat
 wiele Familij wylicza. 1816 1817 1818 1819 1820 1821 1822 1823 1824 1825 1826 1827 1828 1829 1830 1831 1832 1833 1834 1835 1836 1837 1838 1839 1840 1841 1842 1843 1844 1845 1846 1847 1848 1849 1850 1851 1852 1853 1854 1855 1856 1857 1858 1859 1860 1861 1862 1863 1864 1865 1866 1867 1868 1869 1870 1871 1872 1873 1874 1875 1876 1877 1878 1879 1880 1881 1882 1883 1884 1885 1886 1887 1888 1889 1890 1891 1892 1893 1894 1895 1896 1897 1898 1899 1900 1901 1902 1903 1904 1905 1906 1907 1908 1909 1910 1911 1912 1913 1914 1915 1916 1917 1918 1919 1920 1921 1922 1923 1924 1925 1926 1927 1928 1929 1930 1931 1932 1933 1934 1935 1936 1937 1938 1939 1940 1941 1942 1943 1944 1945 1946 1947 1948 1949 1950 1951 1952 1953 1954 1955 1956 1957 1958 1959 1960 1961 1962 1963 1964 1965 1966 1967 1968 1969 1970 1971 1972 1973 1974 1975 1976 1977 1978 1979 1980 1981 1982 1983 1984 1985 1986 1987 1988 1989 1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528

Jednostka Prowincja Landers i Włoch dostępnym
Indygenat per laudum unum iustitiam Graciam
Patrie.

Indygenat iustitiam tunc tege daturam, ad
by Obywateli Wojewodztwa Pruskiego nie mieli certare
Squanimitate et civilitate iustitiam iustitiam iustitiam
in Republica Concivibus.

Do Karfus Indigenatus in Universali in Anno 1530
na Synie Piotrkowskim iustitiam iustitiam iustitiam
go Krola Alexandera takowym iustitiam iustitiam iustitiam

De Dignitatibus et Officijs per Majestatem
Regiam conferendis.

Unanimi Dominorum Spiritualium et Secula-
rium ac Nuntiorum Terrestrium hac Conventione
Piotrkowskiej Congregationum Decreto communi con-
stitutum est antiquo Statuto innitendo, Quod Digni-
tates et Officia Terrestria per Majestatem Regiam
colis tantummodo Indignationis, idoneis conferan-
tur, secus factum non servetur, nec illi, cui Di-
gnitas vel Officium contra promissa collata fue-
rit, eadem Dignitate seu Officio uti permittitur,
neque ei ulla promittitur Obsequia, Regia autem
Majestas tanquam contra Juramentum pro-
stitutum secus faciens Regis et Privilegijs commu-
ni iustitiam iustitiam iustitiam.

Do Prawo Starostwa i Płacy stricte obserwowali
yrazar ygor w tege Konstytucji wyrazili, ze nulla
ei promittitur Obsequia, tunc iustitiam iustitiam iustitiam

Indie sie jch nif, ktorzy recenter celebrali iustitiam
se Pruskie contra promissam Legem et Jus Indigena-
tus iustitiam iustitiam iustitiam, iustitiam iustitiam
cor iustitiam iustitiam iustitiam. Wyrazili w Projekcie iustitiam
iustitiam iustitiam iustitiam, iustitiam iustitiam iustitiam
iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam

At

De Konstytucja Anni 1519. to Prawo iustitiam
na Synie Piotrkowskim iustitiam iustitiam iustitiam
et eorum Officiales sint in Terris ubi iustitiam iustitiam
genat. iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam
alioquin suis Officijs privari debent. Lege te konsty-
tucje do Indigenatu Pruskiego iustitiam iustitiam

Laicje iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam
iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam
iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam
iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam

Uczym zachowki wielka iustitiam iustitiam iustitiam
iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam
iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam
iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam
iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam

Wojewodztwa iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam
Indigenatu, iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam
iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam
iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam
iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam
iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam
iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam
iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam

Et hoc loco danda iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam
iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam
iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam
iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam
iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam iustitiam

[illegible]

go *Zygmunta M.^o Opalińskiego do Półorej Ekinomy* 1797.
Rogozinśkiej do Adalidy. 1802. 2m. 1802. 1802.

Vigore tego Punktu zwęzi promienieni in Repblica
zasturzeni Familianci capiares byli tych Honorow y
Ministeria. Le gas JW. Jan Pan Prebendowski był gene-
ralem Wielkopolskim iea permisit, bo miał amblas
Popejones w Wojewodstwie kaliskim. Ale iowiciz
Wojewodstwa Pruskie Regnicolis nadgródyt hanc
civilitatem. Proszę porachować, wiale Priskupow
Warmiński, Chetminski Konfadygenow byli; In-
super pozwol ty Wojewodstwa Pruskie kompatibili-
tatem Priskupstwa Chetminskiego per Legem Publi-
cam do Pierzei koronney; Lkoj patet, ze Ministri
status ob Merita in Republica są dystyngiowanami
cniem w Prusiech.

Hajasnieszy krol Jan Albrecht Syn krola ka-
zimierza w Roku 1493. na krolestwo obrany, zje-
chawszy do Torunia w Roku 1494. Prawa Statutu
et ordinum Terrarum Prussie in toto approbowat
in eum sensum: Lkoj, Ipsorum Jura et Privilegia
id est Prussorum tam Ecclesiastica quam Secularia
a Divis memoris Regibus Polonis, et ab olim Geni-
tore et Predecessoribus Nostri, super quibuscumq;
Bonis et Libertatibus habere dignoscuntur et ha-
bent, In omnibus earum Positionibus, Conditioni-
bus, Articulis Universis ratificamus approbamus
prædictum Literarum Patrocinio confirmamus.

Ten Punkt, Super quibuscumque Bonis habe-
re dignoscuntur et habent, nie inaczej rozumie-
szę powinien tykho Aspekuracya de Bonis Regali-
bus, ktore ad præsens a veris Indigenis avellun-
tur. No Bona Terratoria kadney Approbowani
nie potrzebowaty post Incorporationem, gody ka-
dy Słachcie jui na ten Zas Jure Terrestri sua
Bona possidebat.

W Roku 1512. Hajasnieszy Zygmunt I. kapita-
l. Promieni Privilegium concepit, quod ex electi-
o Bemio Capitali, Rex nominare non debet.

nisi verum Indigenam Terrarum Prussie.

180
Tencie Hajasnieszy Zygmunt I. w Roku 1519. ze
prociwko Inygenatowi Pruskiemu ob insignia merita
konferowat Janowi Balinskiemu Słachcieowi Ziemi
Dobrynskiej kasztellani, Pansky, zavar, obwara
Lobrynskiej konstytucy; i tenoris ejusmodi: / Lkoj Ju-
anus konstytucy; i tenoris ejusmodi: / Lkoj Ju-
anus Balinski Indigena Terrarum Prussie non exi-
steas, Præsentis Decreti Nostro declaramus, et in ver-
steas, Præsentis Decreti Nostro declarationis nostre non
bo Nostro Regio affirmamus, intentionis nostre non
fuisse per prædictam Nostram collationem. memo-
ratis Privilegijs Prussie aliquatenus derogare,
aut quomodolibet ea tollere vel abrogare: Nec
nimis igitur prædictam Nostram collationem
et / Lkoj tenoris dictis Privilegijs aliquando adver-
setur Terris Nostri Prussie in aliquo non præjudi-
care, nec ad alia similia permittenda in conse-
quentiam sui exemplum ingruere trahi non
posse neque debere.

Na Sejmie Piotrkowskim 1510. Na tegry Zygmunt
I. staneta konstytucy; i de tenore tali: / Capitanei
et eorum Officiales, sint in Terris, ubi Officia ge-
runt Popejionati juxta antiquum Statut. Alio-
quin suis Officijs privati per nos debent. Ten kon-
stytucy; Pierwszy Anno 1510. de Officialibus impos-
sejionatis znosi, ten te konstytucy; ad Jus Indi-
genatus Terrarum Prussie nie nalezy, bo post quid
distinctum; bydy Indigena y bydy Popejionatus. Pa-
ro zas Pruskie ciocet et regivit, aby bydy nie tylls
Popejionatus ale et Indigena.

Anno 1521. Feria sekta proxima Jubitale w To-
runiu approbowat wsaclis Prawa y Privilegia
Tencie Hajasnieszy Zygmunt I. sub titulo: confir-
matio omnium Privilegiorum et Libertatum
Terrarum Prussie; i de tenore tali: / Lkoj acce-
tes ad Inspectum Nostrum Domini Potati Ter-
rarum Nostrarum Prussie Spirituales et Secu-
lares, Præbites et Nobiles Principium Constabulum

Nostrarum, videlicet Thorunensis, Elbingensis et
Gedanensis Proconsules et Consules etc. Inter cetera
Nos humiliter supplicarunt, ut eos circa Jura,
Libertates, Prærogativas, Concessionem, Donationes
et Exemptiones, per Clarissimam Memoriam Dominum
Casimirum Regem Parentem Nostrum conservare
manutene, tueri et defendere, ac ea et illas con-
firmare, approbare, ratificare, laudare, ac de omnibus
renovare dignaremur. Nos igitur Sigismundus
Rex etc. Cum hoc Bellum, quod nuper cum Illi Do-
mino Alberto Marchione Brandenburgensi Magistro
Ordinis S^{ti} Mariæ in Prussia gessimus, eorundem
Subditorum Nostrorum damna, cades, et injurias
constantissimi et integerrimi Nobiscum perfe-
rentes manserunt: Ad universarum Terrarum
Nostrarum Prussiæ incrementum atque conserva-
tionem etc. Privilegia, Jura, Prærogativas etc.
ex certa Nostra Scientia et Voluntate, ex Consi-
liis, Consiliariis Nostrorum ad præsens in
hoc Novissimo Conventu Nobiscum existentium,
Pro solita benignitate Nostra Regia approba-
mus, ratificamus, confirmamus, et perpetuum
firmitudinis robur obtinere volumus.

Tegor Roku Teria Septa ante Dominicam Jubila-
te Thorunij Serenissimus Sigismundus Rex Polonia
Cuncta Privilegia et Libertates Terris Prussiæ appor-
bat: de tenore talis: Auditis itaque et bene intellectis
hodie superscriptis Privilegiis et Juribus ac Præro-
gativis et Concessionibus aut Donationibus. Ad
laudem et gloriam inprimis Dei Optimi Maxi-
mi omniumque Sanctorum ejus, Et ad univer-
sarum Terrarum Nostrarum Prussiæ incremen-
tum, tranquillitatem quietem stabilitatem adque
Conservationem

181
conservationem. Superscripta Privilegia ac Jura, Præroga-
tivas, Concessionem, Donationes etc. in omnibus Sanctis, San-
ctis et Consiliis, prout fuerit ex Nostra Scientia et vo-
luntate, ex Consilio, Consiliariis Nostrorum ad præsens
in hoc Novissimo Conventu Nobiscum existentium pro
solita benignitate Nostra Regia approbamus, ratificamus
etc. Et ipsas perpetuum firmitatis robur obtinere vo-
lumus. Premittentes in Verbo Nostra Regia, ac subfide
boni legalis et ingenui Principis pro Nobis et Successo-
ribus Nostris, Nos in nra superscripta in præsen-
tis Privilegiis expressa firmiter et inextinguibiliter obser-
vare.

Ło tych Prawach y konstytucjach wstanie 1525. nastę-
pił traktat o królestwie między Książętym Łygnim-
tem h. y Stanami Książęcymi a Książętym Albertem de Anspach
Książęciem Brandenburgskim, ktorym Traktatem po trylet-
nicy Wojnie Książęcym Król Soliki y Stany Książęcym ad-
mistracyi Prawo Książęce pierwowzrostu Traktatami
na Prusy Krolowieckie nadane Alberto de Anspach Du-
ci Brandenburgicemu Jure fidei quousz, ktęgosz Mascula
Concedit certis conditionibus nadaje Prusiam Crucifero-
rum a terrarum Ducalem nazwaną. Ktoręto Albertus de An-
spach conditiones seculi collati in omnibus Sanctis iusta-
vit y post occupacjego Książęci Mascula Książęcia de An-
spach Wnuczka Alberti Ducis pruskiego sa Majesta-
ta Łygnimta Książęcia Brandenburgskiego, ktoręto na-
jawniejszym Łygnimtem Ill. Konfederat Jan Książęce et ter-
cum Ducatus Prusie, y Książęcy Sporobem Prusie Krol-
owieckie Książęta stracila.

W Roku 1526. Książęcy Król Łygnimta I. w
Jęziku cyrki Orinacionem Ducatus Prusie de tero-
raty. De Concilio et Consensu omnium Consiliari-
orum et Statuorum etc. Inscriptas prelatationes edidi-
mus et promulgavimus.

Inprimis quicque Relativus, habeat apud se exemplum
seu copiam Privilegij Terrarum Prusie et illud in quicque

petenti ostendat et coram eo legi faciat. Quod norma-
nulerent, et secundum ipsius tenorem Dignitates et Of-
ficia et Capitaneatus soli Indigenis conferre dignabi-
mur.

Ubi pro Ordynacy Ducatus Prussiae iurisdictione, et Ca-
pitanei iuxta continentiam Privilegij Terrarum Prussiae
sint Indigenae Possessionati, ratione quarum Possessionum
suarum sint Iudicio Terrestri subjecti.

W Roku 1530. Najasny Zygmunt I. in conventu ge-
nerali (raconiersi) sui Ordinem Terrarum Prussiae sub-
miserat se, se Najasniy Zygmunt August Syn-
go Jura omnia, Libertates, Privilegia, Immunitates Ter-
rarum Prussiae tam Ecclesiasticas quam Seculares, tum
Ipsis Terris, Earundem Prelatis Baronibus Nobilibus
Civitatibus etc. per Livos Antecessores Reges Terris pro-
dictis donatas et concessas in omnibus conditionibus
et Punctis confirmare. Et quoniam hoc ipsum iuramen-
tum Majestas sua de iudicio Augustus non pro-
stiterit. Ipsi Universi status et Ordines Terrarum et
Civitatum Prussiae ad servandum Juramentum suum,
quod Majestati sua presterunt non erunt ad-
stricti neque obligati.

W Roku 1538. La lego Najasniy synego krola in Co-
mitijs Morunensibus confirmata sunt constitutio-
nes Terrarum Prussiae de tenore tali. / Uaiver-
sis presentibus et futuris harum ratitiam ha-
bituris. Quia consulerent volentes multiplicibus erro-
ribus et abuzibus, qui inoleverant in Terris et Civi-
tatibus Nostris Prussiae ac bonae reformationi de-
fectuum et dyspunctionum, quod in Ipsis Terris exorta
fuerint utiliter intendentes, de Consilio et Consensu
omnium Consiliariorum et Nuntiorum infrascriptarum
constitutiones edidimus promulgavimus et con-
firmavimus.

Ita ut presentibus et futuris Terrarum Prussiae iurisdictione
et iurisdictione, in primis quibus Palatinus habeat apud
se

se Exemplum Privilegij Terrarum Prussiae, et illud uni-
cuique petenti ostendat, et coram eo legi faciat, quod norma-
nulerent, et secundum ipsius tenorem tam spiritu-
alium quam Secularium Dignitates Officia et Capita-
neatus soli et proprijs Terrarum Prussiae Indigenis
conferemus.

Pro Prawa ius powtornee potwierdzone falsam Authora
Listu suppositionem realitate eadingit.

Drugi Punkt lego Synego, jest takowy: Capitanei iux-
ta continentiam Privilegij Terrarum Prussiae sint In-
digenae et Possessionati.

W Roku 1544. Najasniy syn Henricus Valerius renov-
wivat Indigenat Wojewodatu Pruski, ad Cas Korona-
cy swojey w Krakowie, sum ea Privilegia Terrarum
Prussiae verba. Quibus Divus Casimirus prodictas
Terras Regno Poloniae reintegravit, reunit et in-
corporavit. Contra Libertates et Consuetudines Pru-
siae fuerint intellecta. Novaque iura introducta, contra
prescriptum a plurimis annis receptum. Iurum
Privilegij Terrarum antiquam unionem in omnibus
restituimus reintegramus. Quam etiam Nos et Suc-
cessores Nostri pernetuo tuebimur et servabimus
abrogatis omnibus descriptis, Responsis, Decretis,
Declarationibus quibuslibet in genere aut in specie
insuper publicatis aut publicandis.

Anno 1546. Verenissimus Stephanus Patoni
takowy Praw Pruski dat Karygany.

Item cum ad dictas Terras id est Prussiae venisse-
mus supplicatum ab Ipsis, ut dubitationem decla-
rationis Nostrae tolleremus, qui quidem Supplicatio-
ni benigne annuentes, Consilio et Consensu Consiliario-
rum Nostrorum primum viva voce in senatu
et aliorum multorum Nostrorum Subditorum
declaramus et interpretati sumus, ac depre-
sentium vigore declaramus hoc Juramentum. Quod
coram fecimus. Terras quod Prussiae nos adstringi
et

nec Juribus, Immunitatibus, Constitutionibus, Con-
suetudinibusq; eorum quidquam indebitè deroga-
tum, quin potius eadem legitima eorum Jura illis
salva, integra et illibata conservare velle.

Idem Assekuracyi Najasnieyszego Krola Stefana pa-
tet, re Statutis et Ordinibus Terrarum Prussie niekontento-
waty się ty Assekuracyi, ktora Najasnieyszy Krol Ste-
fan w Krakowie dat caley Krepstey y Wojewodztwom
in Generali super Observantiam Legum et Libertatum,
ale in particulari na Symie Torunskiem d. 1576.
penultima Mensis Novembris partikularna Wo-
jewodztwom Pruskiem de Consensu Omnium Ord-
inum Regni ratione Integritatis Prae Pruskiech
dat kaucyę. Zacy patet, re Zawrze Wojewodztwa
Pruskie circa dicta conventa et coronationes Se-
renissimorum Regum dopominaty się Integritatem
et Securitatem Prae ratione Juris Indigenatus.

Anno 1587, circa confirmationem Pactorum fa-
ventorum Praevis Puncto 16, Najasnieyszy Zygmunt III.
obligowat się, p. de tenore tali, Jura omnia
Libertates, Immunitates, Privilegia, Statuta Regni
et specialiter Articulos in coronatione Regis illi
sanctos, tum quoscunq; ad conservandam Libertatem
Jurum pertinentia, Episcopi Majestati in coronatione exhi-
beantur, manutenebit et firmiter observabit et ad
implebit.

Idem Puncto Pactorum faventorum Praevis
Najasnieyszy Zygmunt III. wspominając Prywilej
Najasnieyszego Henryka Waleryusza, ktory doskonale
obwarowat Jus Indigenatus Terrarum Prussie, p. tym
serwinc approbowat.

W roku 1589, ta sama Krola (Wladyslaw) Wojewodztwom
Pruskiech tak konstytuacya opiewata:

Idem niejednemu Wojewodztwom ale wyszystkiemu
nle

sita natym naley, aby Panowie Wojewodowie w
swoim Wojewodztwie rezydowali, parreto Possessio-
nati bydy mazy w Karzym Wojewodztwie.

Idem Autor Listu wytyka, re o Indigenacie radney
Wzmiarki niemazy, ktory skrupulit resoluwyf
representuje tegoz Najasnieyszego Krola Interpre-
tacy ty Konstytucyi.

W roku 1612, Najasnieyszy Zygmunt III.
d. 20. Mensis Aprilis w Krakowie obserwujac Jus
Indigenatus Terrarum Prussie, nie tytko in Prussia
Regali, ale etiam in Prussia Ducali tenie Indyge-
nat sacrosancte manutenebda propter Commis-
sionem od Stanow Krepstey super varia gravami-
na propter Elektora Brandeburskiego Nobilitati
illata do Prus Krolewiczkiech delegowanych Jus
Indigenatus obwarowat. Si Commis-
sionem tak ob-
warowali, aieby na Urzeczach Prussie Ducalis In-
digenat zostawali p. tenoris ejusmodi, p. Statamen-
ut bene sit doctus cancellarius, Extraneus autem
et qui non fuerint Indigenat Nobiles iuxta Pri-
vilegium Anni 1542. d. 14. Aprilis datuatum, per-
tinere ad id minime poterunt, neq; optare, neq;
acceptare ullo modo audeant sub poena Privationis
Officii ejusdem et non prestanda a quopiam Jurisdi-
ctioni Ipsorum obedientia. Item Capitaneatus et
Profectus omnes et singulis Arcium earum, in
quibus Judicia Nobilium exercentur, non nisi solis
Indigenis Nobilibus Possessionatis conferendas esse.
Item ad Gradus Honorum, Dignitatum et Magi-
stratum soli Indigenat modo promissis promove-
antur. Item distributis ejusmodi Vacantiarum
earem in deligendis Personis observetur, videli-
cet ut Nobilibus Indigenis conferantur, nec aliis
quicquam illas optet sub poena Privationis.

Item Indigenat Prusom Krolewieckim in funda-
mento Przywileju Anni 1609. prorex Najasnieszy
szego Zygmunta III. Najasnieszemu Elektorowi
Brandeburskiemu Janowi Zygmuntowi na Prusy
Krolewieckie dany funduje się. Wktorym Przywi-
leju wyraża Salvis per omnia Juribus No-
stris Regalibus Regni Nostri Ducatus illius
et Subditorum ejus, tum et Partis antiquis, quod
per omnia in integro manere volumus.

Niech każdy zwaszy, z jakę Ostrożności Indigenat Prus-
ki obwarowany, który nie tylko Jucolis Prusie Regalis,
ale et Prusie Ducalis, ab ipse promociencia się do-
pusz Republica extincta linea Mascula Domus Bran-
deburgie Indigenat tantęszym Obywatelom jest
aspekrowany. Co za Kommissarce w Prus Krolewie-
ckich a Statibus Regni delegowani. In ceteris et Le-
creto Commissionis Anni 1609. § 13. Julij Regimor-
ti zakonczony, ius indigenatus in Prussia Ducali
obwarowali, i tenore ejusdem, i Capitancatus
Item et Praefectura omnes et singula ac non nisi
Soli Indigenis Nobilibus Professionatis conferen-
das esse etc. Co reprezentato, et ai Graus Honoris
Dignitatum et Magistratum Soli Indigenis non
promisso promovantur. Ipse vero Capitanci o-
mnes jurent simulq. recognoscent S. R. M. M. Su-
premiu et directum Dominum seu Regnum
Polonia, et quod juramentum solva habebunt.
In Pactis Volo viensis Anni 1657. inter Alexan-
dru, Joannem Casimirum Regem Polonia et Sta-
tus Regni ac Electorem Brandenburgicum ac Electorem
ut Reverendissimus Elector in Prussia Ducali ius
et erigat Tribunal, ius autem et Appellatio
istius Appellationis sua Electorali Reverentate
constituentur Indigenis et Terrigenis.

Præscriptum

Præscriptum te Sancta Statuum Regni, kto ra-
tionabiliter more typi præscriptum Juri Indigenatus
Prusie, kiedy to Juri Indigenatus tot frequentibus et
Publicis Transactionibus Prusom obwarowane.
Laaym Sprawiedliwie Umiarowana Prusie Dotry-
mania Prawa Indigenatu dopominają, się.
W Roku 1647. Za Najasnieszego Krola Władys-
ława IV. na Sejmie Warszawskim takowa Konstytu-
cyja:

Titulo Ziemi Pruskiej Wakancye.

Wziemiach Pruskiej Wakancyami wziętych i Przy-
wileju Incorporationis y kaucyi do Nas y Bratko-
w Naszych dany, a do Przywileju się Incorporationis
referujemy, dysponować będziemy.

Tenże Najasnieszy Władystaw II. Dyploma
w Wojewodztwom Pruskiem conferre rasyt, że Ind-
genis Wojewodztw Pruskiej wszelkie Wakancye
rozważać będzie. Proszę hoj loco miec w konse-
racyi te Stowa. Wzięty Przywileju Incorporationis
y kaucyi do Nas y Bratko- w Naszych dany, i kę-
patet, że kaucye, Diplomata, Przywileje do Naja-
snieszych Krolow Polskich de Consensu omni-
um Ordinum nadane, suum robur et valorem
miec powinni. A skutek Listu wydanego to wy-
ko vocat in dubium.

Za Panowania Najasnieszego Krola Jana Ka-
zimierza, naprzód w konfirmacyi Jurium Genera-
lium Regni Juri Indigenatus jest obwarowane.
Osobliwie zaś dotężono, że wszystkie Prawa Pr-
skie, a osobliwie Juri Indigenatus w ceteris konser-
wować będzie, a cokolwiek trafi się Wakancye
wzięty Praw Pruskiej y Konstytucyi 1647. Indige-
nom Pruskiem konferować obliguje się na konfe-
racyi Generalney Warszawskiej post Abicatione
Krola Jana Kazimierza in Anno 1668. in posttra-

rium

rium Praw Pruskich nic nie postanowiono. Czynem
Podatki na teyże konfederacyi uchwalano. Wojewodztwa
Pruskie iwestuy Prawa swego zabrali do referen-
dum do Braci na Generat Pruski. Po ktorey obdy-
kacyi król Michał na Tron obrany, Prawa Wojewodztwa
Pruskich y Indygenat ac Distributionem
Honorow y Krolewskichyjn approbowat, jako testat-
ur Volumen Legum Tomo 5to. Autor zaś w liście
swoim zaszczyca się jakgdyś konstytucyą sub Vin-
culo Confederationis, ktorey za Panowania króla
Michała in Ipsa Veritate nie było, ale post factum
go króla na konwokacyi Warszawskiej sub Vin-
culo A. 1686. Dla Wojewodztwa Pruskich cautionem,
Aby Seymiki Pruskie antekomicyalne procedowały
y że bez Postow Pruskich nihil in Provincia
decidi potest.

Majestatyczny Jan III. król Polski Prawa Pru-
skie nie tylko potwierdził, ale insuper Indygenat
specificie wywarł, że Majores et minores, Digni-
tates, Officia et Munia spiritualia et Scularia
Capitaneatus et Tenutas non nisi veris et
legitimis Indigenis, Terrigenis, Terrarum seu
Patris bene meritis rogantibus bezie. fo samostat-
nie Majestatyczny król w A. 1682. rewerso Dyploma-
te confirmavit.

Majestatyczny August II. roku 1699. in Partis
Conventus tak się obliżował: Dignitatem y Honor
koronne y Wojska Lit. et annexarum Provincia-
rum ecclesiarum y ciwnych Prawach y w ciwnych
Władzach et juxta usum Legum ac specialia
Privilegia zachowamy.

Infundat

Infundamento tego Punktu Pactorum Conventorum per
reversum Diploma assekurawat, y approbowat Jan
Indignatus Terrarum Prusid. Lanyon Diploma sere-
nissimorum Regum Polonia, Prusiarum y Lituanie in fundamen-
to Legis cadere nie mogą, reputari pro privatis In-
strumentis. Exaltissime Etere vigore Pactorum Conventu-
rum authentice y cancellariis Lituaniey extraximus,
in Partis Conventa cata Regula uktada, y kancionu
Schlachetow pozewolone Libera Ręko, obliquie Pre-
ceptarow aby manutenzione pilnie onych obser-
wowali, ile go juramento Regis compromittantur.

W tym Punkcie Conventach Majestatyczny
August II. takowy wywarł Punkt Starostwa
Pruskie do Stęj Pamięci Lukaszewow króla Józefa
III. mediante Liquidatione Sem. m. d. i. b. i. d. n. d. n. d. n.
his. et Exaltatione Bre Nostro wykupie y po mie-
nionem Starostwa Nobili Indigenis konfederowac de-
klarujemy. Ten Punkt Pactorum Conventorum in-
militat pro Parte Indygenatu Pruskiego.

Majestatyczny August III. Nam seregulowac y unij-
u in Partis Conventus wywarł. Senorem eius. d. i. f.
Omnia Vacantia Ecclesiastica et Scularia, scilicet
Senatorias, Munia et Capitaneatus, Tenutas
et Honores, solis Terris et nobilitatis Indigenis
Nobilibus bene meritis vigore Privilegij fr. y v-
rat oris et Diplomatum serenissimorum Ante-
cessorum Nostrorum, Et Illius, qui nos huius ca-
turi conferemus, neq. consensus ac ceterum per-
mittimus. Et casu quo aliquis Privilegium huius No-
st. y Honori contrarium obtinuerit Illud pro nul-
lo fualio ex nunc declaramus. Et non tantum
Nuntijs reclamandi facultatem, sed etiam vim agen-
di in Judicijs Nostris Postferialibus pro Repositione et
Abjuratione Privilegij abq. Consensus concedimus.

186
Tutajm się tego Autkora y wszytkich Indygenacie Prus-
kim prawom i waznym: Z Jakiej Przyrzyny Najasnieyszy
Krolowie Polscy in Paktis conventis z osobna przyrzęcaja
zachowac Indygenat Pruski, poniewaz wedlug Allegacy
Autkora napisal, jest Ludo forpus, y kto się Polkim sta-
czeniem woli, jest capax wszelkich Honorow etiam w
Prusiech.

Co jest przeciwko wyraznym Prawom y Konstytucyom
in Lex Universalis met, w Latach Prowincya y Wojewo-
stwo przy tych Prawach y Wolnoscach z ktoremi ad primum
Przplyty przystapito, konserwowane byci powinno, a osobli-
wie kiedy circa incorporationem nadane Wolnosci y Prawa
serruim et distinctis legibus są approbowane, jako
wyzej deductum.

Konstytucya Anno 1717. obliguje Pierzskarow, de knor-
tali, Paktis conventa aby krol Jmz wyprzedzial Pierzskar-
doyrret powinni, a Beitor Listu tego ekskuruje nie tylko
Pierzskarow, ale wszytkich Jchdps Regnicolas bezwne-
kiej racji fomentuje, ten seminator Zizania niestw-
sanie tey wirruza, nie prywatnie, ale in publico
loco, nie ustnie ale Piemem y Drukem takowa ma-
terya Status, ktora za soby prziglasza more Animi
Revolucya y Statibus et Ordinibus Regni dac do zna-
czego Rozmnozenia.

Losobliwy Lawiclosi wyraz Autkor Listu tego, ze
Regnicolas są Liberatores Terrigenarum Prussie, Prusacy
są Liberati.

Przypat knai Historyi Pruskiej et Originem Prus-
ko Prusacy, jeszce zostajac in Paganismo Viri ad Praca-
nati co roznym Wojewodztwo korony Polskiej hostili-
ter opodalali, ktorym nic mogac dac Wsporn Wojewodzt-
wa do onne consilio kontra Ligecia Marawickie-
go y kujawskiego sprowadzili ex ceteris Nationibus
Kryzjakow na Wojowanie z Prusami; ktorzy to kry-
zacy miawszy coraz swiecie Sukkursy z Niemiec-
kimi krajami calej Pruski Lawojowali, y tak się umocni-
li, calej koronie Polskiej ciemniemi byli. Tey niestw-
stworze hege być Ręka wybudzita Prusakow pro-
ciwie

ciwie Kryzjakom, deklarowawszy Terrigenis Prusis wol-
kie Wolnosci, Honory, Starostwa y wszelkie bona Regalia,
ktore w Sobiezi swojej Kryzacy mieli. W tym bywazy
apsekrowani Prusacy w Roku 1454. Zjechawszy się do
Kwidzyna Rebellia podnieśli przez iuto Kryzjakom, y naj-
pierwy miasta Pruskie Torun, Elbląg, Danst w Roku 1450.
Prasidia Kryzackie z Fortes rugowawszy, Najasnieyszego
Krola Laximiera cum Pr. dvidis przygity. Za ktory Dwu-
ga y Revolucya maja Aktivitatem to miasta na jennitach
Pruskie et Jus Vetandis, Tudziez Vocantur ad Electio-
nes Severissimorum Regum, y Inste Wolnosci nadane,
ktore in parte violantur. Plakta zar Pruska wypro-
wiedziawszy Subjectionem Kryzjakom, ktacy wyszy-
się z Wrojskiem Koronnym, Pierwora Batalii pod
Mowcami w kujawach, druga pod Grunwaldem na
Malborskiej wygrali, gdzie 40000. Prusakow Pru-
pem potoczyli. Innych zar Batalij y Potyczkow pod
Malborskiem, pod Tucholą, pod Cwyncicami tridno po-
rachowac, y tak Prusacy junctis Armis cum Replea
z Kryzackiej wybili się Niawoli; Exauspo Crucigero-
rum Jugo podawszy Lycia y Fortuny swoje na Losy Reg-
scia cum Libertatibus et Juribus suis do korony Pol-
skiej Inkwyporowani. Niech In partialis Papie, kto no-
ze się narwac Liberatorem, et qui sunt Liberati.

Na konie jak Autkor Listu Jchdps Regnicolas narwac
noie Liberatores, ktorzy Prusy Krolewieckie nity ko-
chib. rowawszy przez Traktat Anno 1466. z 19. Oby-
w Torunie Lawarty między Najasnieyszym Kroleem Laxi-
mierem y wianami Przplyty, a Ludowikiem in c. Erbshau-
sem Mistrzem Kryzackim, Kryzjakom ustapili
Prus Krolewieckich cum omnibus Fortalitijs (instituti-
bus territorijs, incolis eorum, cationibus, potym ten
Lray dany in feudum Domus Ansepackian, a na osta-
tek Severissimae Familiae Brandeburgicę przez roine
Traktaty y Konstytucye kor, lubo salvis juribus et Liber-
tatibus apsekrowany do tych Prus sub duro servitutis
Jugo et sub absoluto gement Dominio.

Prusy

Przez Krzyżacy lubo się kaszerują Jure Indigenatus et Libertatibus prae Obiezione Podatkami, przez Zabranie Honorów y Starostw, przez Komisyje y Deputacje Miast Pułkisk, osobliwie Pańska, sub Jure servitutis zostają tego ażebym ocywiscie dowiodł, idę ad seriem starostw Pułkisk, y Wyrażenia, które Starostwa Indigenat Prasy, Pręty Prawa, a które Regnicola przeciwko Prawu pęgnent, oraz do demonstracji Jntrat bykhe Starostw.

Starostwa Województwa Chełmińskiego.

Starostwo kowalewskie podane do Wódzka szet nińskiego należał, popiśet J.W. Jan Kretkow. ski Wojewoda Chełmiński.	4000.
Starostwo Gudzieskie Jm. Jan Bucholcowall wa popiśet.	15000.
Starostwo Kadzyskie W. Jm. Czapalskiego Starosty kaysarskiego.	12000.
Starostwo Lipińskie Jm. P. Debski trzyma.	8000.
Starostwo Polubskie Jm. P. Węsel popiśet.	12000.
Starostwo Pokrzywnickie W. Jm. Debski popiśet.	12000.
Starostwo Brodnickie Jm. P. Wąskowski popiśet.	20000.
Starostwo Pratyński y Łąkorskie trzyma W. Jm. Czapalski.	25000.
Starostwo Skrynowalskie Jm. P. Skępa popiśet.	8000.

Summa 61000. 55000.

Starostwa Województwa Malborskiego Indigenow. Nie Indigenow.

Starostwo Malborskie do Ekonomij krolowskiej należy.	
Starostwo Kiepskie do Województwa Malbor. skiego inkorporowane Jm. Jm. Czapalski trzyma.	4000.
Starostwo Solmińskie Jm. P. Guler popiśet.	10000.
Starostwo Mławskie Jm. P. Guler popiśet. ni Wielkiego Województwa Chełmiń- skiego popiśet.	24000.

Summa 48000. 10000.

Starostwa

Starostwa Województwa Pomorskiego Jntrata Indigenow. Nie Indigenow.

Starostwo Skarzewskie do Województwa Pomorskiego nale- ży Jm. P. Moskowskiego popiśet.	18000.
Starostwo Turołskie Jm. P. Szejka Podanckim, d. t.	40000.
Starostwo Kiszowskie popiśet Jm. P. Skrzewski.	10000.
Starostwo Ulichskie popiśet Jm. P. Probenowski a tego ku- pit a Najamnych z rolnicow Sobieskich by przez Krzyżacy byto zastawne.	12000.
Starostwo Nowskie trzyma Jm. P. Lboinski.	10000.
Starostwo Mirachowskie popiśet Jm. P. Lore- kendowski kupione.	12000.
Starostwo Hamerskyńskie Jm. P. Weyher popiśet.	4000.
Starostwo Ocieckie trzyma Jm. P. Luchocki.	10000.
Starostwo Sobowickie Jm. P. Kiecki trzyma.	12000.
Starostwo Janieckie trzyma Jm. P. Luchocki.	4000.
Starostwo Parchowskie Jm. P. Jlsen trzyma.	8000.
Starostwo Porzechowskie trzyma Jm. P. Potulicki.	10000.
Starostwo Świeckie trzyma Jm. P. Jan fa- bionowski.	22000.
Starostwo Kosciernyskie trzyma Jm. P. Nowowiecki.	15000.
Starostwo Gniewskie ma Dwuch Starostow Jm. P. Towiańskiego w Paryżu, a Jm. P. Lubomirskiego w Dreźnie, Obiżwa Non In- digenat.	80000.
Starostwo Puckowskie Jm. P. Gładziwilla.	50000.
Starostwo Starogardzie Jm. P. Kerewskiego.	6000.
Starostwo Białemburskie Jm. P. Węgiera Czerwici.	5000.

Summa 98000. 232000.

Specyfikacy Jntrata Indigenow. Nie Indigenow.

Województwa Chełmińskiego.	61000.	55000.
Województwa Malborskiego.	48000.	10000.
Województwa Pomorskiego.	98000.	232000.

Summa 207000. 297000.

Kwartę ze Starostwa corocznie wychodzi z Prus
 na Kapitale Wojska kwarciannego .....
 Item Kucherny corocznie wychodzi .....
 Na Piekotę Janową płać corocznie Prusy .....
 Na Poglowne terazniejszego Kompraktu Wojska
 koronn płać corocznie Wdźłwa Pruskie 311058

Summy do Kuchli na Starostwa y Dzierż-
 wy Wdźłwa Pruskie zacięgnięte y konse-
 kucjami afekurowane, tudzież y Miastu
 Gdańskowi należące.

Anno 1654. Na Dobrach Prępkowie, Kaplach,
 Batani, Kielnie, Rynwaldzie, Rynekowach,
 Jelenie, Nowymkowach, sine gravis Exte-
 nuatione afekurowano w Wdźłwie Pomor-
 skim Jm. Janowi Wdźłwie Podkomorzemu
 Pomorskiemu y jego Sukcesorom 83980

Anno 1658. Na Starostwie Słuchowskiem
 Jm. Bogusławowi Leszczyńskiemu Podkan-
 clerremu koronnemu afekurowano 120000

1658. Wierzoch Włodzonomu Wdźłwowi Ober-
 sterowi Gwardyi koronnę Wdźł Janiszew y
 Kotonowkę w Województwie Pomorskim tera-
 cz z Przyległociami Wierzoniędzy Jure Hb-
 redikario nadana za zatrzymane zastugi do
 Kuchli y alerzce Prebium tych Dobr od Sta-
 rostwa pierwsięgo odzwanych 50000

Wzrost konsekcyci 1659. wedłowicie opadionawey
 na Starostwie Sobowickim afekurowana summa 30000

1673. Na Starostwie Gnieńskim Jm. Jm. Janowi
 Sobieskiemu Marszałkowi y Hetmanowi Wdźł-
 kiemu koronn do Wytrzymania przez swo-
 ga Doradcę afekurowano 150000

1676. Jm. Janowi Wdźłwowskiemu Wdźł-
 Małborskiemu Polkmiem sine Exenuatio-
 ne afekurowano 18000

1678. Włodzonomu Gbickiemu Starostwie Na-
 wodworskiemu na Ekonomij Nowowow-
 skiej afekurowano summa 200000

1679. Na Starostwie Berwaldskim Włodz Jure-
 kom afekurowano summy Red. 13000,
 do officij florenow Pruskich 106600

1658. Na Dzierżawach Mierachowskiy, Bar-
 chowskiy, Piłtemburskiy Sukcesorom
 G. omara Krokowskiego afekurowano summa 80000

1677. Na Dobrach Prępkowie y Rynwaldzie Wro-
 dym Janowskiem sine Exenuatione 20000

Włodzonomu Gbickiemu Obersterowi
 Wdźł Wdźłw w Wdźłwie Chetmieskim
 afekurowano summa zastug zatrzymanych 12000

1677. Prępkowie y B. Men. Gbicki na Elblagu
 y Territorium Elbląskim Kuchli afekur-
 wata Elektorowi Brandeburskiemu 1200000

1673. Wdźł Miastu Gdańskowi Kuchli afeku-
 rowata in viam Expensarum Belli summa 350000

1659. Temuż Miastu Gdańskowi Kuchli afek-
 kurowata 85000

Summa summarum 2827438 8/32

Podaje tedy pod Kuchli Kuchli jak Województwa Pruskie są
 obciążone, do gdyż stan Kuchli zastug, Prusay, do za-
 płacie musiel, y gdy na Woynę Szwedzka Prusay nie
 stato, Prusy starczy musiel, y tak tedy z summan
 które do caley Kuchli do wyptawienia należały, na
 Starostwa Pruskie to zwałono. Itaka to jest Wdźł-
 nosz Stanow Kuchli, że libere accedentes ad Corpus Rei-
 publicę Prusay, excusio Crutiferorum Jugo, takoway
 rekompensę odnoszą. Pro Kuchli Woyny Abund
 1454. gdy przez konfederacyę w Kuchli uwyżnionay
 przeciwko krzyżakom na Los Szwecji, fortuny y ty-
 cia swoje provali. Zginęło Prusakow 90000. Gda-
 nskanież imi dobywając krzyżakow w Malborku
 13000. Ludzi stracił; Elbląg wyganiając krzyżackie
 Wdźł 1800. Ludzi stracił. Toruń uciekł Rajarniey-
 szego króla Kazimierza do Fortey przyjął, krzyżac-
 kie Prusium rugując 3000. Ludzi stracił. Woyska

Polskiego, które Prusakow sekundovalo, zgineto
80000. Krzyzakow, którzy z Niemieckich krajow
swiecie mieli Positki, zgineto 70000. Zatakta
czny Szard Wojewodstwa Pruskie takowag or Sta-
now Krejpley odbieraja Dekompensacy, ze sm wszel-
kie Honory y Barostwa Regnicola odbieraja, ony
y Nervum Stueria Bono Publico kabieraja.

Copia Responsi Sa Ra Mitis Serenissimo Principi Duci Surti et
Semigall. dati 2^{ae} et die et infra.

Augustus Tertius etc. Serenissimo Principi etc.

189

Serenissime Princeps Regie Fili Noster
Girland. et Semigalia Dux grates Nobis dilette

Non parva tacti fuimus moerore, quum ex litteris Serenitatis Tue
de dat. 20. Aug. intellexerimus, Eandem super Statum rerum sua-
rum in Girlandia vehementer affligi propter moles contra omnem
expectationem a Consiliario Statu Aulae Russicae de Simolin,
quasi est mandato Aulae sua controversias super Tuis ad Du-
catas Girlandia et Semigalliae, tam legitime per solennem Infe-
udationem Trakti Tuae acquisitam sub Tria et seip. auctoritate tan-
quam directi Domini.

Ex vicinis omnibus caeterisque Potentis nulla hactenus de hoc ra-
premo Domino Nro et seip. super prefatos Ducatos dubitavit, et ni-
miam persuasi sumus de perspicacissimo iudicio, iustitia et equitate
bonae amicae foederatae et vicinae Sororis Nrae dilectissimae
Imptis Mitis feliciter regnantis, ut credere possumus, talia de-
disse huic Consiliario Statu suo mandata, quae in perniciosissi-
mum exemplum contra omnes Potentias verterentur et subditos Nros
Nobis et seip. et Trakti Tuae iuramento fidelitatis et vinculo
obedientiae obstrictos a debita fide removeat ipsorum, de aulce
suae omnimoda protectione et de temera ipsorum inobedientia fa-
ciat recaros.

Se hoc ausu conqueri non deberemus et quod Sa Imptis Mitis
auctoritatem De hoc ausu conqueri non deberemus et quod Sa
non inultam relinquet, consilimus in cognita ipsius iustitia atque
amicitia scribas, quod conijcimus ex ipsis met Sa Imptis Mitis
litteris ad Nos 3ta Aug. 17. vet. scriptis, ubi inherendo anteriori-
bus Nris Instantibus ante Infeudationem Traktis Tuae in aula Russica
de relaxando Ernesto Birone ab offrecto ex sola clementia factis pro
ipso simpliciter intercedit, quin videatur ullatenus per Ministerium
suum sibi patefactam habere ex post Infeudationem Traktis Tuae
de his Ducatibus tanquam vacantibus idem ad instantias per
solus solennes comprobatas et iuxta determinatum ad hoc ani-

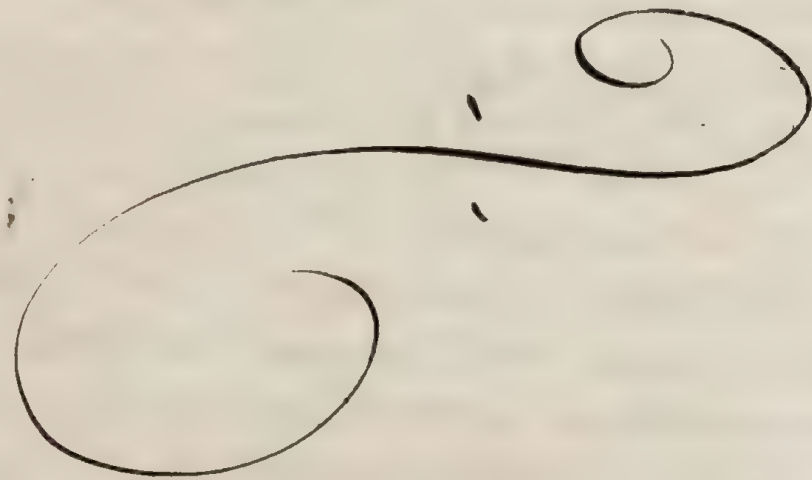

num gloriosissime memoria pie defuncta Imperatrix Elisabetha sua Imperatrix Matris regnantis amita gratiosissime in supp-
rita Noe. adhuc voluntatis, et in potestate esse, vel esse posse,
quod prefatum Ernestum Bironem pro Duce Curlandiae agnoscere
possumus qualiter fuisset, si procedentes quemadmodum et alias
jam maxima in parte satisfecit, et ipse satisfecisset conditioni
Nobis pro infeudatione a sep. et a Nobis ipsis in infeudatione
sine qua non, praescripta de exsolvendis Feudi debitis, si in
tempore et vacante Feudo relaxatus hinc conditione satisfac-
re potuisset, si super contraventiones ab ipso perpetratas p- de-
ditionem sui et a se alienis servitiis sine Noe et seip. confessa
factam, unde re rem et rerum poena alieni Domini constituta
veniam a Nobis et sep. obtinuisse. Porro, ad feudum nullita-
tis reintegrationem, uti et de recte praestationis homagii et
vassalorum fidelitatis in Feudo.

Non praetermissimus deferre S^{ae} Imp^{ae} Mat^{ae} sanguinem bonae amicitiae
et vicine laetam compositionem rationum, quae Nos antea et
no pro obtinenda relaxatione dicti Ernesti moverant et earum
quae Nos ab ipso removerant, et ad conferendum Fructui Tuo
Feudum determinarunt, via Imp^{ae} Mat^{ae} magnanimitate confiden-
tiori tenerrime subijcunt quantum jura Noe et seip. auctoritas
Regia foedera ipsa, cor Noe perennum, honor Nostrum et
Potentiarum Nobis et Fructui Tuo sanguine junctarum, honor
seip. quae de Fructui Tuo matrem constituit. Totiusque Poloniae
Lituaniae Gentis Nos ad terna et sustinenda Fructui Tuo
jura in Feudo acquisita adstringunt.

Certiores Nos facimus, S^{ae} Imp^{ae} Mat^{ae} quae se matrem et Imp^{ae}
rantem tam gloriose sentis rebus et jure Noe, facile ad-
hasuram, nec eas contra Nos aut Fructum Tuam Nobis filium
dilectissimum et fiduciarum Principem, quo nihil Nobis chari-
us, adhibituram esse vires, quae Nobis foedera inter Nos
et Eandem feliciter intercedentia pro jure Noe et

190 ~~188~~
seip. iustione spondet. Quod spectat eos ex Curlan-
dia Nobilitate, qui devius insinuationibus et consiliis incaute, uti
arbitramur, se praeberant, clementer duximus adhuc promovere
esse, quemadmodum clementer promovemus, ne a debita Nobis et
Fructui Tuo fide aliqua in parte declinare tibi impure licite prae-
nant arguentes, quod jurentorum suorum et fidei memores adhuc
nec non paternae Noe pro conservatione jurium, libertatum et Privi-
legiorum totius Graeciae Nobilitatis Cura et sollicitudinis grati-
am Noe Regiam mereri studebunt et conitentur, nulla ipsis nec
latior nec securior via patet, quam vi favorem et benevolentiam
Fructui Tuo sibi acquirant. Minus, interpositionem apud Nos,
qui Eandem de Tenerrimo Noe paterno affectu omni Noe
Regia Gratia et propensione pro iis omnibus quae in Deo et
sep. Nobis vires concessae sunt, certiores facimus et paternae
complectimur. Das. Varavia die 6^{ae} Sept^{is} 1762.

M. S. E. le Vice Chancelier de la Cour: au sortir de l'audience du Roi Dimanche 21. d' Août a remis a Mr. de Szezewski Resident de Russie avec l'Exposé qui suit:

Le Souverain Chancelier de la Cour: tant pour s'acquiescer du devoir de sa Charge, que des ordres express de sa Mte le Roi son tres gracieux Maître prie Mr. de Szezewski Resident de la Cour de Russie prier de sa Mte le Roi et de la République de Pologne de vouloir bien prendre en consideration le cy-joint Exposé pour la Courlande et de le faire tenir a sa Cour en lui faisant connaître combien cette affaire doit tenir fortement a leur au Roi et doit intéresser l'honneur et les droits le plus essentiels de sa Mte et de la République. Parroisse ce 19. d' Août 1739. Exposé

pour la Cour de Russie des raisons de soutenir le Prince Charles Duc de Courlande.

Il est incontestable que les Duchés de Courlande et de Semigalle ne tiennent en rien à la Russie, que par le voisinage, que l'on a soin de cultiver et dependent en tout de la Pologne comme Fief relevant du Roi et de la Repub. le Fief en 1736. étant prêt de devenir vacante par l'âge avancé et les infirmités du dernier Duc de la famille de Kettler le Prince Ferdinand: la Repub. par sa Constitution permet éventuellement au Roi en cas de vacance de donner l'Investiture de ce Fief à un autre, mais à condition sine qua non que le nouvel Investi payeroit toutes les Dettes du Fief.

Personne n'ignore, que c'est uniquement par cy ad pour l'Impératrice Anne, de g. m. que sa Mte a cédé le Duché de Courlande a Ernest Biron l'an 1739. mais à la même condition sine qua non, qu'il dégageroit le Fief de toutes les dettes. Mais de s'acquiescer de ce devoir, le Duc Ernest toujours engagé aux services de Russie, sans avoir reçu des Courlandois ni hommage ni serment, au lieu des Dettes particulières i chargea encore le Roi de Dettes publiques et d'Etat envers la Russie, ainsi qu'il a été accusé par cette Cour d'avoir divertie pour sa propre utilité en Courlande les argens du Trésor.

de l'Empire. Par la Condition de l'Investiture n'étant pas remplie l'acte devoit nul par conséquent et comme non avéré, mais sa M^{te} pour témoigner toujours sous les regards à feu l'Impératrice Anne laissa à son dit Vassal le tems de satisfaire à la dite condition d'autant plus que l'année 1740 la Mort de sa M^{te} Imp^{re} le rendit le Duc corégent de l'Empire avec la Duchesse de Brunswick.

Par la révolution survenue vers la fin de la dite année le Gouvernement de Russie étant passé sous la seule et entière disposition de la Duchesse Régente et du Duc son Epoux, les Biron, qui avoient été arrêtés et relégués en Sibirie furent par conséquent mis hors d'état de pouvoir à jamais satisfaire à la Condition de l'Investiture ni de gouverner.

La Cour de Russie même regardant ce Fief de la Républ^{iq} comme vacant s'en fit faire par ses Ministres des Instances au Roi pour en investir le Prince Louis de Brunswick et pour ôter toute espérance de retour des Biron, la dite Cour déclara le Pere criminel par un Manifeste qui fut publié dans les Duchés et qui le rendoit infâme.

La Régence se donna la desus tout de suite de Gouvernement, qu'elle exerceoit encore en son Nom et le fit effager de prières publiques. Et sa M^{te} pour ne point laisser ce Duché sans administration, ordonna à la Régence, comme Maître direct de l'administrer en son Nom.

Pendant que la Cour de Russie sollicitoit fortement sa M^{te} en faveur de Prince Louis, une seconde révolution, qui mit l'Impératrice Elisabeth sur le Trône jette la Famille de Brunswick en Sibirie.

On avoit cru, que cette révolution favoriseroit le retour des Biron, la Cour de Pologne essaya même à différentes reprises

de réitérer ses Instances pour lui à celle de Russie d'élargir au moins les Fils, si le Pere étoit criminel; mais le refus continuel, que celle cy donnoit, fut toujours accompagné, pendant 14. Années des motifs, que toute raison d'Etat n'avoit à l'élargissement du Pere et des enfans, et Elle fit faire la desus par ses Ministres de déclarations authentiques et publiques.

Les Courlandois en attendant ne cessent de supplier le Roi leur Maître de les conserver sous la forme de gouvernement, qui leur avoit été accordé par la Républ^{iq} mais sa M^{te}, avant que de procéder à une nouvelle Investiture, desiroit les Duchés dégager du registre, qu'elle avoit accordé aux instances de la Cour de Russie sur une partie du Revenu de la Maison ducale pour des sommes non spécifiées que la Cour de Russie redemandoit en acquit de celles, qu'elle prétendoit, qu'Ernest Biron avoit, pris du Trésor de Russie quoique dans l'espace tres court d'une année et les avoit transportés en Courlande.

En attendant le Prince Royal de Pologne Charles Duc regnant aujourd'hui de Courlande se trouvant à Petersbourg dans la seule vue de faire sa Cour à sa M^{te} l'Impératrice Elisabeth de g. m. ainsi qu'il est connu, soit mériter les bonnes grâces et affection de cette Princesse de façon qu'elle eut la bonté et amitié pour lui de faire des instances au Roi son Pere de l'établir dans le Duché vacant de Courlande. Sa M^{te}, qui jusqu'alors par une délicatesse extrême avoit refusé de prêter l'oreille aux fréquentes prières de son Ministère et de tant de Sénateurs attachés à leur Chef de faire à l'un de Princes ses Fils l'établissement sur dite que les loix reservoient en son pouvoir. Elle condescendit à la demande obligeante de l'Impératrice pour la quelle sans cela sa M^{te} auroit toujours fait tout ce qui dependoit d'elle, eut la précaution de faire sentir

par des memoires et insinuations de ses Ministres, que cet
etablissement pour lequel Elle n'avoit jusques la fait aucune
demarche ne seroit de Lui etre indifferente et interesserait
ensuite toute son autorité, son honneur et celui de sa
Couronne des que son Fils seroit investi de ce Duché qui
par conséquent Elle demandoit d'être assurée, que le Seque-
stre cesseroit et qu'il ne restoit plus la question de raison
d'elargissement des Biron. La M^{te} recut les plus fortes
assurances que le Sequestre seroit levé, ainsi qu'il l'a
et toute prétention au Duché éteinte par un Acte solen-
nel de sa M^{te} Imp^{le} et que les Biron ne pouvoient ap-
mais etre elargis par raison d'Etat de cet Empire.

Ces assurances constatées par des Actes publics nom-
mément par la déclaration solennelle, que Mr. de Groff fut
ordre de donner et donna au Roi et à la Repub^l par égard
et reconnaissance pour la puissante interposition de la dite
M^{te} Imperiale pour le Prince Roiale Charles sur les prières
de Courlandois en sa faveur et celle des Ministres et Sen-
teurs de son Royaume.

La M^{te} après avoir pris l'avis du Senat, qui non seulement
fut à la pluralité établie dans cette chambre mais general-
à l'exception de deux ou trois, de qu'il on auroit du s'en-
tendre le moins à un refus, pour être le plus bénéficiaire
Roi, et qui par son Resultat conclut sur le cas de nullité
de l'Investiture de Biron par la dite condition non remplie
et sur le pouvoir qui étoit transmis à la M^{te} par la Con-
1736. d'investir quelq'un du Duché de Courlande d'après
pour le continuer sous la forme du Gouvernement reçu
s'est portée à donner au Prince Roiale Charles l'Inve-
stiture de ce Duché l'an 1739.

Mais

Mais à peine le Ciel disposa des jours et du regne de feu l'Im-
peratrice, que feu l'Empereur Pierre III. son successeur s'écartant
de tous les engagements contractés par sa Bienfaitrice, menaça
d'usurper ses forces pour envahir ce Fief de la Repub^l et y in-
troduire le Prince George son Oncle sur une simple renunciation
faite par le Duc de Biron rapellé d'exil à cet effet, et d'un Du-
ché auquel il ne lui restoit plus de droit et comme si, en ayant
même il pouvoit être libre à un Vassal sans le consentement
de Maître direct, de céder la possession du Fief à qui bon lui
semble.

Par cet acte même quoi qu'il eût encore eu quelque droit il
l'auroit perdu selon toutes les loix.

La révolution, qui démit ce Prince du Trône et sa mort mirent
fin à ses idées, qui ne rentrent que la violence.

Et l'Empire passant heureusement aux mains d'une grande
Princesse éclairée et dont la sagesse et l'équité sont célèbres.
Depuis long-tems, faisoit enfin espérer après tant d'orages
un calme heureux pour cette province de la Repub^l et que
jointe à ce Royaume. Elle jouiroit de cette tranquillité laquelle
le lui est promise par la foi des traités, qui lient la Pologne
à la Russie par une alliance perpétuelle.

Mais un Memoire donné à Mitau par le Conseiller d'Etat
de Russie de Simolin ou par ordre, il déclare, que sa M^{te}.
Imp^{le}. aujourd'hui glorieusement regnante accorderoit sa pro-
tection au Duc de Biron jette derechef dans ce Fief de la
Repub^l une confusion et allarme. La M^{te} ne sauroit jamais
penser, qu'une si grande Princesse douée de tant de senti-
ments et de magnanimité voulut sans raison enfreindre
les Traités, qui subsistent entre son Empire et la Pologne
et disposer par la voye de force d'un Fief, à qui tous
ses predecesseurs ont reconnu n'avoir aucun droit et

qui va de pair avec toutes les Provinces du Royaume de
pendantes uniquement de sa main et de la République.

Mais le Roi est plutôt fondé à croire, que sa M^{te} Imp^{le} en
gracieuse Prince^{se} et d'un Cœur rempli de bonté par cette
déclaration, qu'Elle a fait faire par son Conseiller d'Etat
aye tout autre dessein, que sur la Courlande pour favoriser
le Duc Biron, à qui Elle a tant d'autres moyens de faire
du bien.

Le Roi ni la République lui ont jamais fait du mal, et il se
roit bien dur, si pour ceux, qui il a souffert en Russie et en
compensation on exigeoit de sa M^{te} des sacrifices, qui blesse-
roient le plus vivement et le plus profondément son Cœur
paternelle et Royal, son honneur, son autorité et les droits
de sa Couronne.

Ces grands Sentimens de sa M^{te} Imp^{le} sont trop connus en
ce royaume pour faire tort que d'appréhender un tel événement
qui dérogeroit et renverroit tout ce que feu la M^{te}
Impératrice Elisabeth dont la mémoire sera toujours respec-
tée au Roi la Bienfaitrice et très glorieuse Tante a fait
à cet égard.

On s'attend à toute autre résolution de l'amitié d'une
puissante alliée et voisine de sa Russie et de son
empire, et ce n'est, que pour obvier aux ruses et infor-
mations et insinuations, qui peuvent ou pourroient lui
être faites et qui tiennent peut être même leur source des
cabales de quelque peu de Polonois quel'on présente
Exposé avec cette confiance, qu'inspire la magnanimité
connaître de sa M^{te} Imp^{le} et la bonne intelligence qui
subsistent si heureusement et depuis si long temps
entre la Pologne et la Russie. Varsovie ce 19. Août
1762.

Dotąd maie Bóg ucyra sił y Zdrowia oraz z Łaski swojej dodaje Du-
cha Prawdy, Wierności y Starobolskiej Obojętności, potężniając
nie może tej, która powinieniem Boga, Królowi y Obywatelom Wiary,
Rad y Trościwości okoto Ustania Praw, Swobod y Wolności Rzeczy-
pospolitej. Tym nie żadnym innym Duchem zuzgany glosze się z kiny-
sca Ściśniskowa nappierwey w okorze Serca z Wyprowadzeniem Świeżości
morych i praw morych y prawdziwych na Zawołanie Ustug, a
potym z powinnowaniem y Zyczeniem Im Daj Bógie skuteczenie zago-
nych y jednomyślnych Rad y Umystow w tym Przewietnym Ich Rycer-
skim Zgromadzonem kole. Wzrostę Ręce y Serce do Nieba na Zjednanie
Jego Ducha Jednomysłności o Dobro Rzeczypospolitej, Ducha Miłości Oby-
watel, Ducha Zdrowey Rady okoto Obmyślenia Przychodów do Nakazania
już cale podupiecznych Swobod y Wolności Naszych. Lecz nie przyna-
je królestwo to tak obzerne y z dwóch Nappotrzebiejszych Narodow
zjednoczone, już jest tak nachylone, że zupetnym Upadkiem grozi.
Żadne w świecie Państwo bez Króla stać nie może; każde zaś z pod Nie-
go pod Zarządem; Wolne w niewolne przemienić się musi. Prąd Ra-
dzy Krejtlay istotnie zawist na Zjednoczeniu Trzech Jej Stanow, na Daj-
sine Sejmow Walnych, y na Ucałeniu wypadających z Obrębów Praw.

Sejmow takowych Skutki trunt swoy biorą od Zgodnie dorętych Zgromad-
Przedsejmowych, od Instrukcyj dorętych a nie interesowanych,
od Wyboru Postow w łrocie wyprobowanych, a od Intrzyg y Zakay
dalekich. Z tym wszystkim Ustawy tak chwalebne, Król tak kba-
wienny utrzymujze Wielom u Nas w Niemnie Wolności kamie-
niają się, kiedy miastają Rady y rozrywają Jedność, rozumieją Wi-
lu, że Niedozwoleniem Doyścia Sejmow Zabierać mogą y sprzeciwić
się niejako zprzysiężonym przeciw Wolności Myślom, czyli pota-
jemnym Spiskom, acz tym samym Ducia spsobem oddają Oby-
watel pod Niewolę, kiedy Król y Rady Wolnych Narodow w
Nierad Oryjwisty wprowadzają y pod Wólę kłemyślną porzucają.

Dotąd możemy się na zwać Martwym Ciałem bez Duszy, bo od ty-
lu Lat jesteśmy bez Sejmu y bez Rady, Stojąc u nasza
cale rozstargnieni, rozrywani, zaktoceni, Rady górne zanie-
dbane y zanichane, Granice Królestwa Postronnych i Woli
Zostawione y otwarte, Na czym jak skhodują Prowincye, oio-
bie Wielkopolska, Pruska y Litewska wiadoma każdemu,
Sprawiedliwość jak bez prawey Ręki, bo ta od Złota y Srebra o-
zala y martwa, Skarby Krejtlay Sapiadom w Hłoty oddane
kiedy obzerne Jej Państwa od Wieków bez własney Mennicy
zostają, co jest nappewnieyszą Zgubą Naszą, kiedy czym y o

czy w łonie się nie będzie, Redukcyę na Redukcyę następo-
wać muszę, kiedy przez fatalnych Pierzdy Naciokiem
otwartego a przez to uciwnionego kraju zamknąć nie mo-
żna, y tak sobie nie sobie gospodarujemy, ile diew, Baakiero-
wie, kupcy, Żydzi y Handlarze wyciskają z nas gładni Pierzdy
dobry, y ci sami rzędzą Fortunami Naszemi, szeregownie dla
Zbogacenia Szlacheckich Krągów, Postowie ich zapatrują się na
takowy Stan nasz, Widzą y opisują Dwiernom swoim, Myżadnych
Postów u nich nie mając, ani wiedzieć możemy, co myślą o Nas.
Wyrzucimy głębiej w nasz Niezgod widoczny, Szerejemy się być
wolnemi, a Wolność nasza w ręku tych, którzy są niczego, sta-
wają, Jednostę prują, aby w takowy roznosi z nami zgodzili, tak
prywatne dobro gory bierze, Zaydrosz między domami mniejszy się
Zastugi docinając, Nadgrody nie mogą, kto mocniejszy w Warszawie
y w Odmalowaniu rzeczy niepewny za pewny, Ten szerszy, y
kto bogatszy, ten więcej ma: Ten jest Stan teraźniejszy, ani wolny
ani Swobodny, ani Zbawienny w Naszej Księpcy. Związanie to sa-
me, y ugnajecie, jeżeli kiedy, tedy w takowych Okolich
noszących najbliżsi jesteśmy niebezpiecznej Toni y Zniknięcia Wolno-
ści. Donoszą o tym z Pierzrostwa najwyższy Obowiązek Wierne
poprząszone, Wyprężone Łachowate mający. Sejm Walny nadchodzą-
cy, jest to Sejm wolny gwałtownie potrzebny y nader Zbawienny
w tym czasie, dla Uwalenia Praw y Ubezpieczenia Swobod Naszych
Okoliczności widoczne Szlachetów wojujących najwyższymi
Gas nam dają do Myślenia o Nas y Obmyślenia bezpieczeństwa
zewewnętrznego y wewnętrznego, dla Zarządzenia o Królestwie Stałym
y Przywróceniu z Klubu wypadłych Praw, by najmniejsz nie na-
ruszając, y owszem utwierdzając Obowiązek Księpcy w te-
raźniejszych między Szlachetami Łatargach. Mając przy
król, Pan y Ociec Nasz pragnie tego Sejmu, zjednoczności,
y chce stać się w trzech Stanach Rady, Zagrzewając
do Zjednoczenia Umysłów, y Gas swobodny Nam wypra-
ca w Uniwersałach do Kadzenia y Ochrońienia Łachowat
Księpcy od wszelkiego Przypadku. Przeto od Sejmomyślny
Rady Przeswiętnego Koła Rycerskiego zawistewczony Wyprężony
Katuszek, Przerwijmy Sen Zgubę nam goryżny, Ustępujemy
powstać przy Pomocy Bożkiej z Łachowat, Wyrzucamy Perca
y one zwiżamy Ogniem naturalny Obrony dla Zwiżnienia
zdeptanych Praw y podupadłych Swobod, dla Ustanowienia

Sit

Sit przykrotych, dla Umknienia Karków od Sarmy, potajemnie
Nam przygotowanego, y dla Łupieżney Łachowat wstawnych Fortun,
Familij y Domów Naszych. Wiermy przed się same tylko naj-
walsze potrzeby dla Instrukcji Sejmowej. Szerejemy się
nad wszystko Wybor sam godnych y Sumnieniem obowiązanych
Postów wypracować, a całe zgodnych y szornych dla Przywro-
cenia do Klubu naterytey, cokolwiek z Obrębów Praw Kardynal-
nych wyszło; Niech Szerejemy, Szeregi y Namowy pokajtne nie
mają, Przykroty do Stosu Wolnego ile w teraźniejszej gwałto-
wnej Potrzebie.

Ten za najwyższy Punkt szere do Instrukcji Sejmowej, Sejm
pod Obowiązkami Sumnienia. Drugi Punkt Ekonomij we-
wnętrzney y zewnętrzney, Łachowat w sobie Krąg najdosko-
nalszy do Ubezpieczenia Rad, Sit y Sprawiedliwości w Obo-
gu Narodach. Trzeci Punkt Szere Otwarcie dla Przywro-
cenia Szlachetów y Umocnienia Postów Księpcy. Szere
Punkt Obmyślenia Łachowat do bliskich Szlachetów dla Ustwy-
mania Pierzrostu Szlachetów zle o Nas myślejących, Przykroty
mieć pewne Szeregi możemy, y przez Łachowat takowe tak-
wiejsze Dopomnienie się o wielorakie Szeregi, Ustakie kiedyś
Szeregi przez Postów swoich mają, Cierzą na Nas, Nam, wzajemnie
arcypotrzebna Szeregi na nich. Niech przy tym konferen-
cyę szadownych Sejmów wyjęte Szeregi swojej wermą, Niech
przytomne Szeregi przy Roku Kołowskiem czynią to, co Szeregi
w Łachowat. Niech Szeregi Praw przy Tronie pilnie mierzą,
y każdy sobie przepisana od siebie poprząszone Szeregi
winnosc bez najmniejszej Szeregi sprawuje. Niech
Szeregi górne Senatu w usilnych Potrzebach szadone bywają
y te same niech o Sejmach Extraordinarynych pilnym
Szeregi Szlachetów, Niech w Wojewodztwach Szeregi
szeregi Praw na Łachowat będzie.

Te Szeregi za najwyższe Szeregi do Kadzenia o nich na przy-
stym Sejmie upatrują, y te do dożytecznej Szeregi Szlachet
Uwagi oddają. Szeregi nas Pan Bog Nam pobłogosławia,
Szeregi Szlachetów przykładem Przeswiętnego Wojewo-
dwa Łachowat karków od dobrowolnej u siebie Ustawy, aby
w Niedzieli y Święta Chrystusowe, Szeregi Szlachet y Szlachet-
skie Szlachetki y Szeregi w Szlachetach y Szlachetkach nie bywały,

na Inne Dni na Wzrost wszystkich Narodow Chrestianskich
one przenievsey. Mnie przytym gdy Braterskim jeh affe-
ktom zalecam, z nieustanna Chceiz do podufatych Zawota-
nia y Gotowosciz, tudziez z prawdziwym y przyzwolnym
dla kazdego Uznawaniem y Racunkiem jestem

J. W. P. P. P.

Zycielnym Bratem
y uniezonym Stugu
X. W. Lubiencki Ar. y Prymas.

Jasnie Oswiecony Jasnie Wielmożni Wielmożni Moji Wielce
Sposciwi Panowie y Bracia!

Prawdziwie niepodziwiane rzeczy często się udają. Ja jakom y w
Listach moich na Poselskie W. M. W. M. J. Panow przed dwoma laty
Seymiki namienit, maiey już podziwiałem się tym, y tym, a w
Schnieciu życia także miłoścu Oczekany odrywam się znów na
Przedkymowe W. M. W. M. J. Panow Obrady, Odrywam się tym pilniey,
od Młodoci mojej uciek się w Usługach Kreplcy Interesow
Jey, y już kadawiony, bo od Lat Trzydziestu y Dwóch Minister,
Odrywam się, mowię, tym pilniey, im bliższe widzę Niebezpieczeń-
stwo, Uszczerbku Krajow Kreplcy, albo Upadku w samych Jey
Fundamentach, albo tego Obojga. Nie mogłem tego Milczaniem
ukryć, bo rzecz jest narbył oczywista, narbył powszechnym Rozu-
mieniem y Zakworem skuszoną y niebezpieczną narbył gwałtowną,
a oraz abyście się W. M. W. M. J. Panowie, z których też niebezpieczeństwo wielce
przebiega, wszyscy tym usilniey zabierali do nieodwołanego przez Rato-
wanie Oczekany, Ratowania siebie.

Nie wyrażam Innych gwałtownych Niebezpieczeństwow y wielkich Potrzeb
Publicznych, które Ja już sam nie raz W. M. W. M. J. Panom wyliczałem,
a których ustawicznie przybywa, y coraz bardziej się zwiększa-
ją, bowiem na co się przyda tylko o nich mówić y rozważać, po-
treba o nich skutecznie radzić. To więc tylko jedynie podaje y ży-
cie W. M. W. M. J. Panom, abyście dla skutecznego radzenia raczyli obmy-
ślić na następującym Seymie sposoby, aieby Seym dochodził y nigdy
się ruwać nie mógł. Przez ten jeden sposób wszystkie Kreplcy Potrze-
by będą miały Satisfakcyę, y wszystkie Niebezpieczeństwa pod mi-
Obronę, Inaczej nie może być y najmocniejszego Usiłowania ich
den Skutek. O to Ja y w Responcie moim na Circulares Jęgo
krofu J. P. W. M. J. in Ordine przypadającego w tym Roku Seymu
radziłem, usilaie Majestatowi Jęgo supplikowałem, aieby y przez Kolew-
skie Staranie obmyślony mógł być tenie sposób niezawodnego ratu-
Dochożenia Seymow, osiadać Jęgo. J. P. W. M. J. bydi to Dietem chwa-
lebniejszym od Najstawniejszych Tryumfow, y bydi Dobrodrojstwem
dla Narodu, które najsilniey może obowiązować cały Narod do
jako najwyższej y wiekopomnej Jęgo. J. P. W. M. J. wdzięczności.

Na ten pas, gdy jeszcze Kreplcy Pluralitate Votorum swoje sprawowała
Rządy, była w tak wielkiej Obfitosci Surovia, jako do tej Osiadłości krajow
tak wiele Miast w Ruinach swoich zagrzebanych są jawnym Świa-
dectwem. Gorzka żęgłiwych pasow w Niemczech Panizka.

[illegible]

Wzrostarniejszych starach wjak niecierpliwym przez poruczenie ca-
le przepu zostajemy. Stanie? Wjak wielkim obcyprawszy się na Okolicie
Niebezpieczeństwie? Wjakiej Wzgardzie? (Pisto w strawach, krynidach y
Przypach naszych znowg od zosronnych Dependencye, ten tyfko nie
widzi, kto żadnego promienia światła Rozumu nie ma, y kto wypu-
szy się z tworku, niekuje żadney Młotki Cyprzay, tego Serce nie taboli.

Tak

Tak długa y nieporównana w niestęgliwości Experienceya uważył, że tak nie
szczęśliwy y niebezpieczny stan nasz terazniejszy przestępnego nas o
Obmyślenie już całę Innego do Radzenia sposobu, ażeby oraz każdy był
podług Urodzenia Słacheckiego in Activitate, który teraz Jeden dys-
cypliną odbiera, napomina przed się wziąć Inny Radzenia sposob do Ex-
ekucyi pewny y podobny nie niepodobny. Bo gdzież pod Stoncem tak
szczęśliwa krajina, ażeby nie miała złosliwych Ludzi, a choćby ten był
w niej tylko jeden, coż żądze za Ustrzęgliwienie, gdyby tenże Jeden mógł
wszystkim szkodzić.

Wstawiając te trudności Utrzymowania Sejmów Innych Królestw Rzeczpospolitej, Ustawiając te trudności podług dawnych Królestw naszych, y tychże Królestw przerw Rządy swoje zdawna trwających y do tego wstrząsanie naruszonych y In. X. Stanisław Konarski Scholar ^{ku} ^{ku} bardzo dowodził w trzech książkach swoich o skutecznym Rad sposobie wydanych. Za cny ten z Urodzenia y Kolligacji dystyngowany z talentów swoich iść do dyscyplinowania z Zasług ku Bogu y Ojczyźnie: i któremu wszelka Rada groda nie byłaby na to: / przez wprowadzony Metodzie już w Zapomnianą u nas Edukacyę, y przez te same podane Rady sposoby, pokarał by na przykład przez te książki tak być jednolitym, iż niekt nie może być jednolitym z innymi y we własnym. Wiedząc oczywiście, kto cokolwiek durni poznawac umie, Szczęsny Intencji, Gruntowność y Niewinność Myśli, Prostotę y Oskromność Serca pełnego Zupierliwosci ku Ojczyźnie. Wyprawił tak dostratecznie wszystkie teraźniejszyemu Stanu naszego Nieszczęśliwości, iż y najtwardsze Serce uziąć się powinno: Pokarał tak jawnie wszystkie Nieszczęśliwości Konsekwencye, iż się y Zastępnicy na Rozumie dotykać się może. Dowiodł tak niedowolną potrzebę Przewidywania Innego sposobu Rady, iż niemaż przyczyny do myślenia o przewidywaniu, aby nas Nieszczęśliwość y Upadek nie uprzedził.

Stwierdza jednak, że przeciwko wielu też rozumiejących y ryjących, y prze-
ciwko powszechnemu na Łdanie pomienionego Zerwalaniu, Łzadują się
przecier, którzy temu przecier: bremu jednak nie dają Wiary, gdyż mi się zdaje
mniej rzecz podobna. Powiem jeżeli przez Ładrosie, że nie oni tenie spsob
podali, albo go nie mogli tak dostatecznie do powszechnego Pojęcia okrestić,
jakreby była daleko tak Ładrosie pomknięta, że aż do Łguby Ocyryzany. Niech
Duch Świsty, przez oryję kotwisk Wsta podaje Radę, a niech się Ocyryzanie Na-
wzey dobrze dzieje.

Jeżeli mają oprow. Pluralitatem Votorum i w ten sposób do Katowania i Utrzymo-
wania Dobra Publicznego, którego Innego wrypskie krewny wspólne przed tym
i teraz trwające wyznać nie mogły, niech ten sposób nie przedstawiaj. Nie ma
żadnego publicznego objawu, a jeżeli będzie do Utrzymania statuty, do trwałości
gruntowny, wrypsy go z Applausem przyjmij z wielkopomną dla nich
Wdzięczności Rekowicą.

Wobec spornej rzeczywistości:
Szczeli dla prywatnych interesów, które by już Innym trybem powoty, przeciwnie by

nowaniem
z Otwocka. Joo. Mm. VV Wlas Panow
J. P. Augst
1902.
rezerwe cyrkulowym Bratem
y unikonym Dugg
F. Bielinski

199 X92

oniemi Ziemiańcami, W.W. Hetmanów w Miesiącach Łot-
wskich za walecznym Dycerstwem nie są skuteczne, a Łas-
gi cześćkować bez Nagrody, Wystręgi zaś przyzwolony nie są za-
kazy. Na ostatku dla Lubowicza y Wypiszczenia całego kraju
zła Zagraniczna y wewnętrzna Waleczność nie ma, Moneta jest
wprowadzona, jednak nie ma z tego, żeby z nas dochodził Urząd-
stwy Międzyzłoty, y dopomniat się publicznej korywody. Kiedy
gwaltownicy są stanowią Krejtlę, potrzeba budzić nas przy-
musa, jeżeli nie teraz do wspólnego Ocyryzny Ratunku
y Przedsięwzięcia przyzwolonych sposobów do Utrzymania ja-
kiegokolwiek Kręgu w kraju, y Zastonienia się od Szpiegów
y Domowych Oppresji. Przeboż! Was odciekajcie się z tak
długiego Łotargu, Was przeprzet, Was obaczyc, co się z Wolno-
ścią, co się z krajem dzieje, y co z nami y tu, gdy My Rady,
Wielkie, Urzędnicy, Dygnitarze y całe Wojskownictwo Dy-
cerstwa zjechalismy się na Sejmik boni Ordinis, Możemy
te publiczne Zgromadzenie od lepszego Porządku, jako od
Wzięcia przed siebie Prawem y Honorum Ludzkim zomyś-
nych do Obrony Wrodekow y kiedy złagodne trzy Stany nie ma-
ją, potrzebą uszczelnienie Rad publicznych, Aukcyę Wyrzka-
zmocnie Sity Krejtlę. Sukajmy przyznawanie w Łucyacji
y Prawach od Wrodekow Naszych zosławionych konserwa-
cyi Praw y Wolności, Pokażmy że jest w nas Ochota y Got-
wość Zdrowie y Fortuna na Obronę sakryfikować Ocyryzny,
do czego nie tylko Mitoscią Ocyryzny, ale tylko Konstytucyami
a miarowicie 1562. 1563. 1613. 1619. 1620. 1736. do Okazy-
wania się jesteśmy obowiązani, gdzie każdy Senator, Urzędnik
y Słachcie pod Rygorem wtychże Konstytucyach wyrażonym
stawić się powinien, Portem przyzwolonym wszelkiej Wojennej
Gotowości do Łopisu, do Obrony Ocyryzny, wzwymy wyrażonymi
Konstytucyami Między do Łopisu dla Wojskownictwa naszego jest
wyrażone, a Czasu determinacja Mocy y Woli Naszej ze-
stawiona. Więz wypatrując się w nieprzetamany okot
bra publicznego W.W. Janusza Granowskiego Wojskownictwa Naszego
Zarliwość, nieporządkowaną w Obowiązkach ku Panu y Ocyry-
znie Wierność, a nie zfałszowanie, y owszem z Uścisłością
Sity

200 148
sit, z Przywiązaniem y Przewrotnością zawrze prawi-
cego o Uścisłości Woli Naszej, oddajemy do Wo-
li tegoż W.W. Determinacyą dnia do Łopisu w kie-
scu Prawem wyrażonym, a Mitoscią Dobra powstrze-
go Zaklinamy, prosta Wielkich Śmierci Wrodekow w nim nie-
odmienna Łachcamy, aby tej dla Ratunku Ocyryzny nie-
odmawiał Usługi y Dzien Uniwersalnymi swymi do Cha-
rywania się jak najprędzej determinować, gdzie
nie tylko w wszelkiej Wojennej Gotowości y chętnym
Portem pod Rygorem w Prawie wyrażonym, ale też pod
Podczywaniem y Honorum Śmierci swego Słachcieckiego
stawić się do Łopisu obowiązujemy y przyrzekamy
to na Skupienie Proci na 3000. Portowych Brani
Publicum z Kopowego y Słachcieckiego do Dyspozycji W.W.
W.W. Podkomorzech y Urzędników na Lat Dwie oddajemy
Żeby zaś ta Nasza Rezolucya y Determinacya każdemu
była wiadoma, Laudo Publico ongi obwieszczamy, y Jan-
Panu Marszałkowi Kola Naszego do Księg Podręcznych
Słachcieckim y Powiatkow poda i Łalecylimy, pełni będąc
Nadzieji, że za sprawą Ducha S. za Pobudką Mitosie wy-
ney Ocyryzny Naszej Matki y Inne Wojskownictwa, gdzie
o Dobro powstrzechnie, Prace y Sity swoje z nami Łaczyc
do Ratunku Ocyryzny, do Odyśkania Łachcamy
przez nas samych Wolności etc. etc.

204

Copia Diplomatis per Serenissimum Carolum Principem Regni
Poloniae In manus Illustris Magnifici Krasinski Capitanei &
Neobrancensis Dati in Nova Civitate Circinensi Feria Octa
post Dominicam Cantate 1700. per Oblatam porrecti.

Ad Officium etc: Personaliter veniens Magnificus Simon Prodz
ki Venator Smolensis Obtulit Eidem Officio praesenti Diploma
intro Contentum Tenoris sequentis:

My Karol z Bożey Łaski Krolewicz Polski, działy Łaski, a Wzrost
ny Królowa y Pan Książka Kurlandzkiego y Lemigalskiego
Tako Karolowi (Kobowickowi) Względem mieć należy na przyzwyczaj
Stan y Kondycję swoją, zmierzając oraz do zupełnego swego U
szeregluowania, Tak wziąwszy na Pomoc, który rzadzi Mysł
Serce y Rozumem Ludzkim Ustanowilem u Siebie deter
minować dalsze życie moje w spotęgowości z M. Jędrzejem
na z Korwinow Strabianką Krasinską Staroscią Wo
wonięską, którą obieram sobie za Prawdziwą Żonę y Mat
kę podług Obyczajów Kościoła Świętego Katolickiego Rzy
mskiego za Indultem d. 23. Febr. 1700 otrzymanym, y
tak te Diploma moje, które w ręce przysłały Matronki
mojej oddaje, ściągając się do Kontraktu między nami Su
brego y Osobliwie Opisanego. Z tegoż moja Kuteja M.
Jędrzej Łanie z Korwinow Strabiance Francisce Krasinskiej
z Przychylności Serca Skłonności, w wszystkim niech będzie
zrana y wiadoma, że Urodzony będąc z Dziada y Crysia w
tak pięknym Szlachetnym Krolestwie, tak się z Wskreśnię
pragnę, abym miał Estymować, że piękny y zaimykołham
Naród Polaków, y w tych Obowiązkach chęć zostac, abym
sobie pomnożył jako najpiękniejszy z Serc Obywatelów, y to
Regij Sanguinis potwierdzam Diplomate Własną przy
Świerdzeniu Pierzgi podpisując się Rekt. Dat. w War
szawie d. 20. Martij 1700. Karol. (L. S.)

Oblata Intercessu Sponsalitiis inter Eundem Serenissimum
Principem Regni Poloniae ab una, et Illustris Ma
gnificum Krasinski Capitaneum Neobrancensem Parte

ab altera conscriptus. Ad Officium etc: Personaliter Veniens Magnificus Simon Godecki Venator Smolensis, Obtulit Eidem Officio Intercisam sponsalitiā tenoris sequentis:

Mędzy Najasnieyszym Krolewiczem Polskim Karolem Książciem Kurlandzkim z Jedney a JW Jm Jm Panem Strabiz z Korwinow Stanisławem Krasinskiem z drugiey Strony takowe zapisuje się Ustanowienie: JW Jm Jm Pan Strabia z Korwinow Krasinski Starosta Nowomieski z Przeznaczenia Najwyiszego Rukowu, a z Najwyiszego dla Krwi y Jmienia swego Weyrzenia, przez dobrowolne Najasnieyszego Krolewicz Jm Jm Książcia Kurlandzkiego Cerce, ku Cerce swojej JW Jm Jm Panie Francisce Krasinskiej, gdy upatrzyje Postanowienie Kwarywory oraz a Mentem Legis Obyczaj Krolestwa swego, y z Sprawiedliwego Względu, Pomiarokwawory Statum Substancji swojej tak własney jako y Konney naznacza Dosagu po tey JW Jm Jm Panie Francisce Krasinskiej Najukochanszey Cerce swojej ex Massa totius Substantiis Summy sto Tysięcy Talerow Kwant, My zaś Karol Krolewicz Polski Książce Kurlandzki jużta Usum et Praxim Krolestwa Polskiego tey JW Jm Jm Panie z Korwinow Strabiance Francisce Krasinskiej Starostiance Nowomieskiej a przyszley Madzone mozey zapisuje 100000. Talarow Kwant prostym Długiem dając dając y Respiechenstwo tey Summy teraz na wszystkich Kleynotach swoich ostrzegając, Dobro zaś totius Dominij, gdy przyjdę do Dzierżenia samego Najasnieyszego Krolewicz Książcia Kurlandzkiego, tedy Meliorationem Zapisow na onym ostrzeżeniu tey JW Jm Jm Panie z Korwinow Strabiance Krasinskiej, Oprawę zaś dla przyszley Książce Jm Jm

202 202
Jm Jm Kurlandzkiej, a Najukochanszey Matronki swojej, że dla sekretnego Maryażu Najasnieyszy Krolewicz Jm Jm wyznaczyć nie może, zostawuje się to Liberalitati Książcia Jm Jm Kurlandzkiego a przyszłego Kochającego Matronka. Ta zaś Transakcyja jako Walor Mozy Najwyiszezy mieć powinna, tak lubo Strony obydwie teraz się między sobą podpisują, Jednakże Najasnieyszy Krolewicz Jm Jm Książce Kurlandzki pro firmiore tutamine swemu Plenipotentowi te Ustanowienie robotować zaleca Własną między sobą podpisując się Ręko przy Pieczęci Przycisnieniu. Datt w Warszawie 20. Martij 1760. Karol (L. S.)

Cerenissime ac Potentissime Rex
Rex, Domine ac Pater longe Clementissime

Postquam Mitaviam 10. Augst adventavi, non sine summo animi dolore cognovi, Deputatos quidem Præsi Ordinis Equestris ad Conventum publicum in absentia mea per Consiliarios Supremos ex præscripto Legum in diem 5^{am} Augst a. c. indictum convenisse, nonnullos autem illorum, quorum nomine Præsi Fredericus Wilhelmus de Heucking verba fecit ex ratione absentis meæ, reg^{is} Celebrationem Conventus per Electionem Mareschalli inchoare, reg^{is} usq^{ue} ad Adventum meum Terminum conservare voluisse, licet de reditu meo certissimo Ordinis Equestris Deputatos Consiliarij mei certiores fieri, et desiderium meum de Conservando Conventu usq^{ue} ad diem 13. Augst ipsis exposuerint, Imo licet secundum Reges horum Ducatum, modumq^{ue} in similibus soepissime practicum omnino ad Celebrationem Conventus huius obstricti fuerint.

Maxima sic spes de conciliandis, quæ mihi cum Ordine Equestri interveniant, litibus, et de pacando Publico rerum Curlandiæ Statu me fefellit, quod eo ægrius tuli, quum, quæ antea non nisi rectè alebantur Dissensiones, jam apertius à nonnullis per conatus seditiosos auctoritatem et Jura S^æ R^æ M^{aj} V^{er} et Reipublicæ non minus quam meam publicè infringentes sustineantur.

Nimirum novissime Præsi quidam Baro de Knigge Homagium ac Juramentum ab ipso mihi prestiti plane in memoriam, non erubuit Protestationem sic dictam exhibendi per S^æ R^æ M^{aj} V^{er} Ernesti Joannis Curlandiæ et Semigalliæ quondam Ducis in Cancellaria mea, adhibito hunc in finem Notario 17. Augst porrigere, per quam non solum Jura quædam ipsius in hos Ducatus putative protensa reservari præsumuntur, verum etiam ultra fines Protestationis et Jurium Reservationis

Consilijj Supremi admonentur, ne in quidquam pro-
tento Jurisprudentis quodlibet noxium se committant.
Grossus de Heutking Capitaneus Major Mitaviensis his
ausibus acriter commotus se continere non potuit,
quin subsequenti die Lunâ Protocollum desuper
confici; ac in illo Protestationem istam, pro libello
contemptu digno, damnable, nihil relevanti, ac sup-
positio declarari, et per Ministerialem in edibus
suis publicè delacerari, ac per fenestram in plate-
am projici fecerit.

Postero die Grossus Russica Aula Imperialis Consiliari-
us Status de Simolini per novum supradicti Baro-
nis de Knigge illicitum planè ausum adactus Grossus
Consiliarijs meis supremis, me adhuc absente, exha-
bere curavit Memoriale, per quod de Processu Capit-
anei Majoris de Hauking instituto graviter congre-
ditur, sibiq; hoc licere exinde autumat, quod S^a
Caesarea Mtas Clementia sua ac Protectione Ducem
Ernestum Joannem ornare, illiusq; in hoc Ducatu
Jura sustinere velle non aliena esset futura, inde
getans in facie Baronem de Knigge tanquam Ma-
daturum Ducis Ernesti Joannis hic Mitavici sub
Caesarea Mtis Protectione commorari.

His ergo responsum Summa S^a R^a Mtis V^a et Rei
publica Dignitati simul ac mea conforme per Con-
siliarios meos ferri jussi, quod vero supradictus
Consiliarius Status a Simolin ab ipso per lectum re-
cusavit, eiq; qui ex Cancellaria mea ad illum missus fu-
erat, retradidit, quoniam ex responso isto perspici-
ret, se pro Ministro accredito hic non cognosci.
Quamodi dolores, quibus adficior, fructus esse vetitè
omnibus Legibus cointelligentis, falsarumq; Insinua-
tionum in Aula Petrobουργensi à Subditorum quorundam
nonnullis malitiosè factarum, jam S^a R^a Mtas V^a
et

ex relatione Supremorum Consiliariorum de die XXI.
Junij a. c. sapientissime conjecit, hæcque conjectura
in dies magis magisque novis rationibus confirma-
tur. Quod enim Grossus de Knigge, qui cum Grosso Lo-
cum tenente Frederico Wilhelmo de Heutking et Grosso
Offenberg Consiliario meo supremo et Oberburgra-
bio eodem tempore commemorabatur, attinet, ex pro-
missis Grosse ausus illiciti abunde constat, quibus
et hoc accedit, quod distributione aliarum libera-
rum s; quarum unicum Exemplar pro Illustratio-
ne subjectissimæ hic adjungo: s; spem prosperi suc-
cessus promotionem Domus Bironicianæ omnibus insi-
nuare, animosq; sic Grossi Ordinis Equestris agitare et
in errores rapere conatus est. Locum tenens verò
de Heutking non contentus, quod hucusq; homagium
mihi prestare protrahere recusaverit, quod Ulteri-
Conventualibus Protestationes ac Declarationes te-
merarias et plane illicitas inserere curaverit, quo-
nuperrimam Delegationem Petrobουργensem contra
voluntatem meam ac contra monita a Consiliarijs
meis supremis ex Officiorum suorum debito facta,
nec non cum dispensu aliorum Deputatorum Ordi-
nis Equestris avidè suscepit, quod de moliminibus
suis iniquissimis jam ex parte Grossi Camerafamilia-
ris de Pletenberg inculpatus fuerit ipsis suis
litteris responsorijs ad Camerafamilialem datis
machinationes suas iniquissimas sub specie de-
fensionis evidenter prodiderit, quidquid Protestati-
oni tum temperis ipsi præpotenti visis confidens
me publicè offendere, et ex feudatum Ernestum Jo-
annem pro legitimo Curlandiæ Duce recedere non
dubitaverit.

Ab Grosso Consiliario meo supremo et Oberburgradio

de Offenbergy meliora quidem expectare omnia debu-
issem. Quamvis enim non incognitum mihi fuerit
illum offensum se eo credidisse ac non ita religiose
in Officio mansisse, quod Praefecturam quandam
Ducalem, quam Locationis Jure hucusque tenuerat,
quamque mihi ipse si nisi pro Pensione ipsi soli bene-
visam hanc illi relinquerem: / provocatiter renun-
ciaverat, ipsi quasi precario offerre nolui, sed ean-
dem alij locavi, non tamen majora ab eo molimina
suspiciari potui, qui in Ministerio publico consti-
tutus Jura & R^{as} M^{ttis} V^{ras} et Reipublicas meas de-
fendere multiplici vinculo eoque jurato obligatus
erat.

Ex quo vero tempore dubio atque ancipiti, absque mea
permissione Peterburgum se contulit, ibique per Men-
ses nonnullos commoratus est, et redux itidem spem
prosperi Successus Praetensionem Domus Bironianae
Deputatis nonnullis aliisque insinuare, ac in Tribus
publicis Celebrationibus Judiciorum Supremorum et Expe-
ditionibus Ducalibus intervenientibus, Consuli Metaviciensi,
quatenus quamprimum Domus quoddam Magna pro
Duce Joanne Ernesto a Civitate procuranda futura
esset, dicere, adeoque animos hominum agitare, atque
in errores abducere non dubitavit, nec ego mearum
esse partium arbitratus sum, illum ac secretiora ac
Sanctiora Consilia mea accersere sive admittere, quon-
iam de coetero ab obeundis munijs suis illum adhuc ar-
cere nolui, magis adhuc suspicionem mihi confirma-
vit, admirationemque auxit, quod Ipse mihi per Consili-
arios meos literas ab Ernesto Joanne sub nomine
Ducis Curlandiae subscriptas et sigillo Ducali mun-
tas ad illum datas exhibere fecit, quibus Idem Con-
siliario meo receptionem et dispositionem Bonorum
suorum hereditariorum familiariter ac explorate
committit, quo circa quum intentionem meam desuper
scire

scire voluit, illi admirationem meam de intima
ejus familiaritate cum illo, qui Jura mea oppugna-
re contendit, aliisque animi mei sensa per Consiliari-
os meos aperire feci.

Silentio quoque hic praeterire non possum, quod Proceres &
R^{as} M^{ttis} V^{ras} Consiliarius Intimus de Mirbach, imme-
mor tot ac tantorum beneficiorum, quibus & R^{as} M^{ttis}
V^{ra} illam ornavit, non solum ab isto tempore, quo
paucendo cum Proceres Ordine Equestri ratione Rever-
salium ultra limites, imò contra tenorem mandati
mei multa praesudiciosa concesserat, adeoque Ego libere
Reversales ab ipso extraditas simpliciter appro-
bare non potui, animos multorum concitare et à
me alienare studuerit, sed et posteaquam tandem
Juramentum fidelitatis mihi in scriptis praestite-
rit, eo tamen non attento, spretaque singulari mea
benevolentia, qua perversam ejus agendi rationem
ac injustam Bonorum Rutzau Usurpationem tole-
vi, fidei & R^{as} M^{ttis} V^{ras} Reipublicas mihi debitas
immemor maneat, illamque deserens, non ita pruden-
ter per certas literas, quas & R^{as} M^{ttis} V^{ras} Ipse exhibe-
re non intermittam, Cointelligentias ac Protectiones
Externas habere ac implorare posse, seditionis ratio-
ne contendere voluerit.

Veritas ejusmodi ad R^{as} M^{ttis} V^{ras} deferre,
Ejusque Justitiam ac Clementiam contra nonnullos
alios ex Proceres Ordine Equestri, qui posthabita &
R^{as} M^{ttis} V^{ras} ac Legum Auctoritate, atque neglectis
Diplomatibus ac Mandatis Regijs, conclusis Con-
ventualibus, Admonitionibus, quos ex parte Mini-
strorum & R^{as} M^{ttis} V^{ras} Consiliariorumque Supre-
morum factis ad Officium redire, et homagium
quod sub Confecatione Bonorum intra Annum
praestandum Privilegium Ducis Gotthardi disponit,

michi prestare adhuc recusant, implorare talique ratione
Cor S^{ae} R^{ae} M^{ttis} V^{rae} Regium, imo patrinum movere vo-
lui, et quamvis intellexerim quam necessarium sit his
malis pessimo reliquis exemplo intervenientibus et pa-
cem publicam turbantibus debite occurrere, et per
poenas Legibus praefinitas laetam S^{ae} R^{ae} M^{ttis} V^{rae}
et Reipublicae aequae ac meam auctoritatem vindicare
hactenus tamen aberrationibus nonnullorum ex Or-
dine Equestri non nisi mansuetudinis adhibui me-
dia. Leoniam vero tandem perspicio nihil me ab
hac agendi ratione efficere, imo multis Patriam
ejusque tranquillum pacatumque statum amantibus
hac ratione noceri, aliosque hac corruptela depra-
vari posse, tandem quamvis invitum ad vindictam
legibus praescriptam ab authoribus et dissidio-
rum motoribus, ipsique qui protracte Juramenti homo-
gialis praestationem recusant summeandum me obstru-
ctum esse video, cum vero in formula regiminis extet
hujus tenoris paragraphus: Ne lis inter Principem
et Nobilem sive unum sive plures de Possessionibus
aliisque rebus orta fuerit, Causa ea immediate coram
S^{ae} R^{ae} M^{ttis} intentabitur. Idcirco supercedendo
questioni num S^{ae} allegatus non sit a re praeposita
sejunctus, et ne in Causa propria tam ardua ipse judi-
care velle videar si praepriis cum quod allegavifacta
auctoritatem ac Jus S^{ae} R^{ae} M^{ttis} V^{rae} ac Reipublicae
maxime concernant, adeoque Causa haec Juris Publici esse
videatur: humillimis ad S^m R^m M^{ttano} precibus con-
tendo, quatenus pro summo suo Justitiae amore sta-
tuere dignetur, ut vel per Citationes Protorum, Instiga-
torum et Vice Instigatorum Regni et M. D. Litt^{ae} vel alio
S^{ae} R^{ae} M^{tti} V^{rae} et Senatoribus Lateri Ipsius Regio affi-
dentibus bene viso modo contra praestatos legum Publi-
carum transgressores procedatur, talique ratione mali
vel ab ulterioribus ausibus criminosis detineantur,
reliqui vero in officio contineantur.

Quod superest Numen ter optimum Maximum die
nocturne

nocturne instantissimis devotissimisque implorabo
precibus, ut vitam valetudinemque S^{ae} R^{ae} M^{ttis} V^{rae}
quibus nihil pretiosius habeo Divina sua Gratia
ad seros annos tueatur. Ego vero ad extremum usque
vita halitum submississima ac devota filiali Reve-
rentia permanebo

Serenissime atque Potentissime Rex
Rex, Domine ac Pater longe Clementissime
S^{ae} R^{ae} M^{ttis} V^{rae}
Mittavidi 2. Aug.
1762.

Princeps fiduciarus
Servus ac filius fidelis et obedientissimus
Carolus

Stanisław z Łetowa Łętowski Podkomorzy z Łoset Krakowski wypry-
 tryperyk Józef Morawski Skarbownikowski Łoset Ładomirski
 Adam Józef Maiernek Skarbownikowski Łoset Wódzwa Łuskiego
 Józef Krewski Skarbownikowski Łoset Łeżmicki
 Seweryn Krewski Skarbownikowski Łoset Wódzwa Łuskiego
 Szymon Głuchowski Skarbownikowski Łoset Łeżmicki
 Michał Włodkowski Łoset Łeżmicki Wódzwa Łuskiego.
 Stanisław Małachowski Skarbownikowski Łoset Łeżmicki
 Adam Łęcki Skarbownikowski Łoset Łeżmicki
 Stanisław Wybranowski Łoset Łeżmicki
 Jan Gorch Podkomorzy z Łoset Łeżmicki Skarbownikowski

Haben wieder in voller Activität geblieben waren. Im Uffstehen
 des neuen Tumults aufstehen, und sich zu gehöriger Straffe des Geschehens
 Ähnlich aber das unangenehme Manifest dieses so wichtigen Wortes
 zu vermeiden, abzuwenden, und damit dieses Unrecht nicht leicht geschehen
 und dieser terrible Excess zu vermeiden, folgen daraus, was aus der
 Freysinn in London, und Aufschlagen, durch dergleichen, Aufrechten
 in dieser Weise bleiben, mögen, so protestiren, und manife-
 stiren, wie somit auf das sorgfältigste.

Dieses Manifest, wie auch nicht obliert sein werden.

Copia Listu Króla Jm. P. M. do J. A. Xcia Jm. P.
 Prymasa z Obozu pod Königsteinem d. 21. 2. 1756.

August 111. 2

Najprzewielebniejszy w Bogu uprzejmie nam miły. Do-
 znawać różnych przeciwności na tym świecie, że y my z Łupetną
 do Woli Boskiej Rezygnacyą powinniśmy, nie przyniosło by nam
 żadnego nad terazniejszą cyrkumstancyą Zadumienia, gdybyśmy
 znali się do tego, że dozapałających się wojennych Ogniów lub z Os-
 by Naszey lub z Influcyji Państwowych Działających byli i-
 kę kolwiek do tego przyczyną, lub też same przez Nas podniecali
 ognie.

Ta była Intencya Nasza obwarowawszy bezpieczeństwo Kra-
 iom Naszym Działającym, y aspektowawszy neutralitatis B.
 koiem powracać iako na przędzą do Polski, abyśmy przygromadzeni
 Stanow Rzymskiej iłgoczywszy wszystkich iedności Ogniewem, dążyli
 do uwzględnienia całego Kraju na zawsze, albowiem przy oświadczeniu
 zrazu przyjaźni y wolnego Woyskom przechodu przez kraie Na-
 sze Działające pretendowania na cośmy zerwali, razem
 Kraj Nas cały, liczącym Woyska Pruskiego Lotnierzem opawany zna-
 leżliśmy, y doznawać tego musimy bez żadnego wypowiedzenia
 Woyny, czego najcięższa Lotnierz Nieprzyjacielskiego nie wa-
 ży się czynić ręka. Wten czas zgromadziwszy Woyska Nasze przy
 mocnej Sytuacyi Kraju, proponowane nam do Pokoju bez zają-
 cia Woyny Kondycye, przyjąć nie mogliśmy. Kondycye mowimy
 które przy ostrości swojej nie tylko Elektora Saskiego, ale y Kro-
 la tak wspaniałego Narodu z dobiły nie mogły. Te tedy wszyst-
 kie racye, które obszerniey może wyrazić Wielmożny Kanclerz
 WK. tu teraz przytomny, przytrzymując Osobę Naszą. Ma-
 my iednak w Bogu ufność, że wkrótce smutek ten obroci w-
 weszejsze chwile, y co kolwiek teraz traci Polska przez utratę
 Rad swoich, będziemy chcieli nowym nadgrodzić za zdaniem przytom-
 nego Senatu Extra ordynaryjnym Sejmem. Przy tak ciężkim dezo-
 lacyi Państwa Naszych widowisku, ta iedna dla Nas zostaje konso-
 lacya

lacya, Styszeć ze Krolestwa Naszego Kraie nie so podobnym niesz-
częśliwościom podległe. Alubo roz roz nione między sobą w Krole-
wie Naszym, znajdując się Serca, jednak dla Miłości Ojczy-
ny, wszelkie ieden do drugiego nie znaski. Umorzyć by powinna
Mamy ze Nadzieie ze uprzejmość Wasza zwiększo swoją prze-
zorności, pociągniesz wszystkich głęboką swoją reprezentacyą,
do iedenności, y nie wątpimy ze tak chwalebna uprzejmość Wa-
szej Pracy Bóg sekundować będzie, y ze Miłości Ojczyzny prze-
wazy siłą nadwyszką, moją ieden do drugiego niechże. Do tego
celu y my zawsze zmierzac będziemy, y przy otwarciu pet-
nym Łask Napych Serca, wszelkiego od Boga życzymy szczę-
cia. Dan w Obozie f. Panowania Naszego XXIV. Roku.

Augustus Rex

Copia Listu Krola Mci S. N. M. do J. O. X. A
Mci Prymasa z tegoż Obozu d. 10. 1756.

August 111 &

Ray przewielebniejszy w Bogu, uprzejmie nam miły.
Nie małe jest przyto całego Kraju utwierdzenie Pokoju, kiedy
Trybunały swoim przez Prawo opisane zaczynają się Trybem
y Sędzią, zaczynam lubo nie wątpimy ze przeczność uprzejmo-
ci Waszej będzie w tym pracowata, aby naszpuczcy wstosce,
w Piotrkowie Trybunał, iak nayspokojniejszy przy przysiędę
obranęch Sędziów zaczynad się, jednak kiedy uprzejmość Wa-
sza, y wotym Nasze będzie sekundował Interessa, znajdując
pełne wdzięczności u Nas Serca, przy którym wszelkiego od Pana
Boga życzymy szczęcia. Dan w Obozie d. ut supra Augustus Rex.

Copia Listu Jnci Pana Krakowskiego Het. WK.
do Jnci Pana Hetmana Poln. Kor. w Przemyśle
d. 10. mens. Aprilis Anno 1716.

Wczoraj iuz Mrokiem nad spodziewanie moie stanęł
u mnie Jm. P. Niarz ko: dziś zaś rang będąc u mnie za-
prasał mnie jmeniem Jm. Pana Marszałka Konfederac-
kiego do siebie, z tąd prosta y do Wm. Pana, Jm. Pan sta-

rosta

rosta Betski porachad, zaczynam się to preces, quibus contradi-
non potest. Ledwom ja Jm. P. uprosi o paucencyą na Swięta, ze
mi tu pozwolił swiętować, więc jako widzę, czego uchronić się nie,
podobna, to cum bona gratia należy uczynić, ja bym sobie ży-
czył z W. Panem kompanij, ażeby w tych Koniekturach mogł
być W. Pana fidus Achates, czego życzę. &

Copia Responsu Xcia Jnci Grzegorza Dotto-
rockiego Gnata Leutnanta Jm. P. na List nizey,
specyfikowany Jnci Pana Leduchockiego Marszał-
ka Konfederackiego Gnatarey Tarnogrodzkiej w Kowalu.
Z Relacyi pewnego Oficyera ordynowanego od Jm. P. d. 10. Maja 1716.
Pana do W. P. dla Konwoju Jm. M. P. D. Postou, dla odeb-
raney Cathegoryczney Rezolucyi od W. P. ze Gdanska przyda-
nego gdy z Pasportami na ząd dla Jm. M. P. D. Plenipo-
tencyaryuszow od Krola Jm. Augusta II. do Traktatu na-
ten Kongres ordynowanych powrócić w drodze do Warszawy,
będąc Informowany, ze W. Pan miejsce Kongresu Lublin,
y Termin 29. Maji według nowego stylu na znaczyć raczył,
dla uspokojenia wnetrnych niezgod. Wic kiedy na pomie-
niony Termin przez czas niematy zatrzymany będzie in ne-
gociis publicis przy Boku Jego w. Jm. danisku, stanowią z W. W.
Jm. P. Plenipotencyaryuszami od Krola Jm. ad Opus salu-
tis Publice naznacionemi, nie mogą przedzy tylko d. 12. Julij
według nowego stylu stanowią, asekurując W. Panow ze na ten Termin
z Jm. P. Plenipotencyaryuszami Jm. M. P. dla Jm. M. P. Panow
Komisarzy od P. determinowanych, wreszcie przysię oraz
Gynaymniey o wszelkiej Tatwosci W. Panow do uspokojenia
Replacy nie wątpię z należytą obserwancyą iestem. &
Listu publicznego na Generat Pruski wyraża-
jąca Legalitates, dla których ten albo oiu Publi-
co stuzić niemoże 1756

Niechaj to przynajmniej nie idzie sub glosam, albo sinuo
sam interpretationem u kogo kolwiek żeby mnie albo Staba iaka
iaka okolo dobra pospolitego Przesiężney Prowincyi Naszej

wznowy Naszey providencya, albo languida Rerum sicut miata
a publicis: Lichoway Dotę absterrere Consilio bykolwiek oko-
liczności destynowanego Generałowi Naszemu Terminu scilicet
uwagę pensare zechcą, przynajmniej omni nube remotam uoi, ie-
ta nie szczepa sciągająca się respective do Osoby moiej, a do
tego mi nec Consulta nec avisato determinacya, iest jas-
na y Oczywista ad usus publicos przeszkoda et obstaculo,
kiedy naprzód poratowawszy co kolwiek przynajmniej
przy. terazniejszey porze zdrowia moiego tot et tantis
Symptomatis z ruinowanego y nadwzrostego Funkcyja za-
rua Kommissarska na Trybunał Skarbowy Radomski,
per legem publicam na mnie włożoną stringit mnie et avo-
cat ad exequendum na tamym miejscu munus meum, kie-
dy przytym Insuperabilis zbliżających się Transakcyi y Ter-
minow Swięto Janickich legalitas odrywać mi się uillatenus,
nie pozwalająca wielkim Interesom inevitabiliter adwigi-
lare mi także. Gdy tedy in hac orbitate szczęścia mego nie
przychodzi mi przytomnie mutua z Włdanami y Bra-
ci Communicare Consilia, y wszelkie Ich imitari Sen-
tymenta. Zaczynam iako in pronom wszystkich Włdanow
y Braci: una quos cingit Corona: idę Venerationem tak Sup-
plices do Pana Boga tendo manus, uprzejmie życzę, ażeby
za grawszy Zelo Boni Publici zjednoczoną Włdanow y Bra-
ci Serca, et studia, to wszystko, co kolwiek tylko Zławien-
nego, et optabile bydy może utilitati Przeświętney Prowincyi,
iako naysposobniejszym sukcesem uwzględnić y Coronare
raczył. Niosę na ofiark collectum y maturatum unioney
prozby moiej manipulum, abyście Włdanowie y Bracia
wiadomy Interes deservite mercedis mea na Generale
Grudziązkim, plausu publico et laudo assekurowany con-
cinna Lask y affektow Braterskich harmonią tu wprzód
w Przeświętnym kole swoim, a potym na Generale Malborkim
Taskawie promulgować raczyli; Cedet to imortale nieśko-
czonych

213 214
czonych wdzięczności y obligacyi moich, monumentum, kto-
rych iako w sercu moim rowne z Życiem granice zakładać
będę, tak y teraz profiteor z em iest et in communi, et in
particulari distincto Culta et affectu p.
In ead Materia List prywatny 1756.
Niedługo tego Longo ordine caagierować, iako mnie nie
zmiernie angit et afficit niepomiarowana et ad equili-
brium oportuni temporis niewzięta Naszego Generatu-
pruskiego Determinacya, dla ktorey miał tego szczęścia
y Honoru nie mogę, abym Publicarym Przeświętney Pro-
wincyi Obradom asistere et salutare Communi Bono, mo-
gł citare curas. Kiedy naprzód włożona p Legem publi-
cam na Osobę moją Kommissarska na Trybunał Skar-
bowy Radomski Funkcyja, ligat mnie ad vigilandum
powszechney Raptley na tamym miejscu obradom y
negocyacyom, kiedy in superabilis Salubris et optabi-
li terazniejszey Majowej porze Cyrkumstancya, zdro-
wie moie dtugiem y ciężkiem przez car niematy y
ieszcze poniekąd nadwzrostone paroxysmami y affekcy-
ami, fractos vires przynajmniej iako kolwiek in-
struare każe. A naostatek gdy appropinquates Termi-
now y Transakcyi Swięto Janickich Legalitates wielkich Kom-
syderacyi Interesom moim włożą Osobę do korekcy y przy-
pilnowac mi przypinunt. Zaczynam przychodzi mi nie tylko ent-
mare vota, ażeby P. Bóg zagradowy zelo et amore Boni Publi-
ci Sera Ich Włd Braci powszechnie Obrady iako naysposo-
niejszym sukcesem preparare raczył. Z tego dextro-
omine niepomysłnie spodziewać się trzeba, gdy godności
y przyczynności y na wielkich zawsze fundowana Sen-
tymentach, Activitas Włd Pana providentissima do-
tego momenta subministrare zdota, aby zaś miter pu-
blica negotia, y prywatny mój Interes na Generale Gru-
dziązkim publico plausu et laudo assekurowany mógł
bydź

być pomieszczony, uniżenie upraszam, aby mi W. Pan z powa-
gi swojej y wyprobowanej ku mnie łaski stipulata-
m mand przydać raczył, będą o wzajemnych moich ku-
sobie ad recognoscendum asidowany oblegacyach, sto-
re iako kandidate ad usus Jego devoveo, takostate in-
tegrissimo affektu et Cultu W. M. W. Pana

Konferencya z Woli Naiaon. Krola Jm. i. a. z. Proibz Jm.
Pana Posta Tatarskiego z rymie Jm. i. g. Postem y naznaczonemi,
do niego od Naiaon. Krola Jm. i. g. Jm. X. Dembowskim Bisku-
Luciawskim, Jm. Panem Bielinskim Marszałkiem W. K. y Jm. X.
Wodzickim Podkanclerzem Koronnym przed Potudniem d. 17 Feb.
1757. w Warszawie.

Zagadną konferencyę pierwszą z Deputowanych od Jm. Jm.
Jm. X. Biskup Luciawski wte słowa: J. Jm. dla większego
dowodu przyjaźni ku Naiaon. Porcie Ottomanoskiej y Hano-
wi Jm. i. a. podług Izdania Jm. Pana Posta stania się do
Przeć pomienionych w każdej podajęcej się do tego Okoliczności na-
cyp na Dzien dzisiejszy konferencyę y nas delegował do Kuchania,
Izdania Jm. Pana Posta
Odpowiedział Jm. Pan Poset iż dziękuję za tę łaskawość Na-
iaon. Krolowi Jm. i. g. S. M. i. a. oraz oświadcza, iż z wszystko co ma
do odpowiedzięcia sięgając tylko do stwierdzenia Przyjaźni.
Jm. X. Biskup wyraził w odpowiedzi Oświadczenie Przyjaź-
ni Naiaon. Hana przeciwko J. K. i. a. y Rzplty bardzo bydlę woli-
czne, oraz o dalsze Izdaniow Opowiedzienie razem smieniem,
innych delegowanych do konferencyi upraszam, Oświadczył za-
tem Jm. Pan Poset naprzód iż Hana Jm. i. a. zawięta Naiaon Panu
y Rzplty swoje pozdrowienie y upewnienie Przyjaźni, ci-
szy się, iż za od czasu Traktatow Kartowickich szczelnie zach-
wana zbron obudwach a oraz spodziewając y życzy, aby w-
iak naj dłuższy czas zachowana w całości nienaruszenie była

Odpowiedział Jm. X. Biskup, iż ciężej się, iż tak mownego wiel-
kiej Przyjaźni Łwigku upewnienia przez Hana Jm. i. a. o przezwignę
Porty, iż wzajem przyjaźni z z. strony Naiaon. Hana Nasze-
go y Rzplty zawsze wtey Baczności Konserwowana będzie, aby
żadney do Naruszenia niebyło przyczyny.

Wyraził zatem Jm. Pan Poset iż Naiaon. Hana Jm. i. a. obiw-
szy Rzplty Panstwa, chcąc podług Antecesorow swoich Łach-
wywarlia iako najdostateczniej utrzymywać Przyjaźni z-
Rzplty, wywiada się, jeżeli Rzplta nie ma iakowey od-
Podanych Jm. i. a. krzywdy y na nich skargi.

Podziękował za tę Jm. X. Biskup z dołączeniem; J. winszui-
Hanowi Jm. i. a. tego wysokiego, na którym osadziły stopnia
wyraził oraz iż o krzywdach pogranicznych żadnych niesty-
chai, a przyrzym iż z Opatrzności Rzplty są natraczeni sz-
dziowie pograniczni, którzyby y krzywd uczynionych do-
pominali się, y wzajem krzywdy uczynione pomiarkowali
y Satisfakcyę ich niedobroćnie uczynili

Oświadczył znowu Jm. Pan Poset, iż Przeswignę Porty,
niemałg teraz z żadnym postronym Panem w spieraniu
swoim zostającym Porozumienia iako, iako to z Persami, z-
Cesarem Jm. Rzymskim z Imperatorow Jm. i. g. Rosy-
iską zupełną mając Przyjaźni, wzorczubności sąda, aby z-
Rzplty iak najcisłej zachowana była.

Zyczenie wzajemne Naiaon. Krola Jm. i. a. y Rzplty Jm. X.
Biskup oświadczył zachowania tej Przyjaźni, której sym-
mowniejszy fundament zakłada na tym, iż y z innemi,
Szczelnie y przyjaźnymi Rzplty Potencyami dobra się,
z przezwignę Porty utrzymać Harmonia żadną nienaru-
szona Łaczeptą

Odpowiedział Jm. Pan Poset, iż oraz Hana Jm. i. a. z Rozkazem
Przeswignę z gda Wiadomości, jeżeli Rzplty iako z gda nie-
dostyka Dolegliwości, którzy przezwignę Porty z Obowiazku
swojej Przyjaźni życzy wiać najzupełniejszą szczelnością y wiać

y wiać najwyższej sposobności zostawać.

Imf. X. Biskup odpowiedział: Dziękujemy Bogu Najwyższemu za tak piękne dyspozycję Zamysłów Przeswieśn. Potę, dziękujemy oraz za doniesienie o niej Hanowi Imf. do tych czas Łaski: Boga w zupełnej zostawiamy Spokojności, od nikogo nie mając żadnego Uciążenia y Łaczepek, która gdyby jaka nastąpiła, doniesiona byłaby Najświeższej Potę y Hanowi Imf.

Imf. Pan Poseł oświadczył, iż cokolwiek się pyta, wszystko to rozkazu Przeswieśnej Potę, która cieszyć się będzie, będąc Rzeczki przyjaźni, gdy usłyszy o Szczęśliwości Rzeczki.

Powtórzył Imf. X. Biskup, iż przypomocy Boskiej, przysprawie Litwym Panowaniu Nacjon. Króla Imfi y przysięskiej Przyjaźni nieobiecujemy sobie nic złego, jeżeliby jednak co przypało, doniesione by to było od Rzeczki Szczęśliwym przyjaźnym Potencyam.

Odpowiedział z tym Imf. Pan Poseł, iż co ma iższe mówić, mówi od siebie, a to iż co się teraz dzieje w Niemieckich Krajach dopiero się o tym dowiedział w Drodze, a przeto, terazniejsze Poselstwo Jego nie zachodzi z okoliczności następującej w Niemieckich Wojny, której złe skutki, aby Rzeczki nie dotknęły, życzy.

Odpowiedziano na to, iż wiemy, że Imf. Pan Poseł przed Rewolucją, która się w Saxonii stała, wyjechał, a za tym, iż nie ma żadnego zlecenia do tej Okoliczności sięgającego się, jednakże życzliwe oświadczenie Imf. Panu Potę, „dziękujemy, a lubo nie spodziewamy się z tego żadnego dla siebie złego skutku, jeżeliby jednak co złego wyniknęło, miało, uwiadomiona by o tym w Szczęśliwości Przeswieśna była Potę.

Wniósł potym Imf. Pan Poseł, iż sprawując swoje Poselstwo podług dawnego dla utwierdzenia Przyjaźni Litwackiej, spodziewał się przy Boku Królewskim Panów, do których miał Listy, zastać, w Szczęśliwości Jego Imf. Pana. Het

Hetmana Włokronn. od którego będąc uwiadomiony, że już tu, nie będzie, y od niego do siebie będąc zaproszony, uprasza, aby bytność Jego u Imf. Pana Hetmana była za doniesieniem z Wiadomością Ich Mj.

Odpowiedział Imf. Pan Marszałek Włokronny: iż wielką przeźornością Imf. Pana Potę, że się oświadcza z Wyjechaniem swoim do Imf. Pana Hetmana Włokronnego, przez co z tej przyjaźni, która zachodzi z Przeswieśną Potę y Hanem Imfi, nie się Podryżenia podpadać nie obowiązamy, a oraz iż jest zwyczaj Potów Orientalnych, naprzed się do Hetmanów udawać, którzy Straz ich Bezpieczeństwa utrzymują, za tym Imf. Panu Potę wolna u Imf. Pana Hetmana Bytność.

Dziękując za tym Imf. Pan Marszałek, jeżeli Imf. Pan Poseł, ma co więcej do Opowiedzenia y gdy odpowiedział, że niema, tylko o prędką Expedycję Króla Imfi uprasza, z podziękowaniem za życzliwe Oświadczenia deklarowali Ich Mj. Delegowani donieść o wszystkim Nacjon. Królowi Imfi y wzajem się pożegnali.

Actum in Curia Regia Varsaviensi, Tertia Sexta ante Dominicam Septuagesimae proxima Anno Domini Millesimo Septingesimo Quinquagesimo Nono.

Dabitur Manifestatio ex Personali Comparitione Illustris Magnifici Georgii Vandalini Comitis de Magna Lonczyce et Osbornica Mniszech Mareschalci, Curia Regni Generalis Majoris Poloniae Biato cerkevrensk Capitanui in et Contracerta puncta Decreti apesorialis Regni inter se Manifestantem et Mag-

Magnificum Dunin Karwicky Regentem Cancellaria
Regni die hesternae videlicet Feria quinta ante Domi-
nicam Septuagesimae proxima promulgata uti non
nulla Contra Legem et Iustitiam, alia vero gravami-
nose usurpative et incompetenter prolata, Offeren-
se appellationem suam ab eisdem Iudicijs Apposita-
libus ad Iudicia Relationum Sacrae Regiae Apellat. pro-
pria per Inosum Koscecki Specialem sui Mantis Ple-
nipotentem legaliter et secundum plurima praeju-
dicata interpositam prosecuturum et de Lesione
sui ac Plenipotentis ubi de Jure Acturum prout,
dabitur eo nomine Manifestatio in latiori forma

Exactis Castrensibus Capitane
alibus Varsaviens. rescriptum

Legit Stokowski

Actum in Curia Regia Varsaviensi Feria Quarta
post Festa Solennia Sacri Paschatis proxima Anno Domi-
ni Millesimo Septingentesimo Quingentesimo

Ad Officium Acta que Praesentia, Castrensia Capitaneali
Varsaviensia personaliter veniens Generosus Stephanus
de Koscecke Koscecki Illustris Magnifici Georgij Van-
dalini de Magna Konevce Inowroch Marschalci fu-
ris Regni Generalis Majoris Poloniae Votensis, Pilensis,
Lubaczoviensis, Bialo Lenkiewiensis & Capitanei Ple-
nipotens sub veniendo integritate Honoris sui,
insistendo q. Legi publicae, Quod vir bone fame in pri-
mo Termino se expurgare tenetur, in et contra Illus-
trem Magnificum Joannem in Spatachowice et Kone-
kie Spatachowski Supremum Regni Cancellarium
questus et Manifestatus est idq. in eo Quia cum Idem

Ino

Inosus Manifestans aspumpserit in Personam sui
munus Plenipotentis Illustris Magnifici supra scrip-
ti Principalis sui causam q. inter Magnificum Karwic-
ki Regentem Cancellaria Regni & Illustris Magni-
ficum sui Manifestantis Principalem ratione Bone-
rum Rokitna et aliorum in Iudicijs Post Curiali-
bus agitatam attentaverit, arcq. Decretum in ear-
dem causa latum publice declaratum gravamen
sui Manifestantis Illustris Magnifici Principalis eo-
dem Decreto illatum perpexit, motionem ab eodem
Decreto nullam Legem tante, Nomine Illustris
Magnifice principalis sui, ad Iudicia Relationum
Sacrae Regiae Maicostatis interposuit postquam inter-
positam per se Manifestantem motionem, Idem Il-
lustris Magnificus Supremus Regni Cancellarius
uria Idem Decretum, respectu supra scriptae inter-
positae motionis, Magnifici Notario Post Curiali,
ad jungere demandavit prosequendam contra se Ma-
nifestantem causam, per Generosum Inotigatorem
Regni seu per quempiam hacq. permissione cupiant
se Manifestantem obnoxium pene publice declara-
vit. Qua propter Manifestans de hac sui honoris
lesione, nullog. demento discrimini, atque publica
honoris jacturae expositine, rquam solennissime Ma-
nifestatur, Offerendo se resputa vindicationis lesi-
honoris sui cum eodem Illustri Magnifico Sup-
remo Regni Cancellario Jure acturum velle salva
Eiusdem Manifestacionis auctione vel dimutione
plene in robore reservata. (Orexit Niemiera

Expatafopia

M. P.

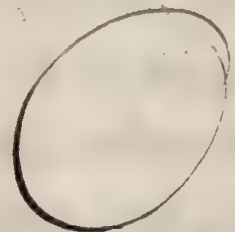
Actum in Curia Regia Varsaviensi, Tercia Sexia Mag-
na Anno Domini, Millesimo, Septuagesimo, Quinquagesimo,
Nono.

Ad Officium et Acta Praesentia Castrensia Capitanea-
lia, Varsaviensi personaliter veniens Generosus Casimi-
rus Michalowski Illustris Magnifice Georgij Vandali-
ni de Magna Konezyce Spriszech Marschallie Curia
Regni. Generalis Majoris Polonia Biato urkievien: et
Capitanei Aulicus Eodem Curiam Officio et Actis ejus.
Nominis et ex speciali Commisso Eiusdem Illustris
Magnifice Principalis sui providendo integritati Le-
gum ac indemnitati Substantia Eiusdem Illustris
Magnifice Principalis sui in et Contra Generosum
Antonium Brzozowski Decretorum Curia Regni.
Notarium Solenniter Manifestatus est idcirco. Quia
Idem Generosus Notarius Decretum Iudicij Appellatio-
nalis Regni iter Officium Josephunkarwiecki Regen-
tem Cancellario Regni ab una, atq; eundem Illust-
rem Magnificum Marschallum Curia Regni
sui Manifestantis Principalem parte ab altera pro-
cedente per prius Eiusdem Iudicij Appellatio-
nalis deliberatione subsecutum, iam tamen Feria Quin-
ta ante Dominicam Septuagesimam in Anno Presenti
Partibus lectum et promulgatum, post promulgati-
onem Eiusdem Sabbatho ante eandem Dominicam
Septuagesimam in Anno presenti praetentam, nempe,
in triduo ac ex post subsequente tempore continu-
is papibus extrahi requisitum et expetitum nul-
latenus Eidem Illustri Magnifico Marschallio

Curia

217 215
Curia Regni extra de revolvit, viq; idem Decretum
Appellatio-
nale modo primum, nempe Die octava Mensis
praesentis Aprilis extra didit, eaq; propter Legem Offi-
cij sui ac ordinationis Eorundem Iudiciorum Appellatio-
naliaum Anni Millesimi, Sexcentissimi, octuagesimi,
Tertij non servavit, penas proinde tam ratione nolle
praetacti Decreti Appellatio-
nalis post promulgationem
qui in triduo, in postero per longius temporis spa-
tium extraditionis, per idq; adonem denegationis,
qm aliorum praedictionem exinde subsecutorum
ex Lege emergentes in se traxit. Quapropter Idem.
Manifestans intuitu promissionem tot aliorum
in Terminis Terminis exprimendorum, atq; respu-
ta penarum tum refusionis damnorum litis ex-
pensarum quatenus indebita causatorum et cau-
sandorum Nominis quo supradictum iter nemq; Ma-
nifestatur praesenti Manifestationi augere minu-
enda minime in quopiam derogando. *Finxit Numerica.*

Exporata copia

mpuz

Actum in Castro Opocznenz Feria Quinta post Fera
Sollennia Sacri Paschatis proxima Anno Domini 1759
Ad Officium et Acta pdenz. Castronz. Capnealia Opocari-
nz. personaliter veniens Illr^{us} Officiu^{us} Comes in kon-
kie et Biabaczow a Małachowski Małachowski Sup-
remus Rn^{us}. Cancellarius, Ostroteusz, Grodzienz etc. Cap-
neus. eidem Officio et Actis prasenz. Manifestationem
Polonico idiomata scriptam, Manu ejusd^{em} Illr^{us} Offici
Supremi Rn^{us}. Cancellarij subscriptam, tenoris sequentis:
Ja Jan Małachowski Rancelarz W. Koron^{us}, stanawszy
przed Aktami Grodzkimi Opoczynskimi, wkrzywdzie,
bardziej Publiczney, nizeli w swoiez, z do księz Grodu
tego zanoszę Skargę. Iz będąc z księz Manifestem, a bardziej
Widendz Manifestu in Curia Varsavienz. Feria Sexta.
ante Dniem Septuagesima proxima Anno 1759. przez
Illr^{us} Jm^{us} Pana Jerzego Mniszcha Marszałka Nad. Koron^{us} dla
publiczney Informacyi podaie Objaśnienie. A Nayprzod
nie przyuczyszy się do takowego stylu, któryby więcy
Sasoy^{us} moie, niz Interesow potrzebę mógł wytłumaczyć,
jakom się wzwoyzaib, z wszelkim isć uwanowaniem Sod-
ney Osoby Jm^{us} Pana Marszałka. Nad. Koron^{us} wspot imaz
Ministra Status, tak niepozyzam zniegac Staw Grubych,
ktorych u siebie nieznayduie. Zaniesiona Appellacya
od Sgdow Zadwornych I. K. M. P. N. M. przez W. Kofieckie-
go Plenipotenta specyalnego Jm^{us} Marszałka Nad. Koron^{us}
w sprawie między Nim, a Jm^{us} P. Jozefem Karwickim Re-
gentem Kancellaryi Koron^{us} o Rokitną Wtosi w Woznowo-
wie kijowskim lezga, ale ta Appellacya w Sgdzie kon-
notacyi godna nie przyznana, poniewasz Suprema Judicia
poratym Swiecie Appellaciones non admittunt, co et in

Imperio

218
Imperio y we Francyi, y wszednie się praktykuie, aby utrzym-
dzeni znaleile tandem satisfactionis modum, przez finalną
dalszey zwoloki nie cierpięz Sędziego Decyzyg. Znowu potym,
od Personalem Comparitionem w Grodzie Warszawskim, jaka
się wyzecz namienito, potwierdził Appellacyę Jm^{us} P. Marszałek
nad. Koron^{us} ny. Zwierzayna to jest (złowicka każdego Sasoya,
mieć nie ukontentowanie do tego, który niedaie Stronie tej
Satisfakcyi, ktorey sobie zyczę, a zatym ze kondycya Sędzie-
go jest podległa zawsze takiemu Nieszczęściu, na swoiez
do znaie Osobie; każdy maigęz z kim Sprawę nie może bydzęz
dzig Interesow swego, bo wrodzona każdego Siebie Mitosi pokanie
w cudzey Sprawie defekta, w swoiez własney zakrywa. Zdawa-
to się Jm^{us} P. Marszałkowi Nad. Koron^{us} ze miał Sprawiedliwio Spr-
wę sam Iz za Sprawiedliwioz nieuznał. Trzeba byto dogadza-
ęz Ładzy swoiez przyięz Podchlebstwo niektórych zwykty
przy wszystkich Ministrach Asystencyz z Jozie Appellacy
od Sgdow Zadwornych I. K. M. P. N. M. aby uniknęci exekucya
tego Dekretu który niebył do Justu. Ale czyli Appellacya
od Sgdow Zadwornych I. K. M. P. N. M. idzie do Sgdow Relacyi-
nych zagie I. K. M. P. N. M. a parte rei albo nie? y oddaliwizy
prywatnych Interesow na strong Racyz, czyli publico con-
venit Appellacya od Sgdow Zadwornych I. K. M. P. N. M. do
Relacynych, gdyby y Prawa niebyto, tu dopiero nad tym
zaślanawiam, Sgdz wszelkie Krolewskie ex Origine
suz byty Suprema Subsellia bo inszych niebyto. Sprzy-
kryta się Sgdow Subjekcy Krolom bodali Ziemiach
Dobr Sgdz Trybunatom Koron^{us} Kommissiam Radoskin-
Zolnierskie. Marszałkom Securitatis Sgdz y insze Sprawy
w konstytucyi wyrażone, y nate Sgdz treba byto konfigtu-
cyi, ze są Suprema Judicia, bo stawaty pozmiey Cresen-
te Republica. Sgdz zaś I. K. M. P. N. M. jako byty ab origine
Suprema, tak udzieliwszy Spraw innym, Sgdom nie mogły
podpadać interpretacyi, ze nie są Suprema Judicia, jakiby

bowiem

Głowim innym udzielaty Moc same Jey niemców. Ale kiedy
potem od Sądów Ładwornych I.K.M.P.N.M. probował zacząć
ty Appellacyi do Sądów Relacyjnych. Krol Jm. Zygmunt III.
w Dekrecie Relacyjnym uznał w sprawie między Łalewskim,
a Kłodzinskim Błonskim Starostami 1588 Roku, że Sąd Ładwor-
ny y Relacyjny są to jedne Sądy, y daley późniejszym Wikim.
Tenże Krol, w sprawie Andrzeja Łabokrzyckiego Podwojewo-
dzego Łeczyckiego, a Mikotajem Łabokrzyckim Bratem, za
jedną Subselliūm potwierdził, y deklarował, y super Appe-
lantes karę naznaczył. Tentatum potym było od Gdańsz-
czanow w sprawie, z Jm. Biskupem na dworze Łu-
żawskim zanoszące Appellacyę na Sejmowe Sądy, ale za-
raz 1595 Roku zabiegł temu Dekret Sejmowy nie tylko ka-
ry super Appellantes, ale dotyczył his verbis, że Powaga Sądów
Ładwornych I.K.M.P.N.M. równie nie może in dubium vocari,
przez Appellacyę, jako y Trybunatow, które od Krolow vim et
Authoritatem sumpserunt. Tandem że niektórzy Sekretarze,
dopusili, juxta aliqua prejudicata Appellacyi, zabiegł te-
mu Jan III. Krol Ordynacyę Sądów Ładwornych Krolewskich.
1680 a potym 1683. roku konfytacyę approbowana tai Or-
dynacyę Sądów Ładwornych I.K.M.P.N.M. w której te sładzie słowa:
że Sądy Ładworne ex Origine Cui są Suprema, y od tego nikt w Sądach
do Piszcztariow nieznajdzie Appellacyi jako Testimonium Me-
trykatow Koronę do Metryki Koronę per Oblatam podane świad-
czy, Dekreta tak w Sądach Apseorskich jako y Relacyjnych
promulgowane. Krol Jan III. w tej swojej Ordynacyi stanowi-
był rem judicatum, y przedtym Krol Jm. Zygmunt III. w Dek-
recie swoim Relacyjnym Anni 1591. Postępek Relacyi a-
rejudicata Sądów Apseorskich prozekwowany zachwa-
tym być y karze podlegającym determinował. A wszakże
według wszelkich Europy Dawa wszystkim Sądziom y
praktykom Wiadomych, nieinaczej może się nazwać takiowy
Decret zaraz po swojej Publicacyi res judicata, tylko gdy

in sup

Supremo Iudicio promulgatur, albowiem w Sędziach Sądach
Dekretu nie przez promulgacyę swoją nabywa się vim rei ju-
dicata, lecz dopiero wtenczas gdy od nich strony żadney do-
wyższego niezatorę Sąd Appellacyi. Tak Krol Kazimierz
Wielki w Statucie swojej Anni 1368. kwalifikował Dekre-
ta Niższych Sądów his in verba. Nos itaq; huiusmodi Sen-
tentiam Iudicio, que non fuit aliqua provocatione sus-
pensa, declaramus transisse in rem judicatum. Herbur-
tus Titulo Appellacye. Przeto hoc motivo kwalifikowanych
Sądów Ładwornych Relacyjnych y Apseorskich Najwyż-
szemu Sądowi y ich Dekretow skutkiem rei judicata była,
była nato osobliwsza baczności przezrzuconey Ordynacyi,
że w niej zostawiono Sąd to Beneficium, że jeżeli by rem
judicatum Sądów I.K.M. Apseorskich manifestum Docu-
mentum vel Notarietas Nova in Iudicio allegata adsit,
strony przymowić się mogą, y Piszcztarsz w takowym przy-
padku ma Władzę poprawienia promulgatam rem judi-
catam, jakowa Władza poprawienia przeczytanego Dekre-
tu żadnemu insiemu Sądowi nie jest, y nie mogła być pozwo-
lona, bo ma nad sobą wyższy Sąd, którygo poprawić powinien,
y Strona też w Niższym Sądzie przegrawać, ma wolną Ap-
pellacyę do Najwyższego. Takowa Appellacya Stronm.
gdy a Re judicata Supremi Iudicii w całej pomienionej Or-
dynacyi nie jest pozwolona, z tej przyczyny wolne do Sąd-
ów Ilacye pozwolono. Na ostatku y Pacta conventa mię-
dzy Stanami Rzeczypospolitey, a Najjaśnieyszym niewy-
gaśtey panieci Augustem Wtórym, Sądów Ładwornych Ma-
jowatym Supremi Iudicii prezentują. Ad extremum gdyby
Sejmowych Dekretow, Relacyjnych y konfytacyi pro Dig-
nitate Sądów Ładwornych I.K.M.P.N.M. nie było, a poszły
per Appellacionis Sprawy od Sądów Ładwornych Koronę
y Litawskich et per consequens Referendarskich obojga
Narodow do Relacyjnych / ponieważ ex ratione coagulationis
Jurium

120
Iurium to co się mówi o koronie to y W.X.Lth stuzi! Złowic,
zaś y Monarchowie o catości Państw sobie powierzonych myślący,
niemogliby naturalnie tym Sgdom zadosyć uczynić, za lat kil-
ka Mnóstwo Spraw nierozsądzonych zatamowatoby spra-
wiedliwości Drogi, y tak kto utrzymuje Appellationem a,
Decretis Sgdom Ładownych I. R. M. S. N. M. znosi Jakkiedy
Ezekucyi per Viam Appellationis przeszkadza, y tam do-
tego Sgdu z mieria, w którym nigdy Sprawy się niedoczeka.
Ustkarża się Im. S. Marszałek Nadw. Koron. ze contra Le-
gem et Iustitiam, ferowany Dekret, że contra Legem ładow.,
się przyznać niemusz w Aktoracie Expulsionis, iż circuiti-
wa Sententia Actoratum Reinductionis oddalitem, uni-
kać Rygoru Prawa 1699. y innych przy ubezpieczeniu
własności każdego, ale quo ad Iustitiam in Iure petito-
rio już zdrogi Sprawiedliwości wcale nie zszedłem. Oczny-
mat Im. S. Marszałek Nadw. Koron. Przywilej na Łokit-
ną jakoby po Urod. Łowieckim, który Przywilej Urod. Ło-
wieckiego sam przesią zniknął, kiedy wdowa Mieścisze po-
nim nastąpiła Konotyucya 1590 Natur. Im Dobr. Ziemo-
kich daje, jakie tedy Dobra Ziemskie mogą Inowu za-
przywilejem jak Dobra Krolewskim chodzić, kiedy J. Kon-
otyucya za Ziemskie przyznaba, y Ja nato exportowany Przy-
wilej za nieważny uznałem. Lem karać przywołanie Jpu
Karwickiemu Regentowi Kancellaryi Koron. Dobra, któ-
ry Jw Originale non produxit jako Stona petendowata,
uży mnie Konotyucya 1666. Anni Wojewodstwom
Bractawskiemu, Kijowskiemu, y Wotynskiemu Stuzica,
według której Dosyć pokazać ante hosticum Posessionem
albo ją y przez Świadki dowieść ex ratione hostilitatis,
subsecuta, y ta Konotyucya przypalonych Aktach, jako-
iż wszystkich Substancyi Szlacheckich, tak od daliw-
szy się niewiem kogo bym zostawił in possessione firma-
Dobr. Szlacheckich. Pretendowane tego abym na Sejm odesłał

z spra.

z Sprawę circa Apprehensionem Dobr. Łokitny Violentam
Im. Pa. Marszałka Nadw. Koron. ale mnie raz Konotyucya
1666. wyżej wsomniona od tego odwiódła. Niemam Ja też
Imaginacji aby Im. S. Marszałek Nadw. Koron. był appetitor
Cudzej Substancyi, y owszem nigdy też Chciwość niepokarad,
ale byli to przez Ekonomia faktum, czyli jakim innym sposo-
bem, iednakowo się rzecz stała violento modo, gdyby tedy ta-
kowe prejudicatum mogłem zrobić, zająd bez prawny bez-
dania Pozwoów przyznać, a in Iure petitorio odesłać na Sey-
mowe Sgdy, które jak widzimy przy niedoysciu Sejmów reas-
sumowane być niemoga, byłaby to ustana droga ad violentas
Apprehensiones tym, którzy są chciwi Substancyi, y Catości
fortun Szlacheckich byłaby nadwzłona takowym sposo-
bem. Dotożył y to Im. S. Marszałek Nadw. Koron. w Mani-
fescie swóim że usurpative et incompetenter, ale gdzież by-
dą Przywileje ad mala in Informationem exportowane kas-
sowane jeżeli nie w Sgdach Krolewskich Ładownych, ponie-
waż Trybunatom non competit Cognitio Privilegiorum
ktoż ma Sgdić jeżeli nie Siczestarz kiedy okrom Dawniey-
szych Praw sama Ordynacya Sgdom Ładownych Konoty-
cya Anni 1683. approbowana Kłodzie pro Praside jednego-
z Siczestarzów, ajakie tedy usurpative, et incompetenter,
Sgdić mogłem. Mogł bym się ustawić przeciwko J. Niemier-
ze Susceptantowi Grodzkiemu Warszawskiemu, iż przy ost-
rych Terminach przyjął Im. Pa. Marszałka Nadw. Kor.
Widende Manifestacy, y mogł bym w Trybunale urge re-
denas w Prawie 1726. decretas, ale miarkując Substancya
przyscaupła, y że nie przyjmując takowej Manifestacyi
obawiałby się utracić Prowentu Suscepty, który podob-
no y z Arardem Siedzenia Wzięć nie chciałby stracić, puszc-
czam to mimo siębie, żyjąc jednak dla innych nie tak dys-
kretnych jak Ja poprawy. Satego tedy tego Interessu pub-
licane uczyniwszy objaśnienie, y przy osiwiadczeniu nie-
ustaiq

nie upajęcy ku Majestatowi mojej Wierności, uieklam się
do Króla y Pana mego, od którego jako wszystkie Sądy Moje y
Powagę bioro, tak y Ja przy Namieszniczej od Nięgo władze.
na Mnie władzę Sądow Zadwornych bieg odprawując: do Je-
go udaje się Protekcyi. Wumartwieniu zaś moim które z-
Okazyi Sądow ponoszę, szukam Konsolacyi w Łaskawych
Sercach WMWym PP y Braci, Księnotem Sileskiego.
Stanu zaszczyconych. Jeżeli zaś Sprawiedliwość Świeżta wię-
cej jeszcze potrzebuie względu dla stałych w Intratach, ktor-
zy przędzy upaść mogą przy szorstości dochodów, na zm-
niejszą Ostrożność pilnowatem zawsze Konotytacyi 1661.
Stużęcy Przeswyt. Wojewodztwom, kijowskiemu, Wołyń-
skiemu, Bractawskiemu, która po spustoszeniu całego Kra-
ju, bez żadnych zostawioşy Obywatelów do Substancyi
Dokumentów samą Pospolą ubezpieczyła ante hosticum do-
Włości tamieczanych kaideму Prawo, które uchylioşy na stro-
nę rzadko kto do swojej trafiby własności. Mam tedy zu-
pełną ufność w Affektach WMWym PP y Braci, że
gdyby tego wyciągata potrzeba, w pełnym Dobroci ku
Mnie Serca Ich szukać będę mógł ratunku, y tym wszelkie
u siebie które znajduje zawczasu Stodę gorzkości.
Jan Matachowski Kanclerz Wielki Koronny
Manu propria, in parata Copia porrexit.

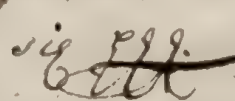
RESPONS

I. O Xcia Jmfi Kanclerza Wielkiego W. X. Litt. z Przy-
bystawice na List. J. O. Xcia Jmfi Prymasa.

Nie miedze tej łaskawości W. X. Mj. Dobrodziecia a żebyś
mnie bydrachy notyfikować sprawiedliwą promocyę swoją
do Prymasowskiej Preeminencyi, oczekiwatem pory, pragna-
tem okazyi, w której mogłbym opportune osiadać się W. X. Mj.
mł. z powinowaniem przyym, y unizonym, oraz z prawdzi-
wym exinde ukontentowaniem, że J. O. Mj. S. N. Mł. Pri-
mitiales (Protodias. et curas dla Dobra y uczęśliwienia R. P.
powierzył y zlecił, doskonałym talentom y chęciom W. X. Mj.
więc teraz animatus to wypetniam in Poalibili responso,
meo, na List, którym mnie W. X. Mj. Mość ukontentować raczyteś
pod datą 12. Current. na wyrażone mnie materye, te uwagi-
y zdania moje podać, wysokiem uznaniu W. X. Mj. Nie-
bytności moiej od Latius Regium, iakie są przyczyny, consta-
bit W. X. Mj. zprzecyżtania przytężoney kopij nie dawno pi-
sanego Listu mego do Jmfi Pana Gręfa Brühla, który mnie
nato W. X. Mj. równie niemal. Sensem y stylem odpisał, y Panu
y Państwu byłby Ony pożytecznym Skutek tej Intercepyi w dy-
costwie doskonałej J. O. Mj. P. N. Mł. którą mnie W. X. Mj. Mość
donieść raczyteś, żeby Ministerya Nacyonalne wziednozo-
ney były gorliwości, do Istnego Dobra Dospolitego, do czego
produkcyjne sposoby te są pryncypalne. Żeby z nich za-
den żadnemu nie czynit uustupacyi y prepedycyi, wattr-
buowanych institutivie Funkcyach; żeby Favory u dworu
nie były używane ad ullos abusos, ani do oziernienia y perse-
kucyi displicentium, ani do sprawowania suo lucro kollizyi
inter Concives, żeby hac et alia nie driaty się iako teraz w Lub-
linie huc usq; inaudite, że opresgżenie Dekretu Zadwor-
nego Sądu Królewskiego, y oskarę na Sędziego Kanclerza do Try-
bunatu zapozwane, Deputatom pro docibilitate arbitratui suo

~~mercedes~~
~~Wakansow~~ obiecując, a tym którzyby kredytowali się
circa ^{ten} ~~manu~~ ^{tionem} Legum, de revivitate et distinctione Jurisdic-
tionum odgrazając ekskluzję, na zawsze, od wszelakiej nad-
grodney promocji, y nawet kredytu Dworskiego mów-
noskami; Sg wszelako nie przyzwolite, sgnagań, sgu-
zając, Jus Pontium, Jura Dignitatis et Potestatis Replę-
Naszej. Cdykta dane y Publikowane przez Jm. Pana Prasa.
Dochna Gnata y kommendata Wojsk Pruskich, w Prazi-
ce Polskie wprowadzających, ale gdyż uraza respicit et
afficit totalitatem Replęty, nie byłoby in facultate ani ca-
tegorogromadzonego do Rady Senatu, dopiero być nie może,
a solo Ministerio doradzonym, żeby w tym jakie doświadcze-
nia y Kroki resentmentowe przed się wzięte być miały, ile-
gdy w tak fatalnych y krytycznych we wnętrzu okolicz-
nościach y Sytuacyach, tantum y nasparoziey Ocyzynie Na-
szej Interes, aby wzapatach między Wojującemi Sgiciada-
dami, jak naj Ostrozniej, za Neutralitas Nasza była obser-
wowana, y do gwałcenia oney już Offensywe żadney Str-
nie pretexty dawane nie były. Wjść moiem zdaniem,
że wszelakich, y już zaszytych, y zachodzić proxime mają-
cych, tytu in cdydeny, jest arcy potrzebne Seymu zwołanie,
na którym cała wlasność Stanow trzech Replęty, wpraw-
drowiając we wnętrze schoriatosce swoje, externas
dla siebie securitates provide et cum effectu postanowi-
by mogła, oraz y do eventu Traktatow inter Belligerantes
legitima potestate umocowanych et rite instructos plenipoter-
cyaryuszow swoich, naznaczyć by mogła. Ze od Seymu Sacy-
fikacyi, tytu na stopionych Seymow żaden nie doszedł,
spólnych y równych Skutkow przyczynami, y czynniami,
szkodzącego, y nie czynienia potrzebnego, gdy hoc in utro-
dziać się będzie, inaczej spocniewać się można by ufnie gorli-
wey harmonij Sgnujących Narodow do wszelakich dla się-
bie potrzeb y prospicyencyi, z Lupetnością chwaty y ukontan-

222
wania dla Najiaż. y Dobrochliwego Pana Naszego. Gdyby zaś
Argumentem tak wielu consequenter nie doszłych Seymow, y
przez te inferencyę, że y inne Subsecutive Seymy dochodzić
by nie mogły ze Składu Replęty w trzech Stanach, dwa tyl-
ko wyższe supponendo necessitatem, zabierać się miały ac-
tive do uczynkow, Sanctive Potestates, Rycerski Stan trzech,
w którym jest Nacyonalności Joność y trzech, sądziłby iaw-
nie transformowanie Regiminis Formy y Postaci, poczyty-
wałby to za wzgardę, y za sublację koaktorstwa swego w rzą-
dzeniu Ocyzstym, w uzalonych oto mogły by się zaaydować
resentymentach, co bym przytomnie y uosnie remonstro-
wat y gradient, gdy mam honor wyrażać tym Lpownym Res-
ponsem, Supplikacie żebyś mnie W. Xcia Mość wybaczyć ra-
czył, że na jego zawołanie zbiegać teraz do Warszawy nie mo-
gę, ile gdy residua u starzatego y z pracowanego zdrowia me-
go, iako też expensow z wotarsney substancji sposobow, ochra-
niać muszę, na ciasy y do okazyi potrzebnych y użytecz-
nych uslug moich Panu y Ocyzynie. Pod doskonałością
Prymacyalnego W. Xcia Mości Sternictwa, upewniam nierzawo-
dnie, że przytym Wiośle do którego ięsem Ministerialiter
przydanym, będą zawsze czutym, gorliwym, y usituigym
Pomocnikiem. In attribuendo et in iuncto przodkującay
Jodności swojej chciey W. Xcia Mość wszędzie y zawsze Re-
monstrować palam, insister, operative et fructuose, ze-
iako radne, tak y Państwo Ocyzyny Naszej usugliwione,
yubespicione, być nie może, iako przez obseruę y przez Ma-
nutencyę Praw, Ustaw, Rozgdown y Rozgokow swoich, ię in-
reparito, wladzy, funkcji, w Replęty eademq; Remigim,
perant etiam Jura Navarche. Wzłobkim respekcie pisze-
sig.

tameczny sobie zjednać usiłował.

Ztego zarządza Faworów Dworskich, chwalić trudno, ale kto się do niego przypna, kiedy już Brakować zaczyna, żeby się pomógł, y znat się zanie, do Wdzięczności? Wszyscy by radzi mogli najbliższemi być Serca Pańskiego, a nie usłupcy równo na nie y statecznie zastępcy, miłość jednak własna wielu zaślepia, że im się y Kredyt, y taski należą, zapowinność, a przecież te wymuszają się nie dadzą.

Zgoda cokolwiek Włci Mość znalazł w posrodku Oyczyzny zdrożnego, chciej wierzyć Najiasz Panu, którego to może całe pisanie zdaniem jest zaszczytne, y cierpliwość mieć w tym; co bym Włci Mość reprezentować miał Informacyę: że JWU Jch Mjśc Panom Stróżom Praw y bezpieczeństwa Oyczyzny, to wszystko przypisać należy, mowi albo wiem że gdyby się przyboku Jego mieszkali, niepięrzowali, wbrew Prawu Papierow, Istotę Praw przed oczyma przekładali, w Sądach Ładownych, nie powaga y zdaniem własnym decydowali, Afesorow Prawem naznaczonych nie proforma mieli, y przez Reskrypta Lizby Jch do porozumienia, nie pomnażali, wypadł z fągów swoich Prawa, y szafunki Łaskami Królewskimi na psowanie Sprawiedliwości podstrzegali, y dnich donosili, zastużonych tylko do Urzędów y Honorów zalecali, y prywatą się uwodzić nie chcieli; znalazłiby w Bogobojnym, Sprawiedliwym, y wszystkich (pro) Chrześcijańskich petynym Panu gotowości do tego wszystkiego, co do całosci y uszczuplenia Oyczyzny pomoc, y przydać się może.

Prawdziwa rzecz jest, że totalitatem Republice afficit et respicit okoliczność Edyktów wydanych y publikowanych przez Jmś Pana Grafa Dochna Kommandanta na ow czas Wojsk Pruskich w Polskę wkraczających, a zatem nie obyta jest potrzeba, żeby ci wszyscy, których Bog własnicy Sercem Pańskim do Rady y Straży

227
Straży iey na znać; y zgromadzeni do boku Królewskiego, radzili dnies, y strzeżę chcieli. Zgadza się Włci Mość ze Sejm w tym razie byłby środek nayprzyzwoitszy, do odwołania do Następnym wielu przeciwności, ale tego stowienie powinno poprzedzić z Senatorem y Ministrami Rady, a odraz prywatnemi Interesami do Domów przykutych, iść wielu dalekich. Tymczasem, widoczna Opaczność Boska, Pobożnemu, Panu bez Rady, Granicom bez Straży była na pomocy, gdy napastna moc zniknęła, y siły nadwzrostone za Odrę ustąpić musiały.

Sejmow niedochodzenie, iako boli Najiasz Pana wyrazić trudno, y w tym Punkcie, iako czyste Jego Sumnienie jest Bógu znaiome, tak na Boski Sąd przykładając się do prucia y rwanja Publicznych Obrad, wraz z ~~Krzywdą~~ ^{Krzywdą} Jak Stodkiego Pana, wania swego, y Krzywdę Oyczyzny zdaje.

Niechcnie zaś stuchając odemnie przyczyn Włci Mość dla których ad Regiam przybyć nie myślisz, powiadać że na ustęgi Króla y Oyczyzny nie ratowane zdrowie, Bóg Sprawiedliwy chować y pomnażać by raczył, własna Substancya zaś, dobrze hoynoszą Jego okraszoną, wyfariczyć by na dalsze, y terazniejsze okazy mogły. Do tego na głos Pański przemnie oznajmiony, iui Xie Jmś Hetman W.W.X. Litt. y kilku Jch Mjśc Senatorów Duchownych y Świeckich przybyło, gdy Włci Mość stuchając go zechcesz, wdrzącą rzecz J.K. Mjśc y Rękę uwrznić. jeżeli zaś determinacya Włci Mjśc będzie nieodmienna, raz taski swojej przynajmniej zdaleka zpodufatostą zemną cętować wzajemnie y swoje doyrzate, które tylko do Dobra Pospolitego za prywatne ~~otwierac~~ ^{otwierac} miżania. Tym smielej dopraszając tego Włci Mjśc domnie affektu im za równiejszą przyznać prawdę, że Włci Mość z Funkcji swojej należęz do moiego Styrn y nazywa się Włciem, cał Jura Imperant Tibi quā mihi.

Lasta

Zastanowienie się Wojsk Sosiedzkich w Wielkiej Pol-
sce y Prusach, podobne iako y w Litwie Obywatelom przy-
należące szkody, całe nato Najjas. Pana natrzyło stara-
nie, żeby podobnym iak w Litwie sposobem, to jest przez
Kommissyę wszystkie krzywdy uznane były, y każdy
sprawiedliwą odebrał się nagrodę, iakoż bliska nadzieja
jest, że prędko od Dworu Rosyjskiego wiadomość, o wy-
znaczonych już Kommissariach przyjdzie. Latym zosławam
z należytym W. X. J. Morski

Kopia Listu H. J. M. P. Kanclerza W. K. do J. O.
Trybunału Lubelskiego przed zaczęciem Sprawę
pisanego z Konskich 1759.

Stawać mi w Przedwziętym Trybunale nie jest dziw-
n, bom Szlachcie, z nam się być pod Prawem, ale w-
tak napasney Sprawie stawać przenika żal ostat-
nie Serca skrytości; Jedyna jest ufność moja w Wiel-
kich Sentymentach J. J. W. W. Panów, że jeżeli Oppres-
sya na mojej Osobie gwałtownie będzie co się caley,
Soborze spodziewać potrzeba.

Piszę do mnie, że ma być prokrowany przeciwko mnie
wpis ex Registro Directj Mandatj. Siedzę tu Circa ^{wram} ~~curis~~
Zdrowia mego publicis nadwężonego, iakoż miałem co
zgrzeszyć intra menia Lublina, a tym bardziej prze-
ciwko któremu z godnych Osob J. J. W. W. Panów. Dla
Boga gwałtownie przeciwko Prawu, którego nie do-
puszczajcie, przez który równość Urodzenia każdego,
Szlachcica z Panem zniszczona będzie.

Odbawiam się teraz nie ustanney Złości

Zostawam J. O. Panów

Kopia Listu subingnoto nomine do pewnego Przyjaciela pisanego
1763.

Odbieram z tej Ręki szacowną W. M. Pana in publicis Komunikacyę
do niego przytoczoną Kopia Manifestu zanieśionego przed Aktem
Stońskim przez J. M. Pana Kosobickiego. Luboż zaiste wszystkie
terazniejsze koniunktury przerażają wskręcić nie interesowane
Serce, dotkliwiej jednak stworzyło się z tego postępkę, czyli nie
ten to jest czas terazniejszy poprzedzający koniec ostatniego / wieki
zostaniemy / wieku; kiedy J. M. P. Kosobicki nie iako czynić maig matowię-
mi za przywilejem Męsyasza, samego siebie wypiera się. Nie znam
wprawdzie Osoby / człowieka tego, wieyskie dla spokojności wewnętrz-
nej nad publiczną przekładają mieszkanie / ale albo ty się bydz-
musi albo tyse maigcy rady, że się iako Piotr swego zapiera / Mios-
tra y Spraw, które z nim czyni, dla zbawionego utrzymywania ustaw
swój Oczyszczenia. Nie znanieścię wymawia się okrzykiem się rozu-
mieniem na niego iuż nie kęgu, ale Sarmacki Orzeł w niejednym bier-
partyculnie utrzymującym wolność krwią Brodów swych okupio-
ną. Ale ktoż wie ieli ieli nad Piotra raczej iak Judasz zacięty,
nie będzie; Uważaigę Text Manifestu jego że dla skrytości fortun-
ki pierwsze czyni Actus, y tak nie sytym wstawy od Wicernika
Zbawionych Dzieł przedajnym się zrobi, znać dla obżarstwa;
Wymawia się w tym Manifestie nie znanieścię Status, nie wiem
czyby mógł być przywilejonym do podjęcia patrouinii / człowieka
nie umieigę Prawa, w którym że iuż cała wiadomość Prawa ięli-
Status, tym się samym wydaie, że namowiony do wiary tomiotwa;
ten atoli wymysł / moim zdaniem / nie nie ubliża rzeczy interesu, podob-
nie, iakoby ieden kamień wyruszony z caley Fabryki, nie znosi ię-
ani pochyła Superficiem na mocnych ugruntowana Fundamen-
tach, owo zgola w cetym tym piśmie nie nie upatruie, co by czyniło
konwikcyę, raczej pokazuje podłość Lussy, cierności charakteru, y we-
wnętrzną Stabość ięgo samego. Jako zaś y wiadomości Prawy wy-
sztemi nie dawną z pod prasy Drukarzkiej dowodami, iestem

remocniony, tak równie z WMPanem nie przekonanie trzymam, iż
Jako Aspołowski, na którym ani sami Najjasniejsi Królowie arbitrum
nie decydowali, ale to z przybraniem Sędziami Ziemiemi to sp
tomnymi Radami, / co podziurze powagę Prawa y moc Rzeczy po
politey wolney / czynili, dopieroż goy Kanclerze na nim zasiad
i którzy tylko są posadzeni od najjasniejszych Królów, nie iest
wie, ani byż może Jąo ultime instantie, bo Rzeczpospolita
przezornie stanowiła Prawa, nigdy nie chciała aby Najjasniejsi
Królowie, których Libertate obieramy, w absolutnego nad nami
mieli, ani go wspiera poizgnienie powagi Majestatu w tej ok
liczności, bo w Wolnym Narodzie w Wolney Rzeczypospolitey
w iakiej stoiemy, są Prawa Regum et pro Regnantibus, dopiero
kiedy / iako mi WMPan wnoszą, / sam Najjasniejszy Pan iak
kochający Wolność Synów swoich Ojciec, ubolewa nato zamiesz
nie, iakoby widząc tamież Prawa usurpacyą dalekim iest
tey wiadomości, bo tam tedy daley zaydzie z tej okoliczności
Zblizającego się Seymu wcale potrzebnego wstanie rzeczy ter
niejszych Supplikacye o zwykłą komunikacyą in convolatio
nem pustelniczego Życia y iestem na zawsze.

Reflexye do nieczynienia Konfederacyi przed Sejmem in ordine
do Aukcyi Woyska.

- 1mo Konfederacyi natura iest insurgere in noxium, czynić contra hostem
ale nie na samych siebie tempore pacis.
- 2do Konfederacya nie nowego czynić nie może, a ratym ^{treba} Aukcyi Woyska.
- 3^{cie} Dla Aukcyi Woyska trzeba nowych podatkow, atqui ta Lex cardina
lis Wolności naszej, żebyśmy nie nie płacili, tylko naco sponte po
wolimy, więc, nato nie tylko Seymu, ale zezwolenia wprzód na Sejm
mikach Braci potrzeba.
- 4to Wszystkie Actus Konfederacyi zwykły następuiące Seymowi confirma
re alias są invalidi, co tedy ma subsequens Seym approbować
ta lepiej samo uczynić anticipative, żeby nie czynić oraculum ut

sum.

Do Konfederacyi wolno Kaidem przystępować, gdziez tedy będzie
apensus całej Rzeczypospolitey, gdy wielu do Konfederacyi nie przy
stąpi, a przymuszai w Wolnym Państwie nec licet, nec decet.

Konfederacya iest to Status violentissimus, ultimum remedium
na Ojczyznę / którego lub Życie, lub Śmierci wynika bez potrzeby za
coz to ancipitem et periculosum Statum chieć precipitare, kiedy
iest idrovia et in statu naturali constituta, może sobie dać radę.

Konfederacye nigdy natym nie kończą, naczym się zaczynają, be
sajciozi umieją zapalony ogień podniecać, naczoż tedy dawać im
docego pochop y okazywać et exponere ultionem periculo.

Konfederacya iest Status confusus et tumultuarius, iakie mo
żemy obiecywać tego in hoc statu dokazać, czego ordynaria metho
do Stany Rzeczypospolitey zgromadzone y deliberując perficere tak
prętko nie mogły. Konfederacye nie maie potestatem Legislativam
sę Legis defensionem praeferunt, a podatkui Aukcyi gdy tangit
omnes ab omnibus constitui debet.

Jeżeli pokalemy drogę, że bez Seymu Staty a Status decydowane by
może a iuzie tanti momenti, gdzieżie okazywać Fortuny, to się już cała
z Seymami pożegnać potrzeba, Teraz kilka dziesiąt Lat, boimy się In
terregnum, ale gdy się z Seymem rozdzielić będzie Konfederacya, w dwie
lecie nowej rewolucyi baci nam się potrzeba non vano metu.

Zeby Konfederacya decydowała per pluralitatem votorum otym
nki vestigium Prawa extat, iest zaś w Konfederacyach dawnych
sub Interregnis, że się delegati referowali do Braci w Domach
porostatych, a ratym gdy consensus omnium requiritur, przez co ma
być pewniejsza decyzja Konfederacyi niż Seymu, chybaby tedy
nie wolili miały mocniejszy Taborego, żeby się pisał na jego zda
nie, a zgadzać się to z wolnością et cum aequalitate

Konfederacye iak się zaczęły pod Sygmuntem III Suedem, tak się
też zaczęła psować ordynaryja forma regiminis, y co raz idzie inde
terius, a ratym errores sunt corrigendi non imitandi.

2mo

12mo Gdyby Szlachta dosięczyła suo Instituto primitivo żeby się co Rzet
piędywały, żeby każdy miał konna dobrego, y broni przynależną Oficerom
experyencyą w ramięście Woennym mądrych, toby nam nie potrzeba
Ławalerji więcej, bo choćby z Powiatu Łódzkiego Chorygwozylko ied
na dobre wybranych Lideri, mogła pość w Pole, proor in causum
necessitatis popolitego ruszenia, w którym wszystkie przedtym do
prawowalimy Woynny, toby kilka dziesigt Tysięcy Ławalerji, bez Ło
tow Rzeczy Pospolitey mogło iawsze wynieść do Obozu, gdyby Mian
były in flore, a Łódzkiej Infanterji certum quantum wysłać, toby y
Łódzkiej Woyska nie trzeba ale jhm. Szlachta żeby się rozleleli, rozgospo
rowali, rozhandlowali, rozkupczyli, rozdworowali, rozprawowali, y
Pieniaczow obmierzłych Bogu y Ludziom wzięli na się et continuo
nuige Appartamentow Trybunalskich fortuny nieziemnie y bez
zumnie stracili, y miasto Łbrow, Łódź y Łódzkiego Torbę mienim
tow Sukcesorom swoim zostawili, et vocationem suam Zapomnia
li, y za to iest słabości naszej origo, Woyska nieznaliśmy przed
a wielommy dokazywali. Dopiero za Stefana Batorskiego Woysko Ło
ciane, alias Ławalerja y Łanowa Piechota alias Infanterja nawi
ta, niech y teraz będzie sprawiedliwa Łwarta z Łódzkozyrny, y nali
ta emensuracja Łanow po Dobrach przyprowadzona, upewnia m
że Aukcyja Woyska będzie znaczna, y nie trzeba będzie, żeby Szlachta
Dobrowoich placita, y Urzędy swoje optacata, co iest nakazanie
cui et exosum nomen podatkowania, a nie mnicy contra jui
primitiva Szlachty, która będzie sama po gotowiu do obrony Cy
ny sposobna, nie powinna by nie płacić z Dobrowoich, ale osoba
swe mi zastępować pericula na Rzeczpospolitą et securitatem pro
dere Cyryznie.

13to Jeżeli zaś regularna Aukcyja Woyska ma nawapić, to też trzeba regu
larności w podatku, żeby wszyscy wspólnie bez ochrony proporcjo
nalnie płacili, et alter alterius onera non portet, doczego nie
przydzie hic saltus, hic nodus.

14to Exinde sequitur: że wprawo o Łódzkiacy, o pomierze kraju, o podo
bach Poddaństwa nie aggrawujących, o szlachach żeby były
ne, o Handlach żeby reflorescant, myśleć y skarcić się potrzeba,
a gdy fundum będzie Ławicy wszystko Aukcyonować.

Copie De la Reponse de J. C. Mys le Grand Chancelier de la Couronne
donnée à J. M. R. Mys le Duc de Courlande et de Semigalle
30 Mars 1760 à Konshie. 227
Monseigneur.

J'avoue à Votre Altesse Royale, que mes propres Interets
m'ayant appelle dans un pais ecarte de la porte m'ont eloigné
de la Satisfaction, que j'aurois eu d'epouser les ordres de Sa Mte
mon Maître, et ceux que V.A.R. m'envoye pour me rendre au plus
tôt à Varsovie, mais tout le paquet expedie par l'Estafette ne m'a
trouvé, qu'à mon retour ici, ou je suis arrivé avec un gros rhume, qui
m'est tombé sur la poitrine malgré quoi j'aurois risqué le viage,
si je ne regardois pas la Semaine Sainte comme peu propre de
vaquer aux affaires; cependant j'espere, qu'après les Fêtes ma
Santé rétablie me procurera l'honneur de me mettre a ses pieds,
et d'attendre ses ordres. Votre Altesse Royale a bien vu avec
quel empressement j'ai saisi les occasions, ou j'ai pu faire
voir mon Zele pour son service. La reconnaissance, que je
dois au Roi mon Maître m'oblige a ce travail, et rien ne peut
m'eloigner de ce Systeme. Quant aux affaires de Courlande le
Ministre polonois a conduit l'ouvrage jusqu'à l'Investiture,
après c'est le Cabinet et par là il paroissoit, que les memes
Polonois, qui monstroient tant de fermeté pour le service du Maître
et de la famille savie dans la Personne de V.A.R. se relach
choient de leur Zele, n'y parvisant plus sur le tapis. L'affaire
resta comme si Elle ne touchoit plus les Polonois, qui par
tricole, et c'est faute de communication des affaires. Quant
à ma Personne, j'ai la consolation d'avoir fait voir ma
fidelité envers le Roi mon Maître, rien ne m'a ecarte de mon Zele
pour son service et dans le fort de mon travail j'ai regardé avec
un air indifferant tout ce qui se tramait contre moi, parceque si c'est
un crime de bien servir le Maître, c'est avec plaisir, que j'en
attends le châtiment, et tous les preparatifs etudies de mes
ennemis ne m'oteront pas du fond de mon coeur l'attachement
et la sincerité dans mes services a l'égard de mon Maître si
bien enracinés. Cependant le nombre des fideles sera bien petit
et encore decourage dès qu'on se verra sans protection, mais
les sentimens de la grandeur d'ame de V.A.R. les fera
revivre, et c'est là, ou je me place pour le reste de mes jours.

128
Pożegnanie J. O. Xiny Jey Mł. Anny z Sangusz-
kow Jabłonowskiej Wojewodziny Poznańskiej
Marszałkowej Trybunału Koronnego przy wy-
jeździe Jey z Lublina do Annopola na Wołyn
Dnia 16. Tęsa St. Dni 1761.

Szczęście Jey rzesne, Kastalijskie zdrowie,
Kiedy już szczęścia, Bogini Pokoie,
W swych Sawimentach, od zalu się kruszą,
Że z Anna, droga, rozdzielać się muszą.
Pallas Bogini z wdzięcznemi Muzami,
Dziś na Sarnasie, oblewaj się łzami,
Bo wiem że ci to, najbardziej zasmuca,
Że wdzięczna Thetys, Was y Ciebie rzuca.
Więc mnie płaczliwe, nie wte słowa pienie,
Że ah! traciemy, co w najdroższej Cenie,
Nie tylko unas jest, lecz y u Świata,
Nieopłakana, krzywdy Naszej strata.
Wielki Jowiszu, na to bądź pamiętny.
Że cię uprasza, Trybunał Śreswistny,
Ktoremu nie bądź nieużytym głazem,
Proszę cię Oba, Collegia razem,
Świeckie, Duchowne, co wraz z Anną bydy,
Chcąc by z nią zawsze, nieśkaudy y żydy.
Odmień Twe rzędy, przeinaż wyroki;
Wiechaj Bogonia, szybko w biegu kroki;
Cugłem swej Łaski, z kieruie y zwruci;
Wiech się z odjazdu, Jey Kray ten nie smuci;
Płacz Śreswistna, Salestra, y szelocha,
Bo Anna Sercem, Samą swią Kocha,
A Jabłonowską Ktoś Cnoty Słyną,
Kiezną Poznańską, Dziś Wojewodziną.

I Marszałkową w świetnym Trybunale,
Ktorey nam odjazd, płacz czyni y żale.
Zaluzią wszystkie, Klastory, Konwenty,
Ktorzy ci żywot, nie winny y Twiży,
Stryżnają, kiedy w Matki Twój ślady,
Przez wielkie drogich, cnot wchodzić przykłady,
Z Ciebie zaprawde, Ludzi bardzo siła,
Wzór brada Anno, Bogu Ludziom miła.
Jaka należy Bogu od Nas chwala,
Wszystkimes z siebie, Nam w tym przykład dała,
Paczą Szpitale, y Tłumy Ubogich
Ktorzy Łask Twóich, dozrywali drogich
W biedzie, y nędzy, głośno im nie był męka,
Boi się jak Matka, swą Łaski ręką.
Co gdyby czyniła, nie byłaby w utracie,
Wtór mić będziesz y Boga w zapłacie.
Lecz na co ja tu Twe wyliczam cnoty,
Kiedy procz tego, Wić Twój cały Złoty,
Oto tu tylko, gra najwęższa chadzi;
Le się rozpamięta, czas z Tobą przychodzi;
Tym Ktorzy Ciebie, szacują dość wiele,
Wierni, Symplicy, oraz Przyjaciele,
Wiem dobrze że się, to niezmiernie boli
Ale ktoż się tej spodziewał niedoli,
Która ten cały, Kraj mocno zasmuca,
Gdy nas już Anna pełna Łaski rzuci.
I coż straszą, teraz czynić będzie,
Gdy Szczęście nape, uleci z Łabędziem,
Która na gniazdo, dla spoczynku spieczy,
Lczego się mocno, Kraj dożył ciępy.

Co

229
Coż na to mówisz, Sieroto Lublinie,
Kiedy tu Szczęście, z powiecho cię mienie,
Kto ci tu wesprze, kto mówi zastoni,
Gdy Anna Łaski, ucieka w Sogorę,
Chyba Srogi Suroty, pod podkową Kosą
Sry Zbrojnych Krzyżach, gdy się wszyscy zniosą
Bohatyrowi wermą Tarcze miece,
A za bez Broni, Sylerz nie uciecze.
Czynny co przedrey, myśli naspych Planie,
Jeśli przy Złotym Jaskółku, Atalanta
Utrzymać mozem, Anna się powroci,
Smutek nasz z płaczem, w radość się obróci.
A gdy tak zrobiem, nowe będą Cuda,
Lecz pod wątpieniem, ierli nam się uda,
Dziś to Szczęście; wtórnia, dzień okrutny,
Czas nam ten przyniesie, żalony y smutny,
Który w to dufa, że Sroce w Baranie,
Wnoszą iż wszystkie, iak chce ona się starcie,
Wszech Dniach dżiś, przyniosł nam suchoty,
Gdy Annę bierze, dar y wybór cnoty,
A gdy po Annie, wszyscy Sierotami,
Jestefny, płaczemy, już nad sobą sami;
Jako nas to, dość niezmiernie boli;
Trudno iednakże, Niebios przeczyć woli.
Ledyak Sroce, w którym Baran Saniem,
Trudno z Niebieśkim, trysać się Baranem,
Jaka iest Niebios, wszystkich Planet wola,
By Anna droga, już do Annopola,
Dziś się przeniosła, z Naszego Lublina,
Czasow to samych, przyczy na nie wina,
A gdy już Sani, zegnają się z tym Krajem,
Bogu cię wszyscy, w opiekę oddałem,
I Matce

Y Matce Boskiej, u Świętego Ducha,
Z łask Twoich, Pańskie wysłucha.
Oraz z Parami, na Twoje zawołanie,
W każdej potrzebie, z pomocą ci stanie.
O co jej prosić, y Syna jej zbawić,
Będzie, aby cię, chętnie wstawiać i zbawiać,
Z Wielkim Antonim, a Serca podobny,
Niech cię piastuje, szczęśliwy y zdrowy.
Ktorem się nam tu, w nadgodnie zastanie,
Serca Twoiego Leci y Kochanie
Co niech cię Pan, bynajmniej nie osunie;
Bo zdrow szczęśliwie, do Ciebie powróci;
Złoty wry Łaskę, pamiąg wiecznej Sławy,
Dzielnic pierwej, Krzesła y Budawy.

230 228
Y Senatorowie, Włodźnicy, Dygnitarze, y laty Rycerstwo Pruskie Wład Świądeckiego Mani,
festuemy się, Najprzód przed Bogiem, któremu iawne są Serca, y Intencye Nasze, Potym
przed Najjaśniejszym Królem, y Panem Naszym; Następnie przed uszyściłmi Potęgami,
y Narodami, iotem Popularem sprawiedliwie waszycemi z Repłty, Polska, y jej Powinny
mi z przymierzonemi, y byusznemi; Je nie z lekchomyślności iakiej, której użył kroc
ludzie chwytac się rychli, ale z wyraźney oczywistej ledwie nie ceterne Świata ja;
wnay, przez kilka lat dymuigacy, a coraz bardziej nengicy się krajudy, y oppresyi
Naszej tak, że nikt w ceter Powinny. Wielko polskiej z zygacych ludzi Włnyrn,
podobnym, y spokojnym nie czuie się, do tego publicznego przed. Kłigami tacy ze;
mi Autentyzmem utalenia się prychodziemy.
Od pocatku Intryg, iaturmour, y katastrof Włnyrn, które do tąd w Szudzkich
Naszych Krajach, y innych podalszych dolende praktykuig się, najmniejszej niko.
mu z Włnyrnycy nie daliśmy okazyi ad indignationes, et iras, Z która in dif.
ferentibus Potentis należy Obizłności zachowaliśmy, y zachowujemy sacre, et in via labi
liter lubo czuie mogliśmy gwałt Traktatom, y Sojuszom z Repłty, iakoteż Prawom
Narodow wyrażdony przez ustępn Włysk Kopyjskich. Najprzód w Kraje Li
teu kiez, potym Koron bez opowudzenia się Honorom Repłty, y bez Powolenia od
Niek, rozumie igę, że gdy pro custodienda Granic Polskich Securitate Władze, pro
manutenenda wewnetrzney spokojności indemnitate Sady, y Ministeria Prawem
portanowione, przez Sypary na to patrzyty, y ostatnicy chwalebney Pamięci Najjaśnie
Anny Monarchini Kopyjskiej Jasnie Wielmożnemu JMGI P^{re} Ogińskiemu, natenos
Obzorem, a teraz Marzatkowi W. W. X. Lit. iak do Peterburga był Postem danej
Deklaracyi, iż Włyska jej ani teraz, ani na potym w Państwa Repłty wchodzie
nie będy zapomniaty, choc ta Deklaracya, iako publiczna, jest pewnie ad Archivum
oddana, y każdemu powinna byci wiadoma; przynajmniej Krajowi, ludowi Cielu
ziemskiego Włyska wbroczeniem Obizłnoscie, iako przyjaźne ludzkie, y spra
wiedliwe obchodzenie się ubezpieczyty, az gdy przez lat uet Ceterzy zdyspy mulowane
wnisic tegoż Włyska obrociło się w cięskie, y nieszczęśliwe zamieszkanie u Nas
w Polsce, tak dalece że ledwie z Nami się bydl po Domach Naszych Gospodarzami,
dopiero Fortunek, Leci, y Pokoju Panami znazge ukadow, Naiazdow, Etorzy,
Ektucyi Moskiewskich, y Kozackich Ligiar, Fur, Furorow, na bod, y konie z og tode;
niem Własnego Kraju, y niezdecniem sprzeczaiow w dalekie miejsca, wazę łafunek
gdy przykladne ustawicznosci Shargi przez Senatorow, y pienowzych, mizdzy Nami na
tak niesprawiedliwe postępk; z ubozieniem ludu, wyniszczenie Fortun, wyprowadze
nie z Domow Szlacheckich Millionami nie nadgodzonych Zbor, y Siana, y inne ledzie
stwa, Szlachty Braci Naszych Zaboystwa, Inwentarow czysci, w podrozzy ławionych,
czysci, zniszczonych, czysci, ogłodzonych Upadki, Nastatek Bogu, y podawym Ludziom
po Domach Szlacheckich obmirate Wiedloncy, y inkonwenienacy, ochotz tylko do konsola
cyi, y ratunku, ale nie skutek wzniecaty, Zadney Konifikacyi; Nadgrodz, y Sprawiedli
wosci nie ziednaty, bo Kommissya Torunika pienowzem tylko, y szczęśliwemu, albo ław
kommandowanemu placita, nie tym iednak racunkiem, iak szkoda wartan. Jdy ceterpli
wosc Nasza, y iedync do Pana Boga zyk wzmaczenie, wieksig się nam stacie trucię, iak
pomocy, w wieksig Nas podacie wzgaidę, y igrysko Armamentum, iako się teraz pota
zue

nici przez dostranie sobie od legat Woyška Ropyjskiego, iakichś Romanów
z Polskiego narodu do pisania Palet, y rozrytania Onych po Parafiach, aby taż Woyška
dale na Nioch, y nie było to ich grzechem, co Polak chce najgorszego, ale przecież pod
cyg Moskiewskż uczyni, nie podobno dłużej nie sarknż, y nie szukać po całej Oczyszczenia
poliśwania, y zarządzenia.

Pamiętne nam są różne w Polsce nieszczśliwe Rewolucye kiedy kto z kaptuż
wał hostiliter wkładał na Obywatelów Jey różne listy, y kontrybucye, natencza
icudatwa choć to porządnie dla wyscia rygoru wydać, co Nieprzyjaciel ka Ustawa
pragnęła, z pomysłu swaich Obywatelów obierali Kommissarior, aby się z Woyškier
binowali dequant, y to quantum rozporządzili na Wiośki proportionaliter, y co
Taryffę pisali,

Teraz Jchmż Moskiewscy Kommissarje, których przegnać żadną miarą um
ria Libertatis, y przecież chociaż speciosa Reptey tranquillitatis, ponieważ Przy
mi Naszemi czyni się Moskwa, nie możemy za Polskich, wzgury przed się Woyšk
Ropyjskie mu pro pretextu folgi Ludowi, iak by koniecznie to czynić, co mu się nie
ba, albo nie może, obligowanemu, y iakby iakies iorżmo niewoli na szgemu, Ust
Dopadli suo astu, et Arte z Grodow niektórych Taryff, iak y z Naszego rozpi
Palety, przecież nie według porządku w Taryffach idnym Alleviando, drugie pro
gravando Wiośki, pewnie z prawdziwey tak walney Materji niesprawności
y przyczyną, y late, y mata expenyencya rozrytą po Parafiach, y Executionem
Onych sub rigore Executionis przykazuig, nie dochodząc tego molli, et levi penetra
zgodnie Palety praktykuig się, tam y hostilitas.

Najciężcy o tym stępszeć, że się do tych niepraktykowanych spokojney Rep
Urzędow zastępcyig Instrumentami od Jchmżi P. N. Mitt.

Nie możemy pomyśleć o tym, ażeby tak mądry, tak sprawiedliwy Król, arad
Dobroliwy dla królestwa swego Oycieć miał Nasz Lud Wolny w żadne kłutnie nie
kuig się do dostojności Pańskiego trzem y Jcyem przywzglony na taką Tyranię
cie, y nie ciuć tego, że nie tak boli Pana, która zadanie ciędra, iak Ustasne rżka, Ale
przy tych nieszczśliwych dystrakcyach, Pańskich mogła co ryśkać, albo extor
subreptis Art, y Kancellarya, która minus advertenter zapieczętowata niuchronni
si bytż justior, et moderatior opisanie methodus, nie stż smiało się, y luchiwa
iakuig tazywaig instrumentarij swoim dogadając rypkom nie publicanemu Dobru
myślone miary, y Targi znoszą Oczyste, krajowe Dyspozycye, te miary wymy
w Paletach lanieuchronne determinantur, y płacenie Cwiertni Magki, oraz Cwiertni
Kafy po dwanaście Tyńfow practicatur, choć Jchmż biorą z Kafy Ropyjskiej
15. na każdy Cwiertni Tyńfow, Cwiertnia ta aby 80. garcy w sobie trzymała pra
au Nasz Wiertel Sieradzki 20. garcy trzymaigay Lpła po 11. Tyńfow na Targu de
wany, Wiertel zaś Jermienia, z którego się kassa robi po 12. Tyńfow ob rationem ni
Dajow, y wyplenisnego z kraju przez Moskwę Chleba, takich techy Wiertelach wcho
Cwiertni Moskiewskż Ateny, Wiośki Tatow poznad, y z miary y ceny krajowdy,

A gdzie to w obywatnym Przyjacielu kim, y w wolnym pokale ig Narodzie, aby kto miary
myślał, u wadyim kraju z Targow nie ob Targu przychodzić, nie pobić ig Targu
qui

qui turpia lucra petunt, ze takowy postępek, takowy Autel może się wazyć pro
hostili. Bardziej by powinno, iako Patrij, iczeli sm są chara Patria tecta ostrzegać
exterior, ze takowe Dyspozycye sprzeciwiaig się Przyjaźni Narodow, y tej Harmonij,
ktorey dotrzymuig swiętobliwie z Narodami, y Woyškami Najwyż Monarchini Ropy
skiej. Kaptu wiele cierpliwie, y długo znosi. Ale ten rząd niechęcki małoby wazyć, gdyby
nie wspieraty Esekucye Moskiewskie z kąd nie mogą excusari Woyšk pomienionych
obchodzenia się z Niemi.

Coż jeszcze może complere crudelitates, to y to wspomnieć cum lachrymis gędzi się,
z swoig Redukcyg, w cadyim Krajie Monety przymuszay ig mieć za Naryśtwienicyg
czemu tak się można sprzeciwieć, iak Paletom. Dlaczego gdy już stę przebiera Mosk
y gdy post jejora pepima spectantur, Oświadczamy się przed Bogom, y światem,
ze schyla się do końca y Ciępliwość Nasza. Ale uszcie w tym Manifestie same są
lejemy, nie zabieraig się ad Extremum dla Mitosi tego Pokoję, w którym swię
tobliwego Panowania Najwyż Króla, y P. N. zazywać pragniemy; Niedmawiamy
nigdy ludzkości Naszey Woyškom, które nie mogą się obcyć bez Krajow Naszych,
ale pragnig w nich mieć hospitem, non hostem, za rzecz sprawiedliw sądzimy, y tej
dawno oczekujemy, ażeby bliżkie Mieysca do kupowania, y przywożenia Furalow
wporządku tego Wtwa, gdzie Woyško subsistit wyznaczone bytż, ażeby się z dawo
nia Onych nag taszano, psiażow, y sprzązow w dalekie mieysca nie miedzono,
Esekucyami krasakimi do wożenia nikogo nie przymuszano, Domow, y Wiośek gwał
townie nie nicedzono, zapłatę według targowania się naznaczono, Mogą się też Woy
ska upewnić, te gdy z Modestyg, y sprawiedliwosci pokaz się, nad to wzryśko downe
ziano sm będzie tak, iak dowozg ludzi do innych Miast Wielkich, gdzie jest za
Pienigze Consumptio, y iak dowozono za granicę do Magdynow Ruskich, gdzie
punctualnie według uczynionego zgodzonego, ale nie przez się Absolutnie postanow
nego Targu placano. Coż Użalony może temperare, y od Naturalney uszcie retinere
Obony.

Tu dopiero na Estyryczno tży lejemy oppresyę, Ale in test Alter dolor dolori z
rozpiśanych po Wtwie Naszym na redukcyg Monety Uniwersytat. O których gdy się
nam dopiero z Oblaty w Grodzie tuteyszym otwiera Notitia, mi podobna na tż, Uymie
Fortunek szlacheckich, y iak na umyslnie depauperandi Status Nobilitatis uistowanie
nie sarknż. Polor to jest ze zagraniczna reducitur Monetas Polor zaś daremny
jest, aby przez znizenie Oney mieliśmy przypieć do Dobrey, kiedy do szgętu z Polki
wywieziona, y na stż zfabrykowana, Poczoghom to Należato Obstarę, nie na ten czas,
kiedy już ludzkości tak się zagocita w Krajach Polskich w niebezpiecznych
Millionach strażta. Ze nie może inaczej immutari, chyba przez wystawienie Minic
kucie w nich Dobrey Monety, y wykupowanie Tey, tak iak się z Turckich wato,
resante Constitutione 1727. Vol. 1. Fol. 475. w tych Słowach Sonante: Decrevi
mus cum Universo Senatu Ani Nri, non solum pro roganda, et custodienda Dilig
tius occlusionem vici in Sylesiam, sed etiam Monetam proinde extirpanda de Sc.
Remutat intra spatium huius Anni, sed non carius quam quentibus, y mieducim

prospem per 5 Denarios, aut ad Officinam Monetariam portet, pro qua dabitur
nova Moneta, et solvens illi similiter pro quolibet Grosso Svidnicensi quinque De-
narij. Nie podobna, y na to nie sarknac, ze naydelikatniejszy Inter Materias Patet
Materia przysła do rozstrzygnię Ministrowi Thesaurariatu, ktorym kudykolwiek
ex casu co Septa pozwolita uczynić, zawsze to pro lege mieć deklarowata, ktorym
prazgnata Septa praefecturas rei Monetariae ale tempore ludenda Moneta, nie ad re-
ducendam Monetam, tak dalece, ze zadne nie znajduje się dla Podskarbiego Państwa,
które by Jch Prerogatywę za Ustawienią, y Absolutną do decydowania Monet upowa-
zyle.

REFLEXIE O MONETIE w R. 1765.

Nie jest pierwszym w Polsce przykładem, teraz niey-
sza nieuwzględnienie, która w Nas nowe sprawy zadumienie
ze casy Kray z Monety dobrej obrazem widzimy. Dale-
ko większy doznali przykrości Antecessorowie Nasi za
czasu Zygmunta Pierwszego, kiedy wszystkie Monety Iłoz
y Srebrną wykupiwszy Łydz, y zagranicę wywiozły, casy
Królestwo złą y fałszywą Świdnicką napelnili, czym
świadczą Konwertycyja 1527. v. l. fol. 475. Et quia Moneta
Świdnicensis quae Universo Regno inastima bilem jactu-
ram facit, et de trimentum hac tenus cohiberi non potest.
Uczyniła uprawdzie wielką szkodę. ale nie równie większą
złoność w obmyśleniu sposobow, zatamowaniu Kursu
pomienionej złej Monety, y zabieżenia, aby więcej Jej w
Kray nie wchodziło, ponieważ tak Łydz iako też porożnych
miejscach Prywatni Ludzie Wposrodku samego Państwa,
na stopel Świdnicki bić, y rozmnażać fałszywą Monetę,
domyslili się według teyże Konwertycyi. Quia preter ipsam
Monetam Świdnicensem magna etiam vis falsa Moneta, tam in
Regno nostro, quam etiam alibi exuosa est et exauditur.
aprecies ieszcze nie styszelismy, aby kto wybijać Tyrfy nasze
odwaził się, oprocz za Granicę.
Ciężka była nieuwzględnienie przez wiele Wiekow, od panowa-
nia Zygmunta III Władysława Króla & według Konwerty-
cyi 1588. fol. 1223. Tit. o Monecie drobney. Jeż wiele się
wnioście do Korony nieważney Monety Świdnickiej,
z wielką szkodą Rzeczypospolitej & Z tego dochodziemy że

iakoś nowa Moneta Słigska, Bradeburska y Saskaznowu do-
Polki była wprowadzona, podobnym sposobem iak y teraz
według Konstytucyi 1620. v. 3 fol. 373. A iż rozmaitemi spo-
sobami Szlakami, y przemysłem cudzoziemską monetę do
Państw przywozą, Pięniądze Nasze Koronne które nie równo
dobrocią y Wagą cudzoziemsko przechodzą, zakupić wywo-
zić. Stanowimy Lege perpetua, aby żaden na potym Mo-
nety Cudzoziemskiej, krom Talerów y Czerwonych Złotych
wozić nie miał do Państw Naszych, sub penis Confisc-
tionis Bonorum et vite.

Gdy byśmy Hystoriom Wiary niedawali, tedy z samej
Konstytucyi dochodzić możemy, że to wszystko co teraz
z okoliczności Złoty Monety doznajemy iuz się dawniej-
szych Wieków praktykowało. Towary pożyteczne wnieporoc-
na na Cene, Złoto y Srebro podrożać, według Konstytucyi
1623. fl. 451. Aczkolwiek to widzimy, że wiele na tym
należy, aby Waleur Srebra y Złota ad pristinum Scutum
iako nay prędzej przywrócony być mógł, gdyż za tym y
drobniejsza Moneta, juxta valore Aurum et Argentum
przeć by się być mogła, y pracia rerum snadniey by się y
prędzej do pieruszej kluby przywrócić mogły. Jedną
życząc tego, aby obywatelom Państw Naszych, za tak
tym znizeniem ceny Złota y Srebra szkody przyczyniać
się miały.

Nie wspominać nayniezrozęliwszego Wiekku za Panowa-
nia Jana Karzimierza, gdzie ani złoty, ani dobrej Monety
nie było, same tylko Szelagi w kraju kurs miały, ko-
rych kilka Millionów na zapłatę Woysku wybielano.
Wzłpicć iednak nie można, że przez ten wszystek przeciąg

Wiekku, za czwarty od Zygmunta Pierwszego, aż do Jana Ka-
zimierza, nigdy Rzeczpospolita starania nie zaniedbała,
aby tak fałszywe Pięniądze z Pogranicznych Państw do
Polski przeniesione wyloszenie, Commercia utatwić,
Mennicę do bicia nowej Dobrej Monety otworzyć,
iako też wszelki inny porządek ku pożytkowi Rzeczy-
pospolitej obmyślić. Dla czego wypisać umyśliłem,
te wszystkie sposoby y środki, których, przeciwno przy-
padek teraźniejszej niezręczliwości równałym się
Nasi Antecyporowie używali; Rozumując iż kiedy,
dawnych czasów skuteczne y pomocne były, więc y te-
raz pożyteczne y niezawodne być mogą.

Sposoby za Zygmunta Pierwszego.

Wiele było Projektów na zatrzymanie fałszywej Mo-
nety, ale te wszystkie o których Hystorya wspomina,
były słabe y nie skuteczne, dopiero Roku 1527 posta-
nowiła Rzeczpospolita naypierwej Granice opatrzyć
wartą mową, aby więcej złoty Monety przywozić
zabronioną do Kraju, potym przeć się wzięta wszystkie
Środki, aby tę, która już kraj zaraziła, wygubić, y
iako nay prędzej wykorzenie. Oczym Konstytucya tego-
Roku vol. 1. fol. 475. Decrevimus cum Universo Se-
nato Regni No. tri. non solum prorgandam et sus-
tinerendam diligentius occlusionem vis in Silensian;
sed etiam Monetam prosum ex Regno extirpandam &c.
Et qui illam intra hoc tempus, permutare et alienare
a se non potest expendat illam et permutet intra spa-
tium huius Anni, sed non carius quam quem libet.
ejus medium grossum per 5 denarios.

Łędo dochodzi można, że Rzeczpospolita zatamowała w to Łędo
z którego fałszywa plynęła Moneta, przez opatrzenie Granic, w
ta się do redukowania wspomnianej fałszywej Monety, ad
lorem Jey internum, w czym przyznać należy nieporówna
rostopności, ponieważ żaden Obywatel, udac y zamienić by
niepotrafił, gdyby niebyła znizona do waloru wewnętrznego.
Na ostatek Mennica, do której reszty nie zamienionej y
kraj niewywiezionej znosić pozwolona, y Nowo Monety
nie dać obiecać, wieleby szkody w odmiennie ponosić mo
ta, jako niżej w tej samej Konstytucyi. Aut ad Officinam
nostram Monetariam portet, pro qua dabitur Nova Mo
ta et Solventur et solventur similiter pro quo libet grōss
Svidnicensi quinq. denarij.

Nikt powołać nie powinien, że te sposoby były dobre
y skuteczne, ponieważ przez 60. Lat żadnej wzmianki
maż, ani w Historji, ani w Konstytucyi, żeby widać
Svidnicka Moneta Rady y Starania Publicane zatrud
ła, aż dopiero 1588. Roku za Panowania Zygmunta III.
Sposoby

Za Zygmunta III.

Przerzeczony Zygmunt III. przypaśkiem y nieszczer
ścią którą razem z sobą wprowadził w kraj fałszywą
Monetę, za czasów Zygmunta I zaraz gdy się pokazała.
Brandeburska Szlęska, wywotać ją z kraju postanowi
o czym Konstytucya Roku 1588. fol. 1223. Je wiele się
ciasto do koronij.

Ten sposób, lubo zdać się być w każdym kraju wiel
pomocny, pokazało się jednak, że w Naszej Rzeczpospoli
tej Wolney, y Prawu nie postawney, żadnego nie uczynić

skut

Skudku, ponieważ mimo tego postanowienia, y wywołania,
przez Lat 23 cisnąć się fałszywa Moneta do kraju nie przez
cała, petyppokier do Redukcyi ucie Monety nie przystępi
na, według Konstytucyi 1620. fol. 372. Tite Moneta. Je
przez niezmierną cenę Pignidzy Rzeczpospolita szkody pono
ponosi przeto postanawiamy, aby żaden każdej Kondycyi
nieważny się drożey szerszonych Łotych brać, tylko po Łotych 14.
Talery Stare, po Łotych put trzecia. Talery Łotowe po Groszy
38. Orty Gdańskie po Groszy 16. sub pena Confiscationis Bene
rum Ale ten sposób już był nie uczynny, y bardzo przykry
Obywatelom, dla tego 1620. Roku dołożona Jednak nieży
cząc tego, aby Obywatelom Państw Naszych, za tak nagłym
zmniejszeniem ceny Złota y Srebra, szkody przyczynić się miało.

Już tedy wiemy, że ówych czasów byli także kapitaliści, ktor
zi y fałszywą Monetę zgromadzili, y nie przez konsyderacyę
na te kapitaly nie mogła uczynić Rzeczpospolita porządku
y dobrej Redukcyi, do czego podobną łatwością przysła
by była, gdyby w początkach nasładować króla Zygmunta
nie zaniedbata. Musiała na tym Rzeczpospolita wszystkie
powiększyć starania pod konfiskacyą Dobry Zycia, y co raz
surowsze starania kary na tych, którzyby zło Monety do kraju
wprowadzić wzięli się. O czym Konstytucya. Stanowimy.
Legę perpetua; aby żaden na potym Monety (udrożeńskie)
krom Talerów y szerszonych Łotych wozie nie miał do Państw
Naszych, sub pena Confiscationis Bonorum et vite.

Na ostatek zapatrzywszy się Zygmunt III na sposoby, które mi
przed tym z tej biedy Rzeczpospolita wychodziła, rozporządził
Mennice, o czym Konstytucya 1620 y Redukcyą, tudzież
Legę Monety nowej do władzy Podskarbiek Koronnego y

Litew

Litewskiego oddał, stosując się do Konstytucji 1554. Titt. Mennica fol. 453. vol. 4. Lige Monety w Koronie aby M. Pan B. skarbi jako Supremus rei Monetariae Magister redukowal.

Sposoby Za Władysława Czwartego.

Znalazł wprawdzie Władysław IV w Początkach Panowania swego oswobodzoną Rzeczpospolitą z trudności i biedy, względem fałszywej Monety, w której jednak pokazata się Elbingska i Rygska, ale zastawszy gotową Mennicę, zaraz ją wywołać zab, ile że się dopiero w fałszywą Pieniężkę zagęszczać potę naty. Czym Konstytucja 1633. vol. 3. fol. 801. Tytt. Mennica, czyż dla na walności spraw Rzeczypospolitej w tak kim czasie, więc dla samej trudności umiarkowania Taleri, nie jednaka Lige i Waga, pospolicich Państwach w sobie maig, dla różności drobnej Monety, i dla zagęszczenia i fałszywej, której po części do Korony i W.X. Litt. wnie sioną. Nie mogła stać na terażniejszym Sejmie per-

Ordynacya Mennicy, więc stosując się do Konstytucji, którą rozkazaliśmy Kancelaryi Naszej o Mennicy Uniwersal ingrossować in volumen Legum. aby według reguły Kon stytucji i przedym pierwszych, Moneta brana była, a Monety Lit. Elbingskiej, i Rygskiej, i innej Sud. i Ziemskiej do Pań stw Naszych nie przyjmowane, ale iż gubiono i wyrzucano Pieniężki na Delinkwentów i natych, którzyby Pwinnosci Urzędów swoich Esekucyi niedosyć czynili, aby potęg tycie Konstytucji extendowane były postanawiamy.

Dochodzić tedy można z tej Konstytucji, że podraz ja serregnum wspomniona w Uniwersale wkradła się fał szywa Sudziemska Moneta, z tej szeregulnie przyczyni ły i w Polskiej Mennicy zto i fałszywą bić pozrynano,

dla

dla czego obwarowanie Mennicy i postanowienie legiwspone cie, a wywołanie wcale Sudziemskiej, było naysperwszym y na potrzebniejszym Krola Stanisława staraniem, wed ług Uniwersatu. Że między innymi, któreby do pom nożenia Rzędu i ozdoby w Państwach Naszych należeć mogły, sposoby, nie mniejsze były rozumem sporządzenie rei monetariae, która wielką od dawnego postanowienia yzwyczaję, zniematym. wszystkich Obywatelów Państw Naszych ubliżeniem odmianę, wzięta.

Nigdy jednak wywołanie z Państwa Monety, ani chwalebne, rozporządzenia Mennicy, niebyłoby skuteczne, gdyby Lit. Monety w kraju bity do waloru jej niezmienione, y nie, redukowane, jako się doczytuemy wyżej, Aby według reguły Konstytucji, i przedym pierwszych, Moneta brana była. Zgod wnosie można, że redukcya Monety, bydzi musiała.

Sposoby Za Jana Kazimierza

Jeszcze się nierównały Wiek Nasze z nieszczęśliwym Wiek Panowania Jana Kazimierza, gdzie przez ustawic wojny, do takiego opłakanego stanu przysła Rzeczpospolita, że siedm, Millionów własnemu Woysku dlużna była, a żadnych Pienięż, ani Litych, ani dobrych, ani Srebra ani Zota nie miała. Wszakże okoliczności wszelka Rada musiała być bardzo trudna, tak do na bycia Pienięż, jako i do ustawy Mennicy, y wynależienia Metalu z któregoby Monety bić można, dla czego, gdy zwiżkiem i grassowaniem po kraju Woysko własne, groziło, karano wybić Szlagamę Millon jeden przez Kon stytucję 1639. vol. 4. fol. 679. Titt. Mennica. Należy to do, porządku i porzątku powszechnego, aby Mennica erygowana, była w Liście Lit. i Lit. osobliwie w terażniejszych Rzeczypospolitej potrzebach, obmyśleć sposoby do wystąpienia

wojs-

Wojskom Naszym winnego długu &

Potym Roku 1667. gdy co raz większe exorbitancje Wzrost
zkonfederowanych, o zapłacenie długu przynaglały, posła-
wiono Sostatkową y Szelęną Mennicę, y zaraz iż za Sumę
znaczną Inż. Panie Boratyniemu Staroście Oświęckiemu
Aręde puszczono, ale gdy te fałszywe bito, y większe co
pamiętione fałszywe bicie w Wojsku pomniano nie
kontentowanie, iako się do czytelnym z Remonstracyi
skowey na Sejmie 1662. fol. 833. Łatwo sobie każdy ima-
nować może, iż kiedy mało w kraju Pieniądy było, z tego
na Starostwa y dozycia importowane być mogły. Dla
czego w konstytucyach o przyznaniu swoim y Likwidacy-
ach Komisarzy Łwowskiej dozyciem się tak wiele
wzrostu y Skarbowych Srebrem na tychże Komisaryach
Łwowskich wypłaconę. Kież tychże Summ Sreber
bić musiano, do myślenia się możemy, ponieważ tego sa-
mego Roku za Ułożeniem Projektów przez Komisarzy
Tyt. Mennica Złota y Srebra fol. 1003. szczęśliwie Monety
bić zaczęto, y dług Wojsku wypłacono. Ze zaś terazni-
wypłacenie z tych Tyńfów do Polski, niema żadnego po-
dobieństwa do niebezpieczeństwa y upadku na mienionego za Jan-
Kazimierza. Więc kto lepszy zgoda wiadomości, niech czyta
Historię

Sposoby.

Do wygubienia terazniejszych Tyńfów
Już tedy widzieliśmy niebezpieczeństwo różnych Wieków
wielorakie sposoby ratowania się, widzieliśmy skutki
tych, y daremne drugich usiłowanie. Przypatrzcie się
leż, że najskuteczniejszy sposób przez Zygmunta I. był
obmyślony, bo nappierwszy opatrzywszy mocno Granicę

już więcej Świdnicki Monety w kraj niedopuszcz; potym Reduk-
cyą postanowił, na ostatku Mennicę otworzył.

A tak, czego sposobność y handel za granicę wyprowadzić nie-
zdążyły, w reszcie Mennica dokonata

Nie tak już pomysłnie udata się Zygmunta III. zamysłowi,
bo dopiero w ten czas o Redukcyi radził, y Sejmem iż twier-
dzić usiłował, kiedy znacznych y wielkich Kapitałów, poca-
tey Polsce na mnorzyło się, y dla tego przez cały Wiek swoy
ustawicznie pracując, ledwie ku koncowi Panowania wy-
pedzić fałszywą potrafił Monetę

Roztropniey postąpił sobie Król Władysław, że na wzor-
Zygmunta Króla, zaraz od Redukcyi fałszywey Monety w
kraj swoim wybitę staraniem zwołał. Georg y Zagraniczną wy-
wolał, Mennicę poprawiał, y Prawem obstrzygł, tak szczęśliwie,
że co tego Panowania aż do Naszego czasu o wprowadzeniu,
y Zagranicy fałszywey Monety konstytucye nie wspominają.

Teraz co nam czynić należy, każdy z przykładów wyżej opi-
sanych wziąć miarę może. Porównata Wiek Nasz z Wiekami
Zygmunta I. iednakowa niebezpieczeństwo, szczególnie ryzyko dla
do pełnienia doskonałego podobieństwa, tego iedno nie-
dostaie, żeby wposrodku kraju Łydzi y Prywatni Ludzie,
fałszywe Tyńfy wybiłali, y po kraju rozrzućali,

Zaczor przeciwko tym przypadkom, które już w Polsce były
y które teraz narad się do Polski wrócić, szukamy Norocy
radę, y innych Projektów, kiedy nam staro dawne y wy-
probowane Skuteczne do naśladowania sposoby zachowa-
ta do tego w konstytucyach Rzplca, oremu nie mamy przy-
stąpić do Redukcyi Tyńfów, y niżyci ich aż do waloru wew-
ntrznego tak, jak sobie postąpił Zygmunt I. Świdnicko

Mone.

Moneta. Jeżeli ta Refleksya zatrzymuje nas, która niegdyś
Krola Zygmunta wstrzymywała, że za Naszych Wieków, do
wielkich Kapitałów z fałszywych Tynfów zgromadzonych,
rozni Obywatele poprzychodili; tedy za przykładem Konstytu-
cyei 1625. Aby Obywatelom Państwo Naszych, za tak
tym niżeniem ceny Złota y Srebra Szkody nie przy-
niał. Zniżyci w początkach można Tynfa na Dwa Sio-
staki, dotożyszy w Uniwersale Redukującym Monety
same konzyderacyę, którą dotożył Zygmunt III. w pomien-
Konstytucyi. Wszakie potym otworzywszy szerszemię
niżyci iż będzie wolną do tej Waleru Wewnętrz-
go, y z Kraju wywołać.

Na ostatek, czemu niezamknijemy przychodu, y nie op-
rzemy Granic, aby więcej fałszywych Tynfów nie po-
żona, mając Władze, takowych na Życiu y na Fortunie
karać, którzyby fałszywą Monetę w kraj wprowadza-
wazyli się, mocą Prawa, nie ad Casum, ale na wie-
czasie stanowionego. R. 1620. Stanowimy Lege perpetuam
aby żaden napotym Monety (czyli Liemskiej, Krom Ta-
lorow y Srebrnych Złotych) woić nie śmiał, sub pena
fiskationis Bonorum et vite, na co Starostowie Nasi
granicani także na Komorach y przykomorkach będą
pilne Oko mieć mają, y przestępnych imać, y aresztować
do In formacyi Naszey, przestrzeż tego powinni, będą
by żadna Moneta krom Talerow y srebrnych Złotych,
Korony przepuszczana nie była, sub pena arbitrio No-
irroganda, ad Instantiam Instigatoris ex delatione
Cujusvis.

Jeżeli tedy Straż tego oddana jest Starostom Pogra-

nica

Nieznym, to Senatw Consilium, przypomnieć im może obowiąz-
ki, przez Prawo na nich włożone, jeżeli Słownik, tedy Uni-
wersat Podskarbiński powinien się do tej powinności przy-
musić, zawsze jednak opatrzenie moine Granic, y kara,
surowa nad przestępcą wykonana, ten pożytek dla kra-
ju przynieśćby mogła, żeby nikt więcej po Publika-
cyi Uniwersatu, y Redukcyi Tynfów na dwa Sio-
staki, gorszej Monety przywozić nie odważył się; Tak iak się
działo za Krola Zygmunta, Władystawa y innych Kro-
low, którzy szczęśliwie okolo wykorzenienia fałszywych
Pieniędzy pracowali.

Wiele jest wprowadzić roznego zdania wedle terażniey
szych okoliczności, ale żadne nie są tak mocne, aby się
znizzeniu Monety przeciwili mogły, boiaż o storey.
znizzeniu Monety sprzeciwili mogły, boiaż o storey.
mi się styścić dają, iak Długi płacić mająci, którzy Tyn-
fami pożyczali, jeżeli Tynfy znizzone będą na 2. Sio-
staki, sumi pożyczali, jeżeli Tynfy znizzone będą na 2. Sio-
staki, niepowinna mieć konzyderacyi, ponieważ na całym
Świecie Długi wypłacają się z własnych Intrat, albo też
u jednego się pożyczają, a drugiemu się oddają. Jeżeli pierw-
szym sposobem kto płacić Długi będzie, tedy wla-
stwy kurrencyi Prowenta dochodzić go będzie, wla-
stwy kurrencyi dług oddawać mu przyjdzie. Jeżeli drugim
sposobem, tedy równie według kurrencyi na ten czas
Monety, Tynfy u jednego zaciągnie, chociażby w niego,
z przyczyny Redukcyi trzy wchodzić miało, a temu, kto
remu Tynfa winien, trzy za Tynfa odda, toć ani ten,
który odbiera, pożytku, ani ten który płaci, szkody
nie ma.

Prawda że Kapitalista, który pożyczka, tracić musi,

na swo

Na swoim Kapitale, ten jednak lenie dla niego zawiesz
nie uchronny, ponieważ terazniejsze Tyńfy, jeżeli nie
przez Zwierzchność redukowane same siebie przez swo
podłość, do takiego spadną waloru, iakiego są warte.
Stara za tym już pewna przecięć im przedzia tym ma
sza. Gdyby się każdy kapitalista moment zastanowił
nad tymże przez innego pożytku i największą korzyść
przez wczesną Redukcyą mieć będzie, iż co szkodzi
na Monecie, odryśka na Intracie, nigdy by się zni
niu Tyńfów nie sprzeciwił. Wszyscy wprawdzie ch
sci, y kto tylko 10 Tłotych ma Roczne go dochodu,
towę tracić musi. przez podwyższenie Towarów dla ni
czemności y podłości Tyńfów, jeżeli tedy za Dziesięć
Lat nie przyjdzie do redukcji, też przez 10 Lat, w
towie Intrat swoich, każdy co Rok szkodować będzie.
A gdy w tym Roku szczęśliwie nastąpi, z równa
percepty z Expsą, y już nie na szkodę narzekać
może, bo chociaż traci na Kapitale, czego nigdy
uniknie: /znajdzie nadgodę na Intracie.

Konkluzya: za tym moia, aby najpierwey Gran
ce opatrzyć. Zde iak najprędzey redukcya Tyńfów
uczynić na Dwa Szostaki, y Sejm złożyć do o
cia Menicy. Zostać tedy do objaśnienia, która
Zwierzchność powinna czynić redukcya Monety,
czy na to Sejm, czyli Senatus Consilium potra

Monety Redukcyą
Należy do Jw. Podskarbiego.

Lubo

Lubo się Rzeczypospolitey przez wszystkie Trakt wojen
nionych Wieków zatrudniał Redukcyą Monety na
Sejmach podobato, nie to jednak ^{nie}przekłada, aby
śmiele mówić nie można, iż ten obowiązek, należy
do Urzędu Podskarbińskiego, według Statu Alexandra
Króla 1504. vol. 1. fol. 292. Titt. de Thesauris Regni = Ip
se etiam Thesaurarius Regni. sit unus Magister Mo
netarum pro tempore custodiendarum, qui satis su
pergi est dotatus (enobus Lysparum, Ipse habeat
omnem Monetha Curam, habeat quoque Probatores
suos, quos Ipse salariet, et Ipse salarietur Quatuor.
Maris septimanatim qd. salarium ex medio Floren
ni incusione aurescenti percipiat, et ex eodem me
dio floreno, reliquis Monetaria Officina Operariis,
et universalia necessaria, ad Monetariam perti
nentia solvet, comparabit, et quid quid ex eodem
medio floreno resultaverit, solutio Salariis, et.
Im pensis pro cundendis Monetis, id totum ad
utilitatem Regis Majestatis ac Republice tribua
Zgąd wnosić należy, iż kiedy moc y władza nad Monetą się
ga się do Urzędu Jego, y gdy mu Moneta probować, walor
poznawać, Probierzów trzymać Rzeczpospolita pomiano
nym Prawem na karata, też poczynionej probie, po roz
naniu waloru bez kwestyi ię samą Konstytucyą do reduk
cji obligowata, y w tym obowiązku Podskarbić mieć chci
ta. Dosyć wyprawnie explikuje się Konstytucya 1685. iż
choć Rzeczpospolita zastępuje wstąpieniu y powin
nościach Podskarbiego Koronnego, przecięć go z dozoru
nac

na Monnicę y Monetę nie uwolnita. Titt: Monnica. fol. 10.
Aby przy Wielkim Podskarbiem Kontrahenta wysłuchał
Rachunku, y tych którzy za kontraktem od niego Mon-
nicę trzymają, sub iuramento wyexaminowali iak do-
go y z iakiej okazyi Monnica Bygdoska uakowała
& A cokolwiek per Pluralitatem decydują, Leges pro-
senti approbatur, co jednak Juribus Wielkiego Pod-
skarbiego prejudicare niepowinno.

Powtarza tożsamą konstytucyę za Zygmunta III. 10.
vol. 3. fol. 275. Titt: O Monnicy Koronnej nie ryzyko-
Przodków Naszych; ale ci y za Nas, bywały różne po-
rządki y konstytucye, co i z kluby swej wyszło, a
im daley, tym bardziey Cena Złota y Srebra, nawet
wszystkich rzeczy w górę idzie, a Cbywatele Koronni
W. X. Litt. skarżą się, że się to lekkością dzieje Monnicę
terazniejszą & do której kommissyi Podskarbiowie
Nasi Koronni, iako y W. X. Litt. z Urzędow swoich na-
leżi mają

Złąd wnosić należy, że lubo dla gwałtowney potrzeby
y przedszego rachunku kommissye naznaczoną, zawiesz-
jednak w przytomności Podskarbiach, iako Najwyższey
Skarbu Doradców odprawowane y rozporządzane mia-
chiano Czym konstytucyę 1654. vol. 4. fol. 453. -
Rzplta do tego czasu żadnego pożytku z Monnicą mieć
nie mogła, dla wysokiey Ligi kommissyę blisko prze-
tą Monnicą naznaczoney, przeto postanawiamy, aby
Wielki Podskarbi Nasz iako Supremus in Regno rei Mo-
netaria Praefectus z redukowaną ad valorem Talara
Imperialnego. Czterech Litt. Lige Monety przykładać

iako za S. P. Króla Zygmunta III. Pana, Ojca Naszego bywało,
zeby Rzplta od każdej Grzywny nad Cenę Fajnu, y Monnicę
unkosita, Ctery Złoty ryzyku mieć mogła, one słowickowi
probata fidei et plus offerenti użądował.

Chociaż dosyć jasno sprzeciwiancy konstytucyi po-
kazuje się, że kiedy Liczba kommissarzy iądania Pub-
licum zawiodła, zwała Rzeczpospolita redukcyę Ligi y
postanowienie Waleru Monety, Samemu tylko Urzędowi
Podskarbińskiemu, przyznając go według Statutu Ale-
xandra za Najwyższego Monety Doradcę. Zeby jednak,
włażać namieniona do Redukcyi sięgać się, nikomu
względna y podeyżana iey przyozyny niebyła, że
wszystkie konstytucye przy otwieraniu Monnicy y ob-
myśleniu Monety Nowey, więcej, więcej o lidie y wale-
ru, niżeli o zmniejszeniu fałszywych Pienięży, są napisane.

y scansowane? dla tego popierać zdanie moje, przywo-
dząc na świadectwo konstytucyę 1700. vol. 6. fol. 183. Titt: Skar-
Koronney. - Skarb Koronney że podczas przeszłych niesze-
liwości, do iey przyszedł dyrepicy, że roini Intrinowie, Ubur-
patores, et Raptores, tanquam communi spolio utebantur,
y wzięli się Prowenta Rzeczypospolitey, prywatno et e-
normisimo auro zabierać & Aze Moneta per abusum
pod zamieszanie Rzeczypospolitey in immensum wywie-
ziona, cum pra iudicio Boni Publici et privati, przeto,
SW. Podskarbiego WK. obliquiemy, ażeby per Publicum In-
strumentum, który tym Liadem authoryzujemy: sko-
łowacy, Monety, sine intermissione pomiarkował.

Mamy tedy y Przykład y dowód. Z którego wnosić moze-
my, że kiedy własnego kraju Monety Podskarbi mógł redu-

łowac, dopiero co może uczynić z Zagraniczną Łtą fabryczną
oczyn Konstytucya 1601. vol. 2. fol. 1509. Titt o Moneta
Chęć przywieść Konstytucyą Anni 98. w exekucyę cbi
Monety napisaną, Elchwał Sęymu terazniejszego zapo
leniem S. P. Rad, tak Duchownych jakoy Świeckich y
tow Lziemskich, na przed to koniecznie mieć chcemy
Krocy Mennicy Podskarbi Nasz Koronny ma być spr
cz y Dorozę, a z Strony wywołania y nie ryzywania w
Państwach Naszych Monety Drobney (Ludzo Lziemsk
Konstytucyą Roku 1598. utwierdzamy, y do exekucyi przy
dici kazemy, przydawszy to, iż za deklaracyą każdego
du, takową exekucyą czynić będą powinni.

Jeżeli tedy wywołanie y niedopuszczenie jest polecione
dom, y Exekucya na kazania, za czo Podskarbi Koronny
ktorego Urzędem te obowiązki są zwigzane redukować
znizgi fabrycznych Tyńfow Zagranicznych nie może
Le zaś inaczej terazniejszych Tyńfow nazwać niemożna
tylko zagranicznymi y obcymi, dowodząc różnemi Kon
tucyami, które każda Monety mimo woli y ustawy
mowcy bitą za Cudzoziemską Cudą y Zagraniczną
chęć y tak iż nazywać każą według Statutu Zygmun
ta 1. Universi Senatores et Terrarum Nuntij at
tendentes Monetam, que in Terris Prussiae cuditur,
adeo autem et noxiam esse ut diutius sine ingenti
detrimento, tollerari non possit decreverunt
Quod cum neg. Illius Princeps, neg. Regia Civita
tes in Prussia, ullam unquam aliam facultatem habu
erunt, neg. habent Monetam aequalem Moneta Reg
ni, et quae a Regni Incolis recipere deberet cudendi,

Maiestate Regia novissime concessam, sua vero Majes
tas ut ex Jure Regni ipsam facultatem Monetam cu
dendi, non nisi ex Decreto et Consensu Senatus sui habet

Jeżnowu 1422. fol. 191. w Statucie Koronnym Titt: - Re
Rex non videt Monetam, absq. Consensu Consilario
rum. y wpożniejszych Konstytucyach jeszcze wyraz
nicy 1550. fol. 594. vol. 4. Chęć się też porównać w tym
Przedkom Naszym, obieciemy iż Monety bić nie bę
dziemy, krom zezwolenia Sęymowego, wedle Praw opi
sanych

Jeżeli tedy Król władzy nie ma bez zezwolenia Sęymu.
wybić Monety, to przyznać należy, że wszelka inna.
oprocz Sęymu bita jest ^{obca} Cudzo-Lziemską y Zagraniczną.
Zeby zaś jeszcze to jasniey poznać y zrozumieć można,
przywodzę Statut fol. 195. Titt: Poloni ad externam Mo
netam non cogantur. Volentes Nos in eo adaequare.
Majoribus Nostri, pollicemur, quia Regni Nostri
Subditos ad ullam aliorum Nostrorum Dominio
rum Monetam non cogemus

Ponieważ pomieniony Statut nazywa Cudzoziemską
Monetą wszystkie Pięniądze, chociażby nawet w Pańs
wach Driedziennych Krolewskich bite były, to rozu
miem że y mnie się godzi terazniejsze Tyńfy za
Grażicą bite Cudzoziemską nazywać Monety.

Na jakimże proze fundamencie bronić ktoś kolwiek
może, y przeciwieć się Uniwersatom Podskarbińskim
przeciwko Monecie fabryczney postawicy To jest pew
na, że nie Król, bom dopiero wspominał Quia Regni
Subditos, ad Ullam nostrorum Dominiorum Monetam

non cogemus, scilicet tunc pewnież nie obywateli;
bo to Patrocinium za cudzoziemską Monetą do tego fa-
szywą, scięgałoby się na niego razem podeyrzenie, y
karę wstatucie 1593. Qui confessi sint illum reume
huius criminis esse et falsam Monetam cudisse aut
Prosilium, acxilium, Patrocinium ad illam cudendam
prestuisse de: talis pana capitis plectetur.

Prawda że za surowości Statutu jest na tych, którzy Mo-
netę bić, bić pomagają, y Protekcyą bićym dają, ale
ktoż by mógł uniknąć podeyrzenia, że też sam nie bił
kiedy ją redukować zabrania.

Mogłoby więcej przytoczyć Konstytucyi na dowód,
do władzy Podskarbińskiej należy Monetę próbować
Gwichty wyznaczać, redukować, iako się pokazuje z Kon-
stytucyi 1611. vol. 3. fol. 15. Titt. Czerwone Złote = Czerwone
Złoty wainych y Talerow cena na zbyt ku górze idzie
których, by iaden, którego kolwiek Stanu szlowski, Sen-
nad zwyczaj terazniejszy podnosić nie śmiać, uchwała-
my, to jest Czerwony Złoty po Groszy 70, a Talarbiry po
Groszy 40. a Falsary żeby od Urzędu, którym to na-
leży Prawem pospolitym karani byli, a gdzie by
Czerwone Złote Czerwone Złote, albo Talery nad po-
tanowienie braci albo wydawać chciab, Duplicii po
na 14 Marcarum o którą w Urzędzie Grodzkim perem-
ptorie, sine appellatione ad Instanciam Cuiusvis,
ponawero Parti et iudicio per medium cedat,
a Waga albo Gwicht na Czerwone Złote y Talery Pod-
skarbi Nasz, Authoritate Convencus powinien być
wydai.

ale

Alle na tym przestawszy, wracam się do Projektu mego, w
którym radziłem zawarcie Granic, Redukcyą Monety, y
Złożenie Seymu do obmyślenia Mennicy, dla czego o spo-
sobach do teyże Mennicy należących, Refleksye moje przy-
toczam.

Refleksye o Mennicy.

Nietylko z terazniejszey gwałtowniey potrzeby, ale z
wszelkiey przystoyności dawniey Reptay myśleć nale-
żało, o wystawieniu w kraju swoim Mennicy, niemoz-
na Sądzić, aby nikt tego nie czuł, ponieważ pro wszystkich
Patriach Konwentach, zaczęwszy od Władysława, aż do
terazniejszego szeregowie Panującego wspomnieć nie za-
niedbano. Czasu jednak nie nawrócić iakaś skryta przez-
62 Lat do skutku myśli Lbawiennych Rzeczypospoli-
zey przyprowadzić nie pozwolita, iako in Pactis Conven-
tis Augusta Wrorego 1674. vol. 6. fol. 126b. in Proven-
ta, Wiedzą jednak iż przeszłą Monetę y zawarciem
Mennic do wielkiego zniszczenia y nie dostatku Krolestwa
y Rzeczypospolita cata przyszła, starać się będziemy zniost-
zyć się o to na Sejmie z Stanami Rzeczypospolitey, aby na-
przede mogły być otworzone, y pünigdze w nich juxta
ligam Imperij et vicinorum Principum tak Srebrniako,
y Złote mogły być bite. Y Augusta 11. 1736. vol. 6. fol. 690
I. Prowent z Mennic - A że przez zamknięcie Mennic
Rzeczypospolita Wielki ponosita uszczerbek, starać się
będziemy uczyniwszy Konferencyą z Stanami Rzeczy-
pospolitey na Sejmie o otwarciu Mennic, aby juxta Li-
gam Imperij et vicinorum Principum Moneta Złota y
Srebrna bita była - Dochodziemy tedy Wiadomości

zuy kon

Zacy Konstytucyi, o Wielkiej siodzie, o zniszczeniu y nie-
dostatku Rzeczypospolitey, y zasięgami Pamigtki, że musi-
ta być w Polsce Mennica, kiedy wspomina, że była ra-
warta, a jeżeli była, to się muszą znajdować, iakowś
sposoby wypisane w Konstytucyach ktoremi ustawione
była, y ktoremi się utrzymywata.

Pomiam dawniejsze Wieki, bo w nich dla za trudnienia
Rzeczypospolitey, nie można się informować o Ludzie
szeregulnie tylko z Kommissyi na Kommissyę rzecz by-
od syłana, ale zaczynam od Konstytucyi 1633. vol. 3. folio
Titt Mennica — Jz dla nawalności Spraw Rzeczypospo-
litey etc: Ażeby najprzedej uporzędek najlepszy Men-
ca w Dobrą ryzę wprowadzona była y bita, naczynamy
kommissarzy przy WW. Podskarbiek Obcyga Naro-
dow z Senatu W. Mikotaia Filoja etc ktorzy na D-
S. Marcina przyszły, wterazniejszym Roku, do War-
wy zjechać się mają, a tam gdzie sobie Mięysze naj-
spodobnieysze z naydą za siędą Xigist Miast ad ses-
dende Moneta należących do siebie przyzwoić, ko-
rych myż Konstytucyę oświadczamy y napomina-
my, aby się na ten czas do Warszawy stawili: Tam
dy sposoby do gruntownego na prawienia rei Mon-
tario na mówią tak, żeby żadne pożytki nie szły ni-
komu, ale żeby się incommodum samey Rzeczy bo-
zyskow inszych wszelakich bicia sej obracało etc.
ktorey Rzeczy na terazniejszym Sejmie konsensem
me Taler y put talerki bite być mają do przyszłego
tylko Sejmu Świąt Niedzielnego Warszawskiego, i-
przedym vigore Constitutionis Anni 1624. bite by-
ty, na ktorych Talerach wgrzywnie ma być

Tam

Feinsilbru Lotow 14. a nie mniej, a lważ każdego Tale-
ra taka iako Imperyalne, a co kolwiek się pożytku na-
tych Talerach y Putalerkach pokazać, to incommodum
Rei publicae, a niegdzie indziej obrotu się ma.

Najpierwsze tedy objaśnienie czyni nam Konstytu-
cyę, że powinno być 14. Lotow Feinsilbru wgrzyw-
nie, apotym że należy nam zerwać Xigist y Miast, z-
ktoremi względem kockwacy Monety. Traktatami-
iśtesmy obowiązani według Konstytucyi 1685. vol. 5.
fol. 72. titt. Kockwacy Monety. Nie tylko ex ratio-
ne vicinis et commerciorum, ale ex puncto Paetorum
między Państwami Naszemi Cesarza Jnf Chrześciań-
kiego, y Kurfirsztą Jnf Brandeburskiego, iako Mone-
ta ad aequalem ligam et valorem bita być powin-
na, tak societas oney nie ma być variabilis. Aze-
per abusum Kupców Postronnych, Moneta Nasza
Srebrna za równo z Moneta viciniorum Principum
w Państwach jej non currit, przezio obywatele y
Kupcy Państw Naszych, Summum ponoszą preju-
dicium przeto pravia o tym na Sejmie terazniej-
szym Konferencya, cum Ministris Praefatorum
Principum ex Consensu caley Rzeczy postanawia-
my kommissyę w Poznaniu na Dzien 31. Mierca
Kra. y Deputatów przy Wielkim Podskarbie Nasze-
m, na ktory czas wracanie Lifsami Nasze-
mi, tak Cesarza Jnf Chrześciańskiego, iako y Kur-
firsztą Jnf Brandeburskiego, invita bimus, aby
kommissarzy y Gwardeynow swoich przystali etc.
Cokolwiek zaś na tej kommissyi de valore et quali-
tate

cate. Monetę statuetur quam severissime cavari po-
no, aby tak wpaństwach Naszych iako y postron-
nych observetur sub rigore et penis Inviolatorum
Pactorum et Pacis Publice, sanatis in quovis
ra ad cuiusvis Instantiam irrogandis.

Co się zaś tycze dochodów Rzeczypospolitey z pomien-
ney Mennicy, iak wielkie byde mogły, y iakiy by
teraz spodziewać można, dochodziemy z konstytucy
1658. vol. 4 fol. 528. Titt. Kommissya do Mennicy
je pod te czasy wstusznicy nie była Ordynacyi

Mennica, a zatyż z niej Prowentu Ryspięz tak
iako by należało nie było, przetoż za zgodą Wszyst-
kich Stanów, Kommissarzy, do ordynowania
na znacznym, z Senatu W.^o Jana Leszczyńskiego
iewodę Poznańskięgo & a z kół Poselskiego W.
dzonych etc. którzy zechawszy się pro etc. 18 Janu-
aryi A. proxime futuri 1659. do Warszawy, ab-
sentia aliquorum non obstante, wezwawszy do
go Ludzi na probie Srebra i najczyściej Mennicy
w Rząd. dobry uprawia y postanowia z niej do R.
Summa 150. Tysięcy, Prowentu byde mogła, a i
liby iaki sposob wynaleść mogli, żeby sine pro-
judicio et damno Privatorum, y większy pożytek
nie Ryspięz mogła, tedy de x teritati s. ch. committimus
na który czas y innych wszystkich, którzy a R.
suo eudendo Moneta maig, ex antiquo pozwolone,
presenti Lege invitamus.

A iako czasy zawsze się mienią, y wszystko z sobą odmi-
nia, zwykły, tak gdy nam teraz o ustanowieniu

Nowey

Nowey Mennicy radzić przychodzi znaydujemy do tych trud-
nosci, które Antecesorów Naszych Starania obciążały, nową pro-
wszechnę Wojny okoliczność. Gdy byśmy tedy na przyszłym
da Bog Szymie Mennice uchwalili, Kommissarzy do u-
łożenia Ligi y Monety wysłali, pożytki y Ligę opisali,
tego jednak uniknąć niemożemy, żebyśmy się względem
Łockwacyi z Sąsiadami z nosić nie mieli, sposob zaś in-
szczenia się pod czas Wojny zdać się trudny y zawodny, ile
ze pomiędzy Sąsiadzkimi Potencjami Wojna nie zakoń-
czona, y Moneta z fałszowana.

Ułatwia nam iedne Prace co do pisania Kommissarzy
Konstytucya 1649. vol. 4 fol. 288. Titt. Mennica-je z
wielką zgodą Rzeczypospolitey res Monetaria w klonie
y w W. X. Litt. wprowadzone są, którzy zechawszy się pro
Die 16. Maj w tym R. do Warszawy, y przyzwawszy Tych
który w Państwach Rzeczypospolitey suo eudendo Mone-
ta maig, za nas zawczasu obwieszczonych wszystko co
do gruntownego rei Monetaria opatrzenia, y dopiero-
szej kluby z ktorey wypadła przywiedzenia będzie na-
leżało opatrzyć y do skutku przywieść maig, prestitum
ante Omnia Corporali Juramento, że w tym postano-
wieniu nihil aliud spectabunt, tylko samo Bonum Pub-
licum wszystkiey Rzeczypospolitey.

Nam y tedy ze wszystkich razem wspomnianych Konsty-
tucyi za różnych Monarchów okolo ustawy Mennicy
pracujących dostateczny Dyaryusz, że najpierwey
na Seymach o tym radzona, a gdy wtumuluje Postow.
Rada skutku wzięść nie mogła, Kommissarzy nazna-
czona, potym nie spuszczaąc się na Mitosie s. ch. ku

Ogryz

Ogłoszenie, Onychie przysięgą okryłona, a naostatek
kolwiek na Radzie y Sejsyach swoich Pluralitate Vo-
rum postanowili, to wszystko za Prawo przyznano, y
execucyi przyprowadzić rozkazaną.

Stamy także Przykład trojakiego Regdu wtey Men-
cy; Pierwszy, że cato Mennicy w Aręde puszczaną,
likwidowaną 4 Łot na Grzywnie pożytku, które wed-
leżniejszej Redukcyi 10. albo więcej Łotych uczyni-
liwaz na ow Czas Talar Imperyalny, trzy tylko Łtce
w sobie Waloru zawierał, czym Konstytucya 1654 vol.
fol. 453. Titt Mennica. - Zredukowaną ad valorem
lera Imperyalnego, trzech Łtocy Ligi Monety etc.
Rzeczpospolita od każdej Grzywny nad Cenz. Feynu,
Mennicz unkoszt 4. Łtocy zysku mieć mogła. Zde-
ktas Gospodarstwa Mennicznego, o którym już wyżej
Konstytucyi 1658. na mieniem 150. Tysięcy Browerów
postanowili. Stis z Krola Jana Kazimierza, gdzie
Podskarbin rachować kazano.

Niewiem iakiegoby jeszcze Industryi brakować mogło
do tych rostopnych przykladów, więc ta konkluzya
go zdania, aby na Sejmie da Bog przyszłym, do ob-
myślenia Mennicy szczególnie złożonym, otwarce-
oney uchwalic, Kommissarzy przysięgłych ad huc
Actum wysadzic, y tak iak przedtym opisać, gdzie
maiz ^{rze} przeczeri Kommissarze ziechać miejsce, y
wyznaczyć, ligę Srebra Nową, jeżeli się stara nie podobai,
zmiarkować y postanowienie uczynić, y tak iak wyżej
pozwolic Mennicy z kondycyą, aby się Podskarbinie
Mennicznarzow rzeczy za arendować, czym nawet
Konstytucya 1678. vol. 5 fol. 583. Titt Mennica -

Ad

Azto wszystko pod dozorem y dyrekcyą WW. Podskar-
bich Wielkich Obydwu Narodow, którzy to sufficientem
wtey mierze civitionem caley Rzeczy caent.

Forum przeciwko Mennicznarzom ad respondendum,
w radomiu, lub w Sędach Marszałkowskich, albo Za-
dwornym czyli coram siidem Commisarijs wyzna-
czyć, Ażeżai coequatio durante Bello czynić z Łot
kiermi Państwami bez trudności nie można, więc zgo-
towym Projektem, y wszelkim do Mennicy opatrze-
niem, zatrzymać się zbiciem Monety, aż do Czasu po-
wzrzonego uspokojenia y przyszłych Traktatow.

Wszakże temi stopniami powstały w Polsce Men-
ce, tym Regdem y Gospodarstwem od Zygmuntab. do
Augusta II. szczęśliwie się utrzymywały. Za coż tedy to
co już było przez te Sposoby nie ma powstać y nie-
ma byleż temi samymi sposobami podziwione y
na nowo postanowione.

Jeżeli Boratyniego y Tynfow zdrada czyni, w umyśle
Ludzkim iakową Boiazn, tedy możnaby powiększyć
ostrożności, aby Mennicznarze Monety nie fałszowa-
li, spuszczający się na dozór Podskarbich lub kogo inn-
go do examinowania Monety z Mennice wychodzący,
naznaczonego, Wszakże iest Przykład z Tynfami o Fał-
szowanie Ligi, obwinionem w Konstytucyi 1661. vol. 4.
fol. 921. na Tenże Trybunał Wroczony Tytuł Boraty-
ni etc. y andrzej Tynf comparere powinni, a Wielmo-
ny Podskarbi Tomarza Tynfa stawic.

Wiele iest w tej okoliczności Projektow nowych, ale
te wszystkie ie są nowe y bez żadney experieney dla-
tego są wątpliwe y zawodne.

Rozu

Rozumieć, iedni, że trzeba zacząć Wielkich po Hol-
dych Kapitałistów, bo nie wiedzą jakich dostatków.
Człowiek owych Casow był Pan Bratyni z Panem
sem, a prze cież Mennica była y Penigdzie bito.

Drudzy radzą aby Gory Olkuckie otworzyć, mniem-
ią iż przez nierząd ustawiczny w Polsce pomienie-
ne Mineraty za niedług. Nie tak iednak ptocho ied-
nak należy się Sądzić o Antecessorach Naszych, ka-
żdy według powieści Historji umyślnie Wodę spr-
wadzić dla zbliżającego się Wojska Nieprzyjacielskie-
go, y wszystkie pomienione Gury Wodę zalać roz-
zali; obokliżność przykrej Wojny roztropnie to uc-
nie doradzić, nigdy się Polska Szwedow nie pozbyła
ani by był Gustaw skrakowa nie wyszedł, gdyby
Olkusz zastat sposobny do użycia, ktoż kiedy radził
otwierać Skarby, nie mając w kraju żadnego Wojska, P-
tam się? co zwabiło Hiszpanow do Ameryki, jeżeli
Gory Złote y kray bez Strzelby, bez Armaty, y bez
Lotnierz, miżerna obfitość y Przywienie w Polsce
uczyniła iuz Moskwę Mieszkańcami Naszemi, co
dopiero robili, gdyby Gory Srebrne otworzone za-
li.

A za tym iako Gory Olkuckie mniem potrzebne
dług do terazniejszego Projektu ustanowienia Men-
nicy, tak nie radziłbym ich ruszać dotąd, póko-
sity Wojska Rzeczpospolita nie powiększy.
Lenice zaś wszystkich moich myśli do tego najwię-
cey zmierzają, aby tak czynić, tak się ratować w podob-
nych dawnym Wiekom przypadkach, iak się ratowali
Przodkowie Nasi, żebyśmy Sukcesorom w tej przy-
najm

najmniey obfitości Cytryny podali, w której za-
serpsliwego Panowania Najjasniejszego Pana Pa-
szego niedawno kwitnącą widzieliśmy, nim nasza
Cudzoziemska Moneta zaraziła.

Supplika

Jednego z Obywatelów Świata, do Monarchów Wojny prowadzących, Imieniem Wszystkich Poddanych Europy. w R. 1765.

Czasów tych pamiąg zaścignoi nie można, gdy Poddani „
ma byli Prawa w Wielkich uciokach przystępować do Tronu
y swoje pokorne Supplikę składać u Nog Majestatów Panu-
jących. Zaiste do kogoż mogą się z wielką ufnością udawać,
iżeli nie do tych, którzy rzędem będąc sąsiedzi y nieważ-
cia, sami iedni zgodni onego kierować biegiem. Ministrowie
miasto Królów Ładzący, zwyczajnie w powiększoność nie zawsze
mają. Serce do łitości Skłonne, często to się nie wrusza, gdy „
Naród Ludzki w ostatniej zostaje tori, bez uśmienia się nad „
swemi wspot obywatelami; tylko na wspaniałostwo Narodów,
y powiększenie utrapienia względem mają, ile one do wta-
nego ich uszczęśliwienia, albo pomysłności pomnożenia z mi-
rząją.

Pozwolicie więc Panowie Panujący y Wojujący, mnie zażyć „
tego dawnego Prawa, niech najmniejszy z naszych Poddan-
nych za szcześnie, iż może przekładać sobie prośby Panu-
jącym nad Panującemi. Niech to Narodów Prawo, będzie krę-
densem, do podania uwag mogących powiększyć przywro-
ci szczęśliwość.

Monarchowie Wojujący. Zatrzymajcie przez króciuchną „
chwilę od wykonania utożenia Wasze Wojenne, a rzućcie „
Okiem na Nędze Europy. Patrzcie na Sean jej optakany, do
ktorego jest przyprowadzona, obaczycie tam wyrażenie pros-
ze, lecz dożywego postrzeżenia przynikać od miare rzeczy

doczesnych. Natychmiast gorgosię Wojenną całą Narod.
Ludzi, którą sami tchniecie; wszyscy są teraz Jazda, Pa-
choz, Lekkim Woyskiem; Towarzystwa całej, staty się Pa-
kami; a różne Stany Miast, Batalionami. Cała Rzeczpospo-
lita Europejska, iak jest rozległa, dzieli się dziś na dwa
wielkie Woyska, jedne Lądowe, drugie Morskie, na Łódzkie
i na Marynarskie. Miasto zaciągania Łódzkiego, iako oznia-
Krolowie Tatarscy, Wy innych Poddanych nie mają
tylko Łódzkiego, lecz i jeśli ja zgadywam, wtrodce sa-
mi będziecie niczym; Woyny Wasze na to zmierzają
aby zgladziły Poddanych Waszych. Już Europejscy
Krolowie obcy Europejszym, iak wiele z tego sobie czynią
iak im przedtem dzięki i naj grubsze Nieczyny, na-
zliczone Woysk podjadły są zniszczone, a całe Woyska zglad-
zione i wygubione. Słot najpotężniejszych Państw
tabita, naj większe Krolestwa powyrugowanym porzą-
ku zamieszane, Prowincye obszerne spustoszone, a
bogatsze Miasta są zrabowane i zupione. Wszędzie
Pracowitość kora, handle mgleją, Natura Tabieci, Na-
Ludzi ginie. Jeśli Wasz tego niechciecie ogarnąć W
ga, Wasze bitwy i oblężenia zniszczą Wasz mor i po-
potęgi. Poddani Wasi będą naj nędzniejsi na świecie
Ludzie, i gdy Europa będzie do rozszyc zniszczona, za-
go nie znajdziecie Sposobu dowybrnienia z nieszczęs-
Nigdy żaden Narod równemu iak Europejski nie był
przywalony uciskami; wszystkie Nasze Własności i
czone niewolą; Nie już nie mamy własnego, nie iest
my nakoniec Panami własnych Naszych Osob, Na-
sarnych, Dzieci Naszych, Rodziców, Braci wnuków,
gwałtem zabierają, abyśmy byli iedni ołaleczeni na

Lódzkie

Lódzkie, drudzy pogroźeni na Morzu, wszyscy abyśmy
stuzili i krew przelewali w cudzych Krainach, opuszcza-
jąc sposob życia nam przyjemny, a przyucząc się do takie-
go, który mamy wochydzic. (i) którym Los rządzi iabraia Or-
żon, porzuceni byż mają za Umartych dla Ojczyzny.
Jeśli dieto ochroni im życia, głód i pragnienie Smierci
przynosi

Z Tysiąca którzy wychodzą, ledwie ieden który zdrowy
powraca. Darne tam i ow dzie poglądamy, nie znajdzie-
my miejsca do ucieczki. Tam gdzie Woyna jest, so-
bie zatorzyła, Domy, i Mieszkańców onych pożart O-
gień. W Krajach dalszych Wiosniacy tracą swoje pra-
cę, bo jak zniwa mor zbrojna porbawia.

Tam Smierci nagle wydziera życia, ty chociaż jej za-
machy nie tak są silne, iednak że są nieuchronne.

I dla tego też same utrapienia doymniaż dziwego,
na miejscu, gdzie bitwy srogie i oblężenia zachodzą,
i na 300. Mil z tamtąd.

Nie możecie Potencye Wojującej, zmiary Naszych ucis-
kow dostatecznej brać, zmięsi Waszych mieszkaniem
za sergonych, Wygoda i rzeczy Obfitość; które, w wyraznym
Waszej przytomności są skutkiem, niedopuszczając Wam
poznać nędzy powszechny, w Prowincjach odległych, a
bardziej jeszcze po Wsiach, dają się najwięcej czuć u-
ciemierzenia nieznosne. Tam to tam, widzieć Miasto
obrocone w pustynię, a Pola w odłogi zapuszczane, za-
nego nie masz nieszczęcia tak srogięgo, któreby nie
przytożyło się do spowstoszenia powszechnego, gdy
Zdzierstwa najsurowsze wpały Naszą Substancją
widziemy się byż obciążeni nieznosnymi Dóborami,

y wyda

y wydani na Łup Soborow takomstwu y chciwościom swo-
im y rancie nie zakładaćcych. Nawszystko Sobor jest włożony
na użycie, odzienie, na życie wygodę y potrzeby, na śmierć
nie uchronienie, y na Pogrzebow według godności każdego
umierającego przystoynosc. Według ciała, Nędra nas wy-
szyla, według Duszy Smutek nam rozum odebrał; wsta-
optakanyim stanie pominięcie Rodzaju Ludzkiego us-
taie, gdyż iako mamy życie dać drugim, którego sami
nie mamy

O Panowie Chrześcijańscy! zważcie wy możecie bez uzale-
nia patrzeć na zgubę tak wielu Poddanych Waszych, je-
li możecie znieść, że tak wiele Ludzi na podobieństwo y
obrażenie żywego Boga Stworzonych ginie od nie ubo-
żanego okrutney Wojny żelaza? jeśli jech gwałtowność
Śmierci Was do Litości poruszyć nie może, miejcie przy-
najmniey względy na własną Waszą Stawę; Bądźcie
pewni, że potomne Wieki, Większe wam zadadzą okru-
ciństwa, niż Neronom.

Ziemię wprowadzić w takim Wieku, kiedy Święto zdrowe
Filozofy wyrugowały wiadomość dawnych Czasów, a i-
nagie żadnego iezere nie było czasu, w którymby srogie
z mnieyszym była wykonana wstrętem,
Wojna Nasza, ma tak istotnie właściwą sobie nie-
Ludzkość, że przykładu takiego okrucieństwa znaleźć
można między najsroższymi Narodami wszystkich
złow, y wszystkich czasów.

Niezał byłoby nam Panowie Wojownicy, gdybyście u-
to życie y Dobro Naszych, to przynajmniey pozyskali
kontentowanie, żeście staneli u kresu, który dobytym
Was zamierzyliscie Ogrzeć.

Lecz nie my zgineliśmy, a wy zgubę Naszey iadnego,
nie od nieślicie pożytku. O! iakim Ludzie napelnieni
będą zadumieniem, gdy w dziejach doczytaią się, żeśmy
Wam wystawili pięć, albo sześć Wielkich Woysk, że przez
te Lat 5. Wojna wam wydarła na 600,000. Ludzi, że na-
was wymuszona najmniey 150. Millionow F. S. cata zaci-
ta Suma już jest rozproszona. Was zaś żaden na gro-
żenie ieden niema korzyści.

Dawnym Rzymianom całego podobieństwa Świata,
nigdy polowy tej niekosztowała summy. Juliusz
Cezar Świat zawoiewał garstką. Wy zaś niemożliwie
rozstrząsacie sporu o Prawo do iedney Prowincyi, dla ko-
rey Wojna podjęta jest w Niemczech.

Jeżeli na czas od rozpoczęcia Wojny już przyszły spojrzycie,
nie co innego obaczycie, tylko utarczki, potyczki, napad-
nienia, oblężenia, walne bitwy, Prowincye najebrane,
Żołnierzy zabitych, Woyska rozproszone, a z tego wszyst-
kiego co się zawiazato, żaden z Was iednym stopniem
niegoruch nad drugiego.

Kiedy mam prawdę powiedzieć, Anglia jest sama
iedna potencya, która poczciwie tego Dokazata, dla-
czego Wojnę podjęta. Iniszerowszy Francuskie,
Marynarstwo, stała się sposobną ietelne zwoycić
swoich odbierać pożytki. Lecz wazaić wiele jey te
pożytki: Lecz uważaić wiele jey te pożytki Kos-
towaty, to jest podatki niemiernie, które przymu-
szona była na karać, rozproszenie sił y Skarbow,
umniejszenie Kredytu u Cudzoziemców, wyprowa-
żenie Pieniędzy z kraju, upadek niektórych, a ostabie-

nie wszystkich Manufaktur, dla nie dostatku Robot-
ników, a nade wszystko zażycie za Wodną siłę na wypra-
wie skuteczne, można mówić; że sama jedna Potencja, i
ranay więcej zyskała, jest ta, która nagniey szkodowate, y
je naysposobniejsza Wojna nie ma być bardziey i
na, niż naysgorszy Pokoy. Jest to osobliwa wtasciwość
Wojny terazniejszey, że dla pożytku małego Kraya
Poddani dreszczu innych większych muszą być
niebezpieczeństwo zagarnięcie, dla podbitcia iedney
winicy, trzeba dwadzieścia innych winowec obrocić,
gdy spor prowadzą o Prawo panowania Ogniem y Mi-
czem następują na Kray, nad którym chcą Panować.

Obywatelów do ostatniego przywodzą ubóstwa, a z Kraya
Ich prawdziwo czynią Pustynią.

Nie jest to rzecz niezwykła, że Król Pruski y Królowa W-
gierska Wojnę z sobą toczą; ale nie łatwo znaleźć przyrównanie do
tateczną, że Dwory Londyński, Paryski, Petersburski, y
kolmski, sporu są uczestnikami. Gdy Wielkie potencje
przymierzają się, y wielkie Wielkim nakładem Wojska
zaczynają, pospolicie też są nadziei, że wyprawy przed-
sięwzięte, gdy pomyslnym zakończą się przypadkiem, nad-
gródzą Summy wydane y Ludzi straci, lecz Kray gdzie
teraz Wojna toczy, jest bardzo szczupły, aby mógł podda-
nym wystarczyć poniesionej Szkody nadgródzić. Wszak
ko to, co do Króla Pruskiego należy, nie zrowna się z
częścią nakładów, na terazniejszą Wojnę.

Odrazem, których Ludzie wojować zrobia zaczęli, niewiemy czy
nę znajdziemy Wojnę, podobną, której, tak wiele byłoby do-
gających się nadgródzić, y razem tak mało rzeczy, z których
mogłoby

na. Jaby ta była obmyślona nadgródzić.

Nie odważam się nagiać nieyśi Panowie obwiniać Wa-
szych Nayswyższych Rad, z których wypływają Nasze nie-
szczęścia niedzielnymi Naszymi. Uszanowania godni wypr-
Obywatele na nich przodkujących, mogli mieć chwalebne za-
mysły, lecz to nie omyłna, że skutki tych dobrych zamy-
słów są arcy złe, y to sprawia, że my y ubogiemi y nęd-
nymi staniemy się.

Wielej Politycy, którzy Was Tron otaczają, mają za-
pewne zamierzenia swoje, których pospółstwo dostatecznie
poznać nie może. Ich zamysły są wielkie, y ułożenia obszer-
ne. Jednakże wciak Sprawach Domowych iakoy politycz-
nych, prawidłem ma być porównanie trudności zachodzą-
cych, y pożytków wykazujących, która maxyma nie potra-
zi się, aby w Radach Waszych była zachowana. Podczas
tey Wojny, własne Wasze Skarby przebraliście. a krowię
Poddanych Waszych tak choynie, ale daremnie szafowa-
liście, biedę, w której ta Wojna każdą z potencji wozu-
jących wprowadziła, są niezliczone.

Niemcy: Wpowszechności całe są spustoszone. Przycho-
dy każdego udielnego Dworu są w nieporządku. Wiele jest
Powiatów bez Miszkańców, Pola leżą odłogi, handel usta-
ł, Industria przytłumiona milicyą Saxonii nayszkodliwy-
szym jest wizerunkiem spustoszenia Ludzkiego.

Prusy: już zginęły, Moc Pruska jest tylko cieniem,
tego, czym była przestym, krwawe bitwy zagrzebły w Mogiły,
wybor Jey Poddanych, osiatek Narodu porostatego i czey
pod ciężarem ucisków nie znosić.

Francya 200. Millionów ma więcej Długów, niż miała przed
Woj.

Wojna, a 600. Millionów Tyśięcy straciła już Łożnierz y Ma-
kow. Długi jej są niemiernie, handel bliski upadku, kupie-
cki Okręty jej są zabrane, te, które jeszcze w moc nie przysły.
nie Przyjacielską, grunty w Portach. Marynarska y set Mor-
skich już niemasz, Pola chwastem zarosły, a Warstaty proste.
stoi bez Kierowników, o pracowitości y indystryi już ani-
słychać, y pozostaje Wojnie Kupców 40,000, jest mniej, niż
było w Królestwie.

Anglia: wielką ponosiła szkodę w dochodach, chociaż
w takiej proporcji jak Francya. w 3. Królestwach 200,000.
Ludzi zacięgniętych dla utrzymania Wojny. Rzecz pewna,
że Anglii kilka podobili Okrętów Wojennych, ale niezlicze-
nych straciła Marynarkę, a znacznie pomnożyli długi Narodowi
Milicya ustanowiona nie powetowana uczyniła krzywdę
Manufakturom, gdy Anglia przywróciła sobie nie-
handlowo rozbicie, szkodowała na innych.

Dom Austriacki: z dochodów Rocznych umniejszenia
części Eksterminacji swoich zastawia, y dźwignię część Pro-
nych swoich Męskiej Stoi postradał tak, że na wielu mi-
scach dla niedostatku Robotników, ryżne chwastem o-
wają się Pola.

Najjasniejsi Wojownicy, Wyscie samymi Śmiertelnymi
Wasze morze y porty ranili potężnie, przez zgubę tak wi-
du poddanych Waszych, z których mogliście pożytkować.
Skarb Wasz y dochody mogą być do dawnego powrócić.
porządku y doskonałości, ożywiając nowym haśle wigorem
a pracowitości zachęceniem; Lecz Ludzie zguba tak snadnie
na prawiona być nie może, Wieków potrzeba dla zabicia
temu Spustoszeniu, które przez 5. albo 6. Kampanij stało

Lecz naj

Lecz Najjasniejsi Panowie rzadko bardzo Wy wiecie, o-
takowym strasznym Spustoszeniu. Wasi Generałowie,
nigdy wam całej straty nie pokazują, a jeśli oney Pub-
liczna zamiera Stawa. Ale dajmy to, że Regestra do Was,
postani wytworne są, y sprawda się zgadzaicie, doskonałości
jednak z nich wiadomości mieć niemożecie. Lawse smiało
można twierdzić, że na Wojnie uzbroionej jest druga
innego Rodzaju Wojna.

Więcej Ludzi ginie od Clemenów, niż od Żelaza y Ognia.
Kaźde Wojsko prowadzi z sobą drugie Wojsko straszone,
z kommissarzów. Doradców Markietanów etc. których wielka
część ginie od trudów y niewygod kampanii właściwych.
Nie są to wprowadzić Łożnierze, ale są jednak Ludzie.

Otworcie tylko y przebieżcie Regestra Szpitalów Ło-
żnierskich, znajdziecie tam nad 1,200,000, Ludzi między U-
marłymi zapisanych, gdy zaś przytłoczyć do ccy Liaby 800,000,
Zabitych w potyczkach, oblężeniach, Walnych bitwach etc. cata-
strata Dwa Miliony wyniesie, najlepszych Ludzi, którzy w Wa-
szych Królestwach znajdują się, a utrata ich, musi koniecznie
osłabiać Wasze siły, według wymiaru Strat Waszych.

Jeśli Panowie Udzielni Ziemiści chcecie Jmie Wasz nie-
Śmiertelną zaszczyć. Chwatać, stać się wielkimi, rozszerzyć
morze Wasze y Porty, na bydlę Flawy, przywrócić Pokój Eu-
ropie, a Waszym Poddanym spokojność. Uczynicie już Ko-
niec tym Nędom które tak wiele pustoszą Narodów, zatrzy-
majcie Zapalczywość oblężeniów, y Oni m. uzbrojonych pro-
row; Przestaniecie gubić tych, których powinniście oca-
lać, zatamujcie owe Rzeki. Krewi Ludzkiej, które tak wiele
Krajów zalaty, oswobodźcie pracowitość y indystryę od

tych nie

tych niemiłych Podatkow, które iż umarzają, staraycie się
wprowadzić porządek y Ekonomię ustanowić w życiu Podda-
nych Waszych, a nabędziecie daleko znakomitszej y gło-
sowneyzey z tego Chwały, niż zewszystkich postrachow y
spustoszenia od Wojny pochodzących.

Co może być chwalebniejszego Królowi, iako zwać się y być
Ojcem Poddanych swoich. Która chwała może się równać
z tą? Odstąpić wyniosłych ze myślow dla Dobra pow-
staniego? Moc y Potęga prawdziwa Królów powstaje i-
dobrego mienia Poddanych, a szlachetna chwała wy-
pływa z uwzględnienia Narodu, nad którym panują.
Więc za miast tego, co byście mieli silne na kampanię pro-
dzić Woyska, na karcie ziarno, za miast bomb y kul Arm-
nych, warunki układajcie przed ugodne, za miast Gene-
rów naznaczcie Postów potnomocnych.

Jeden z najgodniejszych Europy Monarchow Karol III. Król
Hiszpański Wam swoje ofiaruje posrednictwa. Tym
myślem do jednego z Waszych Dworow wysłał swego
niotra, nie tylko sposobnością, lecz z gorliwością o Dobro-
y uspokojenie powszechne znakomitego.

Ty o E... którego Imię Świata jest znane, a nie
Dziełami Potomne Potomne będą się zadumiewały. Wul-
lestes w szeregu, obowiązany do tak znakomitego pro-
życia się dzieła. Tyś był pierwszy, któryś tej Strasznej
Wojny, y wynikających z niej okropnych skutkow był
nalazcą, bógże końca tej Wojny Autorem, y jeżeli wy-
żis podczas Wojny Cesarza, staray się, przytadać się
że do przywrócenia Pokoju, naśladować Augusta

Copia Manifestu Gnata Pruskiego Polska inwitującego.
Polakow do zaciągania się pod Chorzgiew Ulanow 1761.

Posteaquam sua Majestas in Borussia S.R.I. Archicamerarius et Elector, Supremus absolutusq; Silesia Dux Clementissimus meus Rex et Dominus decreverit, numerum expeditam equitum, Ulanos aliter dictos incertum augere Numerum, eosq; Legioni Nigrae equitatus levis, in corporatos, ueste Polonica nigri ac rubri coloris indutos acinace, lancea, et brevioribus Sclopetis armatos esse jusserint, virtuti Nobilissima Nationis, Polonica fideus, hisce palam facere, invitare et rogare volui, ut se se in his Serenius Centurijs pro alijs virtute eritentibus in servitium dare velint. Promissa conditiones aut Capitulationes Sancte servabuntur, equiq; ad rem Militarem idonei parata numerabuntur pecunia, de praesentia ac fortitudine vetusta Illius Polonorum maxime certus. Ad hos atq; alias sub potestate Illius Republice habitantes Nationes invitationem repato, et artificio multos in hoc honorificum Servitium adituros seq; Vratislavia et Glogovia apud Officialem Legionis Nigrae equitatus levis annuntiaturus, quibus deinceps ex Majestate Regis Borussiae, Clementissimi mei Domini Mihi data Potestate, Cautelam praesto, ut quis quis praedam ex hoste sibi, servaverit contento salario sustentati, et pro conditione, Dignitate, ac monerata Strenuitate, promovendi sint. Datt in Praetorio Larchau 25 May 1761.
M. R. Mittis Borussiae Loum res. L.S. Carol Liber Bar. de Polka
novo Gnatis totius Exercitus Eques. Ord.
Nigrae Aquila, Tribunus cohortis Pedestris
et Praefectus in Urbe Francofurt ad Oderam

Kopia Listu J. M. Pana Marszałka Nadwornego
Koronnego do J. M. Xcia Prymasa piśnianego z
Warszawy 212 Junij 1761.

Z wyrażnego J. M. P. N. M. Rozkazu, przy wyra-
żeniu powinney mojej J. M. X. M. Dobrym submisji
mam honor upraszać, abyś raczył w niedzielnym
Responsie swoim wyrazić zdanie swoje, względem
determinacyi Seymu Extraordinarynego, który Naj-
ias. Pan Nasz M. D. rozchwany złożył indelate. Sup-
plikuję tedy dostatecznie oświadczyć w tej mierze
bawienne swoje Rady y ekspresy, explikować
czyli convenientiu pospieszyć się albo wstrzymać
złożeniem tegoż powołanego Extraordinarynego
Seymu, podufale namieniając, iż zkomunikowane
w tej okoliczności Publicany Senymentami J. M.
X. M. Dobrym, y ja moim tożym będę mieć zapowinności.
Zwracając sobie iak najdoskonalszy Zdrowia czeszczenie
J. M. Dobrym y supetney się Jego oddając Łasę,
zaszczytam się być z powinnym Respektem etc.

Response na tenże List 220. Episc. 1761.
Na List J. M. Pana 2. zprawy piśnany, a dopiero
dwieciorem z Torunia odebrany, pozna odpisując dla ni-
regularności Poczt. Seym czyli przedrey, czyli poznaję
Najiasniejszemu Pan zechce złożyć, Łasze Nam będzie
wieniny y pożądany, z tym wszystkim Powaga, Stawa y
honor Majestatu najwyżey natym Łasie, aby Wola
Pańska w złożeniu Seymu wraz y szczerliwym doyscia-
onegoż skutek iak naysposobniejszemu odebrać mogła
Środki do tej szczęśliwości nayspewniejszemu idonowi y

harmonia

harmonia w Radach, do czego należy Nam wynalazek wszyst-
kich sposobow do pojednania wszelkich przeciwności, bez tych,
pewny zawód Intrygi Pańskich y nasze wszystkie nadzieie
nie tylko petencie muszę, ale y cała Ogryżina wzgorszeniu
Rad zostanie. Mamy swięty Przykład z ostatniego Seymu,
y wiemy na czym Łasza się przeciwność, przeto należy,
Nam te ułożyć, y zjednoczyć wszelką Łagodność.

Łasza się do tego y swięta okoliczność znieszenia Nas-
w Prowincyi Wielkopolskiej y absolutności Kommissyi To-
runskiej, gdzie zamiast uopokojenia za szkody y oży-
wienie ruiny Kraju wbrew zaprzysiężnych pretensyi.
Dekretu wypadając do woli y wymuszenia y ani z Regestrow,
wpisy Spraw biorąc, ale się wola sie jubeo, z tego Konsekwency
jako mogą na Seymitach wyniknąć, najlepiej J. M. X. M.
zawazić moresz, jako doskonałemu o tym informowanemu, ja u-
pewniam J. M. Pana, że w niczym nie będę przeciwny,
Rozkazom Majestatu, y jeżeli Wola Pańska taka jest,
aby Seym był, w nadziei przed Seymem pojednania.
Duchow. zyczylbym aby dla Sadyfakcyi ukrzywdzonych.
Złożył w Uniwersalach z materyą Monety y Materyą
traktowania z Dworem Rosyjskim o nadgródę szkód po-
czynionych przez Woyoska Jego, przeto zapobiegła by się
wszelkim myślom do Manifestow, bo choi by tej ma-
teryi nie była wzmianka w Uniwersal, nie omylnie by-
iednak były punkta pierwsze w Instrukcyach równie,
iako na ostatnim Seymie. Czas przyszłego Seymu mogł
by być odłożony do Novembrem, tak by mi się zdato,
bo na ow czas y Traktaty nauczyć Nas mogą o wielu
rzeczach y zawyprożnione grozić na ostatnim Seymie

swięty

swięto nabyte jakożkolwiek Nas wszystkich posilić mog
adportandum Onus Expens. Zostawiać to wszystko do
nieu Jm. Pana z którym zawsze trzymać się nie prze
targ, bądź mi tylko Jm. Pan zdrowy, y zupełnie
kaw. Jestem ten co zawsze Sercem, wdziernością y uwie
nowaniem etc.

Copia Memoryatu przez Jm. Pana Hrabiego de Woj
kow Posła Moskiewskiego w Warszawie dnia 17. Mies.

1765. Królowi Jm. Polskiemu podane

Niecy na podpisie wyrażony Dworu Rosyjskiego. Po
nomorny Minister, z rozkazu de super mahonor Kom
nikować Dworowi J. K. M. J. Najjaśniejszej Monarchynie
będąc dostatecznie informowana, iż niektórzy J. K. M.
Obywatele Wielko Polskiej dawnych i nowych czasów będąc
przychylniejsi i szersze według Siostrzocha Królowi Jm. Po
kiemu, nie tylko nie chcą swoje y nie trudności przeciw
Jey Wojskom wynurzać potęli, ale też y we własnym
Oczywisty swojej Spokojności wstrząsnąć usiłując, y do
zwizkow lub do Konfederacy zabierają się. Leczym iako
iednostajnie było Jey przedsię wzięcie, wiedzieć nie naradzi
na w Paryżu Rzeczypospolitej Polskiej spokojności, i
dla zapobieżenia tym łatwo wyniknąć mogącym zamie
niom, zezwoliła znaczne Corpus Wojsk swoich do 12000
pod Kommandą Xcia Jm. Wołkowskiego Generała Leutnana
za swego na Konsystencyj Limowej w Poznaniu, y w
licach tego Miasta dysponować, powierzając mu Kom
syg, ażeby iak najusilniejsz starab się nienaruszoną nie
tylko w Wielko Polskich Wojewodztwach, ale y w ca
Rzeczypospolitej Polskiej utrzymywać spokojność, y

na ten koniec raczyła go upomocnie, ażeby o wszyst
kim co do niego należyć będzie zniżey podpisanym kor
respondentować, a przez niego przodkich y niedowolanych
od Dworu Króla Jm. Polskiego rekwirować rezolucyi,
ponieważ byto było wielką czasu stratą, gdyby o tym
wszystkim miał się opisywać do Dworu swego, y przez
toby niepowetowania mogła nastąpić szkoda, y tak gdyby
naprzykład Konfederacya albo porzątki do tego wsamey rzeczy
pokazywać się miały, w takim razie Książę Jm. Wołkowski,
wydaniem nie tylko pod Jmieniem swoim, y z rozkazu Najja
śniejszej Monarchynie swojej Manifestów, ale i jeżeliby tego potrzeba
wyciągata y Wojskową srogosć wybuchającą płomień wa
mych porzątkach ugasić może. Leczym wszystkim jednak,
przepisano mu jest, ażeby nadaremnie y przedczasem za
nych nie czynił Manifestów, a tym mniej ieszcze Wojsko
wey bez potrzeby nie używał srogosć, ale bardziej by o tym
miał staranie, ażeby dawniejsz zaniezione Skargi umity
gowane y żadney okazyi Nowym niepodpadaćce były.
Inquantumby zaś nad wszystkie mniemanie Obywate
low Wielko Polskich od Konfederacy odwrócić nie
można było, y na ten czas chociażby Najjaśniejszej Monar
chynie Rosyjskiej przyniesiona była zażył Sit swoich
przeciw nieprzyjaciolom Cyrujiny swojej własney, iednak
iaby to było Lumartwieniem y przeciwko Jey dobremu
przedsię wzięciu y mniemaniu, które zawsze zmierzają
do utrzymania niewzruszonej w Rzeczypospolitej spo
kojności. Wić niżej podpisywany z Oryginalu Najjaśniejszej
Monarchynie swojej ma honor remontować Dworowi
J. K. M. ażeby z strony swojej iak najlepiej wiedzieć moie
nayskuteczniejszych zażył Środków dla przytłumienia Skarg
y niepokojności. J. K. Wołkowsk.

Reflexye

Na Xigszkę przez Jmę X. Konarskiego Scholę Pięć
o utrzymaniu Sejmów wydane 1761 R.
Czytaiąc prace doskonałej głowy,
Ukształtowaną dość Pięknemi Słowami,
Przyznać Jey musi każdy bez Censury,
Wyborne Dzielę, i Konstytuty i Natury,
Czternaście Punktów, przez różne sposoby,
Do utrzymania Sejmów, naszych próby,
Ze ci się wcale, nieskuteczne zdać,
I ja się zgodzę, y drudzy przyznają,
Lec gani wszystko, y bez przyczyny,
Niech poda Sposób, lepszy y iedyny,
Pokaż Statystę, tym którymby staty
Sejmy, a będzie, goziem wielkiej chwaty,
Zostawia Nasz Twą Xigszkę w myśleniu
Jakby zapobiedz złemu rozszkodzeniu,
Ciebie Cyrzyżna, mocno co ić boli,
Dla nie wstrzymaney swych Synów swywoli,
Lecz nie ekskuzuy y Naszego Dworu,
Czy dla podchlebstwa, czyli dla faworu,
Przyznaj y ja, Rzeczy Pana Swięte,
Ładnym językiem, niemogo być tchnięte
Lecz każdy sarka, każdego przenika,
Kto jest przyczyna, że tyle Monety,
Ztey weszto w Polskę, Sarskie Gabiny,
Cieprowiedliwość, skazito w Lublinie,
Na Wiek tego, pamiętka nie zginie,
I kto nieprawość, ptaszykiem przykrywa,
Kto temu ptaci, który Sejmy zrywa,

Bywa

Bywały wprowadzić, y inoze przyczyny
Zrywania Sejmów, nikt nie jest bezwiny,
Gdy Dwór chciał Sejmu, miaty skrypsu stany,
Kiedy zaś stany, przedwóz Sejm zerwany,
Przyznać wiernie własną Nasze wadę,
Leczpuie Sejmy, gubi zdrową Radę,
Ale też y ty przyznać musisz iawnie
Ze Nasz Dwór z nami, rzędzi się bezprawnie,
Gdy Ociec równo Syny swoje kocha,
Nie będzie zawiści, między niemi płochy
Niech ić iednego, nad drugich przekłada,
Aż zaraz unich zawiżłość y zwada,
Niech Król nawszystkich iednym patrzy Okiem
Niechay pogodzi Pogonię z Potokiem
Mnie się zda że ten, sposób nie odrzecz,
Choć temu zdanie, Twoe Statysto przeoczy,
Ale iak mówisz, chodźcie koto celu,
Pręto Nas błędzi, na swym zdaniu wielo,
Widziemy Państwa szczęśliwsze postronne,
Ze nieważ takie, iak unas bezbronne
Choć maig dosyć wolności uwiebie,
Umieig radzić w każdej swej potrzebie
Cz jest za sposób, tak unich Stateczny,
Ten żeby każdy, był swego bezpieczny,
Większościę głosów, radę konkludując
Przecież są wolni, y wolności smakuig,
Maig obronę, handel y dostatek,
Maig rząd dobry, y życie bez zwadki,
Podmy tym trybem, mato co szkodzi,
Lubeczna wolność, większy niż rząd rodzi
Servi Legis facti sunt, ut liberiusse possint.

Partykularya z Warszawy d. 21. Junij 1765.

Copia Listu Cyrkularnego na Sejm Extraordynaryjny w Warszawie in Anno Curę zacząć się mający.

August III. Vrodzony uprzejmie nam mity. Tejby-
liomy nadziei, iż te wszystkie z ruiny Krajów Naszych
Dziedzięcych gorzkości stodzić się nam będą sęgi-
liwoscią Cyryziny, wktorey pielegnując Pokoy, trę-
ba nam się być spodziewać iż we wszystkich potrze-
bach zażyje Polska Momentow od Burzy Wojennych
uwolnionych dla pozyskania w Publicznych Radach
zupetnego siebie ratunku, okrom innych rozsz-
tych Sejmow kiedy z zbycie się z tej y fałszywej
Monety nieznałazło utrzymania Sejmowych Obrad-
kach, iż prawie prace Nasze około Dobra Pospolitego
zdać się będą nadaremne, ale Cyrowska Mitos-
ciggnie Nas do dalszej satygi, która złagzna z
wielkim Uprzejmości Waszey inter Coniuvor Jego
dytem, odrzućwszy wszelki wstręt torował Nam tę
drogę do fortunnych dla Cyryziny chwili. Nieugię-
my iż Uprzejmość Wasza tak kierować będzie wszyst-
kich Umysty, abyśmy na Sejmie, który teraz składamy
pomyślnie do Sukcesow widzieć mogli skutki. Do-
brego zatem uprzejmości Waszey od Pana Boga ży-
czemy zdrowia Dat w Warszawie Dnia Mnca R.
MDCC LXI. Panował Naszego XXVIII. Roku.

Hoc loco donosi się iż lubo Kancellaryę Korf potrzebną
do przyszłego Sejmu Expedycyę piórze, tym czasem
dla dyskordancyi wielu w zdaniach swoich Listow
I. K. M. f. od Jm. f. Senatorow wyrażonych rozniższych się

determina

Determinacya Casu, kiedy by ten Sejm miał być ztożo-
ny, pewności doząd nie ma, same tylko rozstrząsania tych
że Listow w Gabinetcie dzieją się.

Według Listow Pogranicznych constat, iż sam znaczne
Przyki z dżuzemi Pakami, Pieczęcią Króla Jm. Pruskiego
znaczoną na Komorze przytrzymano, y one do Pilicy odda-
tano, że Paki że nieco Jm. nego w sobie mieć mają, tylko.
Prezenta dla Subtana Tureckiego designowane, party-
kularnie tu mowio.

Królewicz Jm. Kieże Kurlański, lubo niezewszystkim
zdorowia, nie mogąc jednak dłuższy cierpieć Sedenta-
ryi, y przykrej Kuracyi Medyków przez częste Polowa-
nie spodziewa się być na przędzey do się przywroco-
nym, y dla tego często pod Mariemond y Piaseczno do-
knieć wypierdza.

Jest tu wiadomość z Torunia iż Kommissya samceysza,
nieco pilniey sędzi się, na ktorey Sprawa Jm. Pana Nie-
golewskiego Surrogatora Poznańskiego jest rozstrządana,
na 49000. y kilka set Tynfow a Jm. Pana Twardowskiego
Kasztellana Poznańskiego blisko na sto Tysięcy, lecz na-
tę sobie przysądzone Summy pomianieni Jm. M. f. Teo-
wie pokilka set Rubli ad rationem wzięli. Teraz zaś
agituie się Sprawa Jm. K. f. Prymasa, Pięta w Re-
gistrze po Spadnięciu per non sunt Sprawy (zwarte)
Jm. Pana Niezuchowskiego Podczaszego Poznańskiego, ob ab-
sentiam Plenipotenta Jego.

Wojsko Pruskie iższc nie oznajmiło appearancei do ustę-
pienia z Kieştwa Meklemburskiego gdzie im Miasto
Rostok 200000. Talerow zapłacić musiało, które zym
że Prusakom ukradziono. Między Generatami Republiki

Tott

Totleben y Pruskim de Werner staneta konwen-
cyja wymiany z obopolnych Niewolnikow.

Pewny Patryota zadaje sobie Pytania

4 Quid sint moderne Reductionis Moneta,

4 Moderne Reductionis Moneta sunt Judeorum divitibus,
Senatorum collusio, Mercatorum Lucrum, Divorum spolia,
Pauperum Denudatio, Nobilium oppressio.

4 Quid fiet ex inde.

4 Quod fuit ante Malum, hoc fiet in post pejus.

4 Quid finis horum?

4 Judei ditescunt, Proditores salvescent, Mercatores con-
regabunt. Divites aliquid servabunt, pauperes nihil
habebunt, Nobiles in Miseria permanebunt, vixit
Polonia quae fuit quidquam anteventur in Nihilum
Tęż po polsku.

Patrycha. Monet co znaczy Redukcyja Nowa
chce Profitować, z odpowiedzi wstawa.

Statysta. Niech się Twój Rozum, już więcej nie biedzi,

Skutajcie umnie pewney odpowiedzi,

Profitu nie masz, żadnego z Monety,

Redukowania tylko tę podnięty,

Żydów Bogactwa. Senatui nie zgoda,

Kupcom Łysk pewny, dla Bogatych szkoda,

Ubożych Ludzi z ostataka wyrzuci,

Ucie mięzieniem, z Dobr Szlachty wytruci.

Patrarcha. Tęż z tego się stato, lub stanie nieboże,

Statysta. Dość była z tego więcej się stać może.

Patrycha. Z redukowaney już Monety a my

Jakiego końca spodziewai się mamy,

Statysta. Żydów bez Lęby bogatych zostanie

Senat

Senat rozrękow w iednym będzie stanie

Handlem bawiguch tych zbiory nie minę

Bogatych Szkoda nie zewszystkim zging

Ubożych będz nie nie mieć wkieszeni

Wnędry zostanę, dobrze Urodzeni,

Stowem czym była Polska, więdę otym

Ze niczym będzie ten koniec napotym,

Patrycha. Dla czego Złota wolność się nazywa,

Ułonych Polakow a na Złocie zbywa,

Cemu nie Srebrną zawsze się mianuje

Wszak na wpol z Miedzią w Srebro obfituje,

Patrycha. Nayspierwsza złoty jest wolności nota

Dla tego Polska ma Srebro bez Złota

Zeby krytyka uniktla Senatury

Ze Złota Szwayca, przebijaj Mur

Wię Sprawiedliwosci by była na świecie

Bez Złota wpoctey zostata Moneta,

Ze Złoty Kruczek ma Srebrny miedziany

Złotych Złazne mieć może Łądanę.

Z Warszawy d. 8 sbru 1761.

Nad Spodziewanie Wszystkich az Zupelną Satisfakcyą

bene Sentientium Trybunał Pietrkowski szczęśliwie u-

fundowany. J.W. Jm. Pan Wojewoda Jnowroctawski,

Stanos Marszałkiem a Jchm. Panowie Malborscy y B-

morscy Deputaci posli pod Ławę.

Supervenerunt tu Jchm. P.P. Bystranowski Łowczy Rota-

kowski y Maszkowski Podczas Dobryński delegowani

od W.W. dztwa sieradzkiego Postowie z uskarżaniem się

in virtute uczynionego Manifestu o poczynione temuz-

Wojewudztwie nie znośne Krzywdy y praaggrawacyę

przez

przez Wojsko Rosyjskie, oraz na Reduty Monety
przed Najas. Panem, Kzorem na Dniu dzisiejszym
pod czas danej Sobie Publiczney Audyencyi desygn
na swoje oświadcyli, one wprzód wszystkim Jch. M.
Senatorom y Ministróm iawnie eksplikowawszy. O
powiadziab Jm. a. Majestate Jw. Jn. Pan Kanclerz
Wk. y upewnit opitnym Interesowaniem się wto
Jas. Pana, ażeby tak szkody nadgrozone przez Mo
skwę były, y Redukcyą inną nastąpiła

Jw. Jn. Pan Kanclerz Wk. po odgłoszeniu teraz
tużcey się sprawy Lubelskiej, apenicy nastąpi
igiej Grudzickiej y M. Currenty do Dobro swoich
Łoniskich a Jn. Jn. Biskup Krakowski do kiel
uprzązty Poniedziałek pewno excurrere maig

Series Jch. M. Deputatów

Z Ptockiego Jw. Jn. Pan Zamoycki Włoda Jnoworotaw
ki zdo Ubirz. Z Sieradzkiego J. Jn. Pan Szypowski. Jn.
Pan Matakowski. Z Kujaw Jn. Pan Trybicki Jn. Pan
Modliński. Z Województwa Łaskiego Jn. Pan Borow
ki. Jn. Pan Droczewski. Z Halickiego Jn. Pan Wot
Jn. Pan Btoński. Z Podlaskiego J. Pan Zalewski y
Pan Glogowski. Z Biedzkiego J. P. Swirziawski. y
Zawczewski. Z Ławskiego J. Pan Szamola y J. Pan
Morzkowski. Z Podolskiego Jn. Pan Łos y Jn. P.

INSTRUKCYA

Jch. M. Panom Jozefowi Szaniuckiemu Podkonie
szemu kor. Karolcie Trodzkiemu, y Rochowi Lbijew
kiemu Łowczemu Poznaniakiemu, uproszonym y de
legowanym od Prześw. Wz. Województw Poznani
kiego y Kaliskiego na Symik Gospodarski we
Prawa namieysce wyznaczne do Trody na Dzień
wtor

Wzorkowy pierwszy po Swięcie Narodzenia Najswięt
szej Panny Maryi w Roku 1761. zgromadzonych do
Najias. meyszego Krola Jm. Augusta III. P. N. M. obra
nym, y z Kola Rycerskiego przez Laudum tegoż Sey
miku Authoryzowanym Posłom dana.

Ma y liczy tyle Dowodow Czczyna Nasza ie Dwu
dziesięcio Osmioletnie Panowanie Najias. meyszego Kro
la Jn. P. N. M. prawdziwie się zda być na Loni
Łaskawego Cyca, iakby nie pierwszy rok piastowa
niem. Dla tego dufaję wniesionych Dokumen
tach Najias. meyszego Krola Jn. P. N. M. Kompar
syalnemu nad naszymi, uciwkami Serca, gdy nie
znośne od Woysk Rosyjskich ponosimy nie tylko
ciężary, ale y gwałty tak osobom wspót obywatelom
y Ziemiakom Naszym, bez wszelkiego względu na
Ludzi Charakterem y Zasługami zaszczyconych,
nawet na Duchownictwo, y pteć starą, iako też Dwu
rom Szlacheckim y Senatorskim poczynione, przy
muszeni iestemy kotataniem ieszcze do tegoż Do
broliwego Krola Jn. Serca, odzwai się przez Jch. M.
Panow Jozefa Szaniuckiego Podkonieyszego Koron.
y Rocha Lbijewskiego Łowczego Poznani.kiego zposro
ku Kola Naszego wysadzonych y uproszonych Pos
tow na to: aby Jmieniem Województw Naszych
supplikowali Majestatowi Jego, żeby raczył wy
naleśi przez mocne Interesowanie się do Najias.
meyszego Dworu Peterburgskiego skuteczniejsze
Sposoby, żebyśmy od tych ciężarów które już całę
przewyż

przewyszać sity y cierpliwość do dłuższego jch
znaszenia uwolnieni zostali.

Przetoż tedy najprzód (iż jchmś Panowie Postowi
Najjaśniejszemu Królowi Jan. P.N.M. Osobom Du-
chownym, Ziemiącom, y Obywatelom Naszym poży-
nione nieznosne krzywdy na tyciu, Honorze, oso-
bach y Fortunach, y wyrządzone dotkliwosci, pro-
jnych wielu nie zliczonych y nie znosnych aggrawa-
cyi, opresyi, y uciemnienia, kajdanami Dyba-
mi, krepowaniem, batoszkowaniem, kateczeniem,
y cale wielu Ludzi, nie tylko Pospolitych, ale y ma-
mitych Szlacheckiej Kondycyi zaboystwem, a co wię-
cie cięższa przykrzeyszym y samey nawet odebrani-
wolności odgrazaniem, wszequilności zaś doniosł
grubiański praktykowany postypek nad Jnsią P. R.
dzyńskim Stólnikiem Poznańskim Oficjyrem god-
nym y zastużonym Znaku Najas. Królewicza Jnsi
Fryderyka, tak nad Osobą Jego, iako y Jns. Pani
Stólnikowej Poznańskiej w Domu jch własnym
bez wszelkiego respektu attentowany; Także iako
Jns. Pana Podkomorzego Poznańskiego podniebitym
Jego, w Domu Ludzie Rosyjskiego Woyska pirow-
szą razą naiechali, z rabowali y wrzeczach Jego
y sprzętach Domowych, wiele szkody uczynili,
powtornie go znowu naiechawszy Pana Wittona
krewnego Jego gwałtem zedworu zabrali zbili, zro-
czyli, y na ostatek wykupując go zchcieli tak okru-
ney, muiab tenże Jns. Pan Podkomorzy Poznański
optać uwolnienie y oswoobodzenie Jego, Tysięcem Ty-
fow, jako: jchmś P.P. Miaskowskich Kasztellani-
cow Łódzkich Kompaniz Znaku Hufarskiego Naj-
ias. Królewicza Jns. Fryderyka zaszczyconych bez

wszelki

wszelkiej przyczyny, tylko że piiany był Moskiewski Po-
rucznik, onychże na Publicznym Jarmarku przez Hufsa-
row Rosyjskich despotycznie poymał, zeliwne trako-
wał, y do kot do Waza poprzywigzywał, oraz gdy się zbli-
żali niektórzy Bracia Szlachta dla wyperswadowania,
o niewinności jch ten zuchwały Oficjyler będąc Opinji-
tey iż jch od bić zamyslał zabilab się porabiac pierw-
tych godnych y z smienia y z Osob Jncarceratow, nieli.
Jch wypuścił, jako: Jns. Pana Walentego Lbijewskiego Pod-
sędkiwicza Poznańskiego, tegoż Najjaśniejszego Królew-
ca Jns. Znaku Towarzysza, gdy niewinnego Xigza Łaskę
chciał bić Porucznik Putatow perswadując go tylko y
wstrzymując go od tej zuchwałey Imprezy odepchnę-
szy od siebie, kazał Lotnierzom bez wszelkiego względu
zadzwir wypchnę którego niemiłosiernie porwawszy za
Drzwi wyprowadzili, postronkami bić chcieli, z schodow,
y z honoru Szlacheckiego repchneli. jako: w Pobiedz-
kach Starostwie Pana Niegołowskiiego Chorgiego Kalis-
kiego Surrogatora Grodzkiego Poznańskiego. Pana Jezier-
kowskiego Kommissarza y Jncygatora Grodzkiego Poznań-
skiego, gdy Jwan Alexiewicz Porucznik wielkie excessa
w pomienionym Miasteczku popiianu czynił, o to tyl-
ko że go prosił, aby się od Nick wstrzymał, y lepszą ob-
chodził się dyskretyą, zaraz go zelił, w gębę tak okrutnie,
uderzył, że mu ledwie Ocho niewypłynęło, postronkami
go do Waza przywigzać kazał, który Kolbami od Flint
okrutnie zbity całą noc w okrutnym Aresztie pod Wartę
był trzymany, y gdy sam Jns. Pan Chorgy Kaliski Staros-
ta tamtego miysca przybiegl, starał się o exwinkula-
cyą Jego, ten lekko myślny Porucznik Lotnierzom
swoim uparadzie strasę kazał, spadę dobyć Pana
Chorgiego Kaliskiego przebić ugadzać, lił, y Jemuż

samemu

2625
samemu Batoszkowaniem odgraiat, jako: Jęmy Panik
z Dobskich, Polewską, Lowczyńską, Nowocławską, w dowód
Ludzie od Wojska tegoż ranili, Pana Marcellina Nę-
chowskiego Bagnetem przebitą, w dyby wsadzili, Postr-
kami do koł przywizali. Jako: Pana Suchaniewska
mu Staroście przestym Miesickiemu znaczną konfu-
zyg y obelgę uczynili. J. P. Lipskiego Komornika
skiego, Kaliskiego Towarzysza Husarskiego w dyby
wsadzili chcieli, gdyby się był nie okupił. Podobnie
z J. P. Baranowskim uczynili, J. P. Stowickiego Towar-
ysza Husarskiego w dyby wsadzili, zbili, skutakowali,
a co większa, że już do tej suchwatości przyišli, iż sob-
za zwyczaj wzięli osobliwie w Roku terazniejszym,
ze Komendy zgotowemu Dybami y kaidanami: nawy-
bieranie Prowiantau wysyłaig. Jako: J. P. Kleszczew-
go Kommissarja Dobr. Jw. J. P. Podskarbiego Korz. Nad-
ze nieprędko przyszedł na rozkaz Kapitana Moskiew-
go zaraz go zbit okrutnie, pod Wartą niecierpiąc y nie
dyskretyg szturchania Draganiskiego oddał, y na za-
jutrz Batoszkował chciat, którego ledwie za uśiitą.
Instancyg J. P. Lupnika Wielko Polskiego Siostrzeńca
przerzeczonego J. P. Podskarbiego Korz. Nadw. wypu-
cił y uwolnić pozwolił. Pana Lutomskiego Kom-
missarja ruceyszych Wództw Grodzkiego bez wszelkiej przy-
czyny w domu jego własnym kuryer przebiegaigcy,
Szpadą w nogę pchnoł, tak że ledwie z tej rany nie u-
marł. Temuż inszy Officyer przechodzący z Wozami
ku Toruniowi Nigda wrzigi, y w dyby chciat wsadzic,
y Ludzie teyż Komendy znaczne mu szkody po-
czynili. Jako Pana Jakuba Hersztopskiego Komor-
ka Liemskiego Wschowskiego o to że wiedney Gozini
niewystaw

niewystawiał zatonęgo Prowiantu, porwali ze Wsi, między
Konie Dragoniskie wprowadzili, nieznośną konfuzyg na-
petnili szturchali zbili, y na większą karibę y wzgardę
cwierci mili do inwey Wsi pieszą przy koniu za prze-
wodnika pędzili, Pana Antoniego Bielinskiego Pod-
sryca Rawskiego, powracającego z Warszawy na publicz-
ney Drodze Ludzie od Komendy Dragoniskiej na-
padli, y onemuz zastępiwszy, obnażywszy, nieprakt-
kowanie zbili, batoszkami z siekli, tak, że ledwie na-
pot żywy został, Konie kilkanaście y pieniądze przesto-
zoo Tyrfow oprocz Sukien y innych przy nim enay
dużych się porządkow, gwałtem zabrali, y z tego,
wszystkiego zdupionego y odartego, na ostatek iro-
motnie obwiesić zamysłali. Pana Franciszka
Krzyżanowskiego Szlachcica osiadłego y dobrze się
maigcego, z lekkomyślnego tylko Żydowskiego udania,
takie Prata jego rodzionego Pana Michata zrgbać chci-
li y zabić, gdyby się był ujął nie salwował, a wzwys.
Pana Franciszka kilka Dni w Arście trzymano. Pana
Stanisława Mąkowskiego przez Porucznika jednego wrz-
tego, przez trzy tygodnie podwartą trzymając, y bez w-
szelkiej przyczyny Koracy go batoszkowali, siekli y
większą część Włosow z głowy wyrwali, Synowca także
jego Stefana y Walentego Mąkowskich bez wszelkiej,
sprawiedliwej okazyi na postronki za Szycie poymali
batoszkowali, Także Pana Adama Mąkowskiego w-
nocy narieczawszy zrgbali, piję Ran mu zadali y sra-
bowali, Pana Swierczyńskiego Podstarościego Dwidami,
zaktoli. Pana Lotnickiego niebardzo dawno zabili, J. P.
Ulbyśza bez sprawiedliwej racyi poymanego, w kaid-
ny okutego, do tych czas w Poznaniu pod Wartą trzy-
maig

maiz: o którego niedowolne uwolnienie Supplikować
będą najjaśniejszemu Królowi Jm. Jch. M. P. P. Postowie
Jako Pana Michala Kotuskiego w domu jego własnym
oput nocy najecharwszy, y jego samego, żonę, y córki jego
okrutnie zbili, pot mile na Woz ledwie żywego wrzu-
ciwszy, y przewiezawszy tak, że sobie Głowe pokaleczy-
nie miłosiernie, wicili całą Noc zwiżanego, bezwzględnie
Odrzemia na Limnie w błocie y Sniegu pod Wozy poro-
uili, Xędza do dyspozycji dopraszającemu, niedopusz-
li, iakoż Rok potym chorował, y do tąd do pierwszego
zdrowia przyiść niemoże, któremu także w ten czas
Dwor cały zrabowali. Inne przykrości y dolegliwości
króby wylizył, których tu nie podobna iak wiele wko-
to nasze wniesionych, y nam wiadomych wyrazić, do-
syć że prawie niemasz Osoby, Stani, Dworu, Patacu, na-
wet poswiteznych Rezydentów, któreby iakiego Wyzna-
Gwatu, Kontemptu, Krzywdy y nieuwagi nie poniosły.
dlaczego do niosą to wszystko Jch. M. P. Postowie Najjaś-
Laskawemu Panu, Opowiedzą z iaką extorsyą, niedyskre-
cyą, faryą, nie tylko exekucyą, ale nawet transmarsze-
y wstępy, tak dowsiów, iako y Dworów Szlacheckich czy-
nię. Doniosą z iaką opresyą Pospolstwo, y Poddany-
Naszych, tak na ostatok pożywienia, iako y innych
ręków y sprzętów Gospodarskich: że nawet zamknię-
nia żadne niurządzą: wydzierają y Gwatem wymu-
szą, nie tylko fukiem, lecz niemiłosiernym biciem,
kaleczeniem, że częstokroć Gospodarze z Domów własnych
uciekać muszą, wszystkiego, dla Jch niemiłosiernego
Tyrańskiego obchodzenia się odstępować. Jako Podróżni-
os Jch Rabunków y gwałtów bezpiecznie być niemoż-
Te y czym podobne niezrachowane wyraziwszy Najjaś-
niejszemu Królowi Jm. Panu N. M. dolegliwości y

ciężary

ciężary, dopraszać się iak nayspokorniej powszechnym Uro-
zdaniem będą, aby z Nas to niemożne farimo zupełnie y nie-
odwrotnie zrucone było. Z tego y oto do Najjaś Majesta-
tu J. K. M. głęboką Jch. M. P. Postowie prozbę, aby ieli
roz Woysko cokolwiek jeszcze Naszego Chleba y Prowiantu
potrzebować by miało, nie sami sobie: iako do tychczas z
wielką szkodą y krzywdą Kraju tego absolutnie czyni-
nad zdanie y zgodą Jch. M. P. Kommissarzy oto się do-
magających: Stanowili taxę ale iak się kto zgodzi tar-
gową miarę y cenę dobremi y nie podwyższonemi nad,
kurrencyą w Kraju Pieniężni rzetelnie każdemu Lbo-
za, y wszelką któreby pretendowali żywność wypta-
cali. A iak Jm. Pan Regalirski Starosta Obornicki,
przykładem Starania swego o to do Pana Feldmar-
szalka, tak przytey okoliczności rekomendować będą
Jch. M. Panowie Postowie Lasu Pańskiego tegoż Pana.
Starostę Obornickiego.
Wyznają także, iako naysłabsze J. K. M. P. N. M. po-
dziękowanie (za Jch. M. P. Postowie, że za Oycowskim Jego-
Okoto tej Prowincyi Staraniami. Kommissary Toruńska
dla ukrywionych od Woysk Rosyjskich swoy ponie-
kond skutek brata, oraz o kontynuacyę czyli reasumpcy-
cyę teyże znowu Kommissary dla dalszey pragnącym.
jeszcze Satisfakcyi Supplikować będą. A J. P. Wykowski
kiego Kommissarza sprawiedliwą na Szkodę y Krzywdę,
maizcego. Temuz Najjaśniejszemu Królowi Jm. P. N. M.
iak nayspokorniej zarekomendują.
O ewakuacyę Zamku Poznańskiego Ludzi y Sykwalcha-
mi Rosyjskimi zdawna osadzonego dopraszać się iak nays-
usilniej Jch. M. P. Postowie będą, y aby Szkodę wnim,
znaczenie poczynione nadgródzone były, który to Zamek
aby

Aby był od nich uwolniony wielka tego wyciąga potrzeba dla ubezpieczenia Dług y znaydujących się w nich Fortuny Szlacheckich, które dla lokowania się Ludzi Rosyjskich przynich musiałby być z tamtego z niejakim niebezpieczeństwem przeniesione, y na innym miejscu za zapłatą do tych czas Województwo lokowane.

Moneta powszechna ze wzrascunku y kurrencyi swojej odchudzona y poniżona, iaką z tego kraj ponosić może krzywdę, szkodę y zubożenie, przetoż to, oraz powszechnie Województwo zgodanie JchMj Panowie Postowie Jo. K. Mj. P. N. M. M. także nayspokorniejszy supplikować będą, aby przy dawnym walorze tak iak dawniej udawana była, do przyszłego Seymu dyspozycji zachowana zostata.

Najiasniejszych Krolewiczow Panow Naszych Łaskawych, inquantum przytomni będą w Warszawie konplementować od Województw Naszych y opopierania tychże gorących Łąg Naszych upraszać jak nayspokorniejszy będą JchMj Panowie Postowie.

Którą to Instrukcyę Jm. Pan Marszałek Łota Naszego Ręko swoją podpisać y JchMj Panom Postowim Delegowanym wydać, jest obligowany. Działo się w Sroocie, w kole Rycerskim Dnia 15 Miesiąca Września 1761. Antoni Gorzeński Siolnik Kaliski Województwa Pannńskiego y kaliskiego Seymiku Gospodarskiego Marszałek.

No.

MOWA

J. W. Mj. Pana Szanińskiego Podkoniuszego Łęz Posta Wielkopolskiego 224. g. 1761. miana

Najiasniejszy Krole Panie mój Miłosty

W naysgłębszym uniżeniu stawam przed Słajeszatem P. W. K. Mj. P. M. M. tym od Województw moich zaszczegony Charakterem, którym życzyłbym sobie Dzieł walecznych, nasmiertelną stawę y miłą stodkiego Panowania pamieć na obligowanych Krolestwa tego wszeogulności zapisać Sercach, na przykład y podziw potomnym podać Wiek. I to jest pierwsze y nayspilniejszy Województwo moich zalecenie, abym przy naysgłębszym dostojenstwie W. K. Mj. poważeniu Dobroci Serca Pańskiego, Last Ojcowskiego, pieczętowania oświadczyć wyznania y Dziękczynienia.

Nie koncyderacya Stanu Rzeczypospolitey pod ten czas strasznego z obowiązkiem Urzędu mnie powierzonego zlecona, mieć tak chce, abym iak nayspokorniejszy do Majestatu W. K. Mj. P. M. M. supplikował, ażebyś Dziędziących Panow nayspanialszego Serca Łaskawością, gwałty opresy y uciemiężenia, y nad sposobnie znosne do wyrażenia obelgi potnomną Ławą od nas odwrócić raczył, które Wojsko Rosyjskie nie tylko na Ludiach wpospolitości, ale też na Osobach Wroozenim, zastugami o Ocyznie, a nadewszystko Wiernością ku Majestatowi Pańskiemu wstawionych wruchwał czynię.

Niedaig się uciemiężeni Obywatele do przyawoytych Narodowi Polskiemu przez inne sposoby do tego srodkow, w samym iestnie uzaleniu się przed Majestatem Pańskim sprawiedliwego zgdaig politowania.

Łamet Poznaniński zaś sama opanowata Potencya, z

Korego

Legg

wyższa

Wyszczaige induple Waler monety swojej, ktora kray jest
gęszczony.
W tym ostatnim razie Najjasniejszy Panie rzecz politywa
nia godna, iżeli Narod Wolny ucymierzonym się widzi
ięczy, naradka, y cierpliwość traci Wk. Mf. racz iako.
Ciebie Laskawy y Krol miodowcy: cieszyć Poddanych
swoich, a iżeli się między niemi znajdowali niek
torzy zrych, ktorym naybardziej terazniejsza doleg
liwość dopiekata, ktorych nie cierpliwość przekonata,
ktorych zwawe y gwałtowne knuiz zamysły: ktore mi
nak dotych czas nie są wiadome: sia do odkrycia Ony
abym ie Waszey Krolewskiej Mf. doniosł, wszelkiego
dotrzeć nieomieszkać starania. Tym czasem przy
itszych zażywać iechę Środkow na kombinowanie u
mystow y naklonienie Jch do swych powinności, przy
dobre sposoby y moderacyę stawiając Jm. przed Oczy
nie pomysłne konsekwencye z Jch postępau, ktoryby
im był szkodliwy, y z Jch popędliwych krokow,
dla ktorychby sami upaść mogli. Bezdrugię stronię
porzucisz Najjasniejszy Krolu Panie Nasz Mitosi
wy, abym z powinności mojej y Naypierwszego co
Rzeczypospolitej dostoięstwa, ktorymś mnie Mi
tosilwy Panie udarował raczył reprezentować Wk.
Mf. ziać naytębszym Respektem to, co mi się do dobre
go porządku do Dobra Publicznego, y dopożytku Wła
nych Poddanych Jego nayposobniejszego zdawanie
będzie. Tym czasem spodziewai się będę skarbić so
bie y utrzymywai Wk. Mf. Dobroczynności, ktorey
szeregulnie zgdam, y na ktora bardziej co raz zas
wai się usiłuię przez Respekt iak naytębszy,
ktorym na całe Życie zostawai będę.

Poen

266 265
Pożegnanie J. Xiney Jeymjei Anny z Sangurska
Jablonowskiej Wojewodiny Poznańskiej, Marszałko
wey Trybunatu Koronnego, przywyierdzie Jey z Lub
lina do Annopola na Wołyn. Dnia 16 Bria 1765 Anna

Ojciec try meście Kastalijskie zdroje,
kiedy już szczęścia Bogini Pokoje,
W swych Pawimentach, od żalu się kruszą,
Ziż Anna drogą, rozdzierać się muszą.
Pallas Bogini, z wdzięcaniem Muzami,
Dziś na Parnasie, oblewaj się trami,
Bo wiem że cie to, nay bardziej zasnuca,
Ze wdzięczna Thetyś, nas y siebie rzuca.
Więc mnie ptactwie, mii wstę słowa pienię,
Ze ach! tracimy, co w Naywiększej Cenie,
Nie tylko u Nas jest, lecz y u świata,
Nie optakana, krydły naszej Strata.
Wielki Jowiszu, na to bądź pamiętny,
Ze cie uprasza, Trybunał przesiętny,
ktoremu nie bądź nie użytym gładem,
Proszę cie oba, Collegia razem,
Świedzkie Duchowne, co wraz z Anną były,
Chęć by z nią zawsze, mieszkały y żyły.
Odmień Twe rzędy, przeinacz Wyroki,
Cuglem swej Laski, z kieruń y z wroci,
Niech się z odjazdu, Jey, kray ten nie smuci.
Ptaize Przeciwna, Palestra y Szlocha,
Bo Anne Sercem, Panią Swoig Kocha,
A Jablonowską, ktorey Cnoty styną.

Xięng

Liżną, Poinańską Dziel, Wojewodziną.
I Marszałkową, w Świętym Trybunale,
Ktorey Nam odjazd, płacz czyni y Łale,
Zatunę wszystkie Klasztorystory, Konwenty
Ktorzy żywot niewinny y Święty,
Przyżąd, kiedy, w Matki Twojej Ślady,
Przez wielkie drogi chodzą w chodzie przykłady.
Z siebie zaprawde, Ludzi baroż sity,
Wzor brata Anno, Bogu Ludziom miła,
Jaka należy Bogu od Nas Chwata.
Wszystkim ci z siebie, Nam w tym Przykład data,
Płacz Spitala, y Plumy Ubogich
Ktorzy Łask Twoich, doznawali drógich
W biedzie y nędzy, głoś im nie był męg,
Boś jak Matko swo karmita ręką,
Co gdyś czyniła, nie będziesz w utracie,
Niemo mić będziesz, y Boga w zapłacie.
Lecz na co ja tu Twoe wyliżam ślady,
kiedy przez tego, wiek twój cały iłoty,
Oto tu tylko, gra najwyższa chodzie,
Ze się rozstania, Czas z Tobo przychodzi,
Tym ktorzy Ciebie, szacują dość wiele,
Wierni, życzliwi, oraz Przyjaciele,
Wiem dobrze że jak, to niezmiernie boli
Ale ktoż się tej, spodziewa niedole,
Która ten cały, kraj mocną zasmuca,
Gdy Naw już Anna, pełna Łaski rzycia.
Ktoż z troskami, teraz czynić będąc,
Gdy szczęście Nasze, uleci z tabędziem,
Ktore na Gniazdo, dla spoczynku spieszysz,
Leczego się mocną, kraj Wotynski cieszy.

Coz

Coż nato mowisz, Sieroto Lublinie,
Kiedy to Sześciu, spociecho się minie,
Kto ci tu wesprze, kto mowie zastąpi,
Gdy Anna Łaski, u ciebie w pogoni,
Chyba Prus Świątyni, pod Podkową Kozą,
Przy zbrojnych krzyżach, gdy się wszyły i nieszę
Pechatyrowi wzmą Tarce Mieczu,
Aż bez Broni, Rycerz nie uciecze,
Czynimy co przedcz, myśli Naszych Plante.
Jeżeli przy iłotym, jabłku Atalante,
Utrzymać możemy, Anna się powroci,
Smutek Nasz zstąpiem, w radość się obroci,
A gdy tak zrobim, nowe będą cuda,
Lecz pod wątpieniem, jeśli nam się uda.
Dzien to Szesnasty, Września Dzien Chrućny,
Czas nam ten przyniosł, żalostny y smutny,
Który to dusza, ze Stojce w Baranie,
Wnoszą z wszystko, jak chce mu się stanie,
W suchych Dniach dzisiay, przyniosł nam suchoty
Gdy Anne bierze, Dar y wybór ślady,
A gdy po Annie, wszyscy sięgają,
Jesteśmy płacimy, już na sobo sami,
I lubo Naw to, dość niezmiernie boli,
Trudno iednagże, niebios przeczyć woli,
Lodyak Stojce, w którym Baran Panem,
Trudno z Niebieskim, tryxać się baranem,
Taka jest Niebios, wszystkich Planet wola,
By Anna Droga, już do Annopola,
Dziś się przeniosła, z Naszego Lublina,
Czasow to samych przyrzyna niewina.
A gdy już Pani, regnasz się z tym krajem,
Bogu.

Bogu cie wszyscy w Opiekę oddałem
 Y Matce Boskiej u Świętego Ducha,
 która Prosi Twóich, takawie wystucha,
 Craz zdarami na Twę zawołanie,
 w każdej Potrzebie, z pomocą u stanie,
 O co Jey prosisz, y Syna Jey Stawisz,
 Będęm aby cie; chciał wstawic y zbawic,
 Wielkim Antonim, a Serca pótowż
 Niech cie piaszczę; szczęśliwo y zdrową,
 Ktorensię nam tu, w Nadgrodkie zostanie,
 Serca Twoiego, Ty cie y Kochanie,
 Co niech Ci Pani; by najmniej niesmuci,
 Bo zdrow szczęśliwie, do Ciebie powroci,
 Litożyszy Łaskę, Pamięci wiecznej Stawę,
 Dziadzię pierwszego, Krzestę y Budawę.

RACJE Y RETLEXJE

Do uczynienia Konfederacyi przed Sejmem in Ordine
 do Aukcyi Woyska w R^u 1761. podane

1mo Konfederacyi Natura iest insurgere in nexum
 czynić contra Hostem, ale nie na Sejmach ten porządek

2do Konfederacya nie nowego czynić nie może, a z
 tym y Aukcyi Woyska.

3to Dla Aukcyi Woyska trzeba nowych Podatków
 atqui ta Lex Cardinalis Wolności Naszey iebysmy nie
 nie płać, tylko naco Sponte pozwolimy, więc na to nie
 tylko Sejmu, ale zezwolenia wprzód na Sejmikach
 ci potrzeba.

4to Wszystkie Actus Konfederacyi zwykły nastę-
 pnie Sejmy confirmare, alias są invalidi, co tedy ma-
 subseq

subsequens Sejm approbaret, to lepiej z samą uziębłą an-
 tipative, żeby nie czynić Oraculum vitiosum.

5to Do Konfederacyi wolno każdemu przystępować,
 gdziez tedy będzie assensus Catey Rzeczy pospolitey, gdy
 wielu do Konfederacyi nie przystąpi, a przymuszać w Wol-
 nym Państwie nec licet nec decet.

6to Konfederacya iest status violentissimus ulti-
 mum remedium na oyczyźnie, z którego lub z ywie lub
 śmierci wynika, bez potrzeby za co ię perancipitem,
 et periculosum statum chcieć praecipitare, kiedy
 iest zdrowa et in statu Naturali constituta, może so-
 bi dać razę.

7mo Konfederacya nigdy się na tym nie kończy, na-
 czym się zaczyna, bo sędzie umięć zapalony Ogień
 podniecać, na coz tedy dawać im pochoy y okazyć do ce-
 go, et exponere ultro neo periculo.

8vo Konfederacya iest status confusus et tumultarius
 iakże możemy obciywiać tego in hoc statu dokazać, ca-
 go ordina Methodo stany Rzeczy pospolitey y gromadzo-
 ne y deliberuie perficere tak prędko nie mogący. Konfe-
 deracye nie mają potestatem Legislativam, sed Legis
 defensionem praeferunt, a Podatku Aukcyi gdy
 tangit omnes, ab omnibus constitui debet.

9no Jeżeli pokazemy Drogę, że bez Sejmu Materya status
 decydowana być może, iest to tarte momenti, gdzie idzie o
 każdego Fortune, co się już ale z Sejmami poćgnąć po-
 trzeba. Teraz w kilka dziesiąt Lat boiemy się inter regnum,
 ale gdy się z Sejmem rodzi będą Konfederacye w Lwie Lito-
 nie nowej rewolucyi bac nam się potrzeba non vano metu.

10mo Żeby Konfederacye decydowały per pluralita-
 tem votorum otum nec vestigium Prawa extat, iest

jest tak w Konfederacyach dawnych sub Interregniis
że się Delegaty referowali do Braci w Domach po-
zostających, a zatem gdy Concio Omnium requiritur,
przecież ma być pewniejsza decyzja Konfederacyi
niż Seymu, chyba by tedy niewolić mieć mocniejszy
stabskiego, żeby się zgadzał na jego zdanie, a zga-
dzać się to zwolności et cum aequalitate.

11mo Konfederacye iak się za ciety pod Zygmun-
tem Trzecim Szwedem tak się też za ciety prowadzi
ordynaryja forma Regi minus, y coram idem im-
de terius, a zatem errores sunt corrigendi non
imitandi.

12mo. Gdyby Szlachta dosyć czyniła suo inuitu
primitivo, żeby się co rok popisywali, żeby każdy
miał konia dobrego y Broni, przynależytą Oficję
row xperiencyą w rzemiośle wojennym mających,
to by nam nie trzeba Kawalerii więcej, bo choiby
Pewiaku każdego Chorągiew tylko jedna dobrze wy-
ranych Ludzi mogła poyść w pole, procz in casum
necessitatis Pospolitego ruszenia, którym wszyscy
przedtem odprawowaliśmy Wojny, to by kilka dziesiąt
Tysięcy Kawalerii bez kosztów Rzeczypospolitej mog-
ło zawsze wynieść do Obozu, gdyby Miasta były in-
stare, a każdej Infanterii certum quantum wyposza-
to, to by y Aukcyi Woyska nie trzeba. Ale jak mój
Szlachta zbyt się rozleziła, rozgospodarowała, rozcho-
dlowała, rozkupczyli, rozdworowali, rozprawowa-
li, y smie Peniaczów obmierzłych Bogu y Ludziom
wzięli na siebie, et continuo pitnuige appartementa
Trybunałskich, Fortunę nikczemnie y bezrozumnie
stracili, y Miasto Lbroi, Lorda y Bandoleu Torbi-

mini

Unimentow Sukcesorom swoim zostawili, et vocatio-
nem suam zapomnieli, y ta to jest Stabosć Naszey origo,
Woyska nieznałimy przedtem, a wieleśmy dokazywali
dopiero za Stefana Batorego Woysko kwarciane, alias
Kawaleria y Łanowa Piechota, alias Infanteria na-
stąpiła. Niech y teraz będzie sprawiedliwa kwarta,
z krolewsczyzny, y należytą emensuratio Łanow po-
Dobrach przyprowadzona, upewniam, że Aukcyi Woys-
ka będzie znaczna, y nie trzeba będzie, żeby Szlachta z
Dobr swych płaciła, y Urzędy swoje optacata, co jest
nakształt Haracy, et exosum Nomen podatkuwania,
a nie mniej contra jura primitiva Szlachty, która bę-
dąc sama pogotowiu do obrony Ojczyzny sposobna,
nie powinna by nie płacić z Dobr swych, ale Osobami
swemi zastępować pericula na Rzecz pospolitą, et securi-
tatem providere Ojczyźnie.

13cie Jeżeli zaś Regularna Aukcyi Woyska ma nastę-
pić, to też regularności w podatku potrzeba, żeby wszy-
scy wspólnie bez obrony proporcjonalnie płacili, et al-
ter alterius Onera non portet, do czego niż przyjdzie
hic Saltus, hic nudus.

14to. Ex inde sequitur, że wprzód o kochwaniu, o po-
mierze kraju, a sposobach Poddanstwa nieagrawują-
cych, o Miastach żeby były Ludne, o Handlach żeby
reflorescant, myśleć y starać się potrzeba, a gdy fun-
dum będzie, łatwiej wszystko akceptować.

REFLEXIE NIEKTORE
Na Copię Regulamentu w Prusiech przez Wojsko,
Rosyjskie uczynionego w Roku 1765.

Moskiewskiy Fiedl Marszałkowie Fermer y Buturlen,
uczynili w tym czasie Regulament Monety, coż po seym
kiedy iuz Moskiewskie ukazy, Monety te zregulowały
zważyć co z tego za konsekwencya.

Gdańszczanie zaraz Królewską Monety wzgardzili, y od kup-
cow sey nie brali a sami bili Monety iako w tym Regu-
lamencie Moskiewskim, Groszem Pruskim podległym,
przez to zastużyli. Towary iak chęć tak podnoszą, y do-
ryżne czynią, przez co Kupcy Polscy, będą musieli
bankrutować, natomiast pro hoc Casu Panom Gdań-
szanom zamknęci Bricow Rzeki nie im nie defuizjo-
wać, niechby Antiqua praxi, sami sobie po Łożu do
Polski z Towarami przybywali.

Skarb Koronny dla czego niema brać Monety in-
Regno currencyq maigey, co protio iak idzie, wszak
na Expensa Rzeczypospolitey, nie inzej muszukać
brać Monety, a tu Kupcy muszukać sposobow na opo-
talenie się na Ciotach.

Skarb Koronny ma moc wszelką in wektę do Polski
rewidować, racioż tey fatorywey Monicie solgował,
ze sey tak wiele wprowadzono.

Za co Żydom pozwalałota, starg Monety wykupawać
co się nie ustanie praktykować, osobliwie tu w War-
wie, ale podobno po całym Królestwie y Litwie.

Stennie otwierai, y znaczny na to koszt tożyć, iest

rzecz his scantibus rebus nie bezpieczna, żebyśmy tego
dzieta dla kogo inzego niewysławili, kiedy niemamy się
do utrzymania tego, pierwey trzeba myśleć o Obranie Skar-
bu, niż go dobywać, y uchowywać Boże. / dla kogo?

Winiarze aby do Węgier po wino niejeźdźli y Panowie
aby nie posyłali, wszak są na to składy na Pogranic-
zu.

Wotow, Owiec, Swini podobnym sposobem za Granicę,
aby nie wypędzano, wszak są Miasta na Pogranicach,
y Jarmarki w nich.

A tak lubo teraz Polska Uboga w Pieniądze, nabędzie
Zagranicznę Monety.

Copia Manifestu W^o Jm^o Pana Kopskiego Sta-
rosty Morozowickiego w Grodzie Stonimskim.
w Roku 1765. uczynionego.

Widymus z Kigg Grodzkich Powiatu Stonimskie-
go przedemną Antonim Janem Kobyliskim,
Stolnikiem y Podstarostim Sądowym Powiatu Sto-
nimskiego, od W^o Jm^o Pana Antoniego Sadowskie-
go Starosty Stonimskiego installowanym, comparan-
do personaliter Jm^o Pan Stefan Kopski Starosta
Morozowicki Manifestował się, y takowy mani-
fest Ręką własną pisany y podpisany podał ad.
Acta, którego tenor sequitur estq; talis = Ja
Stefan Kopski Starosta Morozowicki infra pod-
pisany, coram Activ presentibus zanosi, w ten
sposob Manifest Wiadomo co iest Bogu y Lu-
dziom, że tak a Appellacya od Dekretu Apesoryi
Koronney, którą przysprawie o Dobrą Obranie y
Rokitni

Rokitnica zaktadatem, iako y Pozwy do Trybunatu Libelskiego, ktore Imieniem moim wydane byly JW. Jm. Pana Matachowskiemu Kanclerzowi WKor. nie byly pro-
prium Interesse meum, lecz czynitem iako Plenipotenciarz
wólę Pryncypata mego JW. Jm. Pana Mniowchaw-
szalka Nadwornego Koronnego, y lubomi bylo ok-
nie samo uważenie, że Partekularny Szlachcie w Pa-
nie Procedery zachodzić będą z Panem, y tak wielki
Dystynkcyi Rzeczy pospolitey Mniotrem JW. Jm.
Panem Kanclerzem WKor. lecz tenuitas Fortunae
moiej, ktora mnie Cudzey Woli obowiazata, ka-
ta mi ją wypetniać, zwatczera że mnie mnie per-
tranti Materiam status tatwo byta circa Authore-
tem wyperswadować, że Apsepsorya nie jest Sędem
me Insantia, lecz od niej Appellacya idzie. Gdyż za-
pod czas agituacyi się Sprawy w Lublinie w Roku
1759. przystuchatem się na Raturze że Apsepsory-
maigca Ordynacya Sędow swoich tak iak Trybuna-
Najwyższej Krolewskiej Władzy Namiestnicza
rysdykcyja. Kiedym zwazył. przekladane nie do-
z tego Konsekwencye, że z zniszczeniem idney Jur-
dykcyi maigcey moc rowną z drugiemu, musiaty
y drugie upadać, a za tym Sprawiedliwość ustaw
Kiedy y to iasnie explikowane, że ubliżać Pow-
dze Kanclerza Personam Regiam w Sędach pro-
zentuigego, et sub Nomine Regis Sędzkiego, iak
ubliżać władzy samego Krola. Kiedy na ostatku
ktadiōno tak wiele Konstytucyi dowodzących,
ani Trybunaty w Sprawy Apsepsorskie, ani

Apseps

271 282
Apsepsorya w Sprawy Trybunalskie wdawać się,
nie powinny, Ani Judykatow poprawiać, tym
mniey Osobę Sędzkiego stroffować, skonwinkowa-
ny we Wnętrznie zostalem, y poprzeczytanym.
Dekrecie, podziękowawszy Panu Bogu, że ulira,
opiniarzem wszystkich, wszedtem rygoru Prawa,
za nie nalezyte pozywanie JW. Jm. Pana Kancler-
za WKor. do Trybunatu. Postanowitem u siebie wi-
cey się w ten Interes nie migszać, iakoż ullum pos-
sum od ego nieczynitem. Kiedy zaś odebrałem wie-
domość nie bezpodziwienia, że Manifest w Grodzie
Warszawskim Roku przeszłego pod moim Imieniem
uczyniony przeciwko JW. Jm. Pana Kanclerzowi
WKor. y J.O. Kanclerzowi W.W.X. Litt. znayduie
się. Kiedy petym w Regestr Trybunatu Libels-
kiego, moie Imie przeciwko tymże Pizagtarzom,
w Pisano, y Dekret suspensionis iak by ad af-
fectionem mei wyrobiono, tedy upatruię z tego,
nie dobre na mnie Konsekwencye, usaię oraz
Magnanimitati Sreca y Umyslu JW. Kancler-
za, że za takowy mój postupek, przeciwko Pow-
dze Urzędu jego popetniony, iako nie ex malo-
volentia, lecz baroziej z niewiadomości pocho-
dy, darować mi raczy. Przed Bogiem y Swiatem
naysolenniej się Proestuię, iako Manifest in-
cio nie zaniusiony, tak o wpisie wyżej wyrażo-
nym nie wiedziatem, y nikogo żeby ten Manifest
y wpis Imieniem moim robił, nie prositem,
ani Pozwów żadnych powyżey rzeczonym Dekrecie

Anni

Anni 1759. JW. y JP. Kanceleriom niewydatem ani wyda-
wać zleceniem, y Dekretu suspensionis otrzymywa-
wmyśli nigdy nie miałem, owszem pracando inte-
gritati Honoris mei et fortune iako od wspomnie-
nego Dekretu Anni 1759. przestatem byde Instrumen-
tem nadwzglętnia Absporskiej Jurysdykcji; Prawem
ugruntowanej, tak mancipando Intellectum in obse-
quium Legis, więcej tym Instrumentem byde niechęci
et contra omnes Actus w które wchodziłem, y które
moim Imieniem w tej mierze poczyniono, annihilam
hos omnes, iterum iterumq; protestuję się y Mani-
festuję. Pisan w Stonimie R. 1761. Mńca Marca D-
nia 13. Stefan Kopscki Starosta Morozowski. Kto-
ry to takowy Manifest przez samego Aktora ręką
własną pisany y podpisaný, atq; circa præsenti-
am regor Manifestanta zaniesiony, iest do Akt
Grodzkiech Stonimskich przyjęty y wpisany
których y ten vidimus pod Pieczęcią Urzędow-
ną Grodzką Stonimską w roku urazniejszym 1761.
Mńca Marca 27. Dnia Parti requirenti iest wy-
dan. Pisan, Anno, Mense, et Die ut Supra. 28.

Correctum Rakosa Rotm. Nam. Grodz. P-
Stonimskiego in absentia Jnf. Pana Regenta.

Widymus Manifestu Jnf. Pana Stefana Kops-
kiego Starosty Morozowskiego.

Pro

Pro Memoria
Na Seymie przed Seymowe w R. 1761.
przez pewnego podane.

1mo Promowować Krzywdy Senatu, że bez Jch.
Rady y Senatus Consilium Sejm Extra ordynary-
ny. na znaczą.

2do. W Uniwersale piszą: za Radą Senatu, a tu ni-
kogo się nie Radcono, nawet tych Senatorow co do Boku
Krola Jnf. są naznaczeni.

3tio. Ministerya Status od poczogu Rzeczypospoli-
tej postanowione, każde do odbywania swoich Funk-
cji, osobliwie Pieczętarze postanowieni do podawa-
nia Przywilejow, expedyowania Publicznych Interesow,
wszystko to im od igto a Prywatne Osoby też expe-
dyce exekwują, co się przeciwko prawu wyraźne-
mu dzieje.

4to. Ktoż to zabiera? y sam tylko podług swego
umustu odbywa wszystkich Magistratow Rzeczypos-
politej Funkcyę? oto Minister Saski, którego Prawa
wyraźne osądo od tego zupełnie oddala, przyrzeczenia
Jch. Mj. ekskludują pod obowiązkiem Paktow Konwen-
tow.

5to. Sądow Absporskich tak potrzebnych niemasz
odbywawia, ani byde może, kiedy przez zadróć od nie-
matego Czasu Władzą Pieczętarzow, przez Lat około 200
stynąca iest inkwitowana przez zaporywania Pieczę-
tarza do Trybunatu o Dekret Subselli Sędu Abspo-

sorskie

sorskiego ferowany y w tym Izdzie Trybunalskim, przez Dekret nie przyzwolity Jurysdykcji mieszkańcy, nie tylko w Naturze swojej, ale z obywatelskości nie godziwych z Publicznym zgodzeniem, nakładzie Monstrum nastąpiony nie jako narwana, y dalsze z tego czynione kroki y persekucye przeciwko wszelkiej słuszności.

Pro Naten Sejm, nie tylko z Nomem klatury Extraordinaryny, ale te jako wzamysle y czasie najnieposobniejszym intymowany, wcale extra ordinem jest iedyne Objectum.

Materia traktowania o Monecie, między najpiękniejszemi prawie kłóskami, jest zapewne ta najmniejsza, iż wielość złoty, y coraz gorszej Monety z zagranicy wprowadzoney, y do tego nawet do Rzeczypospolitej. Jo. K. M. Przywołanej rozszerza się y zaraza Polskę. Ta Publiczna krzywda, potrzebuje zapewne Remedyow prędkich y skutecznych, co być może bez kognicyi, iaka to jest? z kogo posztawiać Author? iakim Prawem? iakiemi sposobami się dźiało y stało? y dzieje się aktualnie w tak wielkim Rzeczypospolitej y całę gubirgym detrymencie? Więć dla Publicznego bezpieczeństwa, aby takowej chorobie nie była recydywa iowaz, niebezpieczniejsza, trzeba najpierw, żeby Author tego iako podlegającego karze razte użyć poufania sobie Jo. K. M. był przykładowie karany na Osobie swojej y fortunie, tyle, ile rekompensa do Skarbu Publicznego, tak wielkich szkod

Obywa

Obywatelow Rzeczypospolitej / których on jest przy czyną / wyizga, czego potrzeba, aby nadewszystko, iak nay usilniey do pominata się Rzecz pospolita. Imię Na Kommissyę Menniczą, aby iadnym sposobem nie pozwalali Postowie, niech się przysięgo obowiąz, bo jasno to miarkować można, iż na otwarciu Mennicy naznaczona Kommissya takowego by naznaczyła do pilnowania sey, co by daleko gorszą bił Monete.

Owo Wewszystkich Państwach w naylepszym Rzędzie będącym, Materia Monet jest naytrudniejsza do ustanowienia politycznego Monety, y ta Część Rządu naymędrzejszych, naysumienniejszych, y naydoskonalej wyexperimentowanych potrzebuje Rzemieśników, i nawet pogłębokich y delikatnych rozważach, dopiero swoje zdania y myśli prezentują. U nas ta Materia bez iadnych trudnawcy, bez iadney preparacyi bez elucydacyi, gdy będzie przed się brana na raptownym Sejmie Extraordinarynym y gdyby Postowie byli Aniołami, iakże w tak nie uodolnym czasie mogli by poznać, rozgodać, decydować, y stanowić Materiy tej Natury, iak wielko Waga tak liczne konnexe, wielkie konsekwencye w sobie mające. gno Wojewodztwa y Ziemi, w każdym od lat kilkudiesiąt Uniwersale Jo. K. M. P. N. M. na Sejm znowy duię y zważaig uiaenia się nad tym Państwem, że już kilkanaście Sejmow rozczło się bez skutecznosci

z do tego

że do tego widoczne są w tym przyczyny, iż żadney nie
ma gotowości, żadnego starania w utrzymaniu Sey-
mu, y owszem, jest to oczywista, że ci, którzy na
zażywaia po ufania Pańskiego, umyślnie nie sna-
li diffidencją, y emulacją wznie-
nia między mo-
nięszemi w Rzeczypospolitey, tą konnecją, aby w
od siebie sobie wyrabiali zyski; że ten takowy,
czyli ci Ministrom Nadwornym niegodziwie od-
waia wszystkie Altrybuowane każdemu Urzędowi
odbywania, że nawet Akcesow skutecznych do-
Ministrom zabraniaia, przez oczernienie Tych
że Ministrow Pań, nie na wienie udaia, sami zaś
niegodziwie pod powagą Króla chęć każdemu roz-
kazować, nawet, y Ministrom Pacis et Belli Rzeczy-
pospolitey, które to fatalne, iowcze w Wolnym
rodzie do tego nie doświadczone praktykują się w
zurpacye, ile gdy rzecz pospolita znajduje się
Rad Seymowych, bez Sił Wojskowych, bez Wzrostu
Cmentów Publicznych, bez należytej Sprawiedli-
wości Sądowej, bez ubezpieczenia od postronnych
krzywd y Inultow, bez żadney ulgiadow konse-
deracyi; którzy: obawiają się trzeba: aby przynas-
pie maigcych Traktatach, y umiarkowaniu się
między sobą iakich oderwania, y a wulsi krajów.
Rzeczypospolitey nie zamysłali, więc iak nay bar-
dziej gdyby y Przysięga obowiązała ich. Mów. Pono-
Postow, aby nadewszystką Tryb. Rządu y porządku
wszelkiego każdego Urzędu Prerogatywy według

postano-

274
postanowienia y formy przywrócone były, iako-
to Król Jm. poprzyięgł Rzeczypospolitey przy in-
auguracyi swojej przez Pakta Conventa przyrzekł
pod obowiązkiem ewinkulowania się od Posłuszeń-
stwa, w nie dotrzymaniu obietnicy Pańskiej.

10mo Jest wprowadzić okoliczność stey Monety.
Remedyow potrzebuia, leż te Rany y Urazy.
dotkliwie ponosząca Rzeczpospolita dziwować
się powinna, oraz poznawać, że ci, którzy in-
maginowali y wyprokurowali terazniejszy Seym.
Extra ordynaryiny, żeby się nieumiały cierpieć.
Narody inozych tak znaczących dolegliwości u-
pominać na Sejmie, y poradzić onym, podzas,
Rady Seymowej.

11mo W ustawie Rzeczypospolitey trzy tylko Sta-
ny zna y uznawa Zbiór Narodów Polskich, to jest:
Króla, Senat y Stan Rycerski. Z tych trzech Sta-
now, żaden w osobności, żadney Materyi Status,
rezolwować ani stanowić nie może.

Dzieie się wyrażnie w okoliczności Królestwa Kurland-
kiego, które bez wiadomości y pozwolenia Stanu Ry-
cerskiego rezolwowano, takowy Przykład, nie tylko-
z Istoty, ale w konsekwencyach być może nayszkod-
liwszy.

12mo Zdrędwiały y zadumiały się Narod, obaczywszy.
napoczątku Seymu tak Roznego, że Najiaonniejszy.
Krolewicz-Karol był na Tronie przy Królu posa-
dzony; Narody Polskie iedynie, tylko Osobę Krolew-

ka na

ka na Tronie iedynie mieć chiał y powinny, a iakaż by to reprezentacya bydl miasta na Tronie siedzącego Krolewicza? bo iezeli iako pretenduig w reprezentacyi Kigzcia Kurlandzkiego, gdyby y za godności byta od trzech Stanow Rzeczypospolitey uznana, y utwierdzona, nie mniej wszelaka rzecz iest do pozwolenia nie podobna, aby Kigze Kurlandzki mogł na Tronie przy Krolu za siadać, bo iezeli iako Członek Rzeczypospolitey, coż gdy winiey nie znajduje się Gwarty Stan, chyba iako Senator in Corpore Stanu tego Senatorskiego będzie policzony.

August Trzeci z Bożej Łaski Krol Polski Wielki Kigze Litewski, Ruskij, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Smoleński, Siewierski y Cierniechowski, a Dziedzielnicy Kigze Saski y Elektor

Urodzonym Kacprowi Rogalińskiemu Staroście naszymu Obornickiemu, y Władysławowi Gurowskiemu, Komorżemu Naszemu Nadwornemu Łaskę Naszą Krolewską, Urodzeni Wiernie Nam Mili. Kiedy naszkargi Woysk przechodzących marzami zdato się nam za rzecz przyzwoitą, aby Wierności Wasze przy generalney znajduig się komendzie wszystkim załgłym byli pomocą, naybardziej aby znaiomości

nie ma

nie maig z Woyskowemi Obywatel Satwicy swojej. dochodzić mogł krzywdy, iako tym Reskryptem Naszym z Kancellaryi Koronney na Osoby wierności Waszych w Warszawie Dnia IV Sierpnia Czerwca w Roku niniejszym expedyowany dostateczniey uwiadomia. Teraz zaś informuiemy się z Panow Rad Naszych, że racne Wojewodztwa, Ziemie y Powiaty chęć sobie, każdy z osobna czyli obierać, czyli wyznawać z między siebie Komisarzów.

Więc zgdamy po Wiernościach Waszych, abyscie się z temi Komisarzami czyli obranemi czyli z między siebie wyznaczonemi znosili, y żadnego kroku, bez ich rady y spoteczności we wszystkim nie czynili, y owszem do dobrego porządku, y ucalenia wtaśności z każdego Wojewodztwa Obywatelów dokładali się, a to dla Łaski Naszey Dan w Warszawie Dnia Sierpnia Pierzownika Roku Pańskiego. MDCCCLXI. Panowania Naszego XXXIX Roku.

Reskrypt Jo. Krolewskiej Mości do Urodzonych, Kacpra Rogalińskiego Starosty Obornickiego y Władysława Gurowskiego in ordine znoszenia się z Komisarzami z Wojewodztw Liem y Powiatow bydzi maigami

